

Војно

ДЕЛО

РАТНО ИЗДАЊЕ

3-4

1999

Војно
ДЕЛО
општевојни теоријски часопис

УДК 355/359 □ YU ISSN 0042-8426

БРОЈ 3-4/1999.

ГОДИНА LI

мај - август

Издаје двомесечно

ДИРЕКТОР

Славко БРСТИНА, пуковник

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Др Славољуб ШУШИЋ, генерал-потпуковник (председник);
проф. др Андреја МИЛЕТИЋ; мр Душан ВИШЊИЋ, пуковник;
др Радомир ЈАНКОВИЋ, пуковник;

проф. др Александар ДРАШКОВИЋ;

проф. др Мирољуб ЈЕВТИЋ; др Радован ИЛИЋ, пуковник;

др Милорад ЂОРЂЕВИЋ, пуковник;

мр Милован ВЛАЈКОВИЋ, пуковник; проф. др Радосав

АНЂЕЛКОВИЋ, пуковник; мр Петар ДРАЖИЋ, пуковник;

др Радосав ШУЉАГИЋ; др Светозар РАДИШИЋ, пуковник

(секретар); мр Слободан ЈАУКОВИЋ; др Милинко

СТИШОВИЋ, пуковник; др Јан МАРЧЕК,

потпуковник; мр Милан ШУМОЊА, мајор

РЕДАКЦИЈА

Главни и одговорни уредник

др Светозар РАДИШИЋ, пуковник

Уредници

Станислав АРСИЋ, потпуковник

Нада ДРАГИШИЋ, проф.

Адреса: Редакција часописа „Војно дело“, (ВЕ) 11002 Београд,
Ул. Бирчанинова бр. 5 * Главни и одговорни уредник: 681-565,
2358-487 (војни 29-487); уредници: 2359-060 (војни 33-060);
технички секретар 2359-258 (војни 33-258) * Претплата: 2359-738
(војни 33-738) * Пошт. фах 692 * Жиро-рачун РЦ ГШ ВЈ
„Топчидер“ 40818-637-9-6319 за ВИЗ шифра 963 * Цена броја
30,00 динара; за иностранство 8 USD, 13 DM.

САДРЖАЈ

Међународни односи

- Академик
Владо Стругар Отаџбина је врховно величанство . . . 9
- Др Тодор Мирковић,
пуковник у пензији Специјалне акције и операције обавештајних служби Сједињених Америчких Држава 11

Теорија ратне вештине

- Мр Дмитар Арула,
пуковник Теоријске основе противтерористичке операције 29
- Жоже Сивачек,
пуковник Стратегијске претпоставке противтерористичких дејстава 43
- Мр Божидар Форца,
потпуковник Модел противтерористичке операције 61

Из иностраних армија

- Вилијам С. Коен Извештај о четворогодишњем прегледу одбране (САД) 74

CONTENTS

International relations

- Academician Vlado Strugar Fatherland is the supreme majesty . . . 9
- D Sc Todor Mirković,
Colonel, retd Special actions and operations of intelligence services of the United States of America 11

Theory of the art of war

- M Sc Dmtitar Arula,
Colonel Theoretical foundations of an anti-terrorist operation 29
- Jože Sivaček, Colonel Strategic presuppositions of anti-terrorist activities 43
- M Sc Božidar Forca,
Lt. Colonel A model of an anti-terrorist operation . 61

From foreign armies

- William S. Cohen Report on four years' review of defence 74

SOMMAIRE

Rapports internationaux

- Académicien Vlado Strugar La Patrie est la Majesté Suprême 9
- Dr. Todor Mirković, Colonel en retraite Actions spéciales et opérations des services de renseignement des EUA 11

Theorie de l'art de guerre

- Mr Dmtitar Arula, Colonel Base théorique de l'opération antiterroriste 29
- Jože Sivaček, Colonel Suppositions stratégiques des actions antiterroristes 43
- Mr Božidar Forca, Lieutenant-Colonel Modèle de l'opération antiterroriste . . 61

Armees entrangeres

- Williem S. Cohen Compte-rendu quadriannuel de la défense (EUA) 74

Die internationalen Verhältnisse

Vlado Strugar, Akademienmitglied	Das Vaterland ist das Höchste	9
Oberst a. D. Dr. Todor Mirković	Die speziellen Aktionen und Operationen von Nachrichtendiensten der Vereinigten Staaten von Amerika	11

Theorie der Kriegskunst

Oberst M. Sc. Dmitar Arula	Die theoretischen Grundlagen der antiterroristischen Operation	29
Oberst Jože Sivaček	Die strategischen Voraussetzungen der antiterroristischen Tätigkeiten	43
Oberstleutnant M. Sc. Božidar Forca	Das Modell der antiterroristischen Operation	61

Aus den ausländischen Armeen

William S. Cohen	Der Bericht über die vierjährige Übersicht der Verteidigung	74
------------------	---	----

Международные отношения

Академик Владо Стругар	Родина – верховное величество	9
Д-р Тодор Миркович, полковник в отставке	Специальные акции и операции разведывательных служб Соединенных Штатов Америки	11

Теория военного искусства

Канд. наук Дмитар Арула, полковник	Теоретические основы противотеррористической операции	29
Йоже Сивачек, полковник	Стратегические предпосылки противотеррористических действий	43
Канд. наук Божидар Форца, подполковник	Модель противотеррористической операции	61

Из зарубежных армий

Виллием С. Коэн	Отчет о четырехлетнем осмотре обороны	74
-----------------	---	----

Отаџбина је врховно величанство

УДК 172.15(497.1)

Академик *Владо Стругар*

Владо Стругар, члан Црногорске академије наука и уметности, члан Српске академије наука и уметности, члан Македонске академије наука и уметности, пуковник у пензији, историчар, написао је следеће обраћање Отаџбини, војсци и народу, које је усвојила и препоручила за објављивање група академика и научника приликом пријема код начелника Генералштаба Војске Југославије, мр Драгољуба Ојданића, генерал-пуковника (у недељу, пре подне, 28. марта 1999, у Централном клубу Војске Југославије, у Београду).

Не пристајући да се покори злочинцу НАТО, најнаоружанијем војном савезу откад је света и века, наша отаџбина Југославија досегла је светски гласовиту и историјски знамениту часну смелост.

Витешки и човечно узвисила се оном храброшћу коју је наш народ исказао у времену од 1914. до 1918. године ратујући против освајача, Аустро-Угарске и Немачке. Одважила се истоветно као што је наш народ поступио 27. марта 1941. године одбијањем покорности Тројном пакту, онда најмоћнијем војном савезу у свету. Показала се достојна бораштва нашег народа у четворогодишњем рату 1941–1945. против фашиста и нациста, освајача и зликоваца, који су убијали наш народ као што ево – 1999. године – смртоносну ватру сипа и НАТО, доиста, већом ударном силом и свирепијом окупацијом.

Наша отаџбина Југославија је ових дана извојевала једну победу, по моралном значењу – највишу. А та победа се састоји у томе што се наша отаџбина није, без борбе, предала нападачима; прегла је у рат за слободу и опстанак, за част и правду.

Ова чињеница има светскоисторијски значај, можда и већу важност од нашег 27. марта 1941. године (иначе, свака и свачија историја Другог светског рата уписује тај дан и датум).

Отуд, нека та вредност соколи нашу војску, офицере и војнике. Нека подстиче добровољце да ступају у војску и тако оснажују одбрану Отаџбине. Нека храбри родољубе поучавајући да је Отаџбина врховно величанство, највиша висост. Отаџбина је услов слободе за грађанина, окриље среће за породицу.

Витешки напред, официри и војници! Каже вам негдашњи ратник, потом официр, данас старац; јер, тачно вели народна песма; „И ови ће проћи дани, и ово ће се звати лани“. Зато, нека ваши ратнички дани буду, и спомињу се, славни, као што су то одбрамбена и ослободилачка ратовања ваших очева, дедова и прадедова.

Сложно, роде мој, кажем својему народу. Издржимо у отпору зликовцима. Својом непредајом већ имамо једну победу, за охрабрење – одсудну победу.

Издржимо у братољубљу, и тако ћемо истиснути неслогу изнутра, уколико је још имамо.

Уместо тесноће партијског родољубља, имаћемо свеопшту моћност отаџбинског родољубља.

Издржимо јунаштвом. Наша истина је праведна; наша потреба је човечна.

Победа је наша; већ имамо једну победу; а морамо – коначну и целокупну.

Специјалне акције и операције обавештајних служби Сједињених Америчких Држава

УДК 355.40:327.84(73)

Др Тодор Мирковић, пуковник у пензији

Аутор наводи основне карактеристике деловања обавештајних служби САД према другим земљама и у иностранству, а затим разматра састав и рад Америчке обавештајне заједнице. Детаљније наводи видове деловања „спољних“ обавештајних служби, с посебним освртом на планирање и извођење специјалних (тајне, „покривене“) акција и операција.

Да би карактеристике специјалних акција и операције конкретније објаснио, аутор је кратко приказао тајне операције обавештајних служби САД и неких западноевропских земаља вођене одмах после Другог светског рата (неуспео покушај „крсташког“ похода на Исток), као и специјалне операције обавештајних служби САД у Централној Америци осамдесетих година. Такође, аутор се осврће на видљиву и „невидљиву“ моћ америчких обавештајних служби, на чврсто успостављену спрегу између војске и ЦИА, јачање војних обавештајних служби и на промене које настају у њиховој организацији и деловању у измењеним међународним и другим условима.

Неке специјалне операције обавештајних служби САД, према циљу и карактеру, сматра аутор, имају обележја необјављеног рата земљи или земљама према којима се предузимају.

Из нешто раније и новије прошлости познато је неколико моћних и веома ефикасних обавештајних служби, као што су: британска служба из колонијалног периода, између два светска рата, за време и после Другог светског рата; совјетска – између два рата и после Другог светског рата, и немачка – пре и током Другог светског рата. Међутим, све те и друге обавештајне службе, у њиховом деловању према иностранству, осим неких аспеката и временских периода деловања совјетске обавештајне службе, далеко су превазишле просторно и разноврсношћу деловања америчке обавештајне службе.

Корене свог деловања обавештајне службе САД пустиле су у време Другог светског рата, али њихова суштина и размера деловања испољене су тек после тог рата, тј. с отпочињањем и вођењем „хладног рата“, у условима идеолошко-политичке конфронтације и надметања у трци у наоружавању између САД и Совјетског Савеза. Заслуге за победу САД у „хладном рату“, без резерве, могу да се припишу америчким обавештајним службама, у чијој је сенци, или по чијим је инструкцијама, деловала и америчка дипломатија. После „хладног ра-

та“ донекле су преусмерени главни правци деловања америчких обавештајних служби, али интензитет и опсег (размере) тог деловања нису смањени, а и циљ – подршка америчкој спољној политици, у основи, остао је исти.

Америчке обавештајне службе, с обзиром на размере и разноврсност њиховог деловања, карактерише *тоталитет*, што, уосталом, проишлаго из глобалног карактера америчке спољне политике коју оне подржавају. Такав њихов карактер може да се види и из њихове јачине и организације.

Америчка обавештајна заједница

У обавештајном деловању САД према иностранству ангажоване су бројне цивилне и војне организације. Све су оне на највишем, стратегијском нивоу укључене у Америчку обавештајну заједницу (*The U. S. Intelligence Community*). Најважнији елементи те заједнице су: Централна обавештајна агенција, позната по скраћеници ЦИА; Агенција за националну безбедност (НСА); Војна обавештајна агенција (ДИА); Управа (Биро) за обавештајну делатност и истраживање Државног департмана, односно Министарства спољних послова; обавештајне службе видова оружаних снага (КоВ, РВ и РМ); Војна картографска агенција (ДМА);¹ Национална управа за извиђање (НРО);² Централна управа за анализу слике (ЦИО); и Федерални истражни биро (ФБИ).³ Сем тога, поједини ресори Владе САД, као Управа државних резерви, Управа за енергију и управе за борбу против тероризма и трговине наркотицима, имају своје обавештајне органе који делују према другим земљама и у иностранству, и који су, према Џефри Ричелсону, укључени у Америчку обавештајну заједницу.⁴

Разгранату и веома разноврсну обавештајну делатност према иностранству, укључујући специјалне акције и операције, развијају и обавештајни органи главних војних команди, нарочито Команда снага САД у Европи, Пацифичка и Јужна команда. Посебан значај у обавештајно-диверзантској и субверзивној активности има Команда за специјалне операције са својим јединицама и установама.⁵

¹ Војна картографска агенција бави се снимањем терена и израдом рељефа, поред осталог, и за програмирање лета крстарећих и других ракета.

² Национална управа за извиђање формирана је још 1961. године, а дуже од 30 година њено постојање је било обавијено велом тајне. Формално припада РВ, а њен директор, званично, помоћник је команданта Ратног ваздухопловства.

³ ФБИ (Федерални истражни биро) бави се првенствено питањима унутрашње безбедности, али развија одређене видове обавештајног деловања и према иностранству.

⁴ Jeffrey T. Richelson, *The U.S. Intelligence Community*, Second edition, Ballinger Publ. Co. Cambridge, Mass, 1989.

⁵ Команда за специјалне операције формирана је 1987. године ради обједињења јединица специјалне намене свих видова оружаних снага. У њеном саставу је више од 40.000 људи, обучених за разне видове специјалног ратовања.

Обавештајне службе САД које делују према другим земљама и у иностранству (у америчкој терминологији „спољне обавештајне службе“ – *Foreign Intelligence*), у начелу, деле се на цивилне и војне службе.⁶ Међутим, та подела је само конвенционална. У пракси, не постоји јасније разграничење између њихових објеката и подручја деловања, задатака и циљева. У многим специјалним акцијама и операцијама цивилне и војне обавештајне службе делују заједнички, при чему цивилне службе (ЦИА) дају идеје, а војне људство и материјална средства.

Од дванаест организација Америчке обавештајне заједнице ЦИА има најважније место и улогу. Њен директор има одређене надлежности у свим службама Америчке обавештајне заједнице и одговоран је за њену целокупну делатност. Непосредно је потчињен Савету за националну безбедност и његовом председнику, тј. председнику САД, док су све остале обавештајне организације елементи одређених ресора Владе Сједињених Држава.

Централна обавештајна агенција, сем што хијерархијски заузима прво место у оквиру Америчке обавештајне заједнице, појединачно је најмоћнија и најбројнија. Остале цивилне обавештајне организације, не рачунајући ФБИ, далеко су иза ње и немају њену „универзалност“ деловања; оне су мање-више специјализоване за одређене области. Међутим, војне обавештајне службе, према расположивим снагама и средствима, вишеструко надмашују своје цивилне партнере. Од лица укупно запослених на пословима „спољне обавештајне делатности“, којих има, према изворима америчког јавног информисања, око 120.000, војним обавештајним организацијама, укључујући НСА и НРО, које имају придев „националне“, припадају око три четвртине.

Мада Америчку обавештајну заједницу карактеришу бројне, гломазне организације (ЦИА, НСА и обавештајне службе видова оружаних снага појединачно запошљавају по више од 20.000 људи), њену делатност према иностранству, ипак, карактерише и прилично висок степен координације и сарадње између организација. Тако ЦИА, на пример, самостално или у сарадњи са војним обавештајним службама, многе обавештајне задатке обавља за потребе Министарства одбране, а НСА, НРО и ЦИО, иако у надлежности МО, веома много раде за потребе ЦИА и ФБИ. Нарочито висок степен сарадње „на терену“ остварују органи ЦИА и обавештајни органи видова оружаних снага: РВ и РМ у техничком извођењу, а КоВ у извођењу паравојних акција и операција. Обавештајне службе САД, у деловањима према другим земљама и у иностранству, значајну подршку и помоћ добијају од обавештајних служби савезничких држава и неких међународних организација, пре свега од Северноатлантског савеза.

⁶ Према америчкој номенклатури, оне се деле још и на „националне“, у које се, поред ЦИА, убрајају још НСА и НРО, које формално потпадају под Министарство одбране, па се третирају и као војне обавештајне службе.

Повремено се у оштријој форми јавља извесна нетрпељивост и суревњивост између великих обавештајних служби Сједињених Држава. Међутим, на основу основних прописа који се тичу националне безбедности и искустава из периода „хладног рата“, успостављен је и углавном успешно функционише систем контроле, усклађивања и координације њиховог рада. Поред бројних комисија, комитета и радних група, кључну улогу у томе има *Савет за националну безбедност САД*, формиран на основу закона о националној безбедности од 1947. године. Његов задатак је „да саветује председника САД о интегрисању унутрашње, спољне и војне политике укључених у систем националне безбедности, како би се обезбедило да видови оружаних снага и остали департмани Владе САД ефикасно сарађују на питањима која се тичу националне безбедности“.⁷ Председник тог савета је председник САД, а његови статутарни чланови су потпредседник САД, државни секретар и секретар за одбрану, а саветодавни или придружени чланови су помоћник председника САД за послове националне безбедности, директор ЦИА и начелник Здруженог генералштаба оружаних снага Сједињених Држава. Састанцима Савета за националну безбедност, који могу да буду редовни и ванредни, могу да присуствују и други високи државни функционери који се баве пословима националне безбедности, као што су директор ФБИ, заменик секретара одбране за политику безбедности, директори ДИА и НСА и стални представник САД у Уједињеним нацијама, као и шефови сталних или *ad hoc* радних група. У раду Савета за националну безбедност значајне су, ако не и најзначајније, обавештајне службе, чије обавештајне процене снажно утичу на доношење одлука о одређеним питањима и активностима.⁸ Њихов рад координира *Комитет за спољну обавештајну делатност*, који сачињавају директор ЦИА (уједно председник), заменик секретара одбране за политику безбедности и помоћник председника САД за послове националне безбедности. Комитет утврђује приоритете у обавештајној делатности и руководи програмом те делатности на општем, стратегијском нивоу. Према потреби, организује комисије и радне групе и руководи њиховим радом. О свом раду непосредно извештава Савет за националну безбедност.

Видови деловања обавештајних служби Сједињених Држава

Два су основна вида деловања обавештајних служби САД према другим земљама и у иностранству: *прво*, прикупљање, обрада, анализа и дистрибуција обавештајних података, и *друго*, планирање и извођење специјалних акција и операција.

⁷ L. Fletcher Prouty, *The secret team*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, N.J. 1973, p. 429.

⁸ Опширније: Тодор Мирковић, *Војска у спољној политици САД*, „Војно дело“ 4-5/96, стр. 48-71.

Традиционално, основни задатак спољне или офанзивне обавештајне делатности било које земље јесте прикупљање, обрада и дисеминација података који се добијају јавним и тајним деловањем за то посебно обучених органа и експерата и помоћу специјалних осматрачких, прислушних и других техничких средстава. Међутим, за деловање америчких обавештајних служби карактеристично је да готово не постоје границе како у хоризонталном, тако и у вертикалном смислу. Оне систематски и непрекидно делују према свим земљама и регионима света, у свим амбијентима, а интензитет тог деловања одређен је стањем у појединим земљама (регионима), интересом САД, као глобалне силе, за одређену земљу (регион) и односом земље према САД и њеној политици. Органи америчких обавештајних служби распоређени су на свим важнијим тачкама наше планете, а њихови технички уређаји систематски и готово непрекидно прате све важније појаве на земљи и на мору, испод морске површине, у ваздушном простору и у космосу.

Америчке обавештајне службе прикупљају обавештајне податке за потребе државног и војног руководства ради њиховог формулисања и усвајања спољне и војне политике, националне и војне стратегије, као и за „потребе“ планирања и извођења специјалних акција и операција. Свакој специјалној акцији или операцији, наиме, претходи детаљна обавештајна обрада објекта дејства, која, у ствари, и отпочиње прикупљањем података о одређеном објекту. У томе посебно важну улогу има тзв. људски обавештајни чинилац, који се у америчкој обавештајној терминологији означава као „људска обавештајна делатност“ (*Human Intelligence*, или скраћено *HUMINT*).

Специјалне акције и операције

О специјалним (тајне, „покривене“) акцијама и операцијама америчких обавештајних служби, нарочито о акцијама најмоћније од њих – Централне обавештајне агенције, написане су многе књиге. Међутим, пажњу је привукла једна књига новијег датума, а мало познатог аутора Марк Зипезауера, под називом *Највећи успеси ЦИА*, у којој аутор наводи њена четрдесет два „највећа“ успеха, односно начине њиховог остваривања. Последњи од тих успеха обрађен је под називом „Југославија“, а односи се на улогу ЦИА у разбијању претходне Југославије.

На самом почетку, у уводу, аутор наглашава да је највећа заблуда у веровању да се главне операције ЦИА односе на прикупљање података, због чега и јесте потребно постојање снажних обавештајних служби. Међутим, „упркос њеном имену, главна сврха постојања Централне обавештајне агенције јесте – и увек је била, извођење тајних (‘покривених’) операција, које сачињавају економско ратовање, монтирање избора, атентате, па чак и геноцид“, каже Зипезауер.⁹ Предузимање и

⁹ Марк Зипезауер, *The CIA, s Greatest hits*, Odonian Press, Tucson, Arizona, 1997.

извођење специјалних акција и операција, међутим, није посао само те агенције. У тим акцијама и операцијама веома много су ангажоване и војне обавештајне службе, а и опсег тих активности много је шири од онога којег помиње Зипезауер.

Појам и карактеристике специјалних акција и операција

Специјалне акције и операције које планирају и изводе обавештајне службе САД нису новина у међународним односима, али се разликују од акција и операција других земаља по циљу, разноврсности и размерама. Као и обавештајна делатност на прикупљању података, специјалне акције и операције предузимају се ради подршке америчке спољне политике, а америчке обавештајне службе, истовремено, непосредно учествују и у заштити политичких и економских интереса, као и у остваривању америчких стратегијских циљева.

У Извршној наредби о спољној обавештајној делатности из 1976. године, у којој је прво дефинисао термине, а затим и суштину те делатности, тадашњи председник САД Џералд Форд, поред осталог, навео је: „Специјалне активности у подршци циљева националне спољне политике намењене су да потпомогну званичне америчке програме и политике у иностранству, а планирају се и изводе тако да улога Владе Сједињених Америчких Држава у томе није препознатљива или јавно обзнањена“.¹⁰ Према наведеној наредби, амерички планери настоје да прикрију не само улогу Владе у планирању и извођењу специјалних акција и операција, него, у неким случајевима, и њихов стварни циљ. Када су САД, непосредно и са пријатељским земљама, почеле да пружају помоћ авганистанским побуњеницима, стварни циљ није био пораз совјетске војске у Авганистану, већ пре унутрашње (економско, психолошко) изнуравање и међународно компромитовање Совјетског Савеза.

Специјалне акције и операције могу да буду ограничене на неки објекат или појаву, али и усмерене против (или у корист) читаве политичко-друштвене и економске структуре једне земље или групе држава (савез). Свака специјална акција или операција предузима се с унапред утврђеним циљем, најчешће удруженим снагама и средствима цивилних и војних обавештајних служби, укључујући и специјалне снаге видова америчких оружаних снага. Ретко када су тренутне или краткотрајне; подршка и помоћ снагама ангажованим на покушајима рушења режима једне земље, на пример, може да траје годинама, па и деценијама.

Врсте специјалних акција и операција

Као специјалне акције и операције обавештајних служби САД, сем тајног прикупљања обавештајних података, у америчкој штампи обично

¹⁰ The White House Executive Order – United States Foreign Intelligence Activities, White House Press Release, February 7, 1976.

се наводе разне врсте пропаганде (сива, црна), подршка и помоћ појединцима и организацијама који делују на линији или у корист америчке спољне политике, паравојне (герилске, антигерилске, диверзантско-субверзивне итд.) операције, атентати на стране државнике или истакнуте личности, и слично. Џефри Ричелсон,¹¹ наводи да се „покривене“ акције догађају у свим већим (и многим мањим) деловима света: Европа, Азија, Африка и Латинска Америка, и да *обухватају*: 1) савете и обавести; 2) субвенционисање појединаца; 3) финансијску подршку и техничку помоћ политичким партијама; 4) помоћ приватним организацијама, укључујући радничка удружења (синдикати) и приватне фирме; 5) тајну („покривену“) пропаганду; 6) обуку појединаца; 7) економске операције; 8) паравојне или политичке акционе операције намењене за рушење или подршку новом режиму, и 9) покушаје атентата.¹² Спектар специјалних акција и операција које предузимају америчке обавештајне службе САД много је шири од оног који наводи Џефри Ричелсон, а из самих назива не види се њихов прави смисао. Ричелсон не наводи, на пример, пропагандно-психолошке операције које су често усмерене према читавом народу једне земље¹³ или финансирање, обуку и наоружавање терористичких и побуњеничких група и покрета. Обавештајне службе САД имају велико искуство и у обуци таквих и других група у извођењу диверзија и саботажа, као и у намештању или лажирању избора у страним државама. Прање новца и уплитање у трговину наркотицима може се такође сврстати у дугачку листу специјалних акција и операција обавештајних служби Сједињених Држава.

„Меке“ и „тврде“ акције и операције

У америчкој војној терминологији често се користе термини „меко“ и „тврдо“ ратовање, „меко“ и „тврдо“ убијање, и слично. „Меко“ (*soft*) односи се на употребу средстава и метода у вођењу „бескрвног“ рата, а друго – „тврдо“ (*hard*) на коришћење ватрених и разорних борбених средстава у рату који се води ради постизања жељеног циља. Специјалне акције и операције обавештајних служби САД могу се, такође, условно поделити на „меке“ и „тврде“. „Меке“ су оне које непосредно не

¹¹ Jeffrey T. Richelson, *исто*.

¹² У режији америчких обавештајних служби, пре свега ЦИА, изведено је неколико успешних, а још више неуспешних, атентата и/или ликвидирања шефова страних држава (Трухиљо, Лумумба, Аљенде и други). Да би ублажио компромитовање САД у свету у вези с тим, бивши председник САД Џералд Форд је у наведеној Извршној наредби унео извесна ограничења у деловању америчких обавештајних служби у иностранству, укључујући *забрану атентата*, следећом формулацијом: „Ниједан службеник Владе САД неће бити ангажован или уплетен у ангажовање политичких атентата“. Та формулација је у америчкој штампи тумачена као десицирана забрана атентата као форме активности америчких обавештајних служби. Неизвесно је, међутим, да ли се наведена наредба поштује.

¹³ Систематске претње бомбардовањем циљева на територији СР Југославије, у режији обавештајних служби САД и НАТО-а, једна су од таквих „операција“.

узрокују личне губитке и материјална разарања. То могу да буду подршка и финансијска помоћ појединцима и организацијама у њиховој „демократској“ борби за власт, политичко-пропагандне и психолошке активности, економске „операције“ и финансијске манипулације, монтирање изборних резултата, и слично. У „тврде“ акције и операције могу се сврстати све *паравојне операције* у којима непосредно или посредно учествују елементи америчких обавештајних служби.¹⁴ Поред атентата, то, могу да буду, пре свега, обавештајно-диверзантске и терористичке акције, и финансирање, обука, наоружавање и ангажовање у борбама „герилских“ и „антигерилских“ акција и покрета. „Мекс“ операције могу да буду (често и јесу) претходница „тврдим“ операцијама или само њихова припрема.

Креатори и извршиоци специјалних акција и операција

Процес планирања и извођења специјалних акција и операција, у начелу, обухвата: 1) идентификовање проблема; 2) обавештајну обраду објекта; 3) процену ситуације; 4) избор вида акције; 5) предлог за доношење одлука (садржи вид акције, снаге, средства и одговорног руководиоца); 6) доношење одлуке, и 7) извођење задатка.

Под *идентификовањем проблема* подразумева се идентификовање и лоцирање појаве која „угрожава“ интересе америчке спољне политике или отежава остваривање америчких стратегијских циљева. Та фаза се остварује кроз редовно деловање обавештајних служби САД, тј. путем прикупљања, обраде и анализе обавештајних података.

Обавештајна обрада објекта следи после идентификовања проблема. Ако је то, на пример, шеф једне државе, партије или организације, онда се интензивира опсервирање и испитивање околности у којима та личност живи и ради, анализирају се његове особине, и слично.

На основу додатно добијених и обрађених обавештајних података, оперативни органи цивилних и војних обавештајних служби обављају *процену ситуације и избор вида акције (операције)* чијим предузимањем треба да се оствари жељени циљ. Тај посао, у редовној процедури, обављају Директорат за операције ЦИА и одговарајући органи Министарства одбране (Управа за послове међународне безбедности и ДИА). Међутим, процена ситуације и формулисање предлога за акцију могу да буду поверени и посебној групи експерата из и изван Обавештајне заједнице или некој од бројних научних институција (центри, институти за стратегијске студије и студије међународне безбедности).

Формулисан *предлог за акцију*, начелно, прихвата и на седници Савета за националну безбедност председнику САД подноси Оперативна саветодавна група, коју сачињавају министри спољних послова и одбра-

¹⁴ Наша пажња је усмерена на тзв. тврде паравојне акције и операције, поред осталог, због простора уобичајеног за рад ове врсте (чланак периодичног часописа).

не, начелник Здруженог генералштаба оружаних снага и директор ЦИА. Уколико у Оперативној групи није постигнута сагласност, проблем се ставља на дискусију да би председник, према властитом нахођењу, донео одлуку. Међутим, предлог могу да поднесу и поједини чланови те групе изван седнице Савета за националну безбедност (на доручку с председником у Белој кући, на пример), што зависи од односа председника према њима.

Све одлуке за специјалне акције и операције, међутим, не доносе се на највишем нивоу. Многе акције започете су и изведене изван те процедуре, па и без знања председника САД (афера Иран-гејт, на пример).

Одлука председника (директива, наређење), у начелу, уопштена је или је само одобрење за предузимање предложене акције. На основу такве одлуке, оперативни органи цивилних и војних обавештајних служби израђују више варијаната *плана за акцију*, обављају избор снага и друге припреме (уколико то нису претходно урадили), укључујући обуку људства и јединица, симулирање вежби, и друго.

За *извођење плана* најчешће се ангажују елементи цивилних и војних обавештајних служби, као и специјално обучене јединице активне војске. У последње време, за одређене специјалне операције, уз посредовање одговарајућих органа обавештајних служби, ангажују се и „приватне“ агенције, које регрутују првенствено оперативце ЦИА и бивше војне специјалце.

Када је реч о паравојним операцијама, предузимању герилских и антигерилских операција, главнину снага чине људство и јединице Команде за специјалне операције. У том случају, органи ЦИА креирају политику и стратегију, успостављају сарадничке везе са странама у сукобу, организују и спроводе пропагандно-психолошку активност итд., док припадници снага Команде за специјалне операције обучавају „герилце“ и учествују заједно с органима ЦИА и ДИА у појединим акцијама. Подршку органима ЦИА и ДИА пружају и обавештајне службе видова оружаних снага. За тајне испоруке наоружања снагама оне стране у сукобу коју подржавају САД, на пример, РВ даје транспортне авионе (случај дотура оружја и муниције на тузлански аеродром), а РМ – ратне бродове. У извођењу специјалних акција и операција, обавештајне службе САД настоје да добију подршку и помоћ обавештајних служби других земаља и да у тим акцијама ангажују и стране извршиоце.

Заједничке операције: „крсташки поход“ на Исток

Обавештајне службе САД ангазоване су у извођењу специјалних операција од самог завршетка Другог светског рата у Европи. Оне су, на почетку, те операције предузимале заједно с обавештајним службама неких европских држава (Велика Британија, Француска, Италија) и

Ватикана, па су, стога, те операције и означене као „заједничке“. Биле су усмерене према земљама тзв. народне демократије, укључујући и Југославију. На почетку, главну улогу у планирању и предузимању специјалних акција и операција имале су обавештајне службе Велике Британије, а касније (од средине 1947. године) иницијативу су преузеле обавештајне службе Сједињених Држава.

Циљ политика наведених држава и њихових обавештајних служби, као реализатора, био је: *прво*, промена режима у земљама источне Европе,¹⁵ и *друго*, успостављање *Подунавске конфедерације*.¹⁶ Према Федеративној Републици Југославији постојао је и ограничен циљ: *одвајање западних република* (Словенија и Хрватска) од осталог дела земље. Било је предвиђено да се наведени циљеви остваре комбинованим деловањем споља и изнутра, укључујући организовање и герилских покрета. (Замисао која је, као концепција, остала актуелна све до садашњих дана.) Центри за руковођење операцијама били су успостављени у Трсту, Риму, Грацу и Залцбургу, а логори за обуку терориста и диверзаната („бораца за слободу“) у северној Италији и Аустрији. „Борци за слободу“ регрутовани су претежно од пребега из Југославије и других земаља.

Неуспео „крсташки покрет“

У покушајима САД и неких западних држава да путем „подземног“ деловања њихових обавештајних служби свргну режиме у земљама „народне демократије“, Југославија је била на правцу главног удара. На то су утицале две значајне околности: 1) геостратегијски положај Југославије, и 2) висок степен организованости пребега, на које су се обавештајне службе наведених земаља веома много ослањале.

У деловању обавештајних служби западних земаља према Југославији тежиште је било усмерено према њеним западним републикама – Словенији и Хрватској, које су биле предвиђене за укључивање у подунавску конфедерацију католичких држава. У том деловању увелико

¹⁵ Високи обавештајни функционери САД, Енглетон и Визнер, према М. Аренсу и Џ. Лофтусу, конципирали су и лансирали операцију *Red Sax/Red Cap*. за свргавање комунистичких режима у источноевропским земљама, а било је и других организација с istim циљем, али без већих резултата (Mark Arens and John Loftus, UNHOLY TRINITY, St. Martin Press, New York, 1991).

¹⁶ У питању је оживљавање и покушај остваривања идеје *ИНТЕРМАРИУМА*, тајне организације антикомунистичке оријентације, која је, уз подршку Француске, Велике Британије и Ватикана, формирана у Паризу крајем двадесетих година ради стварања Подунавске конфедерације католичких држава које се налазе између Балтичког и Јадранског мора. Поред стварања Подунавске конфедерације католичких држава у наведеном међуморју, које би се на Западу ослањале на Италију, Француску и Шпанију (ту замисао као пројект здушно је подржавао и генерал Де Гол), *циљ* те организације је било и *одвајање католичког од православног дела словенских народа*. Значај и моћ ИНТЕРМАРИУМ-а, као политичке и терористичке организације, у Југославији (краљевини и социјалистичкој) вероватно никада нису довољно озбиљно схваћени и изучени, а њене идеје и акције које су произлазиле из њих битно су допринеле разбијању СФР Југославије.

су били ушлетени ИНТЕРМАРИУМ и Ватикан. Обавештајне службе САД,¹⁷ Велике Британије и Италије, у покушајима да организују оружану побуну у Југославији, успоставиле су тесне везе и сарадњу с личностима из редова избегличке елите Хрватске и Словеније, које су, уз помоћ и подршку наведених служби, организовале своје обавештајне центре у Трсту и Риму. Међу њима је посебно био значајан високи свештенички функционер др Крунослав Драгановић,¹⁸ који је организовао прихват и кријумчарење ратних злочинаца, као и убацивање терористичких и диверзантских група у Југославију.

Обавештајне службе наведених земаља, пре свега америчке и енглеске, уз благослов Ватикана, потенцијалне „герилце“ за Југославију обучавали су у англо-америчким логорима у северној Италији и Аустрији, одакле су их тајним каналима убацивали у Југославију. Прве терористичко-диверзантске групе убачене су у Југославију још 1945, а такве акције су настављене и у наредне две године. Њихов задатак је био да се прикључе „герили“ у земљи, ојачају „подземље“ и удруженим снагама интензивирају кампању диверзија и саботажа широких размера, укључујући рушење телефонско-телеграфских и других комуникацијских линија и објеката привредне инфраструктуре, ликвидирање истакнутих политичких и војних личности, и друго, како би створили услове „за крајњи обрачун са противником“ – „великосрпском државном творевином“ и Титовим комунизмом. Међутим, готово све терористичко-диверзантске групе су пале у руке органа безбедности и војске, а неке од њих одмах после преласка границе. Средином 1948. године, у Загребу је одржано велико суђење вођама тих група, који су били и ратни злочинци (Љубо Милош, Божидар Кавран и други), и њиховим „саборцима“. После тога, креатори „крижарског покрета“ су одустали од својих намера, а разлог може да буде и доношење резолуције Информбироа.

¹⁷ У северној Италији, Аустрији и јужној Баварској, поред цивилних обавештајних служби САД, деловао је и Контраобавештајни корпус америчке армије (*The U.S. Army's Counter Intelligence Corps*), који није имао само контраобавештајну него и оперативну обавештајно-диверзантску улогу. Према Југославији је деловао преко свог детаשמана у Трсту.

¹⁸ Од половине 1943. године до краја Другог светског рата, Драгановић је био Павелићев представник у Ватикану, а после рата високи функционер у структури ватиканске хијерархије. Заузимао је висок положај у ИНТЕРМАРИУМ-у и одржавао је тесне везе са обавештајним службама Велике Британије, САД, Француске и Италије. Био је главни организатор кријумчарења ратних злочинаца преко Италије у Латинску Америку путем тзв. пацовских канала, као и тзв. крижарског покрета. Године 1967, под необјашњеним околностима, нашао се у Југославији и настанио се у Сарајеву, где је пре Другог светског рата био секретар злогласног бискупа Ивана Шарића. Наставио је неметано да ради на сређивању документације о Католичкој цркви у Босни и Херцеговини, на чему је радио и пре Другог светског рата. Умро је 1982. године, а његова документација је, наводно, мистериозно нестала. Индикативно је да је после његовог доласка у Југославију нагло бујао хрватски национализам, а следило је, после дуготрајне „паузе“, и убацивање велике терористичке групе из Аустрије 1972. године.

Специјалне операције у Латинској Америци

Обавештајне службе САД у читавом периоду после Другог светског рата су готово непрекидно и веома активно ангажоване у земљама Централне Америке. Мало је држава тог региона, од укупно двадесетак, у којима, у режији и под притисцима САД, нису мењани режими, увек с циљем да на власти остану или дођу они који су послушни, следе америчку политику¹⁹ и не скрећу улево. Ако то није могло да се постигне редовним, „демократским“ путем и тихим подземним деловањем, следили су покушаји или ликвидације појединаца (случај Фидела Кастра, односно Трухиља), а у крајњем и војна интервенција (Панама, Гренада, Хаити). У деловању према и у земљама Централне Америке америчке обавештајне службе су користиле (и користе) устаљене методе и средства: комбиновање паравојних и пропагандно-психолошких активности, сарадња са обавештајним службама других земаља, ангажовање плаћеника за убацивање у борбу, ширење лажне пропаганде, и друго.

Интензивирање активности

Активности обавештајних служби САД у предузимању специјалних акција и операција у земљама Централне Америке, као и према другим азијско-афричким и латинско-америчким регионима, интензивирани су почетком осамдесетих година. Тада (марта 1981) на основу Регановог *Председничког налаза о стању у Централној Америци*, Конгрес је одобрио операције ЦИА у *Никарагви*, с назнаком: наставити финансијску помоћ умереним антисандинистима и спречити испоруке оружја из Никарагве левичарским герилцима у Ел Салвадору, Хондурасу и Гватемали. Нешто касније, у октобру те године, тадашњи председник САД Роналд Реган донео је *Директиву 17*, којом је захтевао да се спречи настајање држава типа Кубе у Централној Америци, али и у другим регионима.²⁰ Истом директивом овластио је ЦИА да, у сарадњи с одговарајућим органима влада Хондураса, Аргентине и других држава региона, формира паравојне одреде, наоружа их, обучи и ангажује у свргавању сандинистичке владе у Манагви.

¹⁹ Још пре Другог светског рата, тадашњи председник САД Франклин Делано Рузвелт, у одговору на оцене изречене о никарагванском диктатору Сомози рекао је: „Можда Сомоза јесте кучкин син, али он је наш кучкин син“. Сви председници САД после Другог светског рата држали су се те Рузвелтове девизе и настојали су да у земљама Централне и Јужне Америке на власти имају лидере који послушно следе политику Сједињених Држава.

²⁰ Као прокомунистичке, просовјетске земље тог времена, чије режиме је требало свргнути, у америчкој штампи обично се наводе Ангола, Авганистан, Етиопија, Камбоџа, Ирак, Иран, Либија и Никарагва.

На формирању, наоружавању и обуци антиреволуционарних одреда заједно су радили експерти ЦИА и специјалних снага КоВ Сједињених Држава. На том плану били су ангажовани и аргентински специјалци, који су формирали и касније у Никарагву убацили злогласне „одреде смрти“. Антиреволуционарни одреди, познати и као одреди „контраша“ (*contras*, од *counter-revolutionaries*), формиран су претежно од припадника разбијене Сомосове националне гарде, али и од плаћеника из других земаља (Хондурас, Ел Салвадор, Чиле, Аргентина, Еквадор и Боливија), а то је био случај и с аргентинским „одредима смрти“. И једни и други су обучавани претежно у Хондурасу, а делом у Флориди и у зони Панамског канала.

Већ почетком 1982. године у Никарагву су убачене диверзантске и терористичке групе са задатком да руше комуникацијске објекте, нападају политичке и војне постаје и објекте друштвене и привредне инфраструктуре. Само у периоду март–јуни 1982, „контраши“ су извели више од 100 акција на комуникацијама и другим објектима. Током 1983. године акције су интензивирани и проширено је подручје дејстава. Под удар терористичких група потпали су и привредни објекти, а аргентински „одреди смрти“ сејали су страх широм земље, усмеравајући своје акције према институцијама и појединцима на власти и у управи, укључујући и просветне и здравствене раднике.

Упутства „борцима за слободу“

По наруџби и у организацији ЦИА издата су два приручника – водича, за борбу „контраша“ против сандиниста. У једном је наведено 38 начина могућих саботажа и диверзија „којима ће се поткопати актуелна власт и Никарагва ослободити од марксистичке издајничке владе“. Други приручник за психолошке операције и герилско ратовање, познат и као *Упутство борцима за слободу*, садржи упутства за вођење оружане пропаганде на ефикасан начин. У њему су наведена детаљна упутства о саботажама, отмицама, уценама и масакрирању сандиниста и њихових присталица. Наведени приручници су чувани као велика тајна, али су ипак откривени и њихов садржај је доспео у јавност. То је крајем осамдесетих година довело до оштре полемике у америчкој штампи, са критичким освртима на поступке америчких обавештајних служби у Никарагви и другим државама Централне Америке. Питање издавања и примене тих упутстава стављено је на дневни ред и у америчком конгресу, али без последица по њихове наручиоце и извршиоце.

Саботаже, диверзије, прогањања и ликвидације сандиниста и њихових присталица праћени су веома интензивном политичко-пропагандном кампањом и психолошким деловањем. За ту сврху ЦИА, поред осталог, ангажовала је више од двадесет новинара из Хондураса и Костарике,

са задатком да својим написима утичу на компромитовање сандинистичке власти и стварање повољног утиска о антиреволуционарној герили. После десетогодишњег крвопролића и потпуног краха привреде, изазваних дејствима „антиреволуционарне гериле“ и „одреда смрти“, сандинисти су 1989. године „изгубили“ на изборима у корист кандидата које је ЦИА одабрала и протежирала.

Запажања

Америчка обавештајна заједница, према многим посматрачима и аналитичарима, чини „државу у држави“ или „невидљиву“ владу најмоћније државе савременог света.²¹ Она то и јесте када је реч о креирању и спровођењу спољне политике Сједињених Држава. Свој статус и висок рејтинг у структури америчке власти и управе стекла је својом моћи деловања и снагом утицаја.

Невидљива моћ америчких обавештајних служби

Реална снага и моћ утицаја Америчке обавештајне заједнице много је већа од њене формалне структуре. Њена најмоћнија организација – Централна обавештајна агенција, више од педесет година плела је своју мрежу, која је стално постајала већа и гушћа. Функционери и оперативци ЦИА уграђени су у све важније органе Владе САД, нарочито у оне који се баве питањима спољне политике и стратегије. Њени органи или представници налазе се у свим америчким дипломатско-конзуларним и привредним представништвима, укључујући и групе за војну и техничку помоћ страним земљама, а у свом власништву ЦИА има издавачка предузећа и веома снажан утицај на писана и електронска средства информисања.

Уз подршку и финансијску помоћ ЦИА и војних обавештајних служби, формиране су и за њих раде бројне научне институције: „трустови мозга“ („*think tanks*“) ангажовани су на формулисању америчке стратегије и на планирању специјалних акција и операција. Под патронатом високих обавештајних функционера организована су бројна национална и међународна удружења, која делују на линији и за потребе Америчке обавештајне заједнице. Ален Далес је, на пример, организовао удружење „бораца за слободу“ ради „подземног“ деловања према и у земљама „народне демократије“ и Совјетског Савеза. Генерал Џон Синглауб организовао је Светску антикомунистичку лигу, а З. Бжежински је иницијатор формирања Трилатералне комисије.

²¹ Моћ америчке обавештајне службе први је оценио један од твораца ЦИА – Ален Далес, у свом делу *Моћ обавештајне службе* (Allen Dulles, *The Craft of Intelligence*, Harper and Row, Publishers, New York, 1963).

Највиши државници и високи функционери долазе на нове положаје уз помоћ и подршку обавештајних служби или с искуством у раду у њима или за њих. Ф. Прути, на пример, пише да је Ц. Ф. Кенеди „ујахао у Белу кућу на раменима високих обавештајних функционера“. Из америчке штампе је познато, такође, да је Ричард Никсон, као млад поморски официр био важан сарадник Алена Далеса, а сарадник обавештајних служби био је и Роналд Реган, као холивудски глумац. Џорџ Буш је био директор ЦИА пре него што је постао потпредседник, а затим и председник Сједињених Држава. Госпођа Олбрајт има велико искуство из рада у Савету за националну безбедност, а Вилијам Коен, актуелни министар одбране, у конгресном комитету за обавештајну делатност.

Војска и ЦИА: организационо-функционална повезаност

Организационо-функционална повезаност војске и ЦИА може, укратко, да се објасни речима: *војска је у ЦИА, ЦИА је у војсци*. У време формирања ЦИА, у САД владало је мишљење да јака централна обавештајна организација треба да буде ослоњена на исто тако јаку војну структуру. Такво схватање се одrazilо на формирање ЦИА и успостављање односа између ње и војног естаблишмента. На почетку, ЦИА је била тесно везана за Министарство одбране, а у неким аспектима чак и њен део. Директора ЦИА, на пример, постављао је председник САД, али уз сагласност министра одбране. Директор, заменик и многи високи функционери ЦИА били су генерали (адмирални) и виши официри. Иако се ЦИА постепено удаљавала од Министарства одбране, њихове везе, ипак, остале су веома непосредне, а организације испреплетане. Сада из војних редова (активни, резервни, пензионерски) на највишим положајима ЦИА може да буде само директор или заменик (у начелу, заменик), али многе важне положаје у ЦИА и даље држе војна лица високих чинова. Сем тога, у оквиру организационе структуре ЦИА, укључујући и најважније директорате (обавештајни, оперативни) налази се стотине припадника оружаних снага ради усклађивања планова на прикупљању обавештајних података, планирања и усмеравања специјалних акција и операција, и друго.

Присуство војске у ЦИА јесте велико, али – према америчкој штампи, *joш је веће присуство ЦИА у војсци*. Поред тога што се високи функционери ЦИА налазе у свим командама и установама стратегијског и оперативног нивоа и значаја, ЦИА одржава и бројне „војне“ (паравојне, псеудовојне) јединице, које су „покривене“ униформама и ознакама видова и родова, и формално сврстане у редовну командну структуру. Има случајева да читава једна војна база или неки „оперативни“ центар, који наизглед живи и функционише војничким животом, припада ЦИА и ради за њене потребе.²²

²² Аутор књиге *Тајни тим* пише да му се после једног информативног предавања за највише старешине Пентагона обратио генерал Лемницер с питањем: „Ко-

У раду цивилних (ЦИА, Обавештајна управа Државног секретаријата) и војних обавештајних служби устаљена је пракса да војни обавештајци повремено „стажирају“ у одговарајућим организационим јединицама (одељења, одсеци, реферати) цивилних обавештајних служби, и обратно. Из наведене сарадње између војске и ЦИА произишло је то да постоје многи генерали и адмирални (активни и пензионисани) свих видова оружаних снага који су служили или служе на положајима у ЦИА, или који су били заиста људи ЦИА од каријере на „покривеним“ војним положајима, или и једно и друго. Наиме, припадници официрског кора САД радо одлазе на рад у ЦИА и друге цивилне обавештајне организације и сарађују с њиховим органима, јер им то обезбеђује услове за брже напредовање и унапређивање, и сигурније запошљавање после напуштања активне војне службе.²³

Јачање војних обавештајних служби

Током „хладног рата“, војне обавештајне службе САД систематски су јачале и настављају да јачају после тог рата. У време доношења Закона о националној безбедности, од 1947. године, војну обавештајну „заједницу“ сачињавале су, углавном, обавештајне службе видова оружаних снага, пре свега КоВ, и неке мање значајне организације Министарства одбране. Агенција за националну безбедност (НСА) формирана је 1952, а Војна обавештајна агенција и Национална управа за извиђање (НРО) 1961. године. Најновија је Централна управа за анализу слике, која је формирана 1992. године. У међувремену, било је много организацијских промена путем којих су војне обавештајне службе јачале не само у бројности људства,²⁴ него и у техничкој опремљености. Значајну меру у вези с тим, нарочито када је у питању њихово оспособљавање за вођење специјалних акција и операција, чинило је и формирање Команде за специјалне операције, 1987. године, нивоа здружених главних команди. Сада се све већи део оружаних снага САД организује, опрема и обучава за *вођење специјалних операција* и за тзв. *некласично ратовање*, тј. *ратовање без непосредног додира противничких снага на бојишту*.

лико приближно јединица КоВ 'покрива' тајне операције ЦИА?" Прути му је одговорио да, према његовом сазнању, таквих јединица има 605: неке су „праве, неке измешане, а неке само да одговарају на телефонске позиве“. Генерал Лемниер, начелник Здруженог генералштаба, обраћајући се генералу Шупу, команданту морнаричке пешадије (остали су били напустили салу), прокоментаришао је: „Ја сам мислио да ми Агенцију 'покривамо' само с времена на време. Нисам знао да има толико јединица које стално покривају ЦИА и да су оне разасуте свуда по свету“.

²³ Многи официри америчке војске одлазе у пензију после двадесет година активне службе да би на време започели „другу каријеру“, пожељно у организацијама које под обавештајним службама обављају послове са иностранством (извоз наоружања итд.).

²⁴ Не односи се на НСА, чије је бројно стање смањено на око 46.000 људи, средином седамдесетих година, на мање од 20.000 људи двадесет година касније.

Процес јачања војних обавештајних служби САД у последњих двадесет година оствариван је упоредо с бројчаним слабљењем (смањивање) оружаних снага Сједињених Држава. Тај „раскорак“ је оствариван под утицајем брзих технолошких иновација, измењеног односа снага у свету и редеофинисања циљева спољне политике и стратегије Сједињених Држава. Развој и примена нових средстава за извиђање и осматрање из свих амбијената, као и за политичко-пропагандно и психолошко деловање, које користе и војне обавештајне службе, условили су формирање нових организација за добијање, пријем и анализу обавештајних података, као што је Национална управа за извиђање (НРО), Централна управа за анализу слике (ЦИО) и бројне специјализоване јединице унутар постојећих обавештајних организација.

Првих година после Другог светског рата, обавештајне службе САД, делујући као подршка спољне политике, покушале су да „подземним“ деловањем изазову промене у социјалистичким земљама, укључујући и Совјетски Савез. После 1949. године, када су изведене успешне нуклеарне пробе у СССР-у, тежиште деловања америчких обавештајних служби пренето је на подручја *испред* „гвоздене“ и „бамбусове“ завесе. Такво тежиште њиховог деловања нарочито је било изражено у време политике детанта (*ера Хенрија Кисинџера*). У условима званично признатих сфера утицаја, наиме, обавештајне службе САД појачале су активност у спречавању ширења „међународног комунизма“, тј. утицаја СССР-а изван граница Варшавског уговора. Средином седамдесетих година, међутим, „фронт“ деловања америчких обавештајних служби померен је на Исток. Усвојен је концепт заштите „људских права“ и активиран проблем дисидената. Пропаганда и операције уз помоћ и коришћењем медија лако су савладали ионако меке границе у смислу тог деловања. Офанзива на исток (*стратегија З. Бжежинског*) завршена је окончањем „хладног рата“, да би, одмах затим, добила планетарне размере.

После „хладног рата“ интензитет деловања америчких обавештајних служби, у суштини, није смањен, али су повећане њихове размере. У фокус америчке спољне политике стављена је изградња „новог светског поретка“, са задатком обавештајним службама да ту изградњу подрже и допринесу њеном завршетку. Тако су напори америчких обавештајних служби и америчке дипломатије усмерени на јачање водеће улоге САД у НАТО-у и веза са савезничким и пријатељским земљама, као и на ширење утицаја САД у осталим земљама.

У деловању америчких обавештајних служби у периоду после „хладног рата“ унеколико су измењени методе и средства тог деловања. Обавештајно-диверзантске, субверзивне и друге активности тих служби настављају се и допуњавају агресивном дипломатијом (*дипломатија „томахавк“*), демонстрирањем војне силе и претњом њеном употребом, а у неким случајевима и остваривањем те претње. Неке специјалне

операције које организују и изводе америчке обавештајне службе, или учествују у њиховом извођењу, имају обележја *необјављеног рата*. Предузимане ради промене легалне власти у некој земљи путем побуне и рата герилског типа, на пример, оне доводе до великих губитака – људских жртава и материјалних разарања, и по томе имају карактер и правог рата.

Ослонац на подршку јавности

Нестанком с геополитичке и војностратегијске позорнице реалног, у садашњим условима и потенцијалног противника, створени су услови да у САД спрега између војске, као физичке снаге, и цивилних обавештајних служби, пре свега Централне обавештајне агенције, као идејног креатора мисли и акције, постане још јача. Управо кроз ту спрегу треба посматрати и снагу њиховог утицаја на унутрашња кретања и моћ њиховог деловања према иностранству, тим пре што су у ту спрегу укључени и војноиндустријски комплекс, многе научне институције, велике информативне куће, приватне и квазиприватне фирме и многи утицајни појединци. Тако удруженим снагама америчке обавештајне службе делују не само према иностранству него и према властитој јавности, у чему велики значај имају службе за информисање јавности, које су такође под контролом обавештајних организација.

Систематска пропаганда која се спроводи према властитој јавности, без већег и непосреднијег присуства и утицаја стране писане и „електронске“ речи, и без постојања стварне опозиције партији на власти, код америчке јавности производи и учвршћује схватање о неопходној лидерској улози САД у свету и потреби да се та улога остварује властитим избором метода и средстава. Из таквог расположења великог дела америчке јавности обавештајне службе САД и америчка дипломатија добијају снажну потпору и додатно надахнуће за офанзиван наступ према другим земљама и у иностранству, као и за покушаје савладавања отпора, било „подземним“ или „надземним“ деловањем, који се јављају или могу да се јаве на њиховом путу изградње „новог светског поретка“.

Теоријске основе противтерористичке операције

УДК 355.433:323.285::061.92

Мр Дмитар Арула, пуковник

Аутор је полазећи од доступних сазнања из теорије и праксе, покушао да утврди да ли се противтерористичка операција може идентификовати као инваријантна појава стварности, односно може ли се као таква уврстити у постојећи систем теорије оператике. При томе, суочио се, поред осталог, са три проблема: 1) недостатком универзалне дефиниције тероризма; 2) различитим третманом оператике као научне дисциплине ратне вештине, односно њеног објекта (предмет) – операције, и 3) питањем да ли се противтерористичка дејства могу разматрати на „нивоу“ операције, односно оператике. Без посебне анализе наведених проблема, аутор је назначио само неке елементе хипотетичког оквира који се могу прихватити као оглед о том проблему и као покретачка основа, односно проблематизација за наредна истраживања, јер је анализирани проблем новина у теорији и пракси ратне вештине.

Увод

Тероризам као феномен, нарочито у последње време, побуђује повећано интересовање шире јавности, као и стручних и научних радника из области правних, политичких, социолошких, војних и других наука. У основи тих интересовања су стварне и потенцијално друштвено опасне последице терористичког деловања и настојања да се сазнавањем суштине и узрока тероризма благотворно допринесе његовом сузбијању или, с друге стране, његовој успешнијој инструментализацији у функцији одређених интереса.

На жалост, теорија и пракса терористичких деловања изгледа да иду испред теоријски подржане праксе оријентисане на онемогућавање и елиминисање тероризма. Такво стање је резултат, првенствено, интереса, хтења и моћи актуелних протагониста тероризма у светским размерама, на макро и микроплану, али и инертности и недовољне усмерености друштвених снага из области струке и науке на уопштавању досадашњих сазнања и искустава и антиципирању будуће праксе борбе против тероризма.

Поред постојећих ограничења, недостатака и тешкоћа које прате мисао шире везану за праксу тероризма и борбу против њега, имамо ненамерно, али чешће свесно и намерно изазваних различитих, контроверзних и збуњујућих тумачења појединих аспеката и димензија тероризма.

Проблем противтерористичких дејстава постоји у нашој стручној и доктринарној литератури само на нивоу општих разматрања, као један од садржаја оружане борбе, односно борбених дејстава, а понекад као противтерористичко обезбеђење, док је питање теоријског конституисања модела противтерористичке операције, мада веома актуелно, још увек сасвим отворено, а недостају чак и сређени и уопштени емпиријски подаци. Стога, на основу доступних сазнања из теорије и праксе, треба утврдити да ли је уопште могуће идентификовати противтерористичку операцију као инваријантну¹ појаву стварности,² односно може ли се као таква уврстити у постојећи систем³ теорије оператике.

Прихватајући, дакле, свесно све ризике оспоравања при покушају теоријског одређења и макар начелне обраде најважнијих елемената модела противтерористичке операције, полазимо од насушне потребе у пракси за теоријско-доктринарним и, по могућности, научно-теоријским одговорима на многа питања из домена укупне противтерористичке делатности, а посебно припреме и извођења противтерористичких борбених дејстава, односно противтерористичке операције, која у одређеним околностима може да буде основни сегмент активности нападнуте друштвене или државне заједнице на одлучном сламању тероризма. Проблем је значајан и изузетно сложен, како са практичног, тако и с теоријског становишта, мултидисциплинарног је карактера и, као такав, анализиран је ретко и парцијално, нарочито комплексе питања који се односи на учешће већих снага безбедности у противтерористичким дејствима, на већем простору и у дужем временском периоду.

Из веома различитих, често супротстављених, схватања и тумачења проблема тероризма и борбе против тероризма, као и ставова о операцијама и оператици, издвајамо нека наша опредељења, која су, у суштини, основна полазишта у приступу обради теоријских основа модела противтерористичке операције.

1) У свету и у нас постоји мноштво различитих дефиниција тероризма, које често имају интересни, а не стручни или научни предзнак.

¹ „Ако у једној групи проблема има нешто инваријантно она конституише предмет једне науке или једне научне дисциплине, или једне научне теорије“ (Михаило Марковић, *Филозофски основи науке*, БИГЗ, Београд, 1994, стр. 16).

² „... стварност је целокупност свих објеката и субјеката, који актуално или потенцијално постоје у простору и времену или бар само у времену“ (Михаило Марковић, *Дијалектичка теорија значења*, БИГЗ, Београд, 1994, стр. 235).

³ У вези с тим, М. Марковић наводи еминентног логичара Р. Карнапа и каже да „признати нешто као реалну ствар или догађај – значи успети у његовом укључивању у систем ствари на једном посебном просторно-временском положају тако да се слаже с другим стварима које су признате као реалне према правилима система“. Укратко: „Бити реалан у научном смислу – значи бити елемент система“ (Михаило Марковић, *исто*, стр. 205).

Вештини или макар оним дефиницијама које ми сматрамо прихватљивим⁴ заједничко у појмовном одређењу тероризма јесте то да је реч о политичком феномену, као облику политичке борбе, с јасним политичким циљем, да се тероризам, као сложени метод организованог политичког насиља, испољава у облику застрашујућих аката физичког и психолошког насртаја на противника с намером да му се наметне сопствена воља и код њега изазове одговарајуће понашање према интересима, односно циљевима покретача терористичке делатности.

2) Тероризам у савременим условима, нарочито облике који су најчешћи на нашем простору у ово време, треба схватити и анализирати у оквиру тзв. стратегије сукоба ниског интензитета, као елемент вишедимензионалне агресије, односно вишедимензионалних операција, посебно оних које се остварују методом тајних операција, чија је суштина у субверзивној и превратничкој активности неконвенционалног карактера, а супротстављање тероризму, укључујући и противтерористичка борбена дејства, као део система сведимензионалне одбране. У вези с тим, тероризам – као најсуровији облик насиља, према неким ауторима – постао је сурогат рата, а према другима тероризам постаје главни садржај рата, па се оправдано користи и термин терористички рат.⁵

3) Без обзира на различите погледе на многа суштинска питања ратне вештине, укључујући статус оператике као њене дисциплине, и релативну сазнајну вредност појединих садржаја из опуса тих наука, неоспорно је да се оператика може сматрати субдисциплином ратне вештине као струке и науке (вештина и теорија). Објект (предмет) оператике као научне дисциплине јесте операција, која се развила у посебан, највиши организациони облик ратних дејстава, са свим специфичним обележјима. Био је то резултат деловања бројних друштвено-историјских, економских, војних и других чинилаца. Процес даље специјализације операције (према циљу, снагама, начину организације, начину извођења и другим својствима) доводи до појаве нових врста и модела операција који ће одговарати потребама и условима вођења појединих ратова.

Најзад, ако се терористичка дејства и противдејства ширих размера, укључујући и друге мере и активности сукобљених страна, посматрају са становишта просторно-временског и функционалног повезивања, обједињавања и усмеравања, односно као одређена структурно-садржајна и организациона целина или комплекс појава – однос – процес, према критеријуму циља, значаја, нивоа ангажованих снага и просторно-временских параметара, могуће је терористичка дејства и противдејства идентификовати и анализирати као посебан модел операције или нову

⁴ На пример: Драган Симеуновић, *Тероризам као облик политичког насиља*, „Смисао“ бр. 3/98, стр. 75, и Радослав Гађиновић, *Савремени тероризам*, „Графомарк“, Београд, 1998, стр. 31.

⁵ Мр Милан Мијалковски, *Тероризам (ни)је рат*, „Савремени проблеми ратне вештине“, бр. 38–39, ЦВШ ВЈ, Београд, 1997, стр. 50–66.

(не)ратну појаву, која теоријски још није конституисана. То значи да се у оквиру ратне вештине тероризам и супротстављање тероризму могу разматрати са становишта стратегије, оператике и тактике. С обзиром на то, да би се обрадила теоријска основа модела противтерористичке операције требало би анализирати: 1) могућности идентификације противтерористичке операције као нове (не)ратне појаве и 2) њено појмовно одређење и структуру.

Могућности идентификације противтерористичке операције као нове (не)ратне појаве

Операција као ратна категорија настала је, развила се и афирмисала логиком деловања одређених друштвено-историјских, војних, материјалних, доктринарних и других услова и чинилаца. Њена даља специјализација била је увек условљена тим истим, мада специфичним и сасвим конкретним чиниоцима, под чијим утицајем су се појавили нови облици употребе силе, односно нове врсте и модели операција.

Савремени свет карактерише првенствено политика земаља протагониста „новог светског поретка“ и осталих хегемона којом се непрестано угрожава безбедност многих држава и народа синхроним деловањем спољних и унутрашњих чинилаца. Тиме је човечанство доспело у стање перманентног рата у којем је скала стварне или потенцијалне примене силе обogaћена мноштвом комбинованих неоружаних и оружаных деловања. У оквиру такве употребе или претње употребом силе унутар једне државне заједнице или у међународним релацијама тероризам, у одређеним околностима и условима, има високо, а често и доминантно место као средство за остварење јасно профилисаних политичких циљева.

Појаву и примену тероризма условљавају објективни и субјективни чиниоци. Објективни чиниоци су друштвени односи, противуречности и сукоби интереса, те непотпуно правно регулисање тероризма на државном и међудржавном нивоу. Субјективне чиниоце чине сами инспиратори и носиоци тероризма, посебно њихове процене да се одређено стање може најцелисходније променити тим обликом насиља, као и њихова високо мотивисана намера и ниво организованости, опремљености и оспособљености који им омогућава извођење терористичких аката.

Феномен тероризма има сложену структуру, а са становишта политички мотивисане намере може се класификовати према следећим критеријумима: 1) друштвеној позицији терориста; 2) њиховој просторној, организационој и функционалној усмерености; 3) врсти субјекта и објекта, и 4) циљно-мотивационим карактеристикама актера терористичког деловања.

Терористи, према друштвеној позицији, могу да припадају и делују у функцији интереса структуре власти једне или више држава, невладиних организација или противника легалне власти.

Према критеријуму просторне, организационе и функционалне усмерености тероризам се испољава као међународни или унутрашњи, али се најчешће оба облика истовремено практикују и међусобно допуњавају, односно прерастају један у други.

У савременим условима, према критеријуму носилаца и жртве, односно субјекта и објекта терористичких деловања, постоје следећи видови тероризма: једна или више држава против неке друге државе; држава против недржавног субјекта; недржавни субјекти против државе и недржавни субјект против других недржавних субјеката.

Тероризам се, према циљно-мотивационим карактеристикама најчешће испољава као: сепаратистичко-националистички; фанатично-религиозни; револуционарни и избеглички.

Сваки од наведених облика тероризма, без обзира на конкретне просторно-временске димензије, може да се одреди са становишта наведених критеријума. *Но, без обзира на то који је вид, врста или облик тероризма примењен у некој друштвеној средини и којим интензитетом се испољава, држава је увек субјект противтерористичког деловања.* Тероризам и супротстављање тероризму или терористичка дејства и противдејства два су антагонистичка процеса, чије се јединство успоставља на негативан начин, творећи нову организациону целину или комплекс појава – однос – процес, у чијем следу може да се нађе и противтерористичка операција.

Та појава – процес, у суштини, специфичан је друштвени сукоб терориста, с једне, и државе, с друге стране. Сукоб се увек одвија у окружењу тзв. домаће јавности (становништво) и међународних чинилаца, чији однос према субјекту терористичких деловања – терористима, и субјекту противделовања – држави, може да варира од лојалности, односно неутралности, до отворене или прикривене подршке, помоћи, па чак и учешћа на једној или другој страни. У вези с тим, терористи ће настојати да за своје циљеве обезбеде помоћ и подршку међународних чинилаца, односно подршку, па чак и учешће дела становништва. Истовремено, држава ће тежити да у супротстављању тероризму осигура помоћ и подршку међународних чинилаца и подршку или макар лојалност становништва, које, пак, од државе очекује помоћ и заштиту од терористичког деловања.

Када се открију намере терориста – да се припремају и организују за своје активности, држава предузима превентивне политичке, економске, дипломатске, информативне, обавештајне, безбедносне, едукативне и друге мере супротстављања. Зависно од карактера терористичких деловања и других услова и могућности, убрзо следе обострана и перманентна психолошко-пропагандна дејства. Према степену нарастања терористичких активности, уколико држава својим превентивним и репресивним мерама не успе да онемогући тероризам на нижим нивоима активности, предузимају се противтерористичка полицијска и

војнополицијска борбена дејства на нивоу који одговара процењеном степену опасности од тероризма. Наиме, док се тероризам испољава у облику неоружаног насиља (претње, принуда, уцене, отмице, пљачка итд.) државни органи и институције предузимају одговарајуће репресивне и друге мере и активности супротстављања. Када се отпочне с појединачним терористичким актима (атентати, саботаже, диверзије, појединачна и групна политичка убиства, и друго) држава, уз друге мере и активности, прелази на специфична полицијска противтерористичка дејства и ангажује полицијске снаге опште и специјалне намене. Та противдејства се могу, према критеријуму, циљу, значају, размерама и величини употребљених снага, сврстати у противтерористичке борбе и бојеве.

Зависно од услова и могућности, процес терористичких активности и дејстава, у функцији остварења одређених политичких циљева, може да добије на замаху и интензитету, тако да ескалира од појединачних до масовних терористичких аката различитог нивоа. Ако терористичка дејства прерасту у масовне терористичке акте, држава предузима полицијска противтерористичка дејства ширих размера која по значају и другим карактеристикама могу да имају одлике полицијске противтерористичке операције. У случају да масовним терористичким актима полиција не може успешно да се супротстави, или ако се оцени да је то у одређеном тренутку целисходно, ангажују се и снаге војске, при чему та дејства добијају карактеристике војнополицијске противтерористичке операције. Уколико се не успе у разбијању и уништењу терористичких снага, могуће је да се у даљем току њихове масовне терористичке активности развију у оружану побуну. Тада је неопходно да се организују и изводе противпобуњеничке операције.

Оружаној побуни, у одређеним околностима, може да претходи или коинцидира агресија споља. Тада држава активира укупне снаге одбране, припремајући и изводећи све целисходне врсте и нивое ратних операција. Зависно од интензитета и размера процеса дејстава и противдејстава, тај сукоб, ако се успешно не оконча, може да прерасте у тотални рат. Према томе, у одређеној фази терористичких дејстава и противдејстава, када то наметне развој догађаја и државни органи процене и одлуче да је неопходно или, пак, целисходно у функцији превенције или касније, организују се и изводе противтерористичка дејства нивоа и карактеристика полицијске и војнополицијске операције, што подразумева ангажовање одређених полицијских и дела војних снага, уз синхронизовано деловање других државних органа и институција. То се дешава у случају да се тзв. селективно-пунктовни тероризам у једној земљи систематски испољава на већем простору и у дужем временском периоду, или када реално прети да се трансформише или је већ прерастао у фазу масовног тероризма, који не мора, а може да има нека обележја оружане побуне.

Са становишта стања окружења, тешко је претпоставити да се терористичка и противтерористичка дејства нивоа или значаја операције могу изводити у миру. Ипак, то су најчешће друштвена стања сукоба и криза у којима је безбедност једне земље озбиљније угрожена изнутра или споља, или истовремено изнутра и споља. Сходно томе и актуелној уставно-правној регулативи, могуће је да се у случају озбиљније угрожености тероризмом наше земље организују и изводе противтерористичка дејства ранга и карактеристика полицијске операције увек кад то околности налажу, дакле и у тзв. стању мира. Међутим, противтерористичка дејства ранга и карактеристика војно-полицијске операције, која подразумева ангажовање и војних снага, могуће је изводити само у условима када је проглашено ванредно стање, стање непосредне ратне опасности или ратно стање.

Терористичка дејства и противдејства могу да се практикују и анализирају као садржаји било које врсте или модела савремених (не)ратних операција, али увек, у својој посебности и јединству, творе специфичан облик сукоба, у којем се, уз друге садржаје, комбинује неоружано и оружано насиље у функцији политичких циљева, а као процес настаје тек када се терористичкој активности супротстави одговарајућа варијанта антитерористичке одбране нападнутог учесника. На одређеном нивоу тог сукоба, полазећи од критеријума циља, значаја, величине ангажованих снага, размера и неких других елемената, та појава – процес терористичких дејстава и противдејстава, могуће је да се идентификује као посебан модел (не)ратне операције, односно као највиши организациони облик противтерористичке борбе, најчешће у амбијенту вишедимензионалне агресије или терористичког рата.

Појам и структура противтерористичке операције

У даљем теоријском заснивању модела противтерористичке операције неопходно је ићи смером обраде, односно дефинисања појма операције и неких њених структурних елемената.

Појам операције

На основу претходних разматрања, а полазећи од општег појма операције, може се утврдити⁶ да је *противтерористичка операција специфичан модел друштвеног сукоба који творе процес тероризма и њему супротстављен процес противтерористичке борбе највишег и најсложенијег организационог облика у којем се, према јединственом плану, на одређеном простору и за одређено време, обједињавају и усмеравају противтерористичка борбена дејства и друге мере и активности снага безбедности (полиција и војска) и осталих органа и институција државе ради остварења јединственог оперативног или стратегијског циља.*

⁶ Видети о правилима дефинисања у: Богдан Шешин, *Основи методологије друштвених наука*, „Научна књига“, Београд, 1974, стр. 40–50.

Таква дефиниција појма противтерористичке операције, поред осталог, јасно указује да је реч о специфичном модалитету друштвеног сукоба као комплексу појава – однос – процес, који чине борбени системи (снаге) учесника носилаца парцијалних процеса у непомирљивом односу ометања и ништења кроз терористичка дејства и противдејства и друге пратеће активности највишег и најсложенијег организационог облика. У дефиницији је посебно уважен и наглашен тзв. двострани приступ операцији. Наиме, обухваћена је појава као процес – однос у којем учествују две супротстављене стране. При томе је направљена јасна дистинкција између противтерористичке операције и других „нижих“ облика противтерористичке борбе, полазећи првенствено од критеријума циља, односно значаја (оперативни или стратегијски), али и од нивоа снага носилаца процеса терористичка дејства – противдејства. То значи да носиоци процеса дејства – антидејства не морају увек да буду снаге оперативног ранга да би тај сукоб могао да се идентификује као операција. Но, ако су носиоци противтерористичке борбе снаге оперативног нивоа, логично је да остварују циљеве који имају оперативни или стратегијски значај. Најзад, остале битне детерминанте (простор, време, замисао и план, јединствено командовање) и други елементи структуре операције такође су садржане у наведеној дефиницији противтерористичке операције.

Иако се свакој дефиницији могу наћи замерке и може се оспоравати са становишта логичких и методолошких правила дефинисања, наведена дефиниција противтерористичке операције довољно је суштинска, сразмерна и функционална у теоријском и практичном смислу да може да послужи као основа за даљу целовиту разраду тог модела операције.

Структура операције

Ради потпунијег разумевања и теоријског заснивања треба анализирати конститутивне елементе противтерористичке операције полазећи од основног става методолошког структурализма⁷ да свака сложена појава и њени елементи могу да буду објашњени открићем њене структуре и места, веза и односа појединог елемента с другим елементима. Пре преласка на анализу појединих елемената сложене структуре противтерористичке операције са општег структурно-функционалног становишта, што је одређено самом суштином дате појаве, неопходно је навести, из мноштва могућих, макар неке важније *чиниоце и услове припремања и извођења противтерористичке операције* који могу опредељивати посебности сваког њеног појавног облика.

У односу на *карактеристике тероризма*, противтерористичка операција се може изводити у условима када је субјект одбране угрожен:

– спољним, унутрашњим или истовремено спољним и унутрашњим тероризмом;

⁷ Богдан Шеших, *исто*, стр. 154.

– терористичким деловањем једне или више држава или недржавног субјекта;

– сепаратистичко-националистичким, фанатично-религиозним, револуционарним или избегличким тероризмом.

С обзиром на однос унутрашњег и спољњег окружења према терористима и субјекту одбране, противтерористичка операција може да се изводи:

– уз подршку или лојалност становништва држави субјекту одбране или уз подршку дела становништва терористима;

– уз помоћ и подршку међународних чинилаца терористима или субјекту одбране, односно уз неутралан став међународних чинилаца.

У односу на испољени интензитет терористичких деловања, противтерористичка операција се може извести превентивно, када су манифестни појединачни терористички акти или касније, кад је тероризам ескалирао у више организационе облике.

Противтерористичка операција, у односу на простор, може се изводити само на државној територији или истовремено на и изван државне територије субјекта одбране.

У односу на врсту и јачину снага субјекта одбране, противтерористичку операцију могу да изводе полицијске или комбиноване (здружене) војно-полицијске јединице и састави оперативног ранга, уз учешће других снага одбране.

Противтерористичка операција, у односу на војно-политичку и стратегијско-оперативну ситуацију, може да се изводи у условима непостојања спољне агресије, у условима претњи спољном агресијом или агресије изведене споља, односно као самостална операција или у оквиру ширих ратних операција.

У односу на циљеве који желе да се остваре, противтерористичка операција може да има оперативни или стратегијски значај.

Противтерористичка операција, с обзиром на друштвено стање у којем се држава – субјект одбране налази, може да се изведе у условима „мира“, ванредног стања, стања непосредне ратне опасности или ратног стања.

Ради откривања опште структуре противтерористичке операције посебно је значајно да се размотре специфичности њених следећих конституенаса: 1) материјалних чинилаца, који се називају детерминанте или одреднице операције, а то су из групе основних или примарних – циљ, снаге, простор и време, и из групе тзв. изведених – замисао и план и јединствено командовање; 2) унутрашњих структурних елемената – садржаји и обезбеђење операције, и 3) структуре са становишта тока операције – припрема и извођење.

Детерминанте операције

Противтерористичка операција се идентификује као сасвим одређена и у пракси препознатљива појава у мноштву других (не)ратних појава на основу следећих примарних детерминаната: циља, снага,

простора и времена, и на основу групе изведених детерминаната; замисли и плана, и јединственог командовања.

Циљ операције. Основни циљ⁸ противтерористичке операције јесте да се терористичке снаге и остали делови структуре терористичке организације (политички, обавештајно-безбедносни, медијски, логистички итд.) разбију и униште или онеспособе толико да им се трајно или за дуже време онемогући или отежа извођење терористичких активности. За сваку противтерористичку операцију јасно се дефинише конкретан крајњи циљ стратегијског или оперативног значаја. Одређује га, по правилу, највише државно руководство, а изузетно највиши државни орган који непосредно руководи операцијом.

Снаге. Носиоци противтерористичке борбе у противтерористичкој операцији, по правилу, јесу привремени оперативни састави формиран и искључиво од јединица полиције (министарства унутрашњих послова), а могу да буду и комбиновани, али јединствени (здружени) привремени оперативни састави полиције и војске. За обављање основних борбених задатака у противтерористичкој операцији првенствено се ангажују наменски обучене, опремљене и оспособљене јединице полиције, тзв. посебне јединице министарства унутрашњих послова, а затим и јединице опште намене. Од јединица војске у противтерористичкој борби прво се ангажују јединице за специјална дејства – војна полиција, извиђачке, диверзантске и падобранске, а затим, према потреби, остале војне јединице.

Простор. Простор или величина и структура зоне противтерористичке операције одређена је првенствено рејонима базирања елемената структуре терористичке организације, нарочито њеног руководног и војног дела, те правцима и рејонима извођења терористичких дејстава, као и рејонима распореда, односно основицом снага за противтерористичка дејства. Зона може да обухвати део или целокупну територију тероризмом угрожене државе, а често и делове територије других, нарочито суседних држава.

Време. Време, као једна од примарних детерминаната противтерористичке операције, посебно је интересантно као чинилац руковођења са становишта почетка и трајања операције. Одређивање почетка и

⁸ У стручној комуникацији уобичајено је да се говори о „циљу борбе“, „циљу боја“ и „циљу операције“. Операција, међутим, као релативно самосталан комплекс појава – процес, настаје из непомирљивих односа супротности двају борбених система (снага) који су носиоци антагонистичких процеса међусобног ометања и ништења. У свакој операцији постоје два међусобно искључива циља, којима њихови реализатори изражавају жељено стање у одређеном тренутку. У пракси се, пак, остварује само један од два супротна циља, јер је крајњи резултат сукоба, мада јединствен, увек у нечију корист. Зато се не може говорити о „циљу операције“, већ о циљевима супротстављених снага у операцији. Али, из практичних, рекло би се „традиционалних“ разлога, ми ћемо се такође служити синтагмом „циљ операције“, мада говорећи о циљу противтерористичке операције заправо говоримо (и мислимо) о циљу снага које су носиоци процеса противтерористичке борбе. У начелу, такав наступ у овом раду важи и при разматрању осталих елемената структуре противтерористичке операције.

временско лоцирање противтерористичке операције може пресудно да утиче на њен ток и исход. При томе је веома значајно да се свестрано анализирају сви други утицајни чиниоци, нарочито војно-политичка ситуација у ужем и ширем окружењу и ефекти превентивних и других мера које су претходиле противтерористичкој операцији.

Трајање противтерористичке операције је релативна и променљива детерминанта, увек условљена осталим чиниоцима конкретне ситуације. Међутим, с обзиром на циљ и карактер овог модела противтерористичке борбе, треба тежити да, након темељитих припрема, време извођења противтерористичке операције буде што краће и што ефектније искоришћено.

План и замисао. План и замисао, и на основу тога израда јединственог програма остварења постављеног циља, иако изведена детерминанта, у противтерористичкој операцији додатно се потврђује као услов без којег не може да буде победе. То произлази нарочито из потребе за високо централизованим, прецизно координираним и до перфекције непланираним дејствима и другим активностима свих учесника у операцији, укључујући и најнижи ниво обављања конкретних задатака.

Командовање. Командовање у противтерористичкој операцији је у пракси најпрепознатљивији конкретан пример функционисања јединственог система командовања укупним снагама одбране једне државе, нарочито ако снаге за извођење операције чине здружени састави полиције и војске. Независно од тога да ли је реч (према саставу снага) о полицијској или војнополицијској противтерористичкој операцији, за командовање укупно ангажованим снагама одређује се увек једна команда. Она мора да буде стварно компетентна, са стручним и законским прерогативима, за командовање свим војним, полицијским и другим снагама које су носиоци противтерористичке борбе и осталих мера и активности у противтерористичкој операцији. О структури те команде одлучује највиши надлежни државни орган, који наређује извођење противтерористичке операције.

Садржаји и обезбеђења операције

У теорији ратне вештине постоје различита гледишта и различити методолошки прилази анализи, па онда и номинацији и систематизацији унутрашњих структурних елемената операције. Мада расправа о тим питањима још увек траје, у нашој стручној јавности преовлађује гледиште да су основни унутрашњи структурни елементи сваке операције различити модалитети борбених дејстава (номинују се као „садржаји“) и обезбеђења. Преко те две међусобно повезане и условљене групе активности остварују се сви појединачни задаци и функције, а коначно и циљ операције. Ако се то становиште узме као полазна основа, са много сигурности се може тврдити да су садржаји и обезбеђења они унутрашњи структурни елементи противтерористичке операције по којима се наведени модел операције суштински разликује од других.

Садржаји. Зависно од услова у којима се припрема и изводи, садржаји противтерористичке операције могу да буду веома различити. Битно их одређују карактер терористичке организације, степен организационе изграђености, опремљености и оспособљености терористичких снага, и врста и интензитет испољених терористичких активности. У сваком случају, највећи значај у противтерористичкој операцији имају тзв. специјална противтерористичка и противдиверзантска дејства посебно обучених и оспособљених снага. То су, по правилу, офанзивне, добро припремљене, маштовите, смеле, жестоке и муњевито изведене ударно-препадне акције (потрага, претрес, блокада, окружење, препад, и слично), којима се онеспособљавају и уништавају првенствено витални (руководни) делови терористичке организације и њихове снаге. Остали садржаји операције, како на тактичком, тако и на оперативном нивоу, морају да буду међусобно организационо и функционално повезани и сви заједно, у основи, усмерени на успешна противтерористичка дејства, којима се тежишно остварује циљ противтерористичке операције.

Обезбеђења. У противтерористичкој операцији обезбеђења снага условљена су специфичностима њених припрема и извођења. Уз остале врсте обезбеђења, ток и исход противтерористичке операције пресудно ће зависити од успешног функционисања контраобавештајног, обавештајног, безбедносног, информативно-пропагандног, морално-психолошког и позадинског обезбеђења. Те и све друге радње, мере и активности, укључујући и оне практиковане у периоду пре извођења противтерористичке операције, сврстане у групу превентивних мера (политичке, економске, дипломатске, информативне, обавештајне, безбедносне, и слично), у фази припрема и извођења противтерористичке операције интензивирају се и стављају директно у функцију остварења постављеног циља.

Припреме и извођење операције

Припреме и извођење операције су посебни, али међусобно повезани и условљени делови јединственог процеса. Сложеност припрема и извођења противтерористичке операције снажно наглашавају проблем организационог повезивања и обједињавања свих тих задатака и функција (радњи, делатности) и њихово усмеравање ка јединственом операцијском циљу.

Припреме. Процес непосредних припрема практично почиње одлуком надлежног државног органа (најчешће је то највише државно руководство једне земље) да се припреми и изведе противтерористичка операција. Сви елементи одлуке се дефинишу и прецизирају посебним документом – директивом или заповешћу за противтерористичку операцију. Садржај тог документа, начелно, исти је као и за друге операције, али су појединости у њему сасвим специфичне, примерене конкретним условима и задатом циљу противтерористичке операције. Сам процес припрема противтерористичке операције је сложен, веома садржајан

и, по правилу, дуготрајан. Условљен је, нарочито, бројем и структуром учесника у противтерористичкој борби и другим активностима, начином њихове реализације и потребом да се све припреме обаве у највећој тајности. Због тих и других посебности противтерористичке операције рад по пријему задатка команде која је носилац операције, али и потчињених команди, и по садржају и по методу, специфичан је нарочито по томе што мора да буде изразито оригиналан и непоновљив. Такав је и план противтерористичке операције (специфичан и веома детаљан), посебно елементи којима се регулишу почетак и садржај првог удара – прве етапе у операцији.

Плански, свеобухватно и темељито изведене припреме, особито оне из домена организовања садејства и сарадње свих учесника у операцији, као и непосредне припреме јединица и група које се ангажују за обављање тзв. специјалних задатака противтерористичке борбе, гарант су успеха у противтерористичкој операцији.

Извођење. Извођење противтерористичке операције треба сагледавати са становишта њеног тока, од тренутка када се активирају борбени системи сукобљених снага до њеног исхода. То није и не сме да буде фронтални сукоб са терористичким снагама, већ низ добро испланираних, припремљених и изведених различитих активности и дејстава, синхронизованих у односу ан циљ, место и време.

Циљ противтерористичке операције може да се оствари поступно или једним ударом, што првенствено зависи од укупних снага, а нарочито од снага које су наменски опремљене и оспособљене за специјална противтерористичка дејства. Кад се циљ реализује поступно, извођење противтерористичке операције дели се на етапе. У том случају почетни удар у операцији чини њену прву етапу, коју карактеришу једновремена, изненадна и брза дејства, кратко трајање и велики ефекти. То је у односу на циљ противтерористичке операције, по правилу, пресудна или одлучујућа етапа. Њеном успешном реализацијом стварају се услови за настављање операције.

У даљем току, односно у наредним етапама противтерористичке операције, за разлику од других операција, у којима се, више-мање, снаге прегрупишу или доводе нове, снаге које су изводиле прву етапу, по правилу, настављају дејства према почетном груписању. Међутим, то не значи да на тактичком нивоу не може да буде прегруписавања снага. Напротив, то је готово редовна појава, условљена првенствено потребом да се исте специјално опремљене и оспособљене снаге за противтерористичку борбу употребе и на наредним објектима дејства.

Основни садржај даљег тока противтерористичке операције јесу различити облици противтерористичких дејстава усмерених на наредне објекте и на одржавање постигнутих ефеката у првој етапи.

Операција се завршава када је остварен постављени циљ, односно када је обављена последња активност предвиђена планом операције.

Тероризам све више постаје глобални проблем човечанства, а у условима све изразитије примене политике с позиција силе једно од често практикованих средстава за наметање сопствене воље другима у функцији остварења посебних циљева појединих држава или интересних група.

Опасност од тероризма је израженија на просторима и у друштвеним заједницама у којима се различите друштвене супротности јављају у форми антагонистичких политичких, економских, националних, религијских и других интереса, али и онима које се не уклапају у глобалну шему светских хегемона.

Борба против тероризма избија у први план активности држава и народа који су, као ми, највише угрожени. Зато је потребно перманентно, плански и систематски предузимати противтерористичке мере и активности, као саставни део редовне делатности свих државних органа и институција земље, а посебно специјализованих државних структура као што су полиција и војска, како на конкретним превентивним и репресивним мерама у супротстављању тероризму, тако и додатно, на научном и стручном заснивању и осмишљавању свих облика противтерористичке борбе. У том смислу, теоријско заснивање и даља разрада противтерористичке операције, као највишег и најсложенијег организационог облика противтерористичке борбе, изразито је актуелна друштвена потреба.

Литература:

1. Душан Вишњић, *Појам оружане борбе*, ВИНЦ, Београд, 1988.
2. Војин Димитријевић, *Тероризам*, „Радничка штампа“, Београд, 1982.
3. *Закон о одбрани*, ВИНЦ, Београд, 1993.
4. *Закон о војсци Југославије*, ВИНЦ, Београд, 1993.
5. Сава Ковачевић, *Конституенци операције*, ЦВШ ВЈ, Београд, 1996.
6. Јово Нинковић, *Теоријске основе оператике*, ВИЗ, Београд, 1985.
7. *Нови светски поредак и политика одбране СРЈ* (научни скуп), СМО, Београд, 1993.
8. *Операције оружаних снага у ОНОР-у*, ЦВШ КоВ ЈНА, Београд, 1986.
9. Милан В. Петковић, *Тајни ратници*, Тетра ГМ, Београд, 1996.
10. *Стратегија оружане борбе* (привремени материјал), ЦВШ ВЈ, Београд, 1998.
11. *Устав СР Југославије*, ВИНЦ, Београд, 1993.

Стратегијске претпоставке противтерористичких дејстава

УДК 355.43:323.285::061.92

Жоже Сивачек, пуковник

Међу многим негативним друштвеним појавама и догађајима на крају 20. века у првом плану је велико зло човечанства – тероризам и терористичка дејства. Аутор, на основу одређених информација, нуди нови приступ у одређењу стратегијских претпоставки за ефикасно супротстављање терористичкој делатности и елиминисање терористичких дејстава кроз форму противтерористичких дејстава. Описани концепт је примерен држави као што је Савезна Република Југославија, њеном окружењу, реалном простору и времену. У раду су обрађена четири основна сегмента за формулисање стратегијских претпоставки. Први део садржи систематизован појмовнокатегоријални оквир и посебан је аналитички семантичко-логички поступак. У другом делу диференцирани су и разрађени основни и изведени чиниоци значајни за успешну реализацију противтерористичких дејстава. Трећи део рада обухвата експликацију девет принципа противтерористичких дејстава без којих се та дејства у савременим околностима не могу успешно припремати и изводити. У четвртном делу описани су неопходни услови за противтерористичка дејства. У закључку је наглашено да се терористичкој делатности и терористичким дејствима може супротставити само посебном организацијом надлежних државних институција и специјализованим противтерористичким снагама. Противтерористичка дејства морају да буду, заснована на наведеним стратегијским претпоставкама, потпуно припремљена и беспрекорно реализована.

Увод

У тексту под насловом „Бивољи трн – природа будућег бојишта“ Алистер Ирвин¹ пише: „Први задатак генерала је да добија битке своје земље. Други задатак генерала је да у периодима мира, који претходе сукобу, припреми себе и своје људе најбоље што уме“. Историја потврђује да су генерали после битака често критиковани пре свега зато што „други задатак нису извршили довољно добро, јер када је до битке дошло, то није била она за коју су се припремали“. За посматраче, који са стране гледају на такве догађаје, оправдање је увек недовољно, а за непосредне актере веома је слаба утеха то што нису могли да буду сигурни када, где и како ће се нека „битка“ одиграти.

¹ Alistair Irwin, *The Buffalo Thom: Thr Nature of the Future Battlefield*, The Journal of Strategic Studise 19 (december 1996), 4, pp. 227–251.

Алистерова тврдња, на жалост, неспорна је чињеница и озбиљно упозорење. Свима који су војнички едуковани и који на таквој основи покушавају да разраде садржаје супротстављања тероризму такво знање је својеврстан проблем. На студиозно проблемско промишљање наводе их многи разлози који се, када је тероризам у питању, крећу од неизграђеног појмовног и категоријалног апарата до недовољног утемељења нормативно-правних елемената тог екстремно негативног друштвеног феномена.

Због наведених разлога, у приступу конкретном проблему, одређеном као *индентификација стратегијских претпоставки противтерористичких дејстава*, морао је да се примени аналитички поступак, са јасном диференцијацијом свих елемената садржаја према строго утврђеном критеријуму. За такав приступ почетни и основни моменат је јасан појмовно-категоријални оквир, који мора да задовољава семантичка правила и логичку процедуру.

Појмовно-категоријални оквир

Основу укупног појмовног окружења проблема и предмета разматрања чине термини: *тероризам, дејство, стратегија и претпоставка*. На таквој семантичкој основи формиран су категоријални ставови. Средишњи појам, око којег се развија читава структура проблема и конкретног предмета, јесте *тероризам*. Из њега су, по принципу општег, посебног и појединачног, изведене синтагме *терористичка делатност и терористичко дејство*. Тек на таквој основи могуће је приступити одређењу *противтерористичког дејства*, за које се утврђују *претпоставке на стратегијском нивоу* у домену његове припреме и извођења.

Мора се узимати у обзир чињеница да су појава и трајање *тероризма* веома озбиљан друштвени проблем, који захтева опсежне и сложене научне анализе и што потпунија и квалификованија научна објашњења, а не пуку дескрипцију. „Злоћудна *атраaktivност* овог савременог феномена је привукла енормну пажњу низа научних истраживача, од којих не мали број први пут истражују тероризам. То доводи да се понекад и најбоље намере потиру нестручношћу која је често условљена непознавањем методологије истраживања друштвених појава, а скоро редовно и непоседовањем изграђеног категоријалног апарата који би био примерен истраживачком упуштању у свет теорије и емпирије конфликта“.²

Тероризам је дефинисан у више различитих области друштвеног живота и на основу више критеријума. У свакој области и према сваком критеријуму засебно, делимично или чак потпуно, различито се одређују *садржај и обим појма*. Неки од наведених приступа уопште не омогућавају пројектовања и развијања *противтерористичких дејстава*, а бројне дефиниције су и својеврсно ограничење. У многима је преваходно

² Др Драган Симеуновић, *Тероризам као облик политичког насиља*, „СМИСАО“, Београд, бр. 3/1998, стр. 70.

психологистички приступ, па се, као детерминистичке, само делимично могу узети у обзир. Осим наведеног, веома су значајни приступи тероризму са социолошког, политиколошког и правног аспекта. Посебна пажња мора се посветити одређењима датим с аспекта *међународног права*, пре свега, међународног кривичног права, затим међународног хуманитарног права и, веома значајног, *права о оружаном сукобу*. Резимирањем гледишта која би за ниво стратегијског становишта могла да буду значајна долази се до одређених закључака и ставова. Пре свега, веома је битно да се направи дистинкција између: 1) *тероризма*, као општег друштвеног феномена; 2) *терористичке делатности*, као посебног вида деструкције друштва и државе, и 3) *терористичког дејства*, као експонираног облика циљно усмереног насиља. При томе, изузетно је значајно уочавање и утврђивање основних својстава *тероризма као општег феномена*. Наиме, тероризам је, *појединачно*, сложена активност, а када *масовно* ескалира, постаје сложена појава. Једна од извршених структурних анализа указује на однос: „носилац – жртва – посматрачи – ефекти“.³ На основу такве анализе могуће је одредити и развојити суштину *случаја* (активност) и *појаве* (процес) тероризма. Када се тероризам јавља као *случај*, он је, неспорно, у домену кривично-правног дела и кривично-правне одговорности. Намеће се закључак да тада нема основа за извођење *противтерористичког дејства*, већ је неопходна *акција* органа кривичног гоњења. Са стратегијског нивоа много је значајније *стање* када се тероризам јави у форми *појаве*. Тада превазилази оквире кривично-правног дела и постаје *процес* који залази у друге делове унутрашњег и међународног јавног права. У тим околностима, неопходно је да се размотри могућност и потреба за *противтерористичким дејствима*. На такав став, осим нормативно-правног становишта (којим се исказује *квалитативни елемент појаве*), наводи и *квантитативни моменат*. Наиме, *проблем стратегије* није у чињеници да је тероризам индивидуални акт и, као такав, *случај за себе*. Стратегијски проблем настаје када индивидуални акти подстакнути заједничким (јединственим) циљем и интересом, достигну ниво „*критичне масе*“ и *из случаја прерасту у појаву*. У таквој ситуацији кривично право губи контролу и могућност увида у ситуацију. Са нивоа стратегије намећу се питања: 1) да ли је настала појава и даље само тероризам из кривичне одговорности или нешто друго, квалитативно другачије од простог збира случајева, и 2) који се субјекат система (државе) активира у сузбијању *појаве тероризма* – којим мерама, поступцима и активностима. Када је реч о *терористичкој делатности*, веома је битно установити на основу којих мотива и циљева се изводи. Груписањем на основу критеријума интереса (користи), таква делатност се може поделити на три групе.

Прву групу чини *терористичка делатност мотивисана материјалним интересима*. Она, у основи, има за циљ *досезање материјалне користи*.

³ Мр Милан Мијалковски, *Одбрана од тероризма*, „Војно дело“, бр. 6/1996, стр. 26–47.

То је, са становишта државе, најбезазленији појавни облик тероризма. Своди се на појединачне терористичке акције одређених интересних група које желе потпуну доминацију над одређеним материјалним добрима или средствима. Познат је и као *материјалистички тероризам*, чији мотив могу да буду: криминал, шверц и доминација тржиштем наркотика, оружја, енергената или другом уносном робом. Основни циљ интересне оријентације јесте неприкосновено владање (управљање) материјалним средствима и персонално је обично уско усмерен. Директно угрожава релативно мали број људи, обично оне који жељена добра поседују, користе или желе, као и њихово најближе окружење.

У другој групи је *терористичка делатност мотивисана духовним интересом*, а њен циљ је, у основи, остварење *доминације над људском свешћу*. То је знатно озбиљнија активност, која се дуже испољава. Најчешће је мотивисана *верским фанатизмом*. Могла би се назвати и *духовни тероризам*, чији мотиви могу да буду професионалне природе или тежња за остваривањем права на плану културе, образовања и васпитања. Том врстом тероризма може да буде захваћена знатно шира популациона структура: једна да би се просторно елиминисала, а друга (колебљива) да би се „убедила“ на пристајање и подршку интереса и циљева идеолога тероризма. За државу су изузетно значајни појавни облици духовног тероризма чији су носиоци ортодоксни представници одређених верских заједница, верске секте или удружења с „нихилистичком“ идеологијом према људима и њиховим вредностима. Тај тероризам је посебно опасан због перфидности метода и примене средстава у терористичким акцијама. Најчешће је усмерен према младима и популацији која испољава утицај у одређеним друштвеним областима (култура, уметност, спорт, итд.).

Трећу групу чини *терористичка делатност мотивисана политичким интересом*. Она за основу има *доминацију у политици*. Основни циљ је преотимање (устостављање) власти. Због тога се са правом може назвати и *политички тероризам*.⁴ Интересно и садржајно захвата највећи део или целокупну духовну и материјалну сферу друштвене заједнице на коју се усмерава и у којој се испољава. Њиме је директно угрожена основна институција сувереног постојања једне друштвене заједнице – држава. Простор, циљеви, мотиви и средства испољавања те врсте тероризма су толико широки и различити да скоро нема области и популације која њиме није угрожена. Због перманентног испољавања *политички тероризам* прелази у *друштвену појаву, када се континуирано и масовно испољавају терористичка дејства*.

Дејство и његово појмовно значење је, с аспекта друштвених и социо-техничких процеса, доста прецизно одређено. Може се рећи да семантичка основа термина *дејство* означава: „моћ деловања, учинак, употребу оружја“. Суштински, то казује да *дејство* никако не може да буде *сукоб* или *борба*.⁵ У основи, дејство експлицитно уопште не

⁴ Др Драган Симеуновић, *исто*, стр. 74–75.

⁵ Душан Вишњић, *Појам оружане борбе*, ВИНЦ, Београд, 1988, стр. 36.

подразумева било какво супротстављање. Са тих позиција је, на стратегијском нивоу, посматрано и *терористичко дејство*, које је дефинисано на следећи начин: *терористичко дејство је облик терористичке делатности са употребом оружја и других средстава масовног уништења којима, кроз форму најбруталнијег насиља на, најчешће, недискриминативно изабране објекте, желе да се изазову општи страх и лична егзистенцијална несигурност грађана, и створи неповерење у државни систем и друштвени поредак.*

На основу наведеног, могуће је појмовно одредити и *противтерористичко дејство*. Међутим, не сме се следити логичка инерција, и противтерористичко дејство једноставно прогласити *противдејством* терористичком дејству. Напротив, противтерористичко дејство је потпуно самостално и независно дејство. Према времену, може се изводити пре појаве терористичког дејства, када има форму „*превентивног дејства*“. Једини услов за испољавање противтерористичког дејства јесте постојање *тероризма као друштвене појаве*. То значи да је потребан и сасвим довољан услов јасно уочена *терористичка делатност* и прецизно идентификовани њени носиоци. Посматрано с аспекта стратегије, није спорна следећа дефиниција: *противтерористичко дејство је облик противтерористичке делатности с организованим и строго селективним активностима надлежних државних институција и специјализованих снага, усмереним на елиминисање носилаца терористичке делатности и ликвидацију експонираних актера у терористичким дејствима*. На обиму и садржају тако исказаног појмовног одређења почива целокупна надградња усмерена према стратегијским претпоставкама за успешну имплементацију (припрему и извођење) противтерористичког дејства у систем државе. Ипак, за до краја коректну методолошку процедуру неопходно је објаснити појмове *претпоставка* и њен *стратегички ниво*.

*Претпоставка је део одређене норме у којем се описују услови за примену диспозиције саме норме, односно стање у којем се она примењује. У суштини, „претпоставка је хипотеза, догађај који још није ту, који се предвиђа као могућ, који је чак, можда, вероватан или нормалан, или и неизбежан, али који тек треба да се деси“.*⁶ То што се предвиђа треба да се оствари да би за субјекте наступила обавеза да поступи на одређени начин. За наше разматрање (стратегички ниво проблема) значајна је научна констатација нормативног права да обично *опште норме имају хипотезу диспозиције*. Претпоставке опште норме описују чињенице које треба да наступе, док појединачне норме садрже наводе тих чињеница када су већ наступиле. На пример, ако претпоставка опште норме предвиђа постојање тероризма као друштвене појаве, онда би појединачна норма којом се терористичкој делатности и терористичким дејствима прописују конкретне санкције садржала степен узроковане опасности по грађане, државу и њен систем, предвиђене у претпо-

⁶ Правна енциклопедија, „Савремена администрација“, Београд, 1979, стр. 396.

ставци опште норме. Дакле, ако тероризам, као услов за примену диспозиције није наступио (не постоји), он се у претпоставци диспозиције описује, а ако је већ наступио (постоји и присутан је), он се само наводи – постаје њен саставни део. Претпоставка се обично јасно изражава у условном облику. Може да буде више или мање одређена, што значи да у њеној примени субјекти на које се односи (надлежни органи и специјализоване снаге) могу да имају више или мање слободе у одлучивању. Када је претпоставка потпуно одређена, значи да је услов за примену диспозиције тако утврђен да субјект који треба да примени диспозицију нема шта да одлучује нити да бира. За стратегијски ниво одлучивања о тероризму тај други случај не долази у обзир.

На крају, треба појмовно одредити стратегију кроз коју се прелама читав проблем тероризма, односно треба дати недвосмислен одговор на питање: *чија је то стратегија (којег субјекта) и какав ниво мора имати да би компетентно и целовито могла поставити претпоставке за спречавање појаве терористичке делатности и терористичких дејстава.*

Стратегија је вишезначан термин и појам веома широког обима и садржаја. „Општа (или државна) стратегија односи се на многоврсне друштвене појаве и људско деловање у њима, па се грана на посебне и појединачне стратегије у појединим предметним областима, тесно повезаним са државном делатношћу. Научно је утемељена, а у пракси представља умешност или вештину државништва и инструмент државне политике исказан кроз скуп правила о оптималном управљању државом, стицању моћи и ангажовању расположивих потенцијала ради остваривања националних интереса и циљева“.⁷ При остваривању наведених вредности државе, неминовно долази до сукоба интереса са другим, недобронамерним субјектима. Ти субјекти могу да буду сврстани у две групе: *унутрашње* (ванинституционалне) и *међународне* (државне). Део опште (државне) стратегије који мора да створи безбедносно окружење за њено остваривање (провођења) јесте *стратегија националне безбедности*. Она мора да буде финансирана у уставу и нормативно-правно разрађена кроз адекватна законска документа. С научног аспекта односа *општег и посебног*, „стратегија националне безбедности је део опште стратегије“.⁸ Чини систем научних знања и вештина (*теорија и пракса*) о безбедности државе као целине, њеном угрожавању конфликтима и кризама, као и начинима за њихово превазилажење. У њеном садржају налазе се и сви аспекти безбедносног угрожавања грађана и државе тероризмом, терористичком делатношћу и терористичким дејствима. То значи да се у оквирима те стратегије морају пројектовати стратегијске претпоставке за противтерористичка дејства. Основни проблем је што стратегија националне безбедности СР Југославије није децидно формулисана и експлицитно исказана, па се њен недостатак попуњава „условно сродним“ формулисаним и изграђеним

⁷ Миланко Зорић, *Теоријске основе опште стратегије*, „Војно дело“, бр. 1/95, стр. 73.

⁸ *Исто*, стр. 84.

стратегијама, где спадају „стратегија одбране и војна стратегија (стратегија оружане борбе)“.⁹

Без обзира на теоријску, нормативно-правну и другу неизграђеност ваљане стратегије за супротстављање тероризму, на основу свеукупних спознаја ипак може да се формулише и пројектује одређен *општи оквир стратегијских претпоставки за противтерористичка дејства*: 1) чиниоци за реализацију противтерористичких дејстава, 2) принципи противтерористичких дејстава, и 3) услови за реализацију противтерористичких дејстава.

Чиниоци за реализацију противтерористичких дејстава

Противтерористичко дејство, дефинисано као активност надлежних државних институција и специјализованих снага, зависи од бројних елемената. За његову успешну реализацију морају се обезбедити сви услови, који су, најчешће, веома специфични. Само дејство спада у активност високог ризика и нису дозвољене никакве импровизације или шаблонски (стереотипни) поступци. За тако захтеван садржај неопходни су чиниоци, без којих је неизводиво успешно противтерористичко дејство. Они се могу поделити на *основне* и *изведене* чиниоце.

Основни чиниоци

У групу основних спадају, за војни аспект анализе, класични чиниоци сваког дејства: *снаге, средства, простор и време*. Сасвим је логично да изостављање било којег од наведених чинилаца чини противтерористичко дејство немогућим, а његову замисао бесмисленом. Међутим, није реч о *било којим снагама, било каквим средствима, односно било којем простору и времену*. Специфичности самих чинилаца су толико наглашене да је, у суштини, реч о *специјалним елементима* по многим посебним и појединачним детаљима. Избор стратегије која садржи супротстављање тероризму најнепосредније зависи од приступа тим чиниоцима.

Снаге за противтерористичка дејства чине одабрани људи који морају да задовољавају више посебних критеријума, од психичких, преко физичких, до оних везаних за етику, морал и културу. Речју, када су у питању снаге за противтерористичка дејства, нагласак је на изузетно високом квалитету људства, а не на његовом квантитету. То је и разумљиво пошто је реч о једином субјективном чиниоцу који је доминантан и одлучујући за коначан успех дејства у целини. Такав приступ потврђују многа испитивања у земљама које имају много више искустава у елиминисању тероризма. Посебно су значајна истраживања обављена у САД, Великој Британији, Француској, Шпанији и Израелу. Јединствен закључак тих истраживања може се свести на следеће:

⁹ Исто.

припадници противтерористичких снага морају да буду интелигентни и постојане индивидуе, које не зависе од мишљења и понашања других, а одликује их и снажно подношење тешкоћа, напора и опасности. Морају да поседују високу прилагодљивост за строго прецизан и дисциплинован рад у тиму. Наша искуства указују да морају имати и изузетно развијену способност за брзо реаговање и сналажење у новонасталим непредвиђеним околностима. Без постојања чиниоца снага с наведеним својствима није могуће извођење успешног и ефикасног противтерористичког дејства.

Средства су други чинилац – спецификум противтерористичких дејстава. У таквим дејствима наведене снаге не користе класичну опрему и наоружање, већ специјална наменска средства, понекад и уникатна, посебно израђена и припремљена за конкретну акцију. Сликвит пример је опрема антитерористичких снага Израела. Наиме, те снаге су снабдевене и опремљене специјалним врстама лако преносивог и расклопивоог оружја, одличне прецизности, с пригушивачима. Већина средстава за противтерористичка дејства израђена је у лабораторијама израелске обавештајне службе МОСАД. Сличан приступ средствима имају САД, Велика Британија, Француска, Шпанија, Италија, Немачка и Турска. Дакле, за ефикасна противтерористичка дејства, поред снага високог квалитета, као посебан чинилац, неопходна су и вансеријска наменска средства.

Простор као чинилац посебно је проблематичан у противтерористичким дејствима. Терористичка делатност, као процес, и терористичка дејства, као њен сурови експонент, карактеристични су по томе што за њих не постоје правила, нема линије фронта, нема уздржавања или ограничења и не постоји одређена територија на коју су строго ограничена. Глобални простор је свако место у матичној држави, али и изван ње, где се сукобљавају интереси терориста и државе као институционалног носиоца легалне власти. Према странам, али и нашим искуствима, простор за противтерористичка дејства може да има два, квалитативно различита амбијента: 1) *урбано* и 2) *ванурбано окружење*. Колико су специфична и различита дејства у наведеним просторима показује чињеница да поједине земље развијају посебне антитерористичке снаге за сваки од тих простора. Поред наведена два амбијентална простора, противтерористичко дејство може да се изводи и у *објектно ограниченом простору* (микропростор). Такав простор су летелице (авиони), пловни објекти (бродови, платформе) и специјална постројења (хидро и термоелектране, фабрике и слично).

Време је последњи основни, али не мање значајан чинилац. У сва четири појавна облика оно непосредно утиче на противтерористичка дејства. То је, у суштини, *лимитирајући чинилац*, који је обрнуто пропорционалан с осталим чиниоцима дејства. Општи захтев за противтерористичко дејство, када је време у питању, јесте да траје што краће и да буде најнеповољније по терористе. Сви проблеми кратког и неповољног времена непосредно утичу и на ангажовање противтерори-

стичких снага. На тај начин, време намеће захтев савршене обучености и максималне оспособљености за конкретно дејство. Свако одступање у времену, у било којем његовом сегменту, доводи у питање успех читавог противтерористичког дејства. Типичан пример временски узрокованог неуспеха акције јесте крах Американаца при покушају ослобађања талаца из америчке амбасаде у Техерану.

Изведени чиниоци

Основни, претходно наведени чиниоци противтерористичких дејстава јесу *conditio sine qua non*. Изведени чиниоци немају тако детерминисан статус и чине *ситуационе елементе* конкретног дејства. У изведене чиниоце спадају: циљ, задатак и процедура (оквир могућих акција, мера и поступака). Ако се за основне чиниоце може рећи да су *формалан услов* противтерористичког дејства, онда су изведени фактори *основ његовог успеха*.

Циљ је јасно утврђена вредност коју треба сачувати, остварити или стећи противтерористичким дејством. Као изведени чинилац и посебна вредност, *циљ противтерористичког дејства* је у директној супротности са циљем терористичке делатности. У ствари, он се и изводи оног тренутка када се уочи појава тероризма и идентификује организована терористичка делатност. Циљ, као изведени чинилац, исказује се кроз хијерархијско степеновање по нивоима: *општи циљ, посебни циљ и конкретан циљ* противтерористичког дејства.

Општи циљ противтерористичког дејства је релативно трајна категорија, која произилази из суштине противтерористичке делатности у систему државе. Може да буде дефинисан двојако, као: 1) *елиминација носилаца терористичке делатности* и 2) *ликвидација експонираних актера у терористичким дејствима*. Различитост исказаног општег циља условљава све наредне изведене чиниоце, али и пројектовање општих чинилаца кроз услове у противтерористичком дејству.

Посебан циљ противтерористичког дејства је исказана глобална операционализација активности у односу на одабрани објекат дејства. Непосредно зависи од постављеног општег циља и на основу њега се одређују снаге, средства, простор и време реализације противтерористичког дејства.

Конкретан циљ је строго дефинисани и персонификовани објекат противтерористичког дејства, с прецизираним начином наступања према њему. Произилази из општег и посебног циља и пројектује задатке за реализацију противтерористичког дејства. *Конкретан циљ* условљава конкретну организацију припреме и извођења противтерористичког дејства.

Задатке, као други изведени чинилац, чине планске активности одређених група и појединих актера у противтерористичким дејствима којима се достиже конкретан циљ и остварује пројектовани резултат. Крајњи резултат противтерористичког дејства је квалитативно и кван-

титативно изражена вредност достигнута у одређеном времену на основу дефинисаног циља и ангажованих снага и средстава.

Процедура је трећи изведени чинилац. Чине је строго временски и просторно одређене активности, мере и поступци ангажованих противтерористичких снага. За противтерористичко дејство процедура је изузетно значајна јер директно условљава коначан резултат. Уколико дође до процедуралне грешке при извођењу противтерористичког дејства то најчешће доводи до неуспеха целе операције, а за последицу има велике људске жртве, материјалну и моралну штету. Осим динамиком реализације, процедура је условљена и строгим захтевима у поштовању принципа противтерористичких дејстава.

Принципи противтерористичких дејстава

Принципи су саставни део теорије одређене делатности. То нису апстрактне, већ конкретно засноване категорије на доктринарним ставовима и нормативно-правној регулативи која опредељује начин припреме и извођења одређене делатности. Како је *противтерористичко дејство специфичан вид* планске, организоване, континуалне и строго селективне активности надлежних државних институција и специјализованих снага, неопходно је *формулисање и дефинисање посебних принципа*. У теорији и пракси наших досадашњих противтерористичких дејстава то није било урађено и уграђено. Недостатак принципа посебно је уочљив на стратегијском нивоу посматрања појаве. Наиме, осећа се потреба да се опште схватање тероризма рационализује, да се приступи терористичкој делатности као општој егзистенцијалној и државној опасности и да се уведе ред у вођењу противтерористичких дејстава. Неопходно је стварање услова за успех и отклањање разлога за неуспех дејстава, утврђивање доминантних чињеница за врхунско оспособљавање снага, али и стално уграђивање новина које ће им осигурати жељену вредност и дати потребан значај. На таквим основама, а по критеријуму *ефикасности*, издвојено је *девет посебних принципа противтерористичких дејстава*. Они су дефинисани на основу проучавања наших искустава, али су на њихову формулацију значајно утицала решења у Великој Британији, Шпанији, Француској и, посебно, Израелу. За успех противтерористичког дејства значајни су следећи принципи:

1) *одлучност*, која се може одредити као *јединство намере и циља*. Односи се на државну (политичку) потребу у јасном одређењу и исказивању намере за супротстављање тероризму и појавама које га прате. У противтерористичком дејству одлучност изражава недвосмислену жељу за достизањем пројектованих циљева. Једноставно речено, кроз принцип одлучности потпуно је изражено хтење (жеља) да се изведе *конкретна делатност (акција)*. Као став, одлучност се може исказати на следећи једноставан начин: *схватио сам опасност и желим да је, без остатка, елиминишем;*

2) *законитост* је принцип чија је суштина у стварању објективног окружења за реализацију намера у односу на тероризам. Практично, значи обезбеђење услова за остварење циљева противтерористичких дејстава. За тај принцип потребна је безусловна правна и нормативна заснованост извођења противтерористичког дејства. Он се може исказати стварањем објективног окружења за оно што жели да се постигне противтерористичким дејством. Недвосмислено се изражава ставом и за то што желим, стварам објективне услове;

3) *правовременост* је принцип за чије је објективно значење везано оптимално време отпочињања противтерористичког дејства. Принципом се разрешава проблем обрнуто пропорционалног односа времена као основног чиниоца противтерористичког дејства и остала три основна, као и изведених чинилаца. Исказује се једноставним ставом: *оно што желим и за шта сам створио објективне услове почињем у правом тренутку*;

4) *активност* – значење принципа везано је за динамику супротстављања терористичкој делатности и начин офанзивне реализације противтерористичког дејства у простору и времену. Означава иницијативу и велику покретљивост. Исказан као недвосмислен став, тај принцип може да гласи: *ја намећем акцију и за корак сам испред противника у поступку, простору и времену*;

5) *флексибилност* суштински исказује неопходност веома стабилне и довољно еластичне организације (тимског рада модуларно груписаних састава) условљене конкретним циљем и задатком. Претпоставља беспрекорну дисциплину, али и креативну слободу дејства противтерористичких снага у различитим амбијентима и примену разноврсних начина ефикасног решавања задатка. Подразумева непрекидно, потпуно сигурно ситуационо командовање у реалним условима и времену. Као став, тај принцип има једноставно објашњење: *прилагођавам се ситуацији ради најефикаснијег дејства*;

6) *сигурност* као принцип поставља неизоставан захтев потпуне оспособљености снага, усклађености њихових делова и увежбаности према утврђеним процедурама. Претпоставља координацију акција и прецизност у односу на простор и време. Подразумева стално постојање реалне опасности од изненађења и захтева његово свођење на што мању меру. Као став, може се исказати на следећи начин: *дејствујем потпуно припремљен, безбедно и без грешака*;

7) *непрекидност* је принцип који значи да донета одлука за противтерористичко дејство и његова отпочета реализација морају да буду сагласни. Дејство се мора реализовати планираном динамиком и несмањеним интензитетом, без заустављања. Сваки прекид значио би крај дејства, јер би била искомпромитована његова основна вредност – изненађење, пројектована принципима правовременост и активност. Тај принцип се може исказати кроз став: *не престајем до коначног циља – елиминишем све чиниоце терористичке делатности*;

8) *довољност* је принцип чије је значење условљено са два битна момента. Први чини логична *економија снага и средстава*, а други *пропорционалност силе*, условљена међународним и унутрашњим правним и нормативним регулативима. Суштина принципа је ангажовање само неопходних (довољне) снага и минималне силе у реализацији противтерористичког дејства. Као став, принцип се може исказати на следећи начин: *користим пропорционалне снаге и силу*;

9) *тајност* као принцип, чини једну од специфичности за елиминацију тероризма као појаве. Његова суштина пружа објективну и субјективну основу за успех противтерористичког дејства. Искуства су показала да је за коначни успех дејства изузетно значајно када за његову припрему и реализацију зна минимално потребан број људи. Чак се и у самом кругу обавештених мора направити хијерархијска скала нивоа и канала информација. Принцип се једноставно може исказати кроз став: *делујем конспиративно*.

На основу наведеног, јасно је да противтерористичка дејства карактеришу брза промена ситуације, неизвесност намера носилаца терористичке делатности и други ограничавајући чиниоци. То значи да су неопходни принципи противтерористичких дејстава, јер њихова вредност није само у задовољавању конкретних (акционих) потреба већ и у припреми снага које га изводе ради уздизања личног психофизичког и моралног стања људства. За разлику од терориста, противтерористичке снаге имају сасвим другачији став према људском животу, међународном праву и јавном мњењу. Задане вредности не могу се наметати и преносити носиоцима терористичке делатности. Од тих разлика, став према жртвама, изазваним или претрпљеним, могао би да буде најтежи за решавање у току противтерористичких дејстава, па је неопходна спознаја свих значајних услова за реализацију противтерористичких дејстава.

Услови за реализацију противтерористичких дејстава

Експанзија тероризма као негативне друштвене појаве показала је да се терористичка делатност увек испољава у одређеним просторним, временским и друштвено-политичким условима (одређеном стању организације државе). Ти *глобални услови* опредељују карактер тероризма, битно утичу на садржаје терористичке делатности и директно условљавају могућност њиховом супротстављању. Према томе, са стратегијског нивоа, противтерористичка дејства је немогуће целовито размотрити без свестраног познавања специфичних услова од којих зависе њихова ефикасна припрема и извођење.

Мора се узимати у обзир чињеница да су услови, за разлику од чинилаца променљиве категорије. Појединачно посматрани, не утичу подједнако на све системске елементе који учествују у противтерористичким дејствима. На основу страних, а и наших последњих искустава, потпуни недостатак или само формално постојање неког од потребних

услова узрокује неефикасност дејства, а често га и потпуно онемогућава и искључује. *Услови за реализацију подразумевају опште и посебно објективно стање системских елемената државе, ангажованих снага и њиховог окружења, које олакшава или отежава почетак, трајање и исход противтерористичког дејства.*

Услови за реализацију противтерористичких дејстава се испољавају кроз одређену *форму и садржај*. Превасходно су везани за ангажоване снаге које реализују дејства и за успостављене односе. Директно одређују ниво сложености акција у припреми и реализацији конкретног дејства. Као неопходни за противтерористичка дејства издвојени су следећи услови: *просторна организација, информација, структурна организација, функционална организација, оспособљеност и морал.*

1) *Просторна организација* претпоставља дисперзивни распоред неопходних делова надлежних државних институција и специјалних снага (елемената система државе), које морају да обезбеде правовременост, ефикасност и континуитет противтерористичких дејстава. Сва доступна позитивна искуства показују да просторну организацију формирају два релативно самостална сегмента снага: *просторне снаге и маневарске снаге.*

Просторне снаге чине институционализовани, минијатурни и активни делови надлежних државних институција (пунктови на терену). Делују конспиративно, прикривени другом (најчешће за противтерористичка дејства неповезивом) делатношћу. Задатак им је мониторинг, обавештајни и информациони рад.

Маневарске снаге су уско специјализовани састави врхунских професионалаца за извођење противтерористичких акција који су оспособљени за узајамно модуларно интегрисање. Налазе се груписани на два или три пункта (центра за планирање и обуку противтерористичких снага). За високу покретљивост (брз маневар) на располагању имају специјално опремљена возила, летелице (авиони и хеликоптери) и пловила (глисери).

2) *Информација* је у садашње време „*капитални ресурс модерне организације*“.¹⁰ Она је неопходна функција и услов за спознају стања, процену ситуације, реално планирање, правовремену акцију, координацију и целовиту анализу. Поуздана информација, добијена у правом тренутку, основа је за достизање *општег циља*. Ризичан подухват као што је противтерористичко дејство захтева поуздану информацију, која мора да буде доступна у реалном времену и, обавезно, централизована. Да би се централизовано прикупљале, обрађивале, дистрибуирале и чувале информације релевантне за ефикасна противтерористичка дејства неопходан је веома моћан информациони систем.

Ради разумевања значаја информације као услова ефикасног противтерористичког дејства мора се направити јасна разлика између

¹⁰ Gregory, R. and R. Van Horn, *Value and cost of information*, Systems Analysis Techniques, John, Wiley, New York, 1974.

добијених података, опште информације и акционе информације. Податак је груба неанализирана чињеница, број или догађај о ученој терористичкој делатности на основу којег ће се развити одговарајућа општа информација. Општа информација је анализиран податак о терористичкој делатности, с успостављеним категоријалним и вредносним судом који служи као иницијални елеменат о ситуацији читавом систему за противтерористичка дејства. Акциона информација је реална чињеница која има императиван значај, релевантна је за одговарајућу одлуку и континуално доступна од тренутка доношења одлуке. Суштина информације као услова за противтерористичко дејство јесте обезбеђење акционих информација.

3) Структурна организација је пројектовани систем посебно груписаних састава (модуларни систем снага) који решавају одређену врсту проблема и послова значајних за ефикасну реализацију противтерористичких дејстава. Наведену организацију обично формирају састави из три сегмента: *руководство, снаге и средства за извођење дејства, и снаге и средства за обезбеђење дејства.*

Руководство је тимски организована група људи (експерти) која решава проблем конкретне терористичке делатности и непосредно руководи целокупним противтерористичким дејством. Због модуларног груписања и формирања снага руководство мора да решава три задатка. *Прво*, да одреди када и како ће најефикасније користити снаге да би се остварили циљеви дејства; *друго*, да руководи ангажованим снагама тако да максимално искористи њихове могућности, и *треће*, да минимизира слабости које одређени делови снага могу да испоље у одређеном периоду.

Снаге и средства за извођење дејства чине оперативни део састава који се непосредно ангажује у самом извођењу (егзекуција) дејства. Према најефикаснијем страном искуству, тај модуларно формиран елеменат снага морао би да реализује *елиминацију (или ликвидацију)* кључних носилаца терористичке делатности (експонирани терористи) и *уклони све трагове* који би могли да искомпромитују изведено или неко будуће противтерористичко дејство.

Снаге и средства за обезбеђење дејства, у суштини, „пратећи“ су део састава. Задатке обављају на простору реализације противтерористичког дејства. Њихова активност временски траје много дуже од самог дејства. Те снаге морају да припреме (створе) услове за извођење противтерористичког дејства и морају у потпуности да обезбеђују дејство при реализацији. Оне су и технички (комуникациони) посредник између руководства и снага које изводе противтерористичко дејство.

4) Функционална организација, као услов, заснована је на *скупу делатности којима се реализују задаци* у оквиру постављеног циља противтерористичког дејства. Формулисање и реализација стратегије националне безбедности подразумевају обављање бројних активности којима се обезбеђују претпоставке и покрећу системски елементи

(надлежни државни органи и предвиђене снаге) за остваривање циљева противтерористичких дејстава. Реч је о сегментима *сродних послова* који се морају обавити да би се определила делатност надлежних органа и снага. Суштина је у прибављању информација, њиховој обради, пројектовању дејства, формирању и груписању снага, подели задатака, координираној и ефикасној реализацији самог дејства и квалитетној анализи достигнутог нивоа циља. У питању су групе препознатљивих активности које су се, са развојем органа и снага за противтерористичка дејства, афирмисале као посебне функције. То су, пре свега: *планирање, организовање, руковођење (командовање), координација и контрола*. У противтерористичким дејствима најбољи ефекти се остварују тимским радом у функционалној организацији.

5) Оспособљеност је научно заснована, плански организована и систематски реализована делатност едукације и психофизичке изградње надлежних органа и специјализованих снага за противтерористичка дејства. Њена основна сврха је обезбеђење високог нивоа ефикасности у противтерористичким дејствима, а заснива се на систематском и студиозном *интердисциплинарном раду* стручњака и специјалиста из различитих области (социологија, психологија, право, криминалистика, техничке, организационе и друге науке и научне дисциплине). Може се поделити на *обученост и увежбаност*.

Обученост је предуслов успешне реализације противтерористичког дејства. Тежиште обучености надлежних субјеката и специјализованих снага је на комплексним знањима о конкретним носиоцима тероризма, њиховој култури, образовању, навикама, вредностима и слабостима. Дакле, субјекти који се ангажују у противтерористичком дејству *морају да знају* са киме „имају посла“, односно, против кога ће дејствовати. Обученост за коришћење специјалних средстава и опреме *безусловно се претпоставља и подразумева*.

Увежбаност је други логичан елеменат и услов оспособљености снага за противтерористичка дејства. У суштини, увежбаност је психофизички и моторички квалитет људства, неопходан за успешно извођење дејстава. Односно, увежбаност је својство ангажованог људства *да може*, у постојећим условима, у конкретном времену и простору, ефикасно да реализује противтерористичко дејство.

6) „Морал је посебан облик друштвене свести, систем норми и скуп правила понашања људи“.¹¹ Уз то основно становиште, неопходно је нагласити да, *као предуслов успеха, свест, норме и правила понашања* надлежних органа и специјализованих снага за противтерористичка дејства морају да буду *изграђени на схватањима и вредносним категоријама о држави (заједници)* и на томе шта је за њу добро, а шта зло. Такво становиште условљава *етичку заснованост* ставова снага за противтерористичка дејства, што непосредно утиче на поступке у току дејстава. У поступцима је, као посебан захтев, *наглашена морална*

¹¹ Војни лексикон, ВИЗ, Београд, 1981, стр. 299.

изграђеност људи у узајамном односу и односу према грађанима – цивилном становништву.

Као вољни услов, до посебног изражаја мора да дође елемент *високе мотивисаности* противтерористичких снага *за успех у дејству*. Начин на који се то обезбеђује треба да разматрају посебни стручњаци за социолошка, политиколошка и психолошка истраживања. Јер, цело-вито сагледан, морал као услов мора да резултира тиме да снаге за противтерористичка дејства у датим околностима *безусловно хоће* да обаве задатке и достигну постављени циљ.

Ако се наведени услови посматрају као јединствена целина, лако се уочава њихова квалитативна вредност. Чињеница је да противтерористичка дејства не могу постојати без основних и изведених чинилаца, и да њихова реализација директно зависи од постојања и поштовања принципа. Међутим, чиниоци и принципи су потребни али не и довољни елементи за успешну припрему и извођење противтерористичких дејстава. Тек у јединству са целином наведених услова за реализацију противтерористичка дејства постају реалност, па су због тога неодојиви део стратегијских претпоставки.

Закључак

На основу суштине и садржаја тероризма као појаве, познавања појавних облика и метода терористичке делатности и недвосмисленог идентификовања терористичких дејстава могуће је извести одређене закључке и основне претпоставке од којих зависе успешна припрема и извођење противтерористичких дејстава.

Досадашња сазнања показују да је тероризам мање опасна појава за друштво у којем је степен јединства народа и државе већи, поверење грађана у владу и водеће политичке снаге снажније изражено, економска стабилност непољуљана и *које је ефикасно у извођењу противтерористичких дејстава*. Из таквих општих и посебних сазнања, као и стратегијских процена и оцена, произилази да је неопходно радити на остваривању високог нивоа свих наведених чинилаца.

За проблеме и предмет разматрања значајна је констатација да ефикасна противтерористичка дејства директно утичу на смањење испољавања терористичке делатности. Због тога су изузетно значајне одређене стратегијске претпоставке неопходне за успешну припрему и извођење противтерористичких дејстава. Те стратегијске претпоставке могу да се поделе на неколико значајних група ставова.

1. *Јединствени приступ и изграђеност критичког и вредносног односа према тероризму* као појави први је у низу момената битних за формулисање стратегијских претпоставки. Колико је тај сегмент значајан најсликовитије говори запажање Ранка Петковића, који тврди да „*још није, у основи, пресечена идеолошка и политичка дилема, пренесена из ранијих блоковских, антиколонијалних времена о оправданом, па тиме пожељном и корисном тероризму на једној страни, и неоправда-*

ном, па тиме штетном и опасном тероризму“.¹² Када се превазиђе наведена баријера свести, многи елементи ће се решавати много једноставније.

2. *Изградња јединственог и конзистентног категоријалног и појмовног система одређења тероризма* који би обезбедио систематизацију делатности и активности на његовом елиминисању. Неопходно је имати недвосмислене појмове *тероризма*, као општег друштвеног феномена, *терористичке делатности*, као појава у виду посебне деструкције друштва и државе, и *терористичког дејства*, као експонираног облика циљно усмереног насиља оружјем и другим средствима за уништавање људи и материјалних добара. Тек тада је могуће појмовно одређење *противтерористичког дејства*, које је предмет стратегијског разматрања.

3. *Елиминисањем различитог проблемског захвата садржаја противтерористичког дејства на стратегијском нивоу* (ниво државе) били би створени објективни услови за систематизацију *надлежности*, неопходних врста делатности и активности, као и временска одређеност садржаја према динамици. То би омогућило изградњу *стратегије националне безбедности* и свих системских елемената који би је реализовали.

4. *Децидном унутрашњом нормативно-правном регулативом*, усклађеном с међународним правним одредбама из наведене проблематике, елиминисали би се многи спорни моменти, негативности процедуралног карактера испољене у досадашњој пракси, и стекло много веће међународно разумевање, подршка и помоћ.

5. *Операционализација послова и прецизирање надлежности одређених државних органа и специјалних снага* које се акционо ангажују у противтерористичким дејствима обезбедило би централизацију информација, координацију акција, рационално коришћење расположивих ресурса и коначну ефикасност дејстава.

6. *Недвосмислено одређење и изградња чинилаца* неопходних за ефикасна противтерористичка дејства, заснованих у сферама *основних и изведених чинилаца* допринели би јасном конципирању и формирању просторне, структурне и функционалне организације система за ефикасна дејства. Искуства су показала да је само такав систем давао коначне позитивне резултате у предузетим акцијама против терористичке делатности.

7. *Утврђивањем принципа за противтерористичка дејства*, као њихових спецификаума, на стратегијском нивоу морали би се издвојити: *одлучност, законитост, правовременост, активност, флексибилност, сигурност, непрекидност, довољност и тајност*. Тако диференцирани принципи обезбедили би неопходне претпоставке за успешну припрему и извођење дејстава. Имплементација наведених девет принципа у организациони систем могла би да обезбеди окружење које би гарантовало успех у елиминисању терористичке делатности.

¹² Ранко Петковић, *Међународно право и унутрашњи правни поредак*, (Зборник – тероризам и сродна кривична дела), Кривично законодавство СРЈ, Београд, 1998, стр. 45.

8. Стварањем објективних услова за реализацију дејстава (припрема и извођење противтерористичких дејстава) у облику потпуног ситуационо усклађеног, позитивно оријентисаног, операционалног и ефикасног окружења. Морају се обезбедити: информација, просторна, структурна и функционална организација, оспособљеност и морални елементи.

Може се закључити да је сасвим реално мишљење да, када је реч о СР Југославији, у пракси постоје објективни услови за имплементацију свих наведених и значајних елемената. Само тако потпуно заокружена целина била би гаранција сврсисходности и ефикасности стратегијских претпоставки за успешну припрему и извођење противтерористичких дејстава.

Литература:

1. A. P. Schmid, *Political terrorism*, Amsterdam, Nort Holland, 1983.
2. A. Burton, *Urban Terrorism: Theory, Practice and Response*, New York, 1976.
3. Војин Димитријевић, *Страховлада*, ИРО „Рад“, Београд, 1985.
4. Војин Димитријевић, *Тероризам*, НИРО „Радничка штампа“, Београд, 1982.
5. Р. Гађиновић, *Како против тероризма*, „Миба“ – „Дуга“, Београд 1996.
6. Драган Крстић, *Психолошки речник*, ИРО, „Вук Караџић“, Београд, 1988.
7. Israel Defense Forces, Spokesperson's Office, Information Branch, © 1996.
8. Kupperman and Anderson, *Terrorist use of Chemical Weapons*, INTERNET, 1997.
9. Лајћо Клајн, *Тероризам и противтерористичке мере*, Зборник – тероризам и сродна кривична дела, Кривично законодавство СРЈ, Београд, 1998.
10. Walter Laquer, *Reflections on terrorism*, „Foreign Affairs“, october 1986.
11. Милан В. Петковић, *Тероризам – рат у континуитету*, „Војно дело“, бр. 2/1997.
12. Милан Пашански, *Савремене камиказе*, НИРО „Књижевне новине“, Београд, 1987.
13. Миланко Зорић, *О стратегији националне одбране*, „Војно дело“, бр. 4–5/1996.
14. Митар Ковач, *Функције борбених дејстава*, „Војно дело“, бр. 3/1997.
15. *Речник српскохрватског књижевног језика*, Матица српска, Нови Сад, 1973.
16. Alberto Rovighi, *I nove principi dell arte dela guerra*, Rivista Militara, No. 3/1984.
17. Станислав Ј. Соколовски, *Логика у командовању и руковођењу*, ВИЗ, Београд, 1979.
18. Стојан Јовић, *Специјалне снаге*, „Монтенегро Харвест“, Подгорица, 1994.
19. Тодоровић, Ђуричин, Јаношевић, *Стратегијски менаџмент*, Институт за тржишна истраживања, Београд, 1998.
20. С. Cline, *The Strategy of Product Policy*, Harvard Business Review, Juli–August, 1995.
21. William S. Cohen, *Report of the Quadrennial Defense Review*, May 1997.

Мр Божидар Форца, потпуковник

На основу опште теорије организације, теорије сукоба, теорије ратне вештине и стечених искустава, аутор је формулисао теоријску основу моделовања противтерористичке операције. Дефинисана процедура, процеси, организација и њено функционисање општег су карактера, али због јасноће и прецизности могу знатно да помогну извршиоцу да приликом успостављања организације и израде конкретних планова за припрему и извођење противтерористичке операције примени понуђену теоријску основу (модел).

Пошто је теоријски фонд ратне вештине који се односи на противтерористичка дејства скроман, и само се фрагментарно односи на модел противтерористичке операције, чланак је веома значајан за теорију и праксу југословенске ратне вештине. Посредно, модел противтерористичке операције може да послужи као основа за изградњу јединственог и конзистентног појмовног система, који би се на одговарајући начин имплементирао у едукативни процес и утицао на стратешка решења у домену практичних делатности и активности различитих државних институција. На тај начин би се створиле претпоставке за ваљану операционализацију послова и прецизирање надлежности свих снага које учествују у противтерористичким дејствима.

Увод

Аналитичари савремених међународних односа, тј. процеса у међународној заједници након престанка биполаризма, као једну од опасности по мир, у локалном а и регионалном смислу, наводе све облике испољавања тероризма. Та констатација, првенствено, односи се на тзв. државни тероризам, односно на ситуацију када нека држава (коалиција) подржава терористичке снаге у другој држави у остваривању њихових циљева, или када преко њих остварује своје интересе и циљеве. Такав облик тероризма посебно је изражен на Космету.

Моделовање (пројектовање) процеса (дејства) и структуре, као метод, одавно се примењује, како у „цивилној“, тако и у војној средини. Стога постоји довољан фонд теоријски разрађених приступа моделовању (пројектовању) које аналитичари могу да примене сходно сопственим потребама и циљевима. У том смислу, централни проблем у овом раду јесте могућност моделовања противтерористичке операције. Наиме, поставља се питање да ли у складу са нашом важећом војном теоријом, у којој се операција третира као највиши облик борбених

дејстава, може (аналогно) да се моделује противтерористичка операција (у даљем тексту: ПТО).

У раду је, на основу познатих ставова научне организације рада и уз уважавање војне теорије која се односи на операцију као облик борбених дејстава, учињен покушај да се моделује противтерористичка операција. То је, првенствено, учињено за облик тероризма који су применили албански сепаратисти на Космету.¹

Избор и теоријски опис модела

Богдан Шешић, у свом делу *Основи методологије друштвених наука*, тврди да у савременој методологији нема општеприхваћеног појма „модела“. У вези с тим, Шешић апострофира неколико познатих теоретичара и даје прихватљиву дефиницију, која гласи: „... модел је сваки, теоријски, тј. појмовни или ставни, или практични реални, предмету истраживања аналогни систем помоћу кога се истражује изван основни предмет или систем“.² Из дефиниције могу се генерализовати основни ставови о моделу: 1) модел није једнак реалном систему (оригиналу), већ описује његове основне карактеристике; 2) реални систем се описује по аналогији, при чему се тежи да модел што „верније“ представи реалан систем; 3) сваки модел, у односу на оригинал, представља његово огрубљавање и упрошћавање; 4) сваки је модел апстракција, без обзира на конкретну ситуацију, и 5) ма како био одабран (дефинисан), модел је мање-више само приближно адекватан стварности.

Б. К. Батороев за моделовање каже: „Моделовање је својеобразна истраживачка процедура током које се изграђује неки стварни или идеални знаковни систем (модел) способан, прво, да замени предмет који се истражује, друго, који му на одређени начин одговара, треће, који даје одређену информацију о њему и, најзад, то је систем на коме је, захваљујући наведеним својствима, могуће извршити експериментално истраживање и прорачуне или логичку анализу, да би се на овај начин добивени подаци, проширили на проучавану појаву, да би се о њој стекло поуздано знање“.³ Дакле, суштина моделовања је израда модела. Богдан Шешић за циљ моделовања каже: „Основни циљ моделовања јесте: што тачније и што дубље сазнање било којих предмета, ствари – процеса, односно њихове структуре или понашања“.⁴ У нашем случају, када је реч о моделовању ПТО, пројектују се структура (организација) и функционисање (дејства).

¹ Рад је писан пре почетка агресије НАТО-а на Срп, па су елементи терористичких дејстава Шиптара на Космету кориштени само као илустрација појединих делова текста.

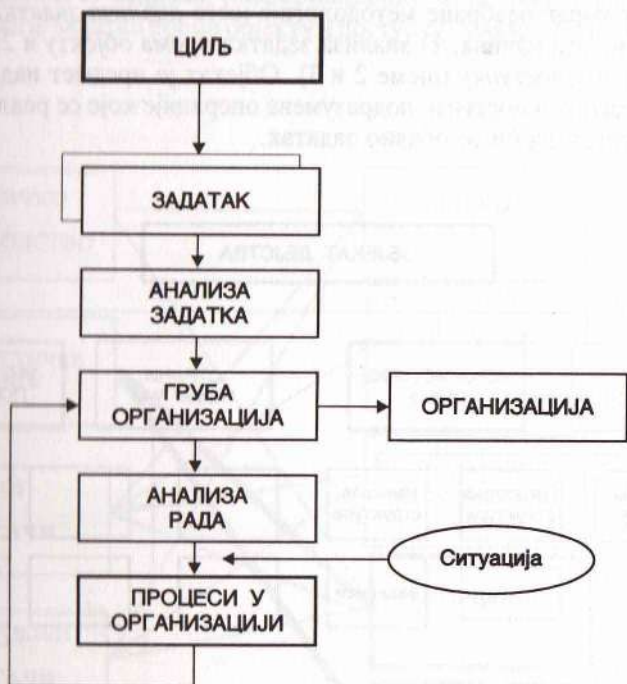
² Богдан Шешић, *Основи методологије друштвених наука*, „Научна књига“, Београд, 1974, стр. 115.

³ Исто.

⁴ Исто, стр. 114.

У складу с потребама истраживања, постоји широк избор разноврсних модела који, као мешовит модел, могу да се користе у моделовању противтерористичке операције. Тај мешовити модел, у суштини, јесте комбинација модела структуре (снаге за ПТО) и модела функција (ангажовање снага у ПТО). Одабрани модел, који се користи у овом раду, приказан је на шеми 1.

Шема 1

Пројектовање (моделовање) организације⁵

Први корак у пројектовању (моделовању) организације јесте дефинисање циља. Циљ се, уопштено, дефинише као вредност коју треба стећи, односно сачувати. Циљ може да дефинише претпостављени хијерархијски ниво или онај ко пројектује организацију. Уобичајено је да се општи циљ дели на посебне циљеве, који се као задаци додељују појединим елементима система. С обзиром на предмет рада, циљ снага у противтерористичкој операцији може да се дефинише као „нормализација стања у региону захваћеном терористичким дејствима“.

Други корак јесте дефинисање задатака. Задатак се дефинише као резултат(и) који треба постићи у остварењу дефинисаног циља. Задатак има димензије које се изражавају као простор, време, снаге итд. Однос циља и задатка је однос општег и посебног (појединачног), јер: 1) циљ

⁵ Шема је преузета од Милоша Антона („Организација за руководиоце“, ауторизовано предавање на ЕТФ-у, 1985).

се операционализује и као задатак додељује појединим елементима система, и 2) сума обављених задатака јесте мера достизања дефинисаног циља. Задатак се посебно дефинише за сваки организацијски елемент који се пројектује. Отуда задатак војних и полицијских снага у ПТО може да се дефинише као: „открити, похапсити и разоружати и извести пред суд или уништити терористичке снаге у одређеном региону“.

Трећи корак одабране методологије јесте анализа задатка, која се реализује на два начина: 1) анализа задатка према објекту и 2) анализа задатка према поступку (шеме 2 и 3). Објекат је предмет над којим се обавља задатак, а поступак подразумева операције које се реализују над тим предметом да би се обавио задатак.

Шема 2

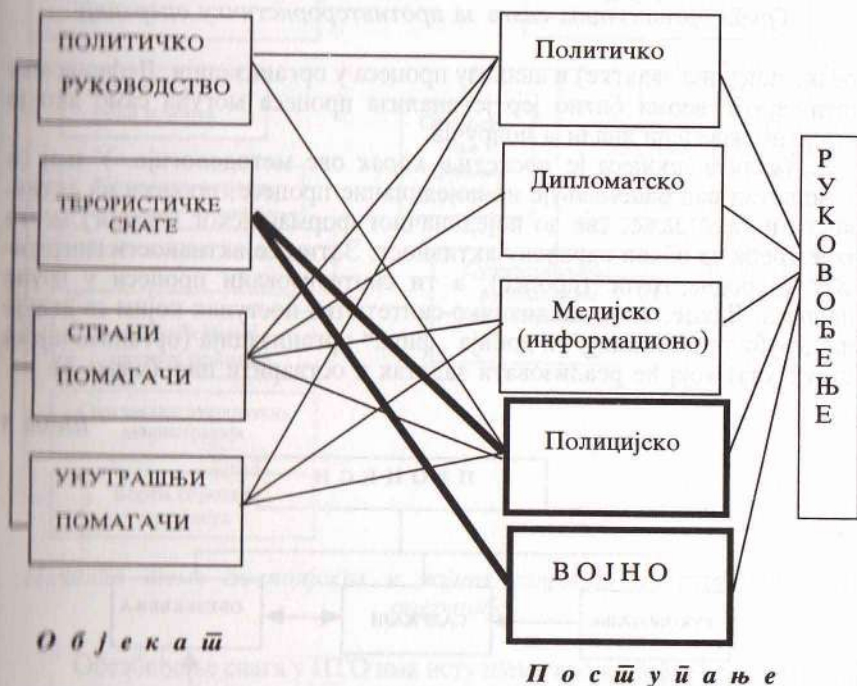
Начелна шема анализе задатка према објекту

На шеми 2 видљиво је да се објекат дејства може декомпоновати на неколико ентитета. У нашем случају, најзначајнији елемент објекта дејства јесу терористичке снаге. Ако се, на пример, анализирају терористичке снаге на Космету, оне су структуриране у: 1) Главни штаб; 2) снаге просторне и 3) снаге маневарске структуре. Главни штаб је повезан са свим политичким партијама албанске националне мањине, страним обавештајним службама, центрима за обуку, албанском мафијом и појединим амбасадама страних земаља у Београду. За Главни штаб непосредно су везани батаљони, као елементи маневарске структуре. Просторна структура јесу месне страже, односно мештани села с претежно шиптарским становништвом. Док је дејство маневарских

структура стално, просторне структуре се служе перфидијама, тј. при јачим дејствима снага безбедности маскирају се као нетерористичке снаге, односно као грађани без учешћа у терористичким дејствима.

Без детаљнијег разлагања и анализе осталих снага (које подржавају, односно помажу терористе), а у смислу анализе задатка према поступку, може се говорити о следећим поступцима над објектом: а) политички; б) дипломатски; с) медијски (информациони); д) полицијски и е) војни. Однос анализе задатка према објекту и поступку приказан је на шеми 3.

Шема 3

Анализа задатка према поступку

Четврти корак примењене методологије јесте дефинисање „грубе организације“ која треба да обави задатке и оствари циљ. Термин „груба организација“ користи се стога што се у тој фази моделовања није обавила детаљна анализа рада која обухвата процесе у организацији, тј. само се назначавају организацијски елементи који се укључују у ПТО (шема 4).

Пети корак методологије – анализа рада, обухвата дефинисање подручја у којима се обавља задатак (елементи структуре који треба да

Груба организација снага за противтерористичку операцију

обаве поједине задатке) и анализу процеса у организацији. Дефинисање подручја је веома битно јер је анализа процеса могућа само ако је ефектно изведена анализа подручја.

Анализа процеса је последњи корак ове методологије. У њој се комплетан рад рашчлањује на појединачне процесе, процеси на активности и тако даље, све до појединачног формацијског (радног) места које треба да обави одређену активност. Затим се активности синтетизују у сродне групе (процес), а ти синтетизовани процеси у групе процеса. Дакле, то је аналитичко-синтетички поступак којим се делује на „грубу организацију“ и добија „фина“ организација (организацијска структура) која ће реализовати задатак и остварити циљ (шема 5).

Шема 5

Групе процеса у противтерористичкој операцији

Руковођење свим снагама које се ангажују у ПТО треба да буде јединствено, односно обједињено на једном месту (врх организацијске пирамиде). То јединство (заједничко) руководеће тело треба да чине представници свих организацијских елемената (подручја) који се ангажују у противтерористичкој операцији. Структура руководећих органа (командовања) по вертикали одговара ангажованим организацијским елементима, односно принципима организовања и фуанкционисања тих елемената (полиција, војска, итд.).

Садржаји ПТО чине скуп активности организацијских елемената који су међусобно различити а у целини дају укупност противтерори-

етичких дејстава. Ти садржаји се посебно дефинишу за сваког учесника у противтерористичкој операцији. Према ангажовању полицијских и војних снага, садржаји ПТО приказани су на шеми 6.

Шема 6

Начелна шема полицијских и војних садржаја противтерористичке операције

Обезбеђење снага у ПТО има исту шему као и обезбеђење борбених дејстава, само је начин реализације специфичан за тај облик ангажовања јединица ВЈ и полиције, па шема обезбеђења има мирнодопско-ратну комбинацију. У структури обезбеђења посебан значај имају: обавештајно; контраобавештајно, безбедносно; позадинско обезбеђење и осигурање (маршевско, предстражно и борбено).

Веома значајан међукорак примењене методологије (шема 1) јесте тзв. *ситуација*. Он се односи на оне релевантне услове (чиниоце) који као критеријуми (ограничења) испољавају своје дејство на поступак пројектовања организације, односно за моделовање. Ти критеријуми могу да буду различитог карактера, на пример, потписани споразуми, просторни услови, јачина снага и начин дејства терориста, сопствене снаге (јачина, степен обучености, опремљености и организованости), и

слично. Дакле, онај ко моделује систем (организацију) треба да уважава постојећи скуп критеријума и ограничења, тј. *ситуацију* на коју се моделовање односи. Што је детаљнији и боље описан скуп услова који карактеришу ситуацију, то је модел приближнији реалном систему, а тиме и ефектнији, сврсисходнији и спроводљивији.

Конкретизација модела

Ради веће ефикасности ангажовања снага у ПТО неопходно је редефинисање и формулисање начела: 1) обезбеђење међународне подршке; 2) јединствен модел реализовања државних функција; 3) формирање и рад заједничког тела за руковођење; 4) континуиран и ефикасан обавештајни рад; 5) интензивна психолошко-пропагандна дејства (ППД); 6) изразита надмоћност у снагама за ПТО („максимум силе – минимум насиља“), и 7) континуитет у неутралисању тероризма. Терористичким снагама не могу појединачно ефикасно да се супротставе јединице полиције или Војске. Њихова дејства треба да буду обједињена у оквиру јединственог модела на свим нивоима командовања, додељивањем задатака који су прилагођени намени и организацији јединица. Дејством снага за ПТО неопходно је елиминисати сваку политичку легитимност терористичких снага. Због тога ПТО треба да буде континуирана и без класичних обележја почетка, трајања, етапа, и слично.

У припреми и извођењу ПТО неопходно је да се створе услови за: 1) детаљно планирање; 2) децентрализовање акција специјалних снага на различитом простору; 3) могућност концентрације снага и централизованог командовања; 4) ефикасну ватрену подршку са земље и из ваздушног простора (борбени хеликоптери); 5) развијен и континуиран обавештајни рад; 6) интензивна ППД; 7) координацију операције и акција са руководећим телима других државних органа; 8) обимне оперативне и информационе мере безбедности, и 9) краткотрајно извођење акција у оквиру операције, по могућности изван насељених места и уз минимална (неопходна) разарања цивилних објеката. Због тога је потребна широка, свеобухватна, програмирана и јасна активност свих државних органа и институција.

1) *Политика и дипломатија*: наставак преговора; обезбеђење подршке утицајних страних чинилаца и пријатељских земаља; стални контакти са релевантним субјектима међународне заједнице, а посебно великим силама, зарад њиховог убеђења о непотребности довођења страних трупа и подршке снагама и напорима СРЈ; стални напори на придобијању што већег дела албанске националне мањине; подршка нашим лобијима у иностранству; подршка и обезбеђење потребних услова за дејство полицијско-војних снага у противтерористичкој операцији, и друго.

2) *Економија*: а) ревитализација привредних капацитета и отварање нових, и б) економска помоћ за изградњу порушених објеката.

3) *Локална власт*: а) обезбеђење функционисања државе на простору захваћеном ПТО, и б) обезбеђење нормализације друштвених, јавних, комуналних и других делатности.

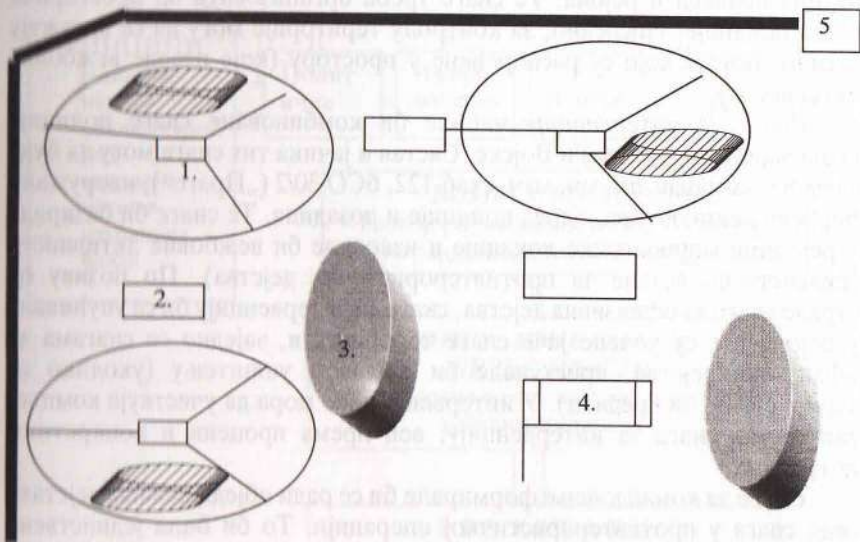
4) *Медији*: јединствено и објективно информисање и продор у значајније светске системе информисања.

5) *Становништво*: самоорганизовање и заштита.

Свакако, наше тежиште је на полицијско-војним снагама. У истом циљу, а са посебним задацима, принципи функционисања тих снага јесу: *организација* – модуларног типа; *садржаји дејстава* – полицијски и војни; *обезбеђење* – потпуно у фази организовања с унапред дефинисаним ослонцима у фази реализације; *функционисање* – јединствено, с израженом координацијом елемената оперативног распореда, и *командовање* – јединствено, с наглашеном децентрализацијом по елементима распореда.

Концепција: снаге Војске „херметички“ затварају државну границу у појасу ширине пет километара; комбиноване снаге полиције и специјалне јединице Војске претражују терен по принципу пронаћи – уништи (јави); део јединица Војске (борбене групе) изводи вежбовне активности (покретна логоровања) у близини рејона потраге; снаге полиције (проторне и маневарске) контролишу комуникације са сталним пунктовима, а у готовости су за блокирање рејона, постављање заседа и претрес терена; брзопокретне јединице Војске (снаге за интервенцију) базирају у одређеним рејонима у сталној готовости за акцију (по позиву); командовање снагама обједињава заједничка команда, која командује преко команди сектора. Општа основа концепције ПТО приказана је на шеми 7.

Шема 7

Структура снага за ПТО

Објашњење састава снага за ПТО:

- 1) *сектор* – у саставу има команду, снаге за офанзивна дејства и јединицу ВЈ у простору;
- 2) *пунктови и снаге полиције* за контролу територије;
- 3) *снаге Војске и полиције за интервенцију*;
- 4) *заједничка команда снага ангажованих у ПТО*;
- 5) *снаге за обезбеђење државне границе*.

Снаге за ПТО биле би груписане у следеће елементе распореда: а) снаге за обезбеђење државне границе, б) снаге за офанзивна дејства, с) снаге за контролу територије, д) снаге за интервенције, и е) снаге за командовање.

Снаге за обезбеђење државне границе чиниле би снаге које су иначе ангажоване на том задатку. Начин обезбеђења који се сада примењује је адекватан.

Снаге за офанзивна дејства треба организовати од специјалних снага полиције и Војске. Те снаге би биле ангажоване у секторима, и то на сваки сектор по три (две) линије, а у свакој линији по три групе снага, које би, у смеру казаљке на сату, претраживале терен по принципу „пронађи – уништи – јави“. Од броја сектора зависила би и јачина наведених снага. Најмање у једној групи треба да буде 15–20 људи, што значи да на једној линији треба да буде 45–60 „специјалаца“, односно у једном сектору 135–180 људи.

Снаге за контролу територије биле би искључиво састављене од снага полиције и организоване у пунктове, покретне патроле и заседе. Број тих снага требало би да одговара процени угрожености појединих путних праваца и рејона. Те снаге треба организовати од просторних снага полиције. Посредно, за контролу територије могу да се ангажују и снаге Војске које су распоређене у простору (које изводе вежбовне активности).

Снаге за интервенцију чиниле би комбиноване снаге полиције (маневарска структура) и Војске. Састав и јачина тих снага могу да буду следећи: команда, тч, мч, мтч, схаб-122, бСО 30/2 („Праге“), наоружани борбени хеликоптери, одред полиције и позадина. Те снаге би базирале у рејонима мирнодопске локације и изводиле би вежбовне активности (првенствено везане за противтерористичка дејства). По позиву од стране снага за офанзивна дејства, снаге за интервенцију би се упућивале у рејоне где су уочене јаче снаге терориста и, заједно са снагама за офанзивна дејства, приступале би њиховом уништењу (уколико се терористи не би предали). У интервенцији не мора да учествује комплетан састав снага за интервенцију, већ према процени и конкретним потребама.

Снаге за командовање формирале би се ради обједињавања дејстава свих снага у противтерористичкој операцији. То би била јединствена (заједничка) команда, као планско-координирајуће тело, а конкретно командовање у ПТО реализовале би команде елемената распореда. На непосредној вези јединствена команда би имала: команде снага за

обезбеђење државне границе, команде сектора, команду снага за контролу територије и команде снага за интервенције. Команда сектора би командовала снагама за офанзивна дејства и јединицама Војске у простору. Непосредно командовање јединицама полиције и Војске реализовали би њихови команданти и командири.

Приказ модела противпобуњеничких дејстава у САД

За поређење описаног модела са страним решењима може да послужи доктринарни концепт који примењују оружане снаге Сједињених Држава. Оне су изабране због тога да би се приказала стратегија и доктрина дејстава светског моћника у било којој земљи света коју одаберу („непослушне земље“), као и због тога што нама онемогућавају да се обрачунамо са тероризмом у својој земљи.

Такозвани концепт *IDAD* (из стратегије – доктрине ниског интензитета – *LIC*), у којем су интегрисани војни и цивилни програми, приказан је на шеми 8.

Шема 8

Концепт *IDAD* као део стратегије сукоба ниског интензитета САД

Дакле, у наведеној стратегији сукоба ниског интензитета (*Low Intensity Conflict*) посебан део односи се на противпобуњеничка дејства. Прво се дефинише државни циљ (спречавање/елиминисање претње), а затим се одређују принципи опште стратегије (безбедност, мобилизација, неутрализација и равномеран развој). Општу стратегију чине политичка, информативна, војна и економска стратегија. Војна стратегија обухвата дејства оружаних снага и има за циљ да војним снагама (снаге безбедности) омогући достизање циља опште стратегије. Операције снага безбедности (војне снаге) обухватају ударе, операције у урбаним срединама, задатке консолидације итд. Оне се пројектују до нивоа који се сматра довољним за сигуран успех операције. Принципи на којима се заснивају све појединачне стратегије, па и војна, јесу: јединство напора свих који се ангажују у тим дејствима; масован и свеобухватан обавештајни рад (што више података о противнику); максимум силе – минимум насиља (силу коју примењују сматрају легитимном), и одговорна влада (иза дејстава свих снага стоји америчка администрација). Из наведеног скраћеног приказа јасно се уочава гротескност активности, пре свега САД, на спречавању легалних и легатимних органа СР Југославије да се обрачунају са тероризмом у нашој земљи. Та чињеница има још негативнију конотацију ако се зна да евидентно декларисане терористе тзв. ОВК америчка страна сматра равноправним „партнером“ нашим државним институцијама и пружа им отворену и нескривену подршку.

Уместо закључка

Јачина терористичких снага, начин њихових дејстава и захваћени простор опредељујући су чиниоци у разматрању могућности припреме и реализације противтерористичке операције. Та операција има специфичности у односу на конституенсе „класичне“ борбене операције, како их третира наша војна теорија. С тога је у нашој војној теорији неопходно редефинисање тзв. противдиверзантских и противтерористичких дејстава. За такву активност постоји неопходан теоријски фонд и практична искуства, која се могу систематизовати и уобличити у јединствене ставове (теорију).

У раду је, на основу теорије научне организације рада, презентован модел ПТО, уз најопштији опис. Опредељење за приказани (и било који) модел захтевало би детаљнију анализу конкретне „ситуације“. Због сваке значајне промене било којег услова неопходно је редефинисање модела у сразмери преференције услова који је измењен.

Литература:

1. Група аутора, *Аспекти кризе на Косову и Метохији* (студија), Институт ратне вештине, Београд, 1998.
2. Радосав Гађиновић, *Тероризам и пропаганда*, „Младост“, Београд, 1994.

3. Радосав Габиновић, *Савремени тероризам*, „Графомарк“, Београд, 1998.
4. Сретен Ковачевић, *Тероризам и Југославија*, „Аркаде принт“, Шимановци, 1992.
5. Љубомир Стајић и Чедомир Гилановић, *Основи безбедности*, „Космос“, Београд, 1994.
6. Милан В. Петковић, *Тероризам*, „Калеком“, Београд, 1998.
7. Група аутора, *Тероризам и сродна кривична дела* (зборник радова са семинара одржаног у Суботици), „Право – теорија и пракса“, Нови Сад, 1998.
8. Сава Ковачевић, „Конституенцијске операције, ЦВШ ВЈ, Београд, 1995.
9. *Побуњеничка и противпобуњеничка дејства* (превод друге главе правила Сукоб ниског интензитета), КоВ САД, Београд, 1998.
10. Стеван Куколеча, *Основи теорије организације*, Београд, 1978.
11. Петар Јовановић, *Управљање пројектима*, ФОН, Београд, 1995.
12. Јанко М. Цвијановић, *Пројектовање организације*, Економски институт, Београд, 1992.
13. *Устав СР Југославије*, 1992.
14. *Закон о одбрани*.
15. *Закон о Војсци Југославије*.

Извештај о четворогодишњем прегледу одбране*

УДК 355.02. + 355.43(73)“1994/1997”

*(William S. Cohen, Report of the Quadrennial Defense Review,
May 1997)*

Превела Душанка Пивљанин

У Извештају (*Quadrennial Defense Review – QDR*) који је у мају 1997., после завршеног четворогодишњег циклуса, поднео Вилијам Коен, секретар одбране САД, први пут је објављена нова војно-политичка филозофија САД и намера америчких војних стручњака да остваре светску доминацију „кроз синергизам нових оперативних концепција“.

За југословенску војно-политичку али и „обичну“ јавност веома је значајно да прати и анализира замисли Запада, САД, Европске уније и НАТО-а у вези са њиховим ширењем ка истоку, јер се Југославија, засад, прва и једина у свету супротставила монструозно снажној машинерији креираној у Трилатералној комисији, која има намеру да у току следећих неколико деценија успостави и уреди ново друштво, у суштини робовластичко и деперсонализовано, целокупном контролом – од држава до појединаца.

У Заједничкој визији 2010 разрађена је замисао америчких војних експерата да се информациона супериорност и технолошка достигнућа, који радикално трансформишу традиционално вођење рата, помоћу нових оперативних концепција, организационих решења и система оружја, искористе за владање светом.

Сједињене Америчке Државе и Заједничком визијом 2010 потврђују да су ушле у нову трку у наоружању, јер прогнозирају да ће друге земље, посебно велике и регионалне силе, настојати да постигну предност над њима, да надмудре америчку администрацију неконвенционалним приступима или да подрију америчке јаке стране и искористе слабости.

Председавајући Здруженог генералштаба ОС САД, генерал Џон Шаликашвили,

* Текст је преузет из ИНФОРМАТИВНОГ БИЛТЕНА ПРЕВОДА, стручне публикације ЦЕНТРА ЗА ВОЈНОНАУЧНУ ДОКУМЕНТАЦИЈУ И ИНФОРМАЦИЈЕ (начелник мр Светозар Родић, пуковник; одговорни уредник и стручни редактор Јожеф Фехер, пуковник; језички редактор Марија Станисављевић).

одобрно је стратегију обликовања окружења ради промовисања америчких интереса у иностранству и приправности за реаговање на кризе – од операција у конфликтима мањих размера до већих ратова на војишту, односно стратегију припреме за неизвесну будућност.

Извештај у којем је обелодањена Заједничка визија 2010 права је благодат за војно-политичке аналитичаре, јер анализа садржаних ставова омогућава дипломатама, научним експертима и стратезима да формирају оптимална одређења и узму у обзир планове САД када формулишу државне/националне интересе, циљеве и планове.

Порука државног секретара

Током последње деценије били смо сведоци брзе и драматичне промене у свету. Совјетска империја се распала. Гвоздена завеса је нестала. Берлински зид је уклоњен. Америка није више била ангажована у глобалном такмичењу са идеолошким непријатељем. Тамо где је некад владала диктатура, сада бујају демократске институције, а тржишну економију прихватају људи жељни слободе широм већег дела индустријског света.

Амерички народ има много разлога да слави због оваквог тока догађаја и да се опусти и ужива у томе што је остварен мир код куће и тријумф наших вредности у иностранству. Међутим, тренутак суфорије мора се ускладити са сазнањем да се, мада је отклоњена могућност избијања једног страшног, глобалног рата, на хоризонту појављују нове претње и опасности, које је теже дефинисати и пратити.

Дужност твораца америчке политике је да схвате природу ових претњи и израде одговарајуће стратегије и програме за њихово смирење или елиминисање. У остваривању овог задатка важно је да одвојимо чињенице од фикције и застареле претпоставке од тренутне стварности.

Често се – мада погрешно – сматра да су амерички војни естаблишмент и снаге безнадежно ухваћени у клопку прошлости и да су још увек структуриране за вођење јучерашњих ратова.

Док истражујемо како да припремимо америчке оружане снаге за неизвесну будућност, важно је да погледамо како смо стигли доде и куда идемо.

Где смо били

Током већег дела периода хладног рата САД су се држале стратегије обуздавања Совјетског Савеза. Године 1985. Америка је одвојила око 400 милијарди долара за Министарство одбране (у вредности долара из 1997. буџетске године), што је чинило 28 одсто нашег националног буџета и 7 одсто бруто националног производа. Имали смо више од 2,2 милиона мушкараца и жена под оружјем, око 500 000 у прекоморским земљама, 1,1 милион у резервним снагама и 1,1 милион цивила запосле-

них у Министарству одбране. Војне фирме запошљавале су још 3,7 милиона људи, а око 120 милијарди долара из буџета ишло је за набавке.

Где смо сада

Од 1985. године Америка је на велике глобалне промене одговарала смањивањем војног буџета за око 38 одсто, структуре снага за 33 одсто и програма набавке за 63 одсто. Данас је буџет Министарства одбране 250 милијарди долара, што је 15 одсто нашег националног буџета или око 3,2 одсто нашег бруто националног дохотка. Сада имамо 1,45 милиона мушкараца и жена под оружјем, 200 000 у прекоморским земљама, 900 000 у резерви и 800 000 цивила запослених у Министарству. Данас се 44 милијарде долара одваја за набавку наоружања од мање војне индустријске базе која запошљава 2,2 милиона радника.

Док смо вршили та смањења, пажљиво смо штитили приправност наше војске да извршава тренутно додељене задатке. Међутим, постало је јасно да не набављамо савремену технологију и системе који ће нашим снагама бити битни за успешну заштиту националних интереса у будућности.

Куда идемо

Наш рад на Четворогодишњем прегледу одбране (Quadrennial Defense Review – QDR) ишао је од претње, преко стратегије, примене и, коначно, до питања ресурса.

Почели смо изнова да отворено гледамо свет данас, као и преко „временског хоризонта“, да бисмо идентификовали *претње*, *ризике* и *прилике* за националну безбедност САД. Поред тога, схватили смо да се брзе промене у свету настављају. Не можемо очекивати да потпуно схватимо или предвидимо изазове који се могу појавити из света ван временских граница обухваћених нормалним планирањем одбране и буџета. Наша стратегија прихвата такве неизвесности и припремиће оружане снаге да се ухвате у коштац са њима.

Из анализе глобалног окружења развили смо свеобухватну стратегију одбране која може да се ухвати у коштац са светом данашњице и сутрашњице, да идентификује потребне војне потенцијале и дефинише програме и начела који ће их подржавати. На темељима председникове Стратегије националне безбедности, одлучили смо да одбрамбена стратегија САД у скорој и даљој будућности мора да настави да *обликује* стратегијско окружење које одговара америчким интересима, сачува могућност да *реагује* на цео спектар претњи, те да се *припреми* данас за сутрашње и будуће претње и опасности. У основи те стратегије лежи императив да САД, као глобална сила која треба да штити глобалне интересе, морају остати дипломатски, економски и војно ангажоване у целом свету.

Након што смо развили стратегију, учврстили смо њену примену у темеље војне моћи данас и убудуће: квалитетни људи, спремне снаге и супериорна организација, доктрина и технологија. Потребни су нам квалитетни људи да раде са сложенијом технологијом и да предузимају комплекснија здружена дејства. Потребне су нам снаге спремне за свет пун изненадних догађаја који ће често захтевати да наше снаге дођу на тренутни позив „такве какве су“. Информациона револуција изазива револуцију у војним пословима која ће у основи променити начин на који се снаге САД боре. Те и друге технологије морамо експлоатисати тако да доминирамо у борби. Наш модел освајања тих технологија и обезбеђења војне доминације је *Заједничка визија 2010 (Joint Vision 2010)*, план који је за војне операције будућности покренуо председавајући Здруженог генералштаба.

На располагању нам је читав спектар могућих приступа који подржавају наше тренутне могућности да обликујемо и реагујемо на свет какав сада видимо, те да истовремено припремимо будуће снаге за сутрашњи свет. QDR је испитао три алтернативне могућности које се разликују по томе да ли прихватају ризике и истичу важност инвестирања за краћи, средњи или дужи период.

Једна алтернатива је да се више усредсредимо на тренутне опасности и прилике. Та алтернатива не игнорише будућност, али сматра да данашње претње захтевају већу пажњу, док су будуће претње довољно далеко и дају нам довољно времена да реагујемо. У тој опцији задржала би се садашња структура снага. Она би, такође, значила и мање улагање у модернизацију – а то значи дужи рок употребе главних платформи, мало нових система и кашњење са пуном експлоатацијом револуције у војним пословима.

Друга алтернатива је да се усредсредимо на будуће опасности и прилике. Та алтернатива не игнорише садашњост, већ види веће опасности на хоризонту, укључујући и могућу појаву неке регионалне велике силе. Више ресурса било би посвећено изградњи будућих снага. Да би се то постигло, потребно је знатно смањење садашњих снага. То би видно умањило нашу способност да обликујемо међународно окружење и подрило наше обавезе према савезницима по питањима безбедности, а истовремено би охрабрило агресоре. Што је најважније, то би ослабило наше војне потенцијале, извршило притисак на војнике и изложило их већем ризику у борби у краткорочном и средњорочном периоду.

Оно што смо изабрали представља равнотежу између садашњости и будућности јер смо схватили да наши интереси и одговорности у свету не дозвољавају да изаберемо једну од две поменуте алтернативе. Тај приступ задржава довољно снага које могу да одрже америчко вођство на глобалном плану и да задовоље читав низ данашњих захтева. Истовремено, он инвестира у будуће снаге са усмереним планом модернизације који укључује револуцију у војним пословима и правим темпом уводи нове системе и технологије.

Тај приступ премешта ресурсе и приоритете да би се постигла најбоља равнотежа способности потребних за обликовање, реаговање и припрему за *цео период* који покрива овај Преглед. У оквиру премештања ресурса извршићемо и преуређење садашњих снага – првенствено на „репу“ (структура подршке) и умерено на „зубу“ (борбена моћ). Као резултат, имаћемо снаге способне за извршење данашњих задатака с прихватљивим стратегијским ризиком, док ћемо истовремено моћи да стабилизујемо сопствени инвестициони програм да бисмо добили будуће здружене снаге описане у *Заједничкој визији 2010*. Наш план нас доводи на постојану и реално изводљиву трасу ка оваквим снагама. Обезбедили смо финансијска средства за системе следеће генерације – као што су информациони системи, ударни системи, мобилне снаге и системи ракетне одбране – што ће обезбедити нашу доминацију у борбеном простору 2010. године и даље.

Коначно, планови Министарства одбране су *финансијски реални*. Израђени су на премиси да ће убудуће, сем у случају велике кризе, трошкови националне одбране остати релативно константни. У Америци постоји консензус две партије о усклађивању савезног буџета до 2002. године ради обезбеђивања здраве националне економије, што је, опет, од изузетне важности за снагу и безбедност наше земље. Директна импликација ове финансијске реалности је то што Конгрес и амерички народ очекују од Министарства одбране да реализује наш програм одбране у условима ограничених ресурса. Финансијска реалност није била покретач стратегије одбране коју смо усвојили, али је утицала на наш избор да њу применимо и усмерила нашу пажњу на потребу за реформом наше организације и метода вођења послова.

Шта је ново?

Прво, стратегија за обликовање – реаговање – припремање, дефинисана у QDR процесу гради се на стратегијским основама ранијих прегледа и нашег искуства од завршетка хладног рата. Закључили смо да снаге САД морају да буду у стању да скоро истовремено воде и добију два велика рата на војишту. Међутим, док је Bottom-Up Review окренут првенствено овом тешком задатку, ми смо пажљиво проценили и остале факторе, укључујући и стављање већег нагласка на сталну потребу за одржавањем присуства у прекоморским земљама да бисмо обликовали међународно окружење и били у стању да боље реагујемо на разне ванредне ситуације мањих размера и на асиметричне претње.

QDR ставља већи нагласак и на потребу припремања за будућност, у чему ће непријатељске и потенцијално непријатељске државе стећи нове могућности. То захтева повећано и стабилно инвестирање у модернизацију да би се искористила револуција у технологији, а снаге трансформисале у складу са *Заједничком визијом 2010*. Морамо из основа преуредити нашу инфраструктуру и побољшати структуру подршке користећи предности револуције у цивилним пословима која се

денава у трговачком свету. Морамо се усредсредити на будућност, а не на прошлост. Само тако можемо да остваримо рентабилност неопходну за рекапитулацију снага.

Друго, наше будуће снаге разликоваће се по *карактеру*. Програми на којима сада радимо да бисмо искористили могућност информационе технологије и контролисали остале савремене технолошке предности, промениће начин вођења рата. Нове оперативне концепције и организациони аранжмани омогућиће нашим здруженим снагама да постигну нове нивое ефикасности у читавом низу сценарија сукоба. Желимо да наши мушкарци и жене господаре сваком ситуацијом. Ми, у рату, не желимо фер борбу – желимо способности које ће нам обезбедити одлучујућу предност.

Заједничка визија 2010 описује четири нове оперативне концепције. Заједно, оне обећавају значајну предност у било којој операцији или окружењу, нешто што називамо „доминација у целокупном спектру дејстава“. У самом средишту заједничке визије је информациона супериорност – могућност да се прикупљају и неометано шаљу информације до снага САД широм бојишта, док се, истовремено, непријатељу то исто не дозвољава.

Доминантан маневар. Ако имају потпуну слику бојишта, савремене мобилне платформе и агилну организацију, снаге САД ће бити у стању да изврше напад на непријатељеве слабе тачке по целој дубини бојишта.

Прецизно дејство. Прецизно дејство ће омогућити снагама САД да у право време и на правом месту дејствују по било којем циљу. Са благовременим подацима о циљу, заједничким познавањем борбеног простора потребним за одговорно командовање и управљање, те са флексибилношћу за поновни прецизан напад, снаге САД ће бити у стању да униште кључне чворове непријатељевих система на великим даљинама са мање борбених система и мање пропратне штете.

Свеобухватна заштита. Вишеслојна заштита снага и средстава САД на свим нивоима омогућиће њеним снагама да очувају слободу акције у току размештаја, маневра и дејства. Да би се тај циљ постигао, свеобухватна заштита захтева заједничку архитектуру успостављену на основу супериорности у информацијама и обухвата читав низ активних и пасивних мера.

Фокусирана логистика. Фузијом информационе, логистичке и транспортне технологије, снаге САД ће бити у стању да упуте праву подршку у право време и на право место на бојишту. То ће омогућити ефикасније испоручивање стратегијским, оперативним и тактичким ешелонима налета за подршку, припремљених према потребама одређеног задатка. Крајњи ефекат биће смањење количине логистичке подршке уз постизање много способнијих борбених снага.

Све у свему, наставићемо да тражимо најбоље људе које нам нација може понудити и да их опремамо најбољом технологијом коју наши научници и инжењери могу да произведу. Та технологија ће променити начин на који се наше снаге боре, омогућавају им да све време

доминирају на бојишту с одлучујућом предношћу у читавом спектру дејстава, од очувања мира и кризних ситуација мањих размера до великог рата. Кључ успеха је у интегрисаном „систему система“ који ће им омогућити супериорно познавање борбеног простора, дозвољавајући им да драстично смање нејасне ситуације.

Тај систем система ће интегрисати прикупљање и обраду обавештајних података, командовање и управљање, системе оружја и елементе подршке. Повезаће команданте са стрелцима и снабдевачима и обезбедити потпуну информацију и онима који доносе одлуке у позадини и снагама у првим редовима.

Постизање таквих способности није лак задатак и не може се извести у једном скоку. То је постепени процес који укључује развој нових технологија, инвестирање у нове платформе и системе, нове концепције, обуку и доктрину, те формирање нових организационих структура. Али, то нису само идеје – већ смо кренули тим путем и имамо опипљиве податке.

Трећи нови елемент је да ће наш програм бити *финансијски изводљив*. Последњих неколико година наш програм одбране није испунио очекивања када је у питању модернизација. Неуспех да се суочимо са финансијским проблемима минарао би наше могућности да реализујемо стратегију. Из разних разлога описаних у извештају, предвиђена повећања финансијских средстава за модернизацију непрекидно су одлагана, јер су средства из фондова за модернизацију пребацивана на рачуне за операције и подршку да би се плаћали актуелни трошкови. Кризне ситуације допринеле су том проблему, али оне нису и његов главни узрок. Нерешаваће тих финансијских проблема минараће наше могућности да реализујемо стратегију. Према томе, закључак важан за избор стратегије и снага у QDR јесте тежиште на ребалансу нашег целокупног војног програма, побољшању стабилности унутар тог програма и исправљању недостатака у буџету видова и општевојном буџету како би се остварили постављени циљеви модернизације.

Шта је следеће – како одавде стићи тамо?

Први и најјучљивији аспекти нашег свеукупног плана ребалансирања наших програма одбране јесу скромне редуције активног састава и структуре снага. Ове редуције су делимично надокнађене повећаним могућностима нових система и побољшаним структурама подршке. Уштеде које ће проистећи из тога, комбиноване са стабилним програмом који се може реално очекивати, омогућиће нам да платимо трансформацију снага какву захтева стратегија. Да би сачували борбене могућности и готовост, видови оружаних снага ће остварити смањење кроз побољшање инфраструктуре и ангажовање структура ван војске за одређене функције које нису суштински војне. Резултат су балансиране, флексибилне снаге, довољне дубине да подрже стратегију, а чија структура одговара предвиђеном бројном стању тако да нема шупљина,

и које ће еволуирати у правцу остваривања способности предвиђених у *Заједничкој визији 2010*.

Најинтересантније одлуке QDR:

– Копнена војска ће задржати 10 активних, борбено спремних дивизија. Она ће убрзати и план своје модернизације за Војску XXI, који ће извршити револуцију у борбеним способностима повећањем могућности познавања бојишта преко савремене информационе технологије. Смањење активног састава за око 15 000 људи извешће се кроз деактивирање, консолидацију и престројавање команди и објеката подршке како би се побољшала укупна подршка борбеним организацијама.

– Копнена војска ће реструктурирати и своју резерву. Биће укинуте неке борбене структуре које су у време хладног рата обезбеђивале стратегијску дубину, а које су сада сувишне. Такође ће се убрзати превођење неких борбених јединица у јединице борбене подршке и борбеног обезбеђења, што ће исправити важне недостатке у борби и повећати могућности пружања подршке државним задацима. Резултат ће бити смањење резервних снага за око 45 000 људи.

– Ратна морнарица ће задржати 12 борбених група носача и 12 специјалних група за амфибијска дејства, али ће смањити број површинских бродова у флоти са 128 на 116. Смањена величина површинске флоте биће надокнађена новијим, способнијим системима који се уводе. РМ ће смањити број ударних подморница са 73 на 50, што је последица промењених захтева. Смањиће се и број авиона F/A-18E/F, који треба да се набаве, са 1 000 на 548. Што пре треба прећи на здруженог ударног ловца (Joint Strike Fighter), с циљем да производња са РМ почне 2008. бюджетске године. Опција за набавку још највише 785 авиона F/A-18E/F биће задржана уколико за развој авиона Joint Strike Fighter буде требало више времена. Смањења флоте комбинована са побољшањем ефикасности инфраструктуре у прекоморским земљама и трансфером неких борбених логистичких бродова у Команду за војнопоморски транспорт (Military Sealift Command), омогућиће да РМ смањи активни састав на 18 000, а резервни на 4 100 људи.

– Ратно ваздухопловство ће консолидовати ловачке и бомбардерске јединице да би побољшало своју командну структуру и превело један активни винг у резервни. Наставиће са агресивним планом ангажовања структура ван војске чиме се убрзава конкуренција у функцијама подршке. РВ ће смањити своје снаге за ПВО континенталног дела САД и обављаће, с осталим снагама, задатке постизања превласти у ваздушном простору. Ловачке снаге које ће моћи да се размештају према захтевима стратегије чиниће 12 активних и 8 резервних ловачких вингова. Те иницијативе ће омогућити да РВ смањи активни састав за око 27 000 људи. РВ ће наставити са програмом авиона F-22 који треба да замени авионе F-15 C/D за превласт у ваздуху и дејство по циљевима на земљи. У складу са већим могућностима тог авиона, укупан број који треба купити биће смањен са 438 на 339.

– Поморскодесантне снаге извршиће скромна смањења до коначног броја састава кроз реструктурирање подршке. Задржаће три поморскодесантне експедиционе армије (Marine Expeditionary Force) које ће одговарати задацима постављеним у стратегији. Убрзаће се набавка авиона са обртним ротором MV-22 који треба да замени старе транспортне авионе средње носивости, али ће укупан број набављених авиона бити смањен на 360, захваљујући њиховим већим могућностима.

– Укупан активни састав биће смањен на 1 360 000 (за 36 одсто од 1989. год.), а резервни на 835 000 (за 29 одсто од 1989. године). Број запослених цивила свешће се на 640 000 (за 42 одсто мање од 1989. године).

– Одлучили смо да због озбиљних техничких проблема успоримо развој система КоВ за одбрану зоне на великим висинама. Померањем времена увођења од 2004. на 2006. годину повећава се стабилност програма, смањују се ризици и омогућава нам се да истражујемо могућности коришћења заједничких компоненти са програмом ракетне одбране војишта РМ. Остали програми ракетне одбране војишта настављају се по плану.

– Национална ракетна одбрана и даље има приоритет. Администрација и Конгрес су се сложили да држе тај програм на стази убрзаног истраживања и развоја с циљем да се створи могућност да се одлука о развоју донесе већ 2000. буџетске године, уколико запрети опасност. Циљ програма је да се омогући увођење у употребу првих система три године након доношења одлуке о размештају. Анализом у оквиру QDR закључено је да се циљ постављен за 2000. годину неће моћи остварити у границама садашњег програмираног буџета. За националну ракетну одбрану усмеравају се додатни фондови, али и са додатним фондовима, то ће и даље бити програм великог техничког ризика.

– QDR истиче опасност која нашим националним снагама прети од „асиметричних претњи“, почевши од нуклеарног, биолошког и хемијског оружја до напада кроз информациони рат и тероризам. Супротстављању таквим опасностима даћемо посебан нагласак и обезбедити финансирање.

– У оквиру QDR проучен је један број опција које се односе на стратегијске нуклеарне снаге. У Прегледу је закључено да су политика и стратегија одржавања наших нуклеарних снага још исправни и потребни. У складу са инструкцијом Конгреса, у садашњем буџету ћемо задржати јачину снага према споразуму START I, док руска Дума не размотри ратификацију споразума START II. За наставак тога у 1999. буџетској години било би потребно још 64 милиона долара. Нас и даље обавезује споразум START II и преговори о даљим смањењима у споразуму START III након ратификације споразума START II. Уштеде од већег смањења стратегијских нуклеарних снага могле би да ослободе ресурсе за програм националне ракетне одбране.

– На основу анализе наших будућих потреба у односу на преосталу инфраструктуру, Министарство ће захтевати одобрење за две додатне

рунде за престојаванње и затварање база (Base Realignment and Closure = BRAC) и за реструктурирање лабораторија и институција за истраживање и развој. Тражићемо и нове прилике да многе функције пребацимо на структуре ван војске, а са Конгресом ћемо радити на радикалном преуређењу и ослобађању пословне праксе Министарства од владине регулативе.

– Коначно, читав низ прилагођавања општевојних програма ослободиће фондове за повећано инвестирање у кључне програме.

Модернизација наших снага зависи од чврстине система за командовање, управљање, везу, компјутере, обавештајну активност, осматрање и извиђање (Command, control, communications, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance – C4ISR). Важна централна улога тих система, и великог броја ресурса који морају да буду везани за њих, инспирисали су озбиљан, свеобухватан поглед на наше целокупне напоре везане за C4ISR. Тачно је одређен потребан број ресурса за тај задатак. Израдили смо сличну студију програма наоружања и установили да се велико инвестирање у прецизно наоружање исплати и да су тежиште програма и напори који се улажу одговарајући.

Трансформација наших снага је процес који је у току. *Заједничка визија 2010* концепцијски повезује дугорочне визије и планове видова оружаних снага и осталих компонената Министарства одбране који су дати у извештају QDR. Војсци САД поверена је реализација тих заједничких и видовских визија модерног ратовања и већ су предузети неки кораци по том питању. То је задатак целокупних снага, како активних тако и резервних. Преузимајући задатке, почев од студија ратних игара до демонстрације савремене технологије и експеримената на бојишту, оружане снаге развијају и тестирају концепције и способности које ће им омогућити трансформацију за будућност. У извештају су дати кратки резимеи тих активности.

Завршни кораци у припреми за будућност, који су битни за постављање нашег програма на финансијски здраве основе, јесу ослобађање од сувишне инфраструктуре и фундаментално преуређење наших половних процеса.

Смањивање инфраструктуре заостаје за смањивањем снага и поред четири рунде BRAC. Од првог круга затварања база снаге су смањене 33 одсто, а смањиће се укупно за 36 одсто када завршимо са смањењима која предвиђа QDR. У истом том периоду смањићемо домаћу инфраструктуру за 21 одсто, ако рачунамо вредност замене физичких објеката. У суштини, наше борбене снаге иду ка 21. веку, док се инфраструктура заглавила у прошлости. Не можемо себи приуштити расипање ресурса у времену тешких одлука и финансијских ограничења. Морамо се ослободити сувишног терета.

Мада долазе споро и унапред захтевају претходне трошкове, уштеде од BRAC које тек треба да се остваре су знатне. Прошле године, почели смо да остварујемо уштеде на годишње трошкове за прва четири круга BRAC, а до 2001. године, повратне уштеде прећи ће 5 милијарди долара

годишње. У Прегледу је утврђено да сувишне инфраструктуре има довољно за још два круга BRAC које ћемо и захтевати. Смањење инфраструктуре мора обухватити и наше институције за истраживање и развој, за тестирање, као и за лабораторије и полигоне.

Треба да користимо и предности побољшања пословног процеса примењених у приватном сектору. Током протекле деценије, амерички пословни сектор се реорганизовао, реструктурирао и прихватио нову револуционарну праксу бизниса и менаџмента да би обезбедио конкурентност на глобалном тржишту које се брзо мења. Имало је ефекта. Ако наше оружане снаге треба да одрже конкурентност у глобалној безбедносној арени која се брзо мења, Министарство мора да усвоји и прилагоди искуства приватног сектора.

Министарство је већ остварило велики напредак у претресању система војног опремања – уз пуну подршку Конгреса. Ти послови доносе значајне дивиденде, дозвољавајући нам да за сваки утрошени долар добијемо много више него раније. Постигли смо уштеде и кроз побољшање наших организација и пословне праксе – замењујући кабасти и скупе системе мањим набавкама, на пример, једноставно куповином на кредитну картицу. Међутим, треба да идемо много даље и дубље и потребна нам је подршка Конгреса.

Испитујемо најбоље могућности да неке активности које нису кључне приватизујемо и усмеримо на структуре ван војске, али многе од њих онемогућавају прописи и пракса изграђени током периода хладног рата. Одбрану треба **ослободити сувишних прописа** као што смо ослободили многе америчке индустрије, тако да можемо, у отвореној приватној конкуренцији, да користимо предности цена и креативности. Принцип којим се руководи америчка влада јесте да она не би требало да обавља функције типа приватног сектора, а то би требало да важи и за сектор одбране уколико се не ради о изразито војној потреби.

Формирао сам радну групу за реформу одбране (Defense Reform Task Force) која треба да преиспита све активности Уреда секретара одбране, органа Министарства одбране, самог Министарства и војних установа, те да нађе начин на који можемо да консолидујемо функције, елиминишемо дуплирање послова и повећамо ефикасност. Радна група ће се консултовати са Конгресом и пословним људима који су током последњих година успешно повећали ефикасност својих корпорација. Блиско ће сарађивати и са Панел групом националне одбране (National Defense Panel), независним телом које има мандат Конгреса и које ревидира QDR, те са потпредседничким одбором за „National Performance Review“. Наложити сам радној групи да ми достави свој извештај до 30. новембра, а ја ћу радити на основу њихових привремених налаза.

Многе садашње институције и инфраструктуре Министарства одбране уживају значајну политичку подршку због својих доприноса локалној привреди. Међутим, основни тест мора бити њихов допринос целокупној ефикасности војске. Морамо деловати сада ако хоћемо да

имамо средства која ћемо инвестирати у модернизацију у средњорочном периоду и ако наше могућности подршке треба да иду у корак са нашим дугорочним војним могућностима.

Тај приступ одражава и дух напора Администрације да среди власт и обавезу да Конгрес усредсреди владу на кључне функције. Као раније изабрани службени орган који је био сведок мукотрпних трансформација у организацијама као последице затварања база, свестан сам страхова и, заправо, траума који су често присутни. Коначно, треба да одлучимо шта је важније:

- држање ремонтног завода у рукама владе или стављање савремене технологије у руке војника;

- заштита неког објекта или заштита наших снага;

- задржавање војних уговора локалног карактера или промовисање солидних уговора за ступање у војну службу.

Избор је непријатан – и мада промене морамо да чинимо мудро и да саосећамо са цивилима који су годинама одано обављали свој посао, морамо и да одржимо реч када су у питању мушкарци и жене у војној служби. Више од половине њих зна само за оружане снаге које се стално смањују. Осећа се велика неизвесност у погледу будућности. Ипак, они изванредно раде свој посао док служе нашој земљи и у иностранству и код куће. Морамо да водимо рачуна о њима и њиховим породицама и да будемо сигурни да смо им дали најбољи алат за обављање послова које од њих захтевамо. Ако ми водимо бригу о њима, и они ће водити бригу о нама.

* * *

Извештај детаљно описује процес који смо следили, избор који смо направили, наше разлоге за то, те предности и ризике које сваки од њих носи. Извештај је урађен тако да тачно прати развој Прегледа, почињући с описом глобалног окружења у којем Америка делује. Доноси закључке о најбољој стратегији за постизање наших националних циљева и описује читав низ интегрисаних опција примене те стратегије. Анализира и финансијске услове у којима треба разматрати те опције. Из нашег избора између тих опција проистекла је читава серија структуралних и програмских одлука потребних за реализацију стратегије.

Стратегија и план представљени у извештају обезбедиће нам војне могућности и снаге које су нам потребне у периоду од 1997. до 2015. године и даље. План успоставља равнотежу између потреба садашњости и изазова будућности. Наш програм обезбеђује снаге које се баве садашњим претњама, а истовремено нам даје ресурсе који могу трансформисати те снаге у снаге које ће моћи да се баве опасностима 2015. године. Та трансформација је већ почела, као што је приказано у плановима визија Здруженог генералштаба и видова ОС, и тестира се у текућим ратним експериментима.

План који смо изнели је једна интегрисана целина. Заснива се на нашој стратегији, али ту стратегију не можемо реализовати без довољних ресурса. Ти ресурси постоје у буџету Министарства одбране, ако их мудро користимо. Да бисмо то постигли, потребно је да направимо добар избор и променимо начин пословања. За то ће, у неким областима, бити потребна законска подршка и подршка Конгреса. Више од свега, потребан је заједнички напор усмерен на заштиту целе нације, а не на заштиту било ког региона, индустрије или неких специјалних интереса. Ако нисмо вољни да радимо на нови начин, треба да се суочимо са том чињеницом и будемо спремни да платимо више за мањи учинак. Или, можемо одлучити да учинимо мање и будемо мањи као нација.

Грчки реторичар Горгија говорио је о великом изазову одлучивања када је избор веома тежак, „рећи или не рећи, урадити или не урадити“, и да то треба учинити са „неопходним врлинама – промишљеношћу и одлучношћу – једном важном за избор правца, а другом да се на њему истраје“.

Америка почиње нови миленијум као једина суперсила, држава без које се не може. Одговорности су велике, а избори тешки. Али те одговорности и могућности избора прате велике користи и добре прилике. Извештај даје визију Министарства одбране о ономе што је пред нама у тренутку када наша нација ступа у нови „век Америке“ – и опасности и могућности – што је председник као врховни командант подржао. Није довољно само да говоримо; време је да одлучимо. Следеће генерације ће судити о нашим делима, а не о нашим речима. Радећи са Конгресом и, преко њега, са америчким народом, промишљено смо изабрали тај курс. Сада га морамо одлучно следити.

Вилијем Коен, с. р.

Део I

Намена, приступ и реализација

Четворогодишњег прегледа одбране

Као четврти свеобухватни преглед наше војске од завршетка хладног рата, Четворогодишњи преглед одбране (Quadrennial Defense Review – QDR) заснован је на нашем искуству са политиком и снагама из Прегледа снага базе (Base Force Review) из 1991. године, Прегледа комплетних снага (Bottom-Up Review – BUR) из 1993. године и Извештаја Комисије о наменама и задацима оружаних снага (Commission on Roles and Missions of the Armed Forces – CORM). Ти прегледи су показали да смо извршили значајна прилагођавања у нашим снагама, поступцима и организацијама. Такође смо скупили богато искуство у новом и променљивом безбедносном окружењу. То искуство нам говори да имамо најбоље војне снаге у историји наше земље, са непревазиђеним професионализмом и могућностима. Па ипак, сада је повољан моменат да се преиспитају претпоставке, програми и операције. Брз темпо

промена у свету од окончања хладног рата заиста истиче важност редовног предузимања таквог преиспитивања.

Четворогодишњи преглед одбране (QDR) ради се у складу са законом о прегледу структуре војних снага који је саставни део закона о националној одбрани за 1997. буџетску годину. Намера Министарства одбране је да QDR буде основно и свеобухватно испитивање потреба одбране Америке од 1997. до 2015. године: потенцијалне претње, стратегија, структура снага, стање готовости, програми модернизације војске, војна инфраструктура и други елементи програма одбране. QDR је намењен да буде преднацрт балансираног и финансијски подношљивог програма одбране, заснованог на стратегији.

Организација и приступ

QDR су заједно израдили Уред секретара одбране и Здружени генералштаб, уз велико учешће видова ОС и врховних команданата борбених команди. Овај преглед приказује стање и одоздо нагоре и одозго надоле, по томе што су налажена стручна мишљења и идеје по целом Министарству и тражене додатне идеје и подршка ван МО, као и по томе што су министар одбране и председавајући Здруженог генералштаба водили цео процес да би били сигурни да сви избори и алтернативе обезбеђују потребне могућности за реализацију стратегије.

QDR је структуриран у три организациона нивоа. На првом нивоу, седам панел група вршило је преглед стратегије, структуре снага, готовости, модернизације, инфраструктуре, људских ресурса, као и информационих операција и обавештајне активности. На другом нивоу, група за интегрисање средила је резултате панел група у кохерентну целину „интегрисаних опција“ тако да буду конзистентни са стратегијом одбране. На трећем нивоу, Виша усмеравајућа група, којом су председавали заједно заменик секретара одбране и заменик начелника Здруженог генералштаба, надгледала је целокупан процес и саветовала секретара одбране, који је, с друге стране, прегледао те препоруке консултујући се са председавајућим и другим члановима Здруженог генералштаба.

Од почетка рада на QDR, Виша усмеравајућа група установила је шему рада по којој је требало стриктно се држати следећих путоказа:

– *Почетна и усмеравајућа фаза* (децембар 1996): Идентификовати проблеме, пружити смернице и директиве панел групама и започети вредновање процене опасности.

– *Стратегијска и финансијска фаза* (јануар 1997): Изнети стратегију одбране и пројекцију финансијских услова и програмских ризика.

– *Фаза анализе* (фебруар 1997): Поднети извештај о резултатима прегледа панел група.

– *Фаза интеграције* (март 1997): Оценити и пречистити интегрисане опције у оквиру стратегије одбране.

– Фаза доношења одлуке (април 1997): Поднети пречишћене алтернативе секретару одбране ради доношења одлуке и идентификовати питања за даље вредновање.

У складу са основним принципима Прегледа, рад у свакој фази настављао се директно на рад претходне фазе, водећи коначно ка одлукама садржаним у овом извештају. Рад у другој и трећој фази почео је истовремено и у почетку је углавном вођен паралелно због обимности задатка и кратких рокова. Друга и трећа фаза су затим усклађене са две последње фазе да би се постигао интегрисан резултат.

Панел група националне одбране (National Defense Panel) редовно је извештавана о раду панел група као и о интеграционим опцијама и одлукама. Штаб Савета националне безбедности и друге агенције Администрације такође су учествовале у разним деловима Прегледа. Када су опције за доношење одлука почеле да добијају облик, Министарство је кренуло у консултације са Конгресом. Председник је прегледао и затим одобрио стратегију одбране и коначне одлуке у вези са програмским директивама.

Реализација

Министарство ће наставити да се консултује са Конгресом о QDR и да примењује резултате подношењем сваке потребне промене у буџетској 1998. години и развојем детаљног буџета за 1999. буџетску годину, као и ревидираних програмских планова до 2003. буџетске године. Током тог процеса, Министарство ће сарађивати непосредно и са Панел групом националне одбране и проучити све додатне опције које Панел група идентификује. Поред тога, Министарство ће у наредним месецима спровести низ накнадних струја од којих су многе поменуте у овом извештају.

Владин закон о раду и резултатима

QDR ће служити као документ Министарства за јединствено стратегијско планирање, а намењен је и да задовољи захтеве за стратегијско планирање по Закону Владе о раду и резултатима (Government Performance and Results Act – GPRA) (P.L. 103–62). План Министарства за примену GPRA обухвата и издвајање кључних заједничких циљева из QDR и уврштавање GPRA у Систем планирања, програмирања и финансирања (Planning, Programming and Budgeting System – PPBS). Организације МО на свим нивоима извршиће ревизију свих стратегијских планова и циљева задатака да би обезбедиле да буду везани за циљеве QDR. Будући извештај GPRA приказиваће напредак постигнут у остваривању кључних циљева QDR на заједничком нивоу.

Глобално безбедносно окружење

Како се приближава 21. век, Сједињене Државе се суочавају са динамичним и несигурним безбедносним окружењем, препуним и приликама и изазовима. Према евиденцији главне књиге, ми се сада налазимо у периоду стратегијске прилике. Опасност од глобалног рата се стишала и суштинске вредности репрезентативне демократије и тржишне економије прихваћене су у многим деловима света, што пружа нове прилике за промовисање мира, просперитета и боље сарадње међу државама. Непрекидна динамичност глобалне економије трансформише трговину, културу и глобалне интеракције. Наши савези, као што су НАТО, савез САД-Јапан и савез САД-Република Кореја, који су тако важни за безбедност САД, успешно се прилагођавају да би могли да се суоче са изазовима данашњице и обезбеде основ за изванредно стабилан и напредан свет. Бивши противници, као Русија и друге чланице Варшавског пакта, сада сарађују с нама у низу безбедносних питања. У ствари, многи у свету сматрају САД важним безбедносним партнером.

Па ипак, свет је и даље опасно и веома несигурно место, а Сједињене Државе ће се врло вероватно од сада па до 2015. године суочити са једним бројем значајних изазова за своју безбедност.

Прво, и даље ћемо се суочавати са низом разних регионалних опасности.

Најистакнутија међу њима је опасност која савезницима и пријатељима САД у кључним регионима прети од принуде и иностране агресије великих размера од стране непријатељских држава са знатном војном моћи. У Југоисточној Азији, и Ирак и Иран и даље представљају претњу својим суседима и слободном протоку нафте из тог региона. Приступ нафти остаће државна потреба САД у догледној будућности. На Блиском истоку, потенцијална опасност сукоба постојаће док се не успостави праведан и трајан мир у том региону, као и безбедност за Израел.

У Источној Азији, Корејско полуострво остаје подељено. Северна Кореја и даље представља веома непредвидиву претњу, због непрекидног истурања својих војних потенцијала ка граници Јужне Кореје и енормних притисака које намећу све тежи економски услови. На другим местима у том региону, питања суверенитета и неколико територијалних спорова остају и даље потенцијални извори сукоба.

Разумно је претпоставити да ће, од данас до 2015. године, неке амбициозне регионалне силе имати и жељу и средства да војно угрозе интересе САД.

Поред тога, пропале или ослабљене државе могу да изазову нестабилност, унутрашњи сукоб и хуманитарне кризе унутар региона где Сједињене Државе имају виталне или важне интересе. Као што смо видели у Сомалији и претходној Југославији, те како видимо данас у земљама од Албаније до Заира, неке владе ће изгубити способност да одржавају јавни ред и обезбеђују потребе свог народа, што ће створити

услове за грађанске немире, глад, масовне миграције преко међународних граница, те за агресивна дејства суседних држава или чак масовно убијање.

Друго, упркос најбољим настојањима међународне заједнице, државама је све теже да контролишу ток осетљивих података и регулишу ширење савремене технологије која се користи у војне или терористичке сврхе. Пролиферација усавршеног оружја и технологије ће се наставити. То би могло дестабилизovati неке регионе и повећати број потенцијалних противника са значајним војним могућностима, укључујући и мање државе и факторе непријатељски расположене према Сједињеним Државама, те изменити природу војних изазова који угрожавају нашу националну безбедност.

Нарочито забрињава ширење нуклеарног, биолошког и хемијског (НБХ) оружја и средстава за њихово упућивање на циљ; могућности информационог ратовања; усавршено конвенционално оружје; могућности „невидљиве“ технологије; беспилотне летелице, те могућности или забране приступа космосу. Посебно је забрињавајућа тенденција пролиферације НБХ оружја у бившем Совјетском Савезу, где се сумња на могућност неких држава да ефикасно контролишу знатне, наслеђене стокове НБХ оружја, материјала и технологије. Исти је проблем и на Блиском истоку где пролиферацијом савремених технологија злосторне земље, као Иран, добијају све софистициранија средства којима угрожавају безбедност у региону, као и у Источној Азији где таква пролиферација прети да поремети деликатне војне равнотеже у региону пуном дуготрајних територијалних спорова. Цивилно тржиште развија технологију са цивилном и војном применом, што отежава успоравање ширења технологије на потенцијално непријатељске државе или недржавне факторе. Земље као што су Сједињене Државе, које уграђују такву технологију у своје војне снаге, могле би бити посебно осетљиве на противмере, ако се овај проблем потпуно не размотри приликом конструисања система.

Треће, како су и предсказале прве године после хладноратовског периода, изазов америчким интересима и даље ће бити низ разних транснационалних опасности, а животи грађана САД често ће бити угрожени, директно или индиректно. Све јачи и жешћи терористи и даље ће директно угрожавати животе америчких грађана и покушавати да подрију политику и савезе САД. Илегална трговина дрогом и међународни организовани криминал и даље ће игнорисати наше границе, нападати наше друштво и угрожавати личне слободе и благостање. Неконтролисано кретање исељеника повремено ће дестабилизovati регионе света и угрожавати америчке интересе и грађане.

Четврто, мада смо много безбеднији него за време хладног рата, територија САД није поштеђена опасности споља. Уз опасности од стратeгијских нуклеарних арсенала других земаља, постоји и могућност даљег ширења интерконтиненталних балистичких ракета и оружја за масовно уништавање. Поред тога, други неконвенционални начини

напада, као што је тероризам, нису више само претње нашим диплома-тама, војним снагама и америчким цивилима у прекоморским земљама него ће у наредним годинама угрожавати и Американце код куће. Информационо ратовање (напади на наше инфраструктуре путем информационих мрежа са рачунарским базама) представља све већу опасност.

Надмоћ САД у конвенционалној војној арили може, заиста, да охрабри противнике да користе таква асиметрична средства за напад на наше снаге и интересе у прекоморским земљама и на Американце код куће. То значи да ће вероватно настојати да постигну предност над Сједињеним Државама, да нас неконвенционалним приступима *надмудре* или *подрију* наше јаке стране, а *искористе* наше слабости. На стратегијском плану, агресор ће можда настојати да избегне директну војну конфронтацију са Сједињеним Државама, користећи, уместо тога, средства као што су тероризам, претње НБХ оружјем, информациони рат или саботаже ради угрожавања животне средине. Ако се, међутим, неки противник ипак упусти у конвенционални рат са Сједињеним Државама, могао би да употреби и асиметрична средства да би одгодио или онемогућио Американцима прилаз пресудно важним објектима, да би разбио наше мреже за командовање, управљање, комуникације и обавештајну активност, да би одвратио савезнике и коалиционе партнере од пружања подршке интервенцији САД или да би изазвао веће жртве за САД него што је очекивано с намером да ослаби нашу одлучност као нације.

Област у којима Сједињене Државе имају значајну предност над потенцијалним противницима и све веће могућности (на пример, средства базирана у свемиру, командовање, управљање, комуникације и рачунари, те обавештајне активности, осматрање и извиђање), такође би могле имати слабе тачке које потенцијални противници могу да искористе (на пример, зависност од трговинских комуникација) ако не поведемо рачуна о тим изазовима. Решавање таквих асиметричних изазова мора бити важан елеменат стратегије одбране САД, од увођења у наоружање нових потенцијала до прилагођавања начина дејства снага САД у будућим ванредним ситуацијама.

Упоредо са овим предвиђеним тенденцијама (настављене регионалне опасности, пролиферација усавршеног оружја и технологије, транснационалне опасности, те повећана опасност од асиметричних напада), постоји један број „докер“ сценарија који би могли озбиљно да угрозе интересе САД и код куће и у иностранству. Такви сценарији крећу се од неочекиване појаве нових технолошких претњи, преко губитка америчког прилаза објектима од критичне важности и линијама комуникација у кључним регионима, до преузимања пријатељских режима од стране непријатељских фактора. Узети појединачно, ти сценарији нису вероватни. Међутим, узети заједно, вероватније је да ће се један или више њих *заиста* остварити него да *ниједан* неће. Поред тога, иако је вероватноћа убацивања у игру појединачних „докера“ можда

мала, њихове последице могу бити непропорционално велике. Према томе, Сједињене Државе морају одржавати војне потенцијале довољно за парирање таквим догађајима.

За безбедносно окружење од сада па до 2015. године такође ће бити карактеристично што на целом свету неће бити „глобалног равноправног пандана“, способног да војно конкурише Сједињеним Државама, какав је био Совјетски Савез током хладног рата. Штавише, вероватно ниједна регионална сила или коалиција у наредних 10 до 15 година неће нагомилати довољно конвенционалне војне моћи да порази наше оружане снаге, када је целокупан војни потенцијал Сједињених Држава мобилисан и распоређен у региону сукоба. Сједињене Државе су данас једина суперсила на свету, а очекује се да то и остану током целог периода од 1997. до 2015. године.

У периоду после 2015. године постоји могућност да се појави нека регионална велика сила или глобални конкурент. Неки сматрају да Русија и Кина имају потенцијала да буду такви конкуренти, мада је будућност сваке од ових држава понаособ прилично неизвесна.

Будућност Русије зависиће, у великој мери, од њене способности да развије привреду, што опет зависи од стабилних политичких услова. Русија је достигла напредак у изградњи нових демократских институција, а Сједињене Државе су уложиле огромне напоре, често веома успешне, да са Русијом изграде партнерство на политичком, економском и безбедносном пољу. Споразуми Русије са НАТО помоћи ће њеном интегрисању у већу европску безбедносну архитектуру, а могу и драматично променити ставове Русије и уобличити другачију безбедносну слику. Војне снаге Русије ће или претрпети знатне промене, укључујући додатно смањење и реорганизацију, или се суочити са процесом прогресивног пропадања. Очекује се да Русија и даље ставља тежиште на програм истраживања и развоја, дајући врхунски приоритет модернизацији својих стратегијских нуклеарних потенцијала и њиховој континуираној оперативној ефикасности. Међутим, увођење у производњу знатног броја конвенционалних система оружја зависиће од успешности њеног привредног развоја.

Кина има потенцијала да постане велика војна сила у Азији. Сједињене Државе ће се и даље ангажовати око Кине, настојећи да ојачају сарадњу у областима где се наши интереси преклапају и да утичу на њу да **да** позитиван допринос регионалној стабилности и делује као одговоран члан међународне заједнице. Кина ће се вероватно и даље суочавати са извесним бројем унутрашњих проблема, укључујући даљи развој привредне инфраструктуре и тензију између модерне тржишне привреде и ауторитарног политичког система, који могу да успоре темпо њене војне модернизације. Поред тога, напори Кине да модернизује своје снаге и повећа могућности пројекције моћи неће проћи незапажено и вероватно ће друге у региону натерати да се забрину.

Најзад, важно је поменути да ово предвиђање безбедносног окружења почива на две основне претпоставке: да ће Сједињене Државе

остати политички и војно ангажоване широм света у наредних 15 до 20 година, те да ће задржати војну надмоћ над садашњим и потенцијалним ривалима. Кад би се Сједињене Државе повукле из својих међународних обавеза, одустале од дипломатског вођства или своје војне супериорности, свет би постао још опасније место, а претње Сједињеним Државама, нашим савезницима, пријатељима и интересима, биле би још оштрије.

Део III

Стратегија одбране

Од оснивања републике, Сједињене Државе су као држава усвојиле неколико основних и трајних циљева: очувати суверенитет, политичку слободу и самосталност Сједињених Држава, са њиховим вредностима, институцијама и нетакнутом територијом; штитити животе и личну сигурност Американаца, и код куће и у иностранству; обезбедити благостање и просперитет државе и народа.

Да би се ти основни циљеви постигли у међусобно све зависнијем свету, потребно је јачати међународно окружење у којем су најзначајније регије стабилне, мирне и без доминације непријатељских снага; развијају се глобална економија и слободна трговина; широко су прихваћене демократске норме и поштовање људских права; сведено је на минимум ширење нуклеарног, биолошког и хемијског (НБХ) оружја и других потенцијално дестабилизујућих технологија; међународна заједница је вољна и способна да спречи и, ако је потребно, реагује на злокобне догађаје. Сједињене Државе теже да имају водећу улогу у међународној заједници, тесно сарађују са државама које имају исте вредности и циљеве, а утичу на оне који могу да ремете национално благостање САД.

Кључна начела стратегије националне безбедности

Сједињених Држава

Како на најбољи начин можемо да остваримо те националне безбедносне циљеве и жељене међународне услове у данашњем променљивом, несигурном и још опасном свету?

О том питању, које прожима политички и идеолошки спектар последњих година, изражавана су разна мишљења. На једном крају спектра, може се тврдити да би нам, пошто се више не суочавамо са опасношћу од глобалног равноправног конкурента као што је Совјетски Савез, као нацији најбоље користило да усмеримо енергију на домаћи терен и ангажујемо војне снаге онда када је у питању опстанак наше нације. По том гледишту, сем заштите властитог опстанка и опстанка наших главних савезника, ми имамо мало обавеза. То је, у суштини, гледање на свет из 19. века, које игнорише утицај глобалних догађаја

на нашу земљу, све већу међусобну зависnost светске привреде, те убрзавање информационе технолошке револуције.

На другом крају спектра налази се тврђња да Сједињене Државе, као једина светска суперсила имају значајне обавезе које знатно превазилазе свако традиционално гледање на национални интерес, као што су генерално штићење мира и стабилности на целој Земљи, олакшавање људских патњи ма где оне постојале, те промовисање бољег начина живота, не само за наше грађане него и за друге.

Између супротстављених визија изолационизма и светског полицајца лежи безбедносна стратегија која је у складу са нашим глобалним интересима – национална безбедносна стратегија ангажовања. Стратегија ангажовања претпоставља да ће Сједињене Државе наставити да остварују чврсто вођство у међународној заједници, користећи све димензије свог утицаја за обликовање безбедносног окружења. То је нарочито важно за обезбеђивање мира и стабилности у регионима где Сједињене Државе имају виталне или важне интересе као и за проширивање заједнице демократских држава са слободним тржиштем. Најефикаснији начин за постизање тих циљева јесу јачање и прилагођавање савеза и коалиција који служе за заштиту заједничких интереса и вредности.

Мада ће Сједињене Државе задржати могућност да дејствују једнострано, стратегија која ставља тежиште на коалициона дејства јесте од суштинског значаја за заштиту и промовисање наших националних интереса у свету, где ми као нација често морамо да дејствујемо у сагласности са другима да бисмо створили жељене међународне услове и обезбедили своје основне националне интересе. Природа изазова са којима се суочавамо заиста захтева кооперативне, мултинационалне приступе који распоређују терет одговорности између држава истоминиљеника. На пример, да би ефикасно обуздале пролиферацију НБХ оружја, Сједињене Државе морају остварити сарадњу са другим државама које имају приступ НБХ технологији и средствима. Према томе, неопходно је да се Сједињене Државе боре да изграде блиске, кооперативне односе са најутицајнијим земљама у свету.

Одржавање јаке војске и воља да се она употреби у одбрани националних и заједничких интереса и даље је битна за стратегију ангажовања на прилазу 21. веку. Данас Сједињене Државе имају ненадмашне војне могућности. Ми смо једина земља у свету способна да ефикасно води здружене војне операције великих размера далеко од својих граница. То нас ставља у јединствену позицију. Ми смо, такође, једина сила у свету која војно може ефикасно да реагује на регионалне претње великих размера, темељац многих међусобно корисних савеза и безбедносних партнерстава, те стуб стабилности у кључним регијама света. Да би задржале ту водећу позицију, Сједињене Државе морају да одржавају спремним снаге способне за вођење широког опсега војних активности и операција – од одвраћања и наношења пораза агресији великих размера, преко учешћа у ванредним ситуацијама мањих разме-

ра, до супротстављања асиметричним претњама међу којима је и тероризам.

Ипак, и национални интереси и ограничени ресурси САД указују на то да је потребна *селективна* употреба њихових снага. Основна намена снага САД је да одвраћају и надвладају опасност од организованог угрожавања Сједињених Држава и њихових интереса. Одлуке о томе да ли и када употребити војне снаге требало би да усмеравају, прво и пре свега, амерички национални интереси који су у питању – било да су витални, важни или хуманитарни – као и то да ли су трошкови и ризици одређеног војног ангажовања сразмерни тим интересима. Када су интереси, који су у питању, витални – то јест, од широке, изванредне важности за опстанак, безбедност и живот Сједињених Држава – требало би да урадимо све што је потребно да их бранимо, укључујући једнострану употребу војне моћи. Амерички витални национални интереси, између осталог обухватају:

- заштиту суверенитета, територије и становништва Сједињених Држава, затим спречавање и одвраћање опасности по нашу домовину, укључујући НБХ нападе и тероризам;

- спречавање појављивања непријатељске регионалне коалиције или хегемоније;

- осигуравање слободе мора и безбедности међународних морских линија комуникација, ваздушних путева и космоса;

- осигуравање несметаног приступа кључним тржиштима, изворима енергије и стратегијским ресурсима;

- одвраћање и, ако је потребно, савладавање агресије на савезнике и пријатеље САД.

У другим случајевима, интереси који су у питању могу да буду важни, али не витални – то јест, они не утичу на опстанак наше нације, али значајно утичу на њено благостање и природу света у којем живимо. У тим случајевима, војне снаге би требало користити само ако оне унапређују интересе САД и могу да остваре њихове циљеве, а друга средства нису адекватна за постизање наших тежњи. Таква употреба силе требало би да буде и селективна и ограничена, те да одражава релативну важност дотичних интереса САД.

Када су интереси који су у питању по природи првенствено хуманитарни, војска САД генерално није најбоље средство за решавање кризе. У неким ситуацијама, међутим, кориштење јединствених могућности наше војске може да буде и неопходно и прикладно: када хуманитарна катастрофа онемогућава цивилне органе за помоћ да реагују, или када је потреба за непосредном помоћи тако хитна да само војска САД има могућности да одмах пружи дугорочнију помоћ у несрећи. У таквим случајевима, ако Сједињене Државе одлуче да упуте војне снаге да помогну, војни задатак би требало да буде јасно дефинисан, ризик за америчку војску би требало да буде минималан, а веће ангажовање војске САД требало би да буде ограничено на почетни период давања помоћи док не стигне шира међународна помоћ.

У свим случајевима где се разматра ангажовање снага САД, најважнији моменат у америчким одлукама требало би да буде одређивање да ли су инволвирани трошкови и ризици сразмерни са интересима САД. Такве одлуке треба такође да зависе од наше способности да идентификујемо јасан задатак, жељено крајње стање и стратегију повлачења ангажованих снага.

Стратегија одбране

Да би подржали ту стратегију националне безбедности, војска САД и Министарство одбране морају бити способни да помогну обликовање међународног безбедносног окружења на начине који погодују интересима САД, да реагују на целокупан спектар криза када им се нареди и да се припреме сада за изазове неизвесне будућности. Ова три елемента – обликовање, реаговање и припремање – дефинишу суштину стратегије одбране САД од данас до 2015. године.

Обликовање међународног окружења

Поред других инструмената државне моћи, као што су дипломатија и економска размена и улагања, Министарство одбране има суштинску улогу у обликовању међународног безбедносног окружења на начине који промовишу и штите државне интересе САД. Наше војно ангажовање помаже у промовисању регионалне стабилности, спречавању или ограничавању конфликта и претњи, те из дана у дан одвраћају агесију и принуду у многим кључним регионима у свету. Да би то остварило, Министарство одбране користи разноврсна средства укључујући: снаге стално стациониране у иностранству; снаге које се на смену распоређују у прекоморске земље; снаге привремено распоређене ради вежби, комбиноване обуке или заједничког дејства две војске; програме као што су војна сарадња, безбедносна помоћ, међународни програми војног образовања и обуке (International Education and Training – IMET) и међународна сарадња родова војске.

Улога Министарства одбране у обликовању међународног окружења тесно је повезана са нашим дипломатским активностима. Наши дипломатски и војни представници свакодневно раде заједно у складу са циљевима САД у свим регионима света. У периодима криза, дипломатија је пресудан мултипликатор снага када Сједињене Државе траже коалиционе партнере, сарађују с њима и захтевају прилаз иностраним базама и објектима. И обрнуто, дипломатија је често јача када је подржава потенцијал за војно реаговање.

Промовисање регионалне стабилности

Наше оружане снаге, дејствујући заједно са другим институцијама САД, промовишу регионалну стабилност на бројне начине који су у

екладу са нашом стратегијом националне безбедности. У регионима где Сједињене Државе имају виталне и важне интересе, војска САД помаже да се повећа безбедност кључних савезника и пријатеља САД и ради на прилагођавању и јачању централних савеза и коалиција ради суочавања са изазовима безбедносног окружења које се непрестано мења. Такво ангажовање ствара билатералне и мултилатералне односе који повећавају отвореност и поверење на војном плану. Поред тога, војску САД, као средство ангажовања, често преферирају земље које нису ни поуздани пријатељи ни потврђени непријатељи. Ти контакти изграђују конструктивне безбедносне односе и помажу да се данас промовише развој демократских институција, како сутра те земље не би постале противници. Како примером, тако и наметањем, снаге САД подстичу поштовање међународних норми и режима, који обезбеђују темељ за мир и стабилност у целом свету, као што су непролиферација, слобода пловидбе, поштовање људских права и владавина закона. Промовисање регионалне стабилности највише доприноси изграђивању блиских сарадничких односа са другим владиним агенцијама САД, коалиционим партнерима и невладиним организацијама.

Спречавање или ограничавање конфликта и претњи

Други битан елемент наше стратегије јесте коришћење снага САД и других ресурса Министарства одбране (МО) за спречавање или ограничавање претњи и конфликта. То је пресудан разлог што држимо снаге у прекоморским земљама, учествујемо у мировним операцијама и финансирамо разнолике политичке иницијативе. Такве превентивне мере обухватају напоре фокусиране на то да се:

- стварно смање или елиминишу НБХ потенцијали, као што је учињено споразумом САД и Северне Кореје и заједничким програмом за смањење претњи са Русијом, Украјином, Белорусијом и Казахстаном;

- спречи трка у наоружању и пролиферацији НБХ оружја, као што се чини кроз напоре МО да се надгледају и намећу споразуми о контроли наоружања какви су Уговор о непролиферацији и Режим контроле ракетне технологије;

- спречи и одврати будући тероризам и смањи осетљивост САД на терористичка дејства, кроз напоре МО да се појачају могућности прикупљања обавештајних података и заштити критична инфраструктура;

- смањи производња и илегално уношење дрога у Сједињене Државе, помоћу подршке коју МО пружа здруженим интерагенцијским оперативним групама које дејствују дуж наших обала и јужне границе;

- умање услови за конфликт, као што смо постигли распоређивањем снага САД у Македонији.

Релативно мала и правовремена улагања у такве циљне превентивне мере могу донети много веће користи, често ублажавајући потребу за каснијим знатно већим и скупљим ангажовањем САД.

Трећи аспект кључне улоге војске у обликовању међународног безбедносног окружења јесте свакодневно одвраћање агресије и присиле у кључним регионима света распоређивањем америчких војних снага у иностранству у доба мира. Наша способност да одвратимо потенцијалне противнике у доба мира почива на неколико фактора:

– Иspoљеној вољи и могућности да испунимо своје обавезе на плану безбедности;

– Декларативној политици која потенцијалним противницима ефикасно указује на обавезе САД и цену њиховог угрожавања;

– Способностима за вођење конвенционалног рата које имају кредибилитет у целокупном спектру војних операција. Доказ тог кредибилитета су снаге и опрема САД које су стратегијски стациониране или распоређене на истурене положаје, наше брзо распоредиве снаге за пројекцију моћи, затим наша способност да благовремено дођемо до критичне инфраструктуре у прекоморским земљама, те наша доказана могућност да формирамо и водимо ефикасне војне коалиције.

Нуклеарни потенцијал такође знатно доприноси нашој способности да одвраћамо агресију у доба мира. Основна улога нуклеарних снага САД у садашњем и пројектованом безбедносном окружењу јесте да одвраћају агресију против Сједињених Држава, њихових снага у иностранству и њихових савезника и пријатеља. Иако је истакнута позиција нуклеарног оружја у нашој одбрани умањена од завршетка хладног рата, нуклеарно оружје остаје и даље значајна брана против ширења НБХ оружја и неизвесне будућности постојећих нуклеарних сила, те као средство за одржавање наших безбедносних обавеза према савезницима.

У том контексту, Сједињене Државе морају задржати нуклеарне снаге довољне да одврате сваку непријатељску инострану власт, која има приступ нуклеарном оружју, од деловања против наших виталних интереса и да убеди такву власт како је узалудно настојање да постигне нуклеарну предност. Према томе, у догледној будућности, Сједињеним Државама ће и даље бити потребно поуздано и флексибилно средство одвраћања – отпорно на најжешћи напад, под веома поузданим, конститутивним командовањем и управљањем и заштићено како од случајне тако и од неовлаштене употребе. Верујемо да се на нижим нивоима снага ти циљеви могу остварити. У складу са тим, Сједињене Државе ће се и даље ангажовати у преговорима о даљем смањивању америчких и руских стратегијских нуклеарних потенцијала, сходно договореном оквиру споразума START III кад једном Москва ратификује споразум START II.

Реаговање на целокупан спектар криза

Упркос најбољим напорима да обликујемо међународно безбедносно окружење, од војске САД ће бити, повремено, захтевано да реагује на кризе да би заштитила наше интересе, демонстрирала нашу одлуч-

ност, те поново потврдила нашу улогу глобалног лидера. Према томе, снаге САД морају бити способне да извршавају цео спектар војних операција, од одвраћања противникове агресије или принуде у кризи и вођења истовремених операција у ванредним ситуацијама мањих размера, до вођења и добијања већих ратова на војишту.

Мада ће Сједињене Државе задржати способности да једнострано штите своје интересе, ми често налазимо предности у заједничком деловању са државама истомишљеницима када реагујемо на кризе. Делујући у коалицији или савезу са другим земљама, а не сами, генерално јачамо политички легитимитет курса дејства и обезбеђујемо додатне ресурсе за дејство, те осигуравамо да Сједињене Државе не морају само да подносе политички, војни и финансијски терет. Међутим, стварање и одржавање ефикасних коалиција такође доноси и знатне проблеме, од координације политике на стратегијском, до интероперабилности различитих војних снага на тактичком нивоу. Пошто војска САД уводи нове технологије и оперативне концепције брже од било које друге војске, биће потребно пажљиво пројектовање и сарадња да би се обезбедило решавање нових проблема интероперабилности. Будући да ће коалиција и даље доносити важне политичке користи и не баш безначајне војне изазове, снаге САД морају се планирати, обучавати и припремати за реаговање на целокупан спектар криза у коалицији са снагама других држава.

Одвраћање агресије и присиле у кризи

У многим случајевима, прва фаза реаговања на кризу јесте покушај да се противник одврати тако да ситуација не захтева већу реакцију. Одвраћање у некој кризи обухвата наговештавање ангажовања Сједињених Држава за одређену земљу или изражавање нашег националног интереса појачавањем наших борбених могућности на војишту. Наша способност да реагујемо брзо и одлучно, како се криза развија, може да има значајан ефекат одвраћања. Нивои готовости снага које се могу распоредити може бити повећан, снаге распоређене у тој области могу бити премештене ближе кризном региону, а снаге из Сједињених Држава брзо распоређене у ту област. Сједињене Државе такође могу одлучити да дају додатна саопштења и тако противнику пренесу своје намере и цену агресије или принуде. У неким случајевима, можемо одлучити да снаге САД користимо ограничено (на пример, да наметнемо санкције или изведемо ограничене ударе) да бисмо истакли ту поруку и одвратили даљи авантуризам.

Вођење операција у кризама мањих размера

Генерално, Сједињене Државе ће, заједно са другима у међународној заједници, настојати да спрече и обуздају локализоване конфликти и кризе пре него што буде потребна војна реакција. Ако, међутим,

такви напори не уроде плодом, брза интервенција оружаним снагама можда је најбољи начин да се ограничи, реше или ублаже последице сукоба који би иначе могао постати много скупљи и погибелнији. Те операције представљају цео опсег здружених војних дејстава која иду даље од активности мирнодопског ангажовања, али не прерастају у већи рат на војишту, а обухватају: операције демонстрирања силе, интервенције, ограничене ударе, операције евакуисања цивила, установљавање зона забрана летења, наметање мира, наметање санкција на мору, противтерористичке операције, очување мира, хуманитарну помоћ и помоћ у несрећи.

На основу скорашњег искуства и обавештајних активности, очекује се да током следећих 15 до 20 година потреба за операцијама мањих размера и даље буде велика. Учесће САД у непредвиђеним операцијама мањих размера мора бити селективно и зависити умногоме од интереса који су у питању и од ризика од веће агресије на неком другом месту. Међутим, те операције ће, ипак, врло вероватно, представљати најчешћи изазов за снаге САД до 2015. године и могу захтевати знатно ангажовање снага, како активних тако и резервних. Временом ће обимно ангажовање у вишеструким истовременим операцијама мањих размера свакако представљати напрезање снага САД на начине који се морају пажљиво контролисати. Непредвиђене операције мањих размера такође ће допринети способностима војске САД да ради ефикасно са другим владиним агенцијама САД, невладиним организацијама, приватним добровољним организацијама, те низом разних коалиционих партнера. Оне ће, такође, захтевати да влада САД, укључујући и војску и друге агенције, континуирано и плански процењују опасности са којима се сусрећемо у таквим операцијама и потенцијале потребне да се суочимо са тим изазовима.

Према томе, војска САД мора бити приправна да успешно води вишеструке истовремене непредвиђене ситуације мањих размера широм света, а мора бити способна да то ради у сваком окружењу, укључујући и услове где противник користи асиметрична средства, као што је НБХ оружје. Снаге САД морају бити способне и да се повуку из операција мањег интензитета, реконституишу а затим распореде на веће војиште у оквиру захтеваног времена. Мада у неким случајевима то може да наметне знатне оперативне, дипломатске и политичке изазове, способност преласка из мирнодопских операција на ратовање остаје основни захтев који треба да испуњава практично свака јединица у војсци САД. Снаге САД морају бити способне за сложене задатке, те у складу с тим и организоване, обучаване, опремљене и вођене.

Вођење и добијање већих ратова на војишту

На далеком крају кризног континуума налазе се вођење и добијање већих ратова на војишту. То је најтежи задатак за војску САД. Да би штитиле америчке интересе широм света, снаге САД морају и даље

бити способне да надвладају војну моћ регионалних држава које имају супротне интересе. Такве државе су често у могућности да уведу у борбу велике војне снаге које могу да изазову озбиљну неравнотежу у војној моћи у регионима важним за Сједињене Државе. Савезници и пријатељске државе често имају потешкоћа да парирају моћи потенцијално агресивног суседа. Да бисмо одвратили агресију, спречили принуду над савезничким или пријатељским владама, те надвладали агресију ако до ње дође, ми морамо припремити снаге САД да се суоче са том размером опасности далеко од куће, заједно са нашим савезницима и пријатељима, или једнострано, ако је то неопходно. За то морамо имати здружено обучавање и интероперабилне снаге које се могу брзо пребацивати на велике удаљености ради попуне истурено стационираних и распоређених снага САД, да би помогле угроженој држави, брзо зауставиле инвазију непријатеља, те поразиле агресора.

Као глобална сила са интересима широм света, неопходно је да Сједињене Државе сада и у догледној будућности буду способне да одвраћају и надвладавају агресије великих размера на друге државе на два удаљена војишта истовремено, по могућности заједно са регионалним савезницима. Одржавање те битне могућности јесте основно за веродостојно одвраћање опортунизма – то јест, за избегавање ситуације у којој би агресор у једном региону могао доћи у искушење да искористи велику ангажованост снага САД на другом месту – као и за гарантовање да Сједињене Државе имају довољно војних потенцијала да одврате или савладају агресију противника који је већи, или у околностима које су теже, него што се очекивало. То је нарочито важно у веома динамичном и неизвесном безбедносном окружењу. Никад не можемо са сигурношћу знати када ће и где доћи до следећег рата на већем војишту, ко ће нам бити следећи противник, како ће се непријатељ борити, ко ће ступити с нама у коалицију, или који ће тачно захтеви бити постављени пред САД. И заиста, кроз историју се више пута потврђивало да често нисмо у могућности да предвидимо такве ствари. Снаге попуњене и опремљене за одвраћање и савладавање агресије на више војишта гарантују да ће Сједињене Државе очувати флексибилност да се ухвате у коштац са непредвиђеним и неочекиваним. Таква могућност је *sine qua non* једне суперсиле и од суштинске је важности за кредибилитет наше целокупне стратегије националне безбедности. Она подржава и наше континуирано ангажовање на обликовању међународног окружења ради смањења шанси да се такве претње уопште и развију.

Ако би се Сједињене Државе одрекле могућности да савладају агресију на више војишта одједном, наша позиција глобалне силе, пожељног безбедносног партнера и лидера у међународној заједници дошла би у питање. И заиста, неки савезници би способност вођења једног рата несумњиво протумачили као сигнал да Сједињене Државе не би, ако су интензивно ангажоване на другом месту, могле да помогну одбрану њихових интереса. Таква могућност би омела Сједињене Државе и да на кризу довољно брзо реагују, или да уопште реагују, из

страха да би нас ангажовање већег дела наших снага учинило осетљивим у другим регионима. Ни та чињеница вероватно не би промакла пажњи потенцијалних противника. Могућност вођења рата на једном војишту узурпирала би и могућност одвраћања и кредибилитет америчких безбедносних обавеза у кључним регионима света. То би, онда, могло да подстакне савезнике и пријатеље да усвоје другачије одбрамбене политике и ставове, због чега би ослабила мрежа савеза и коалиција на које се ослањамо ради заштите наших интереса у иностранству.

Очигледно да у том динамичном, неизвесном безбедносном окружењу, Сједињене Државе морају непрестано да процењују окружење, стратегију и пратеће војне потребе. Ако би се безбедносно окружење драматично променило и опасности од агресије великих размера знатно повећале или смањиле, било би и мудро и прикладно да Сједињене Државе ревидирају и поново процене захтеве за вођење рата.

Посебну пажњу заслужују барем три посебно тешка захтева повезана са вођењем и добијањем већих ратова на војишту. Први је способност да се брзо заустави почетно напредовање непријатеља пре него што стигне до својих циљева у два готово истовремена рата. Очување те могућности је апсолутно пресудно за способност Сједињених Држава да остваре иницијативу на оба војишта и да сведу на минимум величину територије коју ми и наши савезници морамо повратити од непријатеља. У случају неуспеха у брзом заустављању инвазије, накондана кампања за истеривање непријатеља са освојене територије може бити много тежа, дужа и скупља. Могло би доћи и до слабљења подршке коалиције, подривања кредибилитета САД и повећања ризика од конфликта на неком другом месту.

Још једном посебно тежак захтев јесте способност да се постигну ратни циљеви против непријатеља који користи или прети да ће против нас употребити НБХ оружје, информациони рат, тероризам, или друга асиметрична средства. Због распрострањености таквих средстава у рукама будућих противника и вероватноће да би им ти противници, суочени са нашом надмоћношћу у конвенционалним средствима прибегли, САД морају планирати и припремати се за вођење и добијање већих ратова на војишту у таквим условима.

Нарочито је претња или употреба хемијског и биолошког оружја (ХБО) могућа у будућем ратовању, и то у почетним фазама рата ради неутралисања америчких дејстава и логистике. Та оружја могу се упутити на циљ балистичким ракетама, крстарећим ракетама, ваздухопловима, специјалним оперативним снагама, или другим средствима. Ради супротстављања тој опасности као и могућности да би ХБО могла бити кориштена у неким ванредним ситуацијама мањих размера, снаге САД морају бити правилно обучене и опремљене да дејствују ефикасно и одлучно у суочењу са нападима ХБО. Због тога војска САД мора непрестано да побољшава своје способности за лоцирање и уништавање ХБО, ако је могућно пре него што може да буде употребљено, те за одбрану од ХБО и ублажавање последица у случају да буде употребље-

но. Међутим, није довољно само повећање могућности. Исто тако важно биће прилагођавање америчке доктрине, оперативних концепција, обуке и вежби, с тим да се потпуно у обзир узму претње које представља ХБО, као и друге сличне асиметричне претње. Шта више, с обзиром на то да ће Сједињене Државе, највероватније, будуће операције водити у коалицији са другима, ми морамо подстаћи и наше пријатеље и савезнике да обучавају и опремају своје снаге за ефикасне операције у условима употребе ХБО.

Најзад, као што је већ поменуто, снаге САД морају бити способне и да са позиције глобалног ангажовања – то јест, са виших нивоа мировног ангажовања у прекоморским земљама, као и више истовремених ванредних ситуација мањих размера, пређу на вођење већих ратова на војишту. У случају једног већег рата на војишту, Сједињене Државе би требало да буду изванредно селективне у преузимању било каквих додатних обавеза ангажовања или дејства мањих размера у ванредним ситуацијама. Ми бисмо вероватно одлучили да прекинемо ангажовања у оним активностима и дејствима који не обухватају виталне интересе САД да бисмо боље поставили своје снаге за одвраћање могућег избијања другог рата. У случају два таква конфликта, снаге САД биле би хитно повучене са мирнодопских ангажовања и дејстава у ванредним ситуацијама мањих размера да би се припремиле за рат.

Пошто се мења и природа претњи са којима се суочавамо и начин на који ћемо одлучити да водимо будуће сукобе, снаге и могућности потребне за подржавање стратегије за два војишта разликоваће се од „градивних блокова за већи регионални сукоб“ развијених у Извештају BUR из 1993. године. Све брже увођење нових технологија и оперативних концепција у оружане снаге посебно захтева преиспитивање снага и могућности потребних за вођење и добијање већих ратова на војишту. Како се ефикасност снага САД и непријатеља мења, мењаће се и ти захтеви.

Припремити се сада за неизвесну будућност

Основни изазов с којим се суочава Министарство одбране је једноставан, али застрашујући. Наше оружане снаге морају задовољити захтеве опасног света обликовањем окружења и реаговањем кроз цео период од 1997. до 2015. године. Да бисмо то учинили, морамо задовољити захтеве краткорочног обликовања и реаговања, **а истовремено** морамо трансформисати борбене могућности структура подршке САД како би биле способне да, суочене са будућим изазовима, обликују окружење и реагују ефикасно.

Да бисмо се ухватили у коштац са тим изазовом, морамо се припремити сада да се суочимо са безбедносним изазовима непредвидиве будућности. Како се приближавамо следећем веку, за Сједињене Државе је императив да одрже своју војну супериорност у суочењу како са повременим тако и са трајним и већим претњама и изазовима. Без такве

надмоћи, наша способност да остваримо глобално вођство и створимо међународне услове погодне за постизање наших националних циљева била би доведена у сумњу.

Да бисмо сачували надмоћ, морамо постићи нови ниво оспособљености да водимо здружене и комбиноване операције. То се може постићи само уједињеним напорима свих компоненти Министарства усмереним ка заједничком циљу – а то је доминантност у целокупном спектру, замишљена у *Заједничкој визији 2010* (нацрту председавајућег Здруженог генералштаба за наше будуће војне операције). Реализација *Заједничке визије 2010* захтева развој доктрине, образовање, обуку, организацију и технику који ће бити подршка стварно интегрисаним здруженим операцијама. Постизање тог новог нивоа оспособљености захтева и побољшање метода интегрисања наших снага и могућности са снагама и могућностима наших савезника и коалиционих партнера.

Наша обавеза да се припремамо сада за неизвесну будућност има четири главна дела:

1. Спровођење интензивне модернизације у циљу замене застарелих система и увођења у снаге најновијих технологија да би се обезбедила континуирана војна супериорност током дужег времена;

2. И даље искориштавање револуције у војним пословима (RMA) у циљу повећавања способности војске САД да извршава краткорочне задатке и суочи се са будућим изазовима;

3. Искориштавање револуције у цивилним пословима (Revolution in Business Affairs – RBA) да би се радикално преуредила инфраструктура МО и активности подршке;

4. Обезбеђивање или ограђивање од неизвесних, али значајних, будућих претњи, да би се превладао ризик у условима ограничених ресурса и Министарство добило бољу позицију да реагује благовремено и ефективно на нове претње како се појављују.

Спровођење интензивне модернизације

За увођење у борбу модерних и способних снага у будућности, неопходна је агресивна акција данас. Као што су снаге САД добиле рат у Заливу са оружјем које смо развили пре много година, сутрашње снаге ће се борити са оружјем које се развија данас и уводи у употребу током неколико наредних година. Данас је Министарство сведок постепеног старења целокупних снага. Многи системи оружја и платформе који су набављени седамдесетих и осамдесетих година стићи ће до краја свог века употребе отприлике следеће деценије. Неопходно је да Министарство сада повећа буџет за набавку како бисмо осигурали да сутрашње снаге буду потпуно модерне и способне као и данашње. Продужено, адекватно финансирање модернизације снага САД биће пресудно за очување доминантности сутрашњих снага у целом спектру војних операција.

Наш рад на модернизацији директно је везан за шири проблем трансформисања наших снага у циљу задржавања војне надмоћи и у суочавању са променама безбедносног окружења и вештине вођења рата. Онако како су претходне технолошке револуције утицале на природу конфликта, утицаће и технолошка промена која је данас тако очигледна. Та трансформација обухвата много више од набавке нових војних система. Она значи овладавање новим технологијама које ће снагама САД дати веће војне могућности кроз побољшане концепције, доктрину и организације тако да могу да доминирају на сваком будућем бојишту.

Пошто се снаге САД свакодневно суочавају са озбиљним безбедносним потребама данашњице, неопходно је да њихово трансформисање буде процес одговорног развоја ка освајању револуционарних могућности. Већ неколико година војска САД и МО ангажовани су у више разноврсних активности ради коришћења револуције у војним пословима. *Заједничка визија 2010* је кључна међу њима, а тврди да наше здружене снаге могу да остваре потенцијал RMA ако створимо и користимо информациону надмоћ да бисмо остварили доминантност у целокупном спектру кроз синергизам четири нове оперативне концепције: доминантан маневар, прецизно дејство, фокусирана логистика и свеобухватна заштита. Постизање те доминантности у целокупном спектру значи даље изграђивање интегрисане, комплексне групе система, нарочито заједничке архитектуре командовања, управљања, комуникација, рачунара, обавештајне активности, осматрања и извиђања (C4ISR) да бисмо остварили доминантност у познавању ситуације на бојишту. Важне додатне активности обухватају:

- Развој визија ратовања борбених команданата и видова ОС за 2010. и даље;

- Инвестирање у низ научних и технолошких програма као и истраживања ради идентификовања, развоја и тестирања новаторских оперативних концепција и конфигурација снага које користе нове технологије;

- Практичне експерименте које спроводи сваки вид ради тестирања нових концепција и могућности. (Ти експерименти су процес развоја нових доктрина, тактике, обуке и организационих структура ради потпуног искориставања синергизма који на бојиште доносе нове технологије.)

Током неколико следећих година, МО ће настојати да даље ојача и културу и могућност за развој и експлоатацију нових концепција и технологија са циљем да нашим снагама обезбеде веће способности реаговања на неизвесне ситуације у свету.

Почела је и револуција у цивилним пословима. Напори на реорганизовању инфраструктуре и пословне праксе Министарства мора тећи паралелно са радом на искориштавању револуције у војним пословима ако хоћемо да остваримо како адекватна улагања у припреме за будућност, нарочито јачи програм модернизације, тако и потенцијале довољне за подршку амбициозне стратегије обликовања и реаговања кроз цео период на који се овај Преглед односи. RVA обухвата: смањење опште и организационе инфраструктуре; максимално искориштење реформе набавке; снабдевање из извора ван војске и приватизовање широког опсега помоћних активности када постоје неопходни услови конкуренције; ефикасније коришћење комерцијалне технологије, технологије двојне намене и отворених система; смањење неопходних стандарда и спецификација; коришћење интегрисаног процеса и развоја производа; проширивање заједничких развојних програма са савезницима. Такве мере могу скратити временске циклусе, нарочито за набавку потпуно развијених система, повећати стабилност програма, повећати ефикасност и обезбедити стављање тежишта на централне надлежности, а истовремено ослободити ресурсе за инвестирање у области великог приоритета.

Те мере захтеваће промене у политичком размишљању и ставовима јавности о инфраструктури која пружа подршку нашим флексибилним снагама. То мишљење мора такође бити флексибилно, отворено за нова решења и са тежиштем на најважнијој подршци снагама САД. И у самом QDR изнет је велики број опција и предложен један број мера у тој области, али, да би се извршила радикална реорганизација наших институција, мора се радити много темељније. За изграђивање снага предвиђених у *Заједничкој визији 2010*, требало би претпоставити да ће бити потребно развити нове програме у годинама после Програма одбране за будуће године (Future Years Defense Program – FYDP). Да бисмо могли себи да приуштимо те програме, биће нам потребна и визија и воља да смањимо инфраструктуру подршке и учинимо је упадљиво ефикаснијом.

Принципи осигурања

Четврти елемент припреме је предузимање мудрих корака данас, да бисмо заузели позицију за ефикасније реаговање на мало вероватне, али значајне, будуће претње, као што је скоро појављивање неке регионалне велике силе или „докер“ сценарија. Такви кораци обезбеђују брану од могућности да се појаве непредвиђене претње. Министарство би требало да усредсреди своје напоре на претње које би, мада мало вероватне, имале негативне последице којима би супротстављање било веома скупо. Мада такво осигурање свакако није бесплатно у једном неизвесном окружењу ограничених ресурса, то је релативно приступа-

чан начин да се избегне rizik zbog nepripremljenosti za novu pretњу, razvijanja pogrešnih potencijala ili suviše ranog ostvarenja mogućnosti koja će do momenta kada bude potrebna biti zastarela. Takav pristup može i da pruži priliku da se odgode ili izbegnu skupe investicije u buduće mogućnosti koje nam možda neće ni biti potrebne.

Među neophodnim merama zaštite nalaze se i široko istraživanje i razvoj (research and development – R&D); korišćenje demonstracija usavršenih tehnoloških koncepcija; kontakt sa industrijama specijalizovanim za nove tehnologije; saradnja sa saveznicima koji mogu da razviju nove pristupe rešavanju problema. Još jedan pristup jeste i da se razviju nove mogućnosti kroz pažljivo oblikovane programe R&D i nabavke. Na primer, u raketnoj odbrani, Sjedinjene Države stavile su težište na R&D koje nam omogućava da uvedemo u naoružanje pouzdanu nacionalnu raketnu odbranu od vrlo ograničenih napada u roku od tri godine od odluke o raspoređivanju. Da bi se takav pristup šire primenio protiv novih pretњи, biće neophodno da обезбедимо потребне обавештајне потенцијале за дугорочно стратегијско индицирање и упозоравање, да се изради процес за процену валидности таквих сигурносних потреба у целом Министарству, те да се развије профил програма осигурања и процес који се може интегрисати у свеукупне процесе набавке. Најзад, програми R&D могу се конструисати тако да усвајају комерцијалне технологије и прилагођавају их војним потребама.

Наше активности у свим овим областима само су почетни кораци у једном континуираном процесу. Припремање сада за неизвесну будућност нема стварну крајњу тачку. Оно мора постати централна компонента културе МО и стално тежиште наших напора.

Војне могућности потребне за подршку стратегије

Као што је претходно поменуто, можда је у овом периоду планирања за снаге САД најважније да очувају могућности за блиску будућност, потребне за реализацију елемената стратегије за обликовање и реаговање, а да истовремено врше трансформацију потребну да се сада припреме за будућност. То значи да очувају способности да воде целокупан спектар војних операција потребних за заштиту и промовисање интереса САД у ближој будућности док се наше војне снаге развијају да би увеле нове технологије, доктрину, оперативне концепције, приступе у обуци, те организационе структуре које ће им омогућити да се суоче са изазовима 2015. године и после тога.

Карактеристике снага за целокупан спектар дејстава

Да би задовољиле захтеве обликовања и реаговања на безбедносно окружење у ближој будућности, снаге САД би требало да буду тако попуњене и обликоване не само да се суоче са идентификованим претњама него и да буду успешне у широком дијапазону предвиђених

задатака и оперативних услова. То значи да војска САД мора бити, на могућностима заснована, снага која државном руководству пружа низ могућих опција за промовисање и заштиту интереса САД у миру, кризи и рату. Број и разноврсност војних изазова са којима ће се Сједињене Државе вероватно суочити наредних 15 до 20 година захтевају војску довољне величине и потенцијала да порази велике непријатељске конвенционалне снаге, одврати агресију и принуду и води цео опсег кризних ситуација мањих размера и активности обликовања, а уз све то суочену са асиметричним опасностима. Снаге САД, и активне и резервне, морају бити способне за више намена, обучене за основне борбене задатке, те способне да пређу из мирнодопских активности и операција на појачане активности одвраћања у кризама, као и на рат. Тај стандард односи се не само на снаге као целину, него и на појединачне конвенционалне јединице.

Такве снаге за целокупан спектар дејства захтевају избалансирану комбинацију могућности присуства у прекоморским земљама и могућности пројекције моћи.

Могућност знатног присуства у прекоморским земљама је од виталног значаја за елементе обликовања и за елементе реаговања у стратегији. Одређеније, присуство у прекоморским земљама промовише регионалну стабилност дајући форму и суштину нашим билатералним и мултилатералним обавезама и спречава појаву вакуума моћи и нестабилности. Оно помаже одвраћању тако што демонстрира нашу одлучност да бранимо интересе САД, савезника и пријатеља у проблематичним регионима и пружа боље позиције САД за брзо реаговање на кризе. Наше присуство повећава ефикасност дејстава коалиције у целом спектру сукоба промовишући здружену и комбиновану обуку, подстичући прихватање дела одговорности од стране пријатеља и савезника и олакшавајући регионалну интеграцију.

За елементе обликовања и реаговања у стратегији исто толико је битна способност брзог пребацивања и концентрисања војне моћи САД у удаљеним деловима земаљске кугле. Ефективна и ефикасна глобална пројекција моћи представља кључ флексибилности која се захтева од наших снага и коначно обезбеђују нашем државном руководству више опција за реаговање на потенцијалне кризе и сукобе. Способност пројектовања моћи омогућава нам да обликујемо, одвраћамо и реагујемо чак и када немамо стално присуство или имамо ограничену инфраструктуру у неком региону. Ако је потребно, она нам омогућава да се пробијемо на недоступно војиште или да створимо и заштитимо истурене оперативне базе.

Пресудни омогућавајући фактори

За пројекцију моћи и нашу јединствену способност и да обликујемо међународно безбедносно окружење и да реагујемо на целокупан спектар криза пресудна је група могућности и снага и средстава који

омогућавају примену војне моћи САД широм света. Ти пресудни фактори су следећи:

– Квалитетни људи, предвођени изванредним командантима, јесу наше најважније благо. Наши војници, морнари, ваздухопловци и маринци јесу темељ војске САД. Они ће бити одлучујући фактор у свим будућим операцијама. Регрутовати и задржавати најбоље људе које Сједињене Државе имају да понуде, обезбедити им изазовне каријере и квалитетан живот, и стално их обучавати да буду најбољи ратници на свету, биће и даље међу нашим највећим приоритетима. Наша чврста обавеза да свим нашим људима обезбедимо квалитетан живот остаје непромењена.

– Морамо имати обавештајни систем присутан на целој земаљској кугли ради обезбеђивања раног стратегијског упозорења на кризе као и ради откривања опасности у окружењу које компликује присуство више актера и све савременија технологија. Он се мора хватати у коштац са све јачим методама заваривања, технологијом која се брзо мења, те одговорити потреби да циклуси доношења одлуке буду краћи. Наш обавештајни систем мора бити довољно живав да задржи глобалну перспективу чак и када су обавештајне снаге и средства концентрисани на одређену кризу. Од пресудног значаја је и стручно мишљење високо оспособљених осматрача и аналитичара. Улажемо велике напоре да проширимо доток обавештајних података до свих ешелона на бојишту. Све већи технички потенцијал за селективно слање великог броја података до тактичких команданата изванредно обећава и представља кључни елемент RMA.

– Наше глобалне комуникације морају омогућавати благовремену размену информација, података, одлука и наређења, а истовремено онемогућавати противнику да се меша у наше информационе операције. Способност прикупљања, обраде и расподеле непрекинутог тока поузданих и прецизних информација у било којем делу света и под било којим условима представља огромну стратегијску и војну предност. Те могућности, комбиноване са способношћу да се заштите властити информациони системи, а истовремено онемогуће противникови, обезбеђују информациону супериорност.

– Сједињене Државе морају задржати супериорност у космосу. Глобално прикупљање података, навигациона подршка, метеоролошке прогнозе и комуникације зависе од средстава базираних у космосу. Да бисмо задржали садашњу предност у космосу док све више корисника развија могућности и приступ, морамо усредсредити довољно обавештајних активности на праћење страног коришћења средстава базираних у космосу, као и развијати могућности за заштиту наших система и спречавање противника да космос користи у непријатељске сврхе.

– Контрола мора и ваздушног простора иде у корист елементима и обликовања и реаговања у нашој стратегији, а омогућава Сједињеним Државама да пројектују војну моћ на велике удаљености и штите наше интересе у целом свету. Живав и ефикасан потенцијал стратегијског

транспорта је од критичне важности и нису му довољни само ваздухоплови и бродови. Потребни су и довољна домаћа и успутна помоћна инфраструктура, војна опрема и стокови претходно распоређени на стратегијским локацијама, потпуно познавање количине и могућности снага и средстава, као и приступ ваздушним и морским линијама комуникација.

Без тих пресудних фактора, војска Сједињених Држава не би могла да реализује описану одбрамбену стратегију.

Закључак

Све у свему, да би заштитиле и промовисале своје националне интересе у садашњем и будућем безбедносном окружењу, Сједињене Државе морају и даље остати ангажоване као глобални лидер и упрегнути непревазиђене могућности својих оружаних снага да чине три ствари: *обликују* међународно безбедносно окружење на повољан начин, *реагују* на целокупан спектар криза када је то у нашем интересу, и *припремају се* сада да се суоче са изазовима неизвесне будућности трансформишући америчке борбене потенцијале и структуре подршке тако да буду у могућности да ефикасно обликују окружење и реагују далеко у 21. веку.

Део IV

Алтернативна стања одбране

Настојећи да развијемо програм одбране који најбоље подржава стратегију, размотрили смо неколико алтернативних стања одбране, од којих је свака одраз могућих и различитих суочавања са изазовима пројектованог безбедносног окружења. При дефинисању тих алтернатива добро смо проучили процену будућег безбедносног окружења да бисмо пажљивије размотрили брзину и след промена које она предвиђа за период до 2015. године. Током неколико следећих година бићемо суочени са низом изазова као што су: један број операција у ванредним ситуацијама мањих размера, опасност од спољне агресије великих размера, стално ширење савремених технологија, те низ разних транснационалних опасности. Суочићемо се и са све софистициранијим асиметричним изазовима који укључују употребу хемијског, биолошког, а можда и нуклеарног оружја, са нападима на информационе системе наших снага и државну инфраструктуру, затим са тероризмом, као и са непознатим бројем „џокер“ сценарија. Док се ближимо следећој деценији, суочавамо се и са вероватноћом различитих и можда опаснијих регионалних претњи самој територији САД. Најзад, после периода од 2010. до 2015. године, постоји могућност да се појави нека регионална велика сила или конкурент на глобалном плану.

За потребе финансијског планирања, QDR је пројектовао стабилне годишње војне буџете од око 250 милијарди долара у вредности долара из 1997. буџетске године. Ако не би било значајног погоршања догађаја у свету, држава вероватно неће давати знатно више средстава за националну одбрану. У ствари, можемо се још суочити и са притисцима да се снизи део савезних трошкова који припадају МО. У тим околностима, нереално би било програм одбране израдити на претпоставци да се тенкоће са тренутним ресурсима могу решити повећањем буџета МО.

Делујући у оквиру буџета од око 250 милијарди долара годишње, Министарство је могло да одржава структуру снага у складу са извештајем Bottom-Up Review (BUR) истовремено одржавајући висок ниво готовости и програме квалитетног живота за наше најважније ресурсе, а то су наши веома предани и компетентни људи. Финансирање модернизације је, међутим, недовољно, а буџети се крећу близу нивоа од 40 милијарди долара. Тај „празник куповине“ могао се прихватити у првим годинама после окончања хладног рата, јер нам је смањење снага дозволило да повучемо старију технику, а оставимо велике стокве савремене опреме набављене током осамдесетих година.

Министарство је раније већ прогнозирано преокрет у финансирању планиране набавке у неколико последњих буџета ради финансирања програма модернизације који ће бити потребни за одржање снага и за очување технолошке супериорности САД у будућности. Међутим, планирани преокрети су у последњим буџетима стално били одлагани, јер су се повећања претходно намењена за набавке осипала због неочекиваних захтева за додатним финансирањем оперативних активности. Узроци тих неочекиваних захтева јесу непрограмирани трошкови у разним областима, који укључују и неуспешно планирање буџета за будуће одржавање складишта и некретнина, затим, делимично неостварене уштеде у разним иницијативама за смањење трошкова, те операције у кризним ситуацијама. Све укупно, тим трошковима су покривена очекивана смањења на „рачунима“ операције и подршке, за која се у претходним плановима претпоставило да ће бити извор повећања буџета за набавке. У условима када буџет не расте, а највиши приоритет се даје одржавању снага и њихове готовости, основни механизам прилагођавања тим непланираним трошковима јесте одгађање неких планираних циљева модернизације за следећу годину.

Тако је QDR обухватио процену тих недавних тенденција и изгледе за пораст набавке наговештен у буџету за 1998. годину и пратећем шестогодишњем FYDP које је председник поднео Конгресу почетком године. По том плану предвиђа се амбициозан пораст финансија за набавку са 42,6 милијарди долара за 1998. буџетску годину, наглим скоком у 1999. буџетској години и достизањем 60 милијарди долара у 2001. буџетској години. На основу процене недавних шема и претпоставки уграђених у текући шестогодишњи план, QDR је закључио да

ИНВЕСТИЦИОНИ ИЗАЗОВ

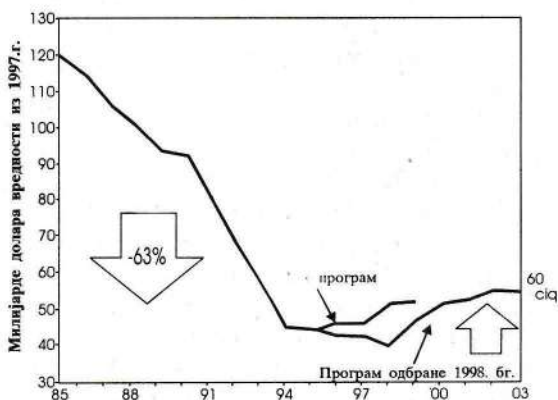
Кретања буџета МО
(у вредности долара из
1997. буџетске године)

Смањење снага

Трендови у области набавке
(1985. - 2003.)

постоји могућност годишњег пребацивања средстава на непланиране трошкове у каснијим годинама плана од чак 10 до 12 милијарди долара. Пребацивање таквог обима пореметило би велики део планираног повећања у области набавке. Уместо пораста до 60 милијарди долара, могло би се очекивати да се буџет за набавку задржи у распону од 45 до 50 милијарди долара. Известан пораст у односу на ниво из 1998. буџетске године могао би се очекивати од тренутних настојања да се смање трошкови војне инфраструктуре и од природног прелаза неколико већих програма са развоја на производњу. Међутим, ако не буде никаквих даљих промена програма одбране, веома је мало вероватно да ће доћи до пораста изнад 50 милијарди долара. У таквом финансијском контексту разматране су алтернативне путање за подршку стратегије.

Алтернативе

На основу таквог гледања на међународне безбедносне и финансијске услове, QDR је развио и проценио неколико стања одбране у спектру остваривих приступа у складу са стратегијом. Сва та стања подржавају нашу целокупну стратегију. Једна алтернатива ставља највеће тежиште на обликовању услова и реаговању за ближу и средњо-

рочну будућност, а сматра да је ризичније припремати се сада за неизвесну будућност. Друга ставља нагласак на припремање за будућност, а сматра да већи ризик доноси обликовање окружења и реаговање у ближем и средњорочном периоду. Трећа алтернатива би покушала да избалансира ризик кроз време тако што ће задржати довољно велике и способне снаге за обликовање и реаговање у ближем и средњорочном периоду, а истовремено трансформисати снаге за суочавање са будућим изазовима.

Алтернатива 1: Тежиште на краткорочним захтевима

Доминантни изазов на који је ова алтернатива усредсређена јесте супротстављање опасностима које сада постоје од регионалних агресора, пролиферације и транснационалних претњи. Та алтернатива данашње претње сматра довољно тешким да захтевају нашу апсолутну пажњу, а сутрашње претње – нечим за шта имамо обиље времена да реагујемо. Предмет ове алтернативе је осигурање међународне стабилности у ближем периоду кроз глобално присуство и одвраћање од регионалне агресије, те истовремено одгађање припрема за могуће теже безбедносне изазове у будућности. Од снага САД се захтева да одржавају жилаво присуство у прекоморским земљама, да буду и даље способне да реагују на тешке кризне ситуације мањих размера, те да буду спремне да одвраћају и, ако је то потребно, да зауставе регионалну агресију готово истовремено на два удаљена војишта.

Та алтернатива би задовољила захтеве стратегије одржавањем постојећих размештаја и стационарањем у прекоморским земљама. Она одржава снаге довољно велике и спремне да имају предност у већим ратовима на војишту, уз употребу текућих оперативних планова, а задовољила би захтев за снагама за вођење операција мањих размера без оптерећивања нашег војног састава. Међутим, ова алтернатива садржи ризик да се доведе у питање могућност снага САД да доминирају у будућим сукобима тиме што се много одлажу планови модернизације.

Широк правац те алтернативе сачувао би текуће планове за 1,4 милиона активног војног састава, 900 000 резервног састава и 700 000 цивила до 2003. буџетске године. Такође би задржао постојећу структуру снага, са 20 ловачких авиопукова РВ (13 активних и седам у резервним снагама), 10 активних дивизија КоВ, 42 бригаде у саставу резервних снага, 12 носача авиона, 131 површинским бојним бродом и три експедиционе армије поморскодесантних снага.

Инвестирање би порасло изнад садашњих нивоа само онолико колико ти нивои доносе нове иницијативе за смањење инфраструктуре. У поређењу са садашњим програмом и плановима набавке, укупни ниво инвестиција (укупна средства за набавку, истраживање и развој) вероватно би се подигао само за мали износ, отприлике 85 милијарди долара годишње, од чега се очекује да око 50 милијарди долара иде за нове набавке. Ако не би било извршено никакво прилагођавање програму

обуке, та путања била би наставак садашњег приступа Министарства одбране.

Алтернатива 2: Припремање за удаљењу претњу

Доминантан изазов на који је ова алтернатива усредсређена јесте могућа појава, након 2010. до 2015. године, неке регионалне велике силе или глобалног конкурента, као и тежих комбинација асиметричних претњи. Предмет ове алтернативе је да се обезбеди дугорочна доминација снага САД припремањем већ сада за могуће опасније претње у будућности, а да се прихвати смањење наших потенцијала ради задовољавања краткорочних захтева.

Ова алтернатива би задовољила захтеве стратегије тако што би се постигла доминација са мањим, агилнијим снагама и одвраћали будући изазивачи од покушаја да војно конкуришу Сједињеним Државама тако што би се револуционарно појачала војна технологија САД. Међутим, та алтернатива прихвата краткорочне ризике тако што би се регионалним сукобима супротставили мањим снагама. Она такође излаже ризику глобално вођство САД смањивањем присуства снага у иностранству.

Широк правац те алтернативе обухватио би следећу трампу: снаге за инвестиције. Захтевао би смањење активног војног састава за око 100 000 до 120 000, резервног састава за 110 000 до 115 000, а цивилног састава за око 90 000 до 100 000. Генерално, то би значило смањење целокупне структуре за око 20 посто, а остало би 16 авиопукова РВ, осам активних дивизија КоВ, 33 бригаде резервне компоненте, 10 носача авиона, 108 површинских бојних бродова и три експедиционе армије поморскодесантних снага са знатним борбеним могућностима.

Остварење технолошке доминације на коју та алтернатива ставља тежиште захтевало би знатно повећање инвестиција од готово 100 милијарди долара годишње, с тим да бар 65 милијарди долара буде одређено за набавку.

Алтернатива 3: Баланс садашњих захтева и неизвесне будућности

Та алтернатива ставља тежиште на прихватање краткорочних и дугорочних изазова, изражавајући гледиште да нам наша позиција у свету не пружа могућност да бирамо између те две ствари. У скорој будућности ту су сталне операције мањих размера и регионалне претње у региону Арапског залива и на Корејском полуострву. У даљој будућности, она обухвата супротстављање постепеној појави потенцијално способнијих регионалних агресора и већих асиметричних претњи. Предмет треће алтернативе је да се задржи глобално вођство САД током тог несигурног периода балансирањем могућности за супротстављање краткорочним изазовима са фокусираном инвестирањем у могућност супротстављања дугорочним претњама.

Та алтернатива би задовољила захтеве стратегије коришћењем оперативних иновација и бољих могућности за јачање отпорности снага

на промене опасности. Такође би пажљиво управљала нешто мањим снагама да издрже ангажовање у прекоморским земљама. Тај приступ би обесхрабрио потенцијалне изазиваче у покушају да војно конкуришу САД, кроз комбинације жилавог присуства снага САД, кроз могућности реаговања на целокупан опсег криза, као и кроз стално побољшавање техничких остварења.

Широк правац те алтернативе усредсредило би се на балансирање краткорочне и дугорочне опасности. Захтевао би смањење активног војног састава за 60 000, резервног састава за 55 000, а цивилног за 80 000. Довео би до мањих промена садашње структуре снага тиме што би остало 20 авиопукова РВ (12 активних, 8 резервних), 10 активних дивизија КоВ, мања резервна компонента КоВ, 12 носача авиона, 116 површинских бојних бродова, 50 ударних подморница, те три експедиционе армије поморскодесантних снага. (Та смањења су детаљно описана у Делу V.)

Смањењем снага смањили би се и захтеви за новим системима, а омогућила одмерена повећања инвестиција до нивоа од 90 до 95 милијарди долара годишње, од чега би око 60 милијарди долара ишло за набавке.

Процена снага

Да бисмо проценили три алтернативна стања одбране у односу на стратегију, тестирали смо та стања и један број других структура снага у односу на целокупан спектар оперативних изазова у различитим условима, укључујући обезбеђивање присуства у прекоморским земљама, дејства у ванредним ситуацијама мањих размера, веће ратове на војништу, те сукоб са неком будућом великом силом.

Анализа присуства у прекоморским земљама. Да бисмо били сигурни да ћемо и даље обезбеђивати праве нивое и врсте присуства у прекоморским земљама, у складу са циљевима зацртаним у нашој стратегији, извршили смо детаљно испитивање циљева и стања нашег присуства у прекоморским земљама у свим регионима, укључујући комбинацију стално стационираних снага, снага са цикличним смењивањем, привремених снага и претходно распоређене технике и стокова. Та студија, коју су водили Уред министра одбране и Здружени генералштаб, чинила је надградњу на рад Здруженог генералштаба који је претходно QDR и обухватала је све релевантне учеснике, укључујући команданте видова и регионалне главнокомандујуће. Та студија испитала је и циљеве САД и наше садашње стање присуства и активности у прекоморским земљама у сваком региону, са циљем да се идентификују и објасне сва могућа неслагања између њих. Анализа је чинила основу за развој опција за доношење одлука о одговарајућим нивоима присуства у кључним регионима широм света.

Захтеви везани за одржавање присуства у прекоморским земљама играју значајну улогу у одређивању величине наших војнопоморских

снага. Да би се разјаснило шта захтеви за присуство у прекоморским земљама имплицирају, извршена је додатна анализа која је испитала утицај могућих опција структуре војнопоморских снага, укључујући носаче авиона и специјалне групе за амфибијска дејства (ARG). Уз употребу модела присуства снага РМ, анализиран је један број структура носача авиона и специјалних група за амфибијска дејства и упоређен са садашњим присуством у истуреним рејонима у областима одговорности Команде снага САД у централној Европи и Команде снага САД на Пацифику. На сличан начин анализирана је и структура снага површинских бојних бродова РМ. Закључак анализе био је да су за задовољење садашње политике која се односи на носаче на истуреним положајима и повиновање ограничењима планираног распореда у свету, неопходне снаге од 11 активних носача авиона и једног оперативног носача из састава резервних снага или за обуку. За задовољавање садашњих потреба вођења рата, потребно је укупно 12 ARG, што су снаге које задовољавају и захтеве присуства у прекоморским земљама. Снаге од укупно 110 до 116 површинских бојних бродова могу да задовоље садашње потребе и за вођење рата и за присуство.

Као и код РМ и поморскодесантних снага, QDR је проценио снаге које су потребне РВ и КОВ за присуство у прекоморским земљама као и за вођење рата. На пример, мада је QDR поново потврдио потребу за еквивалентом од 20 тактичких ловачких авиопукова и 10 активних дивизија КоВ за вођење два, готово истовремена, већа рата на војишту са усмереним ризиком, размотрио је и ефекте номиналног смањења снага у прекоморским земљама и темпо замене особља. Смањења активних снага РВ и КоВ могла би посебно да повећају оперативни темпо у сваком виду ОС – који је већ висок за неке елементе снага – ако би садашњи распореди на истуреним положајима били непромењени. Алтернативно, смањење снага могло би довести до смањења присуства у прекоморским земљама и на истуреним положајима како би се избегла додатна повећања оперативног темпа.

Анализа операција у ванредним ситуацијама мањих размера. У складу са захтевом да снаге САД буду способне да воде вишеструке истовремене операције у ванредним ситуацијама мањих размера, пројектовано је под покровитељством МО неколико студија, вежби и радионица за стицање увида у изазове које би те операције наметнуле снагама САД. Основна проучавања кретала су се од низа радионица за ванредне ситуације мањих размера са тежиштем на идентификовању и одређивању приоритета изазова повезаних са појединим типовима операција у ванредним ситуацијама мањих размера до серија динамичних ратних игара, које су оцењивале утицај пројектованог ангажовања снага САД на истовремене ванредне ситуације мањих размера или оне које следе једна за другом, у наредних 10 година. Те студије су, заједно, разјасниле потребе у снагама за целокупан опсег операција у ванредним ситуацијама мањих размера и дале увид у комбиноване ефекте тих операција на наше снаге.

Министарству је одавно познато да су у доба мира многи сегменти наших снага били, а вероватно ће и даље бити, коришћени са веома високим оперативним темпом (ОРТЕМРО). Међутим, анализа је показала да тај феномен није ограничен на традиционалне јединице са „малом густином а великим оптерећењем“ („low density/high demand“ = LD/HD) које су идентификоване током последњих неколико година. Многе „регуларне“ снаге биле су такође веома оптерећене, укључујући командне елементе који су генерално имали теже задатке од потчињених снага. Мада то што су велике, дуготрајне операције знатно утицале на ОРТЕМРО није представљало изненађење, студије су утврдиле да и мале, дугорочне операције имају знатан утицај. Неке студије идентификовале су и оперативне недостатке, па ће Уред министра одбране, Здружени генералштаб и видови ОС детаљније испитати те области. У даљој анализи тежиште је на идентификовању проблема од критичне важности за обезбеђивање могућности пребацивања снага САД са задатака и операција мањих размера на веће ратове на војишту. Тај рад не само да је открио оптерећења јединица LD/HD, него је откривено и то да је ваздушни транспорт често лоше позициониран да би могао да одговори на захтеве већег рата на војишту када су снаге распоређене по целој земаљској кугли. Анализа је такође показала, да подршку коалиције, иако може да буде корисна допуна снагама, често прате скривени а понекад и знатни трошкови. Ти трошкови могу да буду због повећане санитетске подршке САД, командовања, управљања, комуникација, рачунара, обавештајне активности, осматрања и извиђања (C4ISR), ваздушног транспорта, те логистичке подршке. Искрпна анализа ванредних ситуација мањих размера пружила нам је увид који нам је помогао да обликујемо снаге по QDR. Такође, разјаснила је да још има много тога да се уради на оцењивању утицаја и регулисању оптерећења ванредних ситуација мањих размера на наше снаге.

Анализа већег рата на војишту. Од прегледа BUR, велики део анализе вођења рата која је спроведена у Министарству концентрисан је на опасност од регионалних агресора размере Ирака и Северне Кореје. Анализа која је спроведена током рада на QDR наставља се на тај детаљан рад и још га проширује. У анализи је посебно испитана способност снага САД да истовремено воде и добију, заједно са регионалним савезницима, два већа рата на војиштима на Корејском полуострву и у Југозападној Азији 2006. године, уз варирање четири кључна услова провучена кроз целу анализу: употребе хемијског и биолошког оружја од стране непријатеља, времена упозорења, величине снага САД, те степена до којег су снаге САД ангажоване у мирнодопским операцијама у моменту избијања првог већег рата на војишту.

Резултати те анализе показали су да су, за задовољење захтева постављених стратегији о способности за добијање два, готово истовремена, већа рата на војишту у садејству са регионалним савезницима, неопходне снаге чије су величина и структура блиске садашњим снагама. Мада је у основној анализи утврђено да су незнатно мање снаге способне

да одрже надмоћност без значајног повећања ризика, оцењено је да су за вођење ових операција са прихватљивим ризиком неопходне веће снаге, ако би непријатељ користио хемијско оружје или ако би време упозорења било краће. Чак и са садашњим снагама, непријатељева употреба хемијског и биолошког оружја за америчке и коалиционе снаге представља знатан изазов. Резултати анализе истакли су и значај неколико планираних програма модернизације, као и повећаног инвестирања у могућност спречавања и одбране од употребе хемијског и биолошког оружја.

Анализа регионалне велике силе. Мада никако није сигурно да ће се пре 2010. до 2015. године појавити нека регионална велика сила или глобални конкурент, Министарство је сматрало да је важно анализирати потенцијалне захтеве које би наметнуо агресор знатно већих могућности од оних које се предвиђају за Ирак, Иран или Северну Кореју, тако да би будуће потребе могле утицати на краткорочне одлуке, поготово у области модернизације.

У тој анализи коришћени су модели борбене симулације за испитивање могућности снага САД у већем рату на војишту 2014. године против претпостављене регионалне велике силе. Општим сценаријима обухваћене су снаге од којих прети опасност на основу отприлике пројектованих могућности већих држава које сада нису у везу са Сједињеним Државама а које дејствују у одређеном политичком и физичко-географском окружењу. Та анализа разликовала се од процена већег рата на војишту по томе што је укључивала знатно веће и способније снаге од којих потиче претња, ослањала се на савезнике већих могућности, те користила већи део снага САД него у сценарију за један већи рат на војишту у којем учествују Северна Кореја или Ирак. Сценарији су претпостављали да ће снаге САД бити распоређене да бране, у садејству са савезницима, територију замишљене угрожене државе. Сврха те анализе била је да се истражи један број исхода варирањем кључних услова, планиране модернизације, времена упозорења, могућности агресора и савезника, те ефикасности система оружја. Анализа нам је омогућила да тестирамо наше пројектоване могућности у односу на један опсег најопаснијих претњи. Поред тога, излети у модернизацију показали су да се планирани програми модернизације у тим захтевнијим сценаријима високо исплате.

Процене појединих видова. Поред процена здружених структура снага, видови ОС и Команда САД за специјалне операције спровеле су појединачне процене које су пружиле увид у питања која нису била посебно, или не тако подробно, обрађена у другим областима процењивања. Свака од тих процена истакла је пораст већ високог темпа операција до којег би дошло ако би постојеће снаге, нарочито активни елементи, биле смањене.

– **Ратно ваздухопловство:** Области које су процењиване обухватале су резервне компоненте, стање тактичких ловачких јединица, укупни

ОРТЕМРО, бомбардере, ПВО, тенкере, стратегијски ваздушни транспорт и тактички ваздушни транспорт.

– **Копнена војска:** Области које су анализиране обухватале су темпо циклочног смањивања активног састава (personnel tempo – PER-TEMPO), замену бригада активног састава бригадама резервног састава, ратне задатке и стратегијске потребе резервних снага за дивизије Националне гарде КоВ, те потенцијале земље домаћина за пружање подршке борбеним дејствима и обезбеђивање борбених јединица.

– **Ритма морнарица:** додатна анализа била је усредсређена на оперативни допринос носача авиона, површинских бојних бродова, подморница, специјалних група за амфибијска дејства (ARG), сквадрона Р-3 (авиона за обалско патролирање), те на укупни темпо циклочног смењивања састава.

– **Поморскодесантне снаге:** Процене су усредсређене на утицаје алтернативних структура снага, ОРТЕМРО-а и могућности резервног састава на вођење рата.

– **Снаге за специјална дејства (Special Operations Forces – SOF):** У додатним проценама ревидирана је садашња структура SOF и процењени ефекти алтернативних структура на способност SOF да извршавају задатке које им поставља стратегија одбране.

Укупна анализа показала је да ниједан појединачни захтев – присуство у прекоморским земљама, дејства у ванредним ситуацијама мањих размера, већ ратови на војишту – није сам за себе довољан за одређивање укупне величине или састава снага. Величину и комбинацију морају оценити видови ОС и појединачно и здружено, у контексту задовољења захтева за све задатке постављене у стратегији. Укупан увид који су пружиле те процене наводи на то да су нешто мање снаге, са енергичнијим програмом модернизације, најспособније да током времена задовоље захтеве стратегије.

Стратегијска процена алтернатива

Наша процена алтернатива почела је од стратегије. Размотрили смо како ће нам стање одбране повезано са сваком алтернативом омогућити да реализујемо сваки елеменат стратегије. Усредсредили смо се на процењивање могућности наших снага да обликују и реагују у суоченоу како са садашњим тако и будућим предвиђеним и могућим изазовима. Снаге оптимизоване за прихватање само једног или другог изазова не би биле довољне, јер је потребно да обезбедимо сигурност земље у периоду од 1997. до 2015. године и после тога. Према томе, настојали смо да идентификујемо уравнотежене могућности које ће нам омогућити да остваримо циљеве и сада и у будућности.

Да бисмо проценили стања одбране везана за сваку алтернативу, идентификовали смо један број специфичних критеријума. Они су се кретали од могућности да одржавамо стално стациониране снаге у иностранству у оквиру прихватљивих нивоа смањивања састава, преко

могућности да остваримо циљеве операција у већем рату на војишту, до могућности да одржимо потребне нивое инвестирања у истраживање и развој као и набавке нових система. Следи резиме резултата тих процена.

Обликовање окружења. Стратегија одбране захтева снаге које су способне да обезбеде знатне нивое мирнодопског ангажовања, ослањајући се на целокупан опсег инструмената за обликовање као што су: снаге стално стациониране у иностранству, снаге које се циклично смењују у иностранству, снаге привремено распоређене ради вежби, затим комбинована обука, интеракција војска – војска, те програми као што су војна сарадња, безбедносна помоћ, међународно војно образовање и обука, те међународна сарадња у области наоружања. Наше снаге морају бити у могућности да издрже такво ангажовање у облику прихватљивих нивоа смењивања састава.

Стање одбране описано у Алтернативи 1 обезбеђује најфлексибилнију групу краткорочних опција за обликовање. То стање би нам омогућило да издржимо садашње обавезе у прекоморским земљама, укључујући отприлике 100 000 војних лица и у Европи и у Азији, као и обавезе војнопоморских, ваздухопловних и копнених снага у вези са цикличним смењивањем. То би обезбедило довољно флексибилности за вођење широког опсега вежби и обуке са савезницима и пријатељима. Амортизовало би и привремена повећања распореда у прекоморским земљама ради појачавања активности обликовања. Све у свему, то стање одбране задовољило би захтеве стратегије у погледу обликовања окружења.

Стање одбране описано у Алтернативи 2 обезбедило би мање флексибилну групу краткорочних опција за обликовање и свакако би захтевало развој нових приступа, са мањим тежиштем на људству, испуњавању наших обавеза присуства у прекоморским земљама. Захтевало би смањење стално стационираних снага, што би утицало на нашу обавезу да држимо око 100 000 војника и у Европи и у Азији. Обавезе са цикличним смењивањем војнопоморских, ваздухопловних и копнених снага знатно би се смањиле. Такво стање одбране такође би ограничило флексибилност да изводимо вежбе и обуку са савезницима и пријатељима, или да привремено повећамо распоређивање на задатке у прекоморске земље. За многе јединице знатно би се повећао темпо распоређивања људства и задатака, због чега би се појавили потенцијални дугорочни проблеми да се задржи људство.

Стање одбране предвиђено у Алтернативи 3 обезбедило би разумно флексибилну групу опција обликовања за блиску будућност. То стање одбране омогућило би нам да одржимо око 100 000 војника и у Европи и у Азији, као и да обезбедимо садашње циклично смењивање војнопоморских, ваздухопловних и копнених снага. Програм вежби, обуке и интеракције са савезницима и пријатељима могао би се обезбеђивати са повећаним оптерећењем извесних елемената снага.

Реаговање. Стратегија одбране тражи да наше снаге буду способне да реагују на целокупан спектар криза – укључујући одвраћање од агресије и принуде у кризама, операције мањих размера у ванредним ситуацијама, те вођење и добијање већих ратова на војишту. Морају бити способне за то и у суочењу са асиметричним изазовима, укључујући претњу или употребу НХБ оружја, информационе операције или тероризам. То значи да наше снаге морају бити способне за више задатака, обучене за суштинске задатке у вођењу рата, те способне за прелаз са мирнодопских активности и операција на одвраћање и рат. Ако су ангажоване да реагују на регионалну агресију великих размера, морају бити способне да разбију непријатељеве почетне нападе на два војишта који следе брзо један за другим, а затим наставе да би постигле наше јединствене циљеве те операције.

Стање одбране описано у Алтернативи 1 обезбеђује најжилавије краткорочне способности потребне за реаговање на целокупан спектар криза и ванредних ситуација. Наше процене показују да би нам то стање одбране омогућило да одвраћамо агресоре у кризи, водимо пун опсег операција у ванредним ситуацијама мањих размера, прелазимо са операција у ванредним ситуацијама мањих размера на сукоб већих размера, те да одвраћамо и, ако је потребно, нанесемо пораз спољној агресији већих размера на два удаљена војишта у временским периодима који се преклапају. Међутим, временом би та могућност могла ослабити због заостајања програма модернизације.

Стање одбране описано у Алтернативи 2 обезбеђује мањи број краткорочних могућности и прихвата већи ризик у реаговању на целокупан опсег криза до којих може доћи почетком периода обухваћеног у прегледу. Ова алтернатива захтева да будемо селективнији у вођењу операција у ванредним ситуацијама мањих размера, нарочито оних операција које потенцијално могу да трају дуго. Више се ослања на рану и широку употребу резервних снага, предвиђа знатно већи допринос савезника и пријатеља, и ослања се на „пребацивање“ и борбених и снага подршке са једног војишта на друго ради савладавања агресије већих размера у два региона. Мада ова алтернатива користи нове могућности и оперативне концепције за постизање надмоћи на бојишту са мањим снагама после дужег времена, те могућности неће бити на располагању у блиској будућности.

Стање одбране замишљено у Алтернативи 3 обезбеђује адекватне краткорочне способности за реаговање на целокупни опсег криза и ванредних ситуација – мада уз нешто већи ризик него у Алтернативи 1. Са тим стањем одбране било би потребно да и даље будемо селективни у вођењу операција у ванредним ситуацијама мањих размера, нарочито оних које могу потенцијално да трају дуго, али бисмо и даље били способни да савладамо агресије већих размера у више региона. Штавише, као у Алтернативи 2, али током нешто дужег периода, то стање одбране искористило би нове могућности и оперативне концеп-

ције за постизање надmoћи на бојишту са мањим укупним снагама, али побољшавањем њихових могућности за реаговање.

Припремање. На крају, стратегија одбране тражи од нас да се сада припремамо за суочење са безбедносним изазовима неизвесне будућности. То значи да морамо да улажемо усредсређен напор у модернизацију, и даље искоришћавамо револуцију у војним пословима, те предузимамо мудре акције да бисмо спречили појаву, мало вероватних, али значајних будућих претњи.

Док Алтернатива 1 очигледно обезбеђује адекватне снаге и способности за суочавање са краткорочним изазовима, она улаже недовољно средстава у модернизовање и трансформацију снага. Због инвестиционог приступа у том стању одбране дошло је до даљег застаревања главних категорија опреме, споријег и ограниченијег увођења нове технологије, те малих, или никаквих, шанси за нове иницијативе у модернизацији.

Алтернатива 2 ставља највећи нагласак на то да се већ сада припремимо за неизвесну будућност. Наглашава потребу да се снаге и људство смање данас да би се добиле могућности већег инвестирања у модернизацију и трансформацију снага за сутра. Та алтернатива ставља нагласак на увођење нових система и технологија – у складу са искоришћавањем револуције у војним пословима и остваривањем циљева постављених у *Заједничкој визији 2010*, ослобађајући додатна финансијска средства за стартовање нових програма. Она би агресивно трансформисала снаге за суочавање са новим, потенцијално тежим изазовима по цену већег ризика при хватању у коштац са садашњим опасностима и изазовима.

Алтернатива 3 усредсређује се на припремање за неизвесну будућност, али не на рачун суочавања са садашњим изазовима. Финансијска средства за инвестирање у Алтернативу 3 гарантују одмерену модернизацију са циљем усвајања револуције у војним пословима и остваривања циљева зацртаних у *Заједничкој визији 2010*, али не тако брзо као у Алтернативи 2. Уводи нове системе и технологије разумно агресивним темпом, са скромним простором за стартовање нових програма. Циљ те путање је почетак трансформације снага за суочавање са будућим изазовима, а истовремено могућност обликовања окружења и реаговања на краткорочне изазове.

Закључак

На основу тих увида и процена, QDR је закључио да би укупно стање одбране у складу са Алтернативом 3 најбоље омогућило Министарству да се суочи са основним изазовом изнетим у нашој стратегији: задовољити захтеве за обликовање окружења и реаговање у блиској будућности, а истовремено трансформисати борбене могућности и структуре подршке САД за обликовање и реаговање у суочењу са будућим изазовима. Стање одбране описано у Алтернативи 3 није без ризика, и у блиској и у даљој будућности, али ми верујемо да можемо

да ублажимо те ризике ефикаснијим управљањем снагама и повећањем њихових могућности.

Министарство је наставило рад на одређивању специфичних импликација алтернативе 3 на структуру снага, оперативно стање и планирање модернизације. Они су детаљно описани у деловима који следе.

Део V

Снаге и људство

Структура снага по QDR прати широке основе Алтернативе 3. Одржаваћемо снаге и могућности потребне да задовоље краткорочне захтеве наше стратегије, а истовремено ћемо почети да трансформишемо снаге за будућност. Не поставља се питање да ли ћемо преобликовати снаге, него како и када. У свим видовима биће извршене промене у структури и коначном броју припадника које ће одржавати побољшања у оперативним концепцијама и организационим решењима, као и сачувати целокупан спектар борбене способности до највишег могућег степена. На тај начин тежимо да остваримо дугорочне користи од интензивнијег програма модернизације, а истовремено да сведемо на минимум краткорочни ризик због смањивања борбених снага.

У даљем тексту дат је резиме основних усклађивања које тражи QDR.

Копнена војска

Копнена војска ће задржати четири активна корпуса, 10 активних дивизија – укључујући шест тешких дивизија и четири лаке – и два активна оклопна пука. У том оквиру КоВ је приправна да реорганизује делове својих снага и тако повећа ефикасност задатака подршке, а то би била и претходница даљих организационих промена, укључујући реконструисање и смањење тешких дивизија у складу са интегрисањем резултата текућих експеримената у области вођења рата. С обзиром на данашње регионалне опасности, елементи резервне компоненте, традиционална хладноратовска стратегијска резерва, могу се смањити и превести у опције које имају већу употребну вредност у целокупном спектру. Тај прелаз повећаће дубину структуре подршке КоВ ради боље подршке борбеним операцијама. Те мере, заједно са ефикасношћу инфраструктуре описане у Делу VIII, довешће до следећег смањења у броју састава:

– Активних 15 000 – Резервних 45 000 – Цивилних 33 700

Ратна морнарица

Ратна морнарица ће задржати 12 борбених група носача авиона и 12 специјалних група за амфибијска дејства. На носачима ће остати 10 активних и један резервни авиопук. Број површинских бојних бродова

биће смањен са данашњег нивоа од 128 на 116 и то како се флоти буду додавали новији и способнији системи. Као одраз промене у захтевима, ударне подморничке снаге биће смањене са данашњих 73 на 50. Поред тога, неки бојни бродови логистичких снага биће пребачени у Војну команду за поморски транспорт. Те мере, заједно са ефикаснијом инфраструктуром, довешће до следећег смањења људства:

– Активних 18 000 – Резервних 4 100 – Цивилних 8 400

Ратно ваздухопловство

Укупно ловачко наоружање биће реструктурирано и број ловачких авиона смањен у односу на садашњи ниво. То ће бити постигнуто повлачењем старијих авиона Ваздухопловне националне гарде и њиховом заменом са око 60 ловаца из активне компоненте и трансформисањем шест сквадрона за континенталну ПВО у сквадроне опште намене, за обуку или за друге намене. Резултат тих промена биће модерније и флексибилније снаге са нешто више од 12 еквивалентна активних ловачких пукова, осам еквивалентна резервних ловачких пукова, те четири сквадрона ПВО (еквивалентна са 0,8 ловачког пука). Ратно ваздухопловство ће размотрити даља смањења укупног броја еквивалентна ловачких пукова како се буде одвијала замена средстава старије генерације авионима нове генерације. Поред ловачких снага, Ратно ваздухопловство ће задржати флоту од укупно 187 бомбардера од којих ће 142 бити додељена оперативним јединицама. QDR не предвиђа промене у флотама авиоцистерни и ваздушног транспорта.

Ратно ваздухопловство консолидује своје ловачке, бомбардерске и сквадроне за ваздушни превоз на војишту, повећавајући број авиона у сваком сквадрону, али истовремено смањујући број сквадрона. Смањује се и број штабних међуинстанци ради добијања командне структуре у складу са савременим захтевима. Те мере, заједно са ефикаснијом инфраструктуром, довешће до следећег смањења људства:

– Активних 26 900 – Резервних 700 – Цивилних 18 300

Поморскодесантне снаге

Поморскодесантне снаге задржаће активну компоненту од три експедиционе армије, од којих ће свака обухватити командни елеменат, дивизију, авиопук и групу за позадинско техничко обезбеђење. Маринци ће разматрати неку реконфигурацију снага у будућности на основу текућих експеримената у вођењу рата. Поред тога, биће извршена смањења у коначном броју састава резерве на основу темељног прегледа структуре резервних снага. Те мере, заједно са ефикаснијом инфраструктуром, довешће до следећег смањења људства:

– Активних 1 800 – Резервних 4 200 – Цивилних 400

Главни елементи структуре снага потребни за реализовање наше стратегије сажето су приказани у **табели 1**.

ГЛАВНИ ЕЛЕМЕНТИ СТРУКТУРЕ СНАГА			
	Програмиране снаге		QDR
	1997. бг	2003. бг	
КОПНЕНА ВОЈСКА			
Активне дивизије	10	10	10
Резервни састав	582	575	530
РАТНА МОРНАРИЦА			
Носачи авиона (активни/резервни)	11/1	11/1	11/1
Авиопукови (активни/резервни)	10/1	10/1	10/1
Специјалне групе за амф. дејства	12	12	12
Ударне подморнице	73	52	50
Површински бојни бродови	128	131	116
РАТНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО			
Активни ловачки пукови	13	13	12+
Резервни ловачки пукови	7	7	8
Резервни сквадрони ПВО	10	6	4
Бомбардери (укупно)	202	187	187
ПОМОРСКОДЕСАНТНЕ СНАГЕ			
Поморскодесантне експед. армије	3	3	3

У целом Министарству, мере које се односе и на војне управе (установе) и на његове органе смањиће број активног састава за 60 000 људи, резерве за око 55 000, а цивилног састава за 80 000. Та смањења одраз су скромних измена у активним борбеним снагама видова. Наш циљ је да тим смањењима броја људи сачувамо пресудне борбене способности наших војних снага – „зуб“ – а истовремено смањимо инфраструктуру и активност подршке – „реп“ – где год је то могуће и мудро.

Промене у војном саставу приказане су у **табели 2**.

Табела 2

ВОЈНИ САСТАВ				
	1989. бг	Програмиране снаге		QDR
		1997. бг	2003. бг	
Активни*	2 130 000	1 450 000	1 420 000	1 360 000
Резервни	1 170 000	900 000	890 000	835 000
Цивилни*	1 110 000	800 000	720 000	640 000

* Број састава не обухвата иницијативе РМ за снабдевање из вањских извора планиране пре QDR.

Снаге по QDR имају робустан збир способности за обликовање међународног окружења и за настављање наше одређености за глобално ангажовање, како се то тражи у председничковој Стратегији националне безбедности. Задржаћемо око 100 000 војника и у региону Европе и у региону Азије и Пацифика. Одржававање тог нивоа могућно-

сти указује на нашу посвећеност миру и стабилности у оба региона. У Европи, то још потврђује и нашу водећу улогу у НАТО, јер се Алијанса припрема за проширење, појачава наше билатералне односе са кључним партнерима и повећава допринос САД у обликовању одбрамбених могућности савезника. У азијско-пацифичком региону, одржавање тих могућности наглашава нашу одлучност да и даље имамо стабилизујући утицај, смањује услове за дестабилизујуће трке у наоружавању, гарантује одвраћање на Корејском полуострву и на другим местима, те јача наш глас у међународним форумима који решавају не само безбедносна него и политичка и економска питања у Азији.

Наставићемо и даље садашње циклично распоређивање војнопоморских, ваздухопловних и копнених снага – како активних тако и резервних компоненти, према потреби – у кључне регионе као што је Југозападна Азија. Извршићемо и планирана побољшања претходно распоређених стокова опреме и ратне технике, како на води тако и на копну.

Таква структура снага обезбеђује нам ефикасну способност за вођење широког опсега ванредних операција мањих размера, пребацивање са операција мањег интензитета на већи рат на војишту, те нам, заједно са регионалним савезницима, даје могућност да одвраћамо и, ако је потребно, савладамо агресију великих размера на два војишта у временским оквирима који се преклапају. У случају два готово истовремена већа рата на војишту, извесне специјализоване, веома ефикасне јединице или јединствене снаге и средства које Сједињене Државе уводе у оперативну употребу у ограниченом броју – као што су авиони бомбардери F-117, авиони за ометање за безбедне даљине, авиони AWACS, авиони JSTARS, те друге платформе за C4ISR, одабране снаге за специјална дејства и неке амфибијске ударне снаге – вероватно би „скакале“ или биле пребациване са једног војишта на друго.

Снаге за специјална дејства

Снаге за специјална дејства (Special Operations Forces – SOF) обезбеђују низ јединствених способности које имају важну примену у целокупном спектру сукоба. Наш преглед могућности SOF усредсређен је на главне елементе структуре SOF – одабране групе и батаљоне Специјалних снага, тимове „FOKA“ (SEAL – sea-air-land – за дејства у свим условима на мору, у ваздуху и на копну) и сквадроне за специјална дејства. Закључили смо да је структура SOF већином одговарајуће величине за извршавање садашњих и предвиђених задатака. Међутим, на основу наше процене, неки батаљони Специјалних снага Резервне компоненте можда ће превазићи наше мирнодопске и ратне потребе. Због тога ћемо смањити организацију SOF за два батаљона Резервне компоненте специјалних снага.

Наше нуклеарне снаге и њихово стање готовости пажљиво су испитани. Одлучни смо да нуклеарне снаге смањимо до нивоа START II након што руска Дума ратификује тај споразум, а затим одмах да преговарамо о даљем смањењу у складу са оквиром споразума START III. До тада одржаваћемо снаге у складу са споразумом START I, према одобрењу Конгреса, што обухвата 18 подморница са балистичким пројектиlima „тридент“ (Trident), 50 ракета „пискипер“ (Peacekeeper), 500 ракета „минитмен“ (Minutemen) III, 71 бомбардер В-52Н и 21 бомбардер В-2. Задржавање тих снага током 1999. буџетске године захтеваће додатних 64 милиона долара у 1999. поред трошкова предвиђених за те снаге у буџету председника за период 1998–2003, који је сада пред Конгресом.

Снаге резервних компонената

Одржавање интегрисаних способности Тоталних снага и даље ће бити суштински важно за успех наше стратегије. У периоду после хладног рата, резервне компоненте постале су још већи део Тоталних снага и чине битне учеснике у целокупном спектру операција, од најмање операције у ванредним ситуацијама мањих размера до већег рата на војишту. Гарда и резервне снаге дају обучене јединице и појединце за борбу у време рата и за подршку широком опсегу операција МО у доба мира. Резервне снаге су део свих ратних планова. Ниједна већа операција не би била успешна без њих.

У доба мира, резервисти обезбеђују јединствене вештине за извођење операција у ванредним ситуацијама мањих размера и омогућавају да се активне јединице ослободе неких мирнодопских задатака и да се смањи темпо ангажовања људства активне компоненте и омогући им се да се усредсреде на задатке већег приоритета. На пример, када је председник Клинтон одлучио да употреби снаге САД као помоћ за очување мира у Босни, мобилисане су резервне снаге КоВ и национална гарда КоВ и распоређене на вршење цивилних послова, психолошких дејстава, задатака војне полиције и инжињеријске подршке. Ваздухопловне посаде Резервне компоненте РВ извршиле су стотине летачких задатака, а други резервисти обезбеђивали су критичну попуњеност. Активирани су и инжињеријскодесантне јединице РМ „сибиз“ (Seabees) и особље за цивилне послове поморскодесантних резервних снага.

Током рада на QDR, донели смо неколико значајних одлука у вези са снагама Резервне компоненте:

Копнена војска. Извештај BUR открио је потребу за више од 10 активних дивизија у борбеним снагама КоВ у случају да регионални конфликти буду тежи него што се предвиђа, или да настану неочекиване околности које захтевају додатне копнене снаге. Због тога је BUR-ом одређено да се формира 15 бригада Националне гарде које ће се држати

на повишеном нивоу борбене готовости – познатих као појачане самосталне бригаде (enhanced Separate Brigades – eSBs). Тај програм појачавања је скоро завршен. QDR је опет потврдио сталну потребу за тим бригадама. Оне ће обезбедити значајну заштиту у тешким ситуацијама – као што је употреба оружја за масовно уништавање – у већим ратовима на војишту, тако што ће повећати и појачати активне борбене јединице.

Значајно питање у QDR било је одређивање одговарајућих задатака и величине за наших осам дивизија Националне гарде КоВ. Према постојећим плановима, те јединице не учествују у већим ратовима на војишту. Њима се, уместо тога, одређују задаци као што су олакшавање темпа смењивања људства КоВ у мирнодопским операцијама обезбеђивањем снага за ротирање у дуготрајнијим ванредним ситуацијама, учешће у непредвиђеним догађајима у земљи, те као заштита у опаснијим међународним условима.

У периоду хладног рата, дивизије Националне гарде служиле су као важна „стратегијска резерва“, што је потврдио и BUR. У време BUR-а постојала је бојазан да би се неуспех демократизације у бившем Совјетском Савезу могао релативно брзо претворити у још једну већу опасност. После BUR-а, односи са земљама бившег Совјетског Савеза успешно су се развијали, а кретања у међународном окружењу била су повољна. За Сједињене Државе не предвиђају се никакве опасности од већих сила пре 2010. године, а потенцијалне претње после тога нису извесне. Према томе, потреба за великом стратегијском резервом је смањена, како је приметила Комисија за намене и задатке.

QDR садржи и ревизију других потенцијалних задатака дивизија Националне гарде, узимајући као полазиште стратегију QDR и предвиђено безбедносно окружење. У прегледу се разматрају следећи задаци:

– Борбена подршка и позадинско обезбеђење борбених јединица (Combat Support/Combat Service Support – CS/CSS). Анализа КоВ о захтевима подршке у два већа рата на војишту открила је велике недостатке CS/CSS. Неки од тих захтева могли би бити испуњени преименовањем постојећих јединица за CS/CSS, али значајни недостаци и даље остају. Да би се та празнина попунила, министар за КоВ одлучио је 1996. године да 12 бригада Националне гарде буде трансформисано од борбених јединица у јединице CS/CSS. Пошто та трансформација не би била завршена до 2013. буџетске године, QDR је убрзао програм трансформације CS/CSS узевши део средстава уштеђених смањењима састава Гарде.

– Безбедност позадине на војишту. Мада ће тај задатак највероватније извршавати појачане самосталне бригаде (eSBs), могле би за то бити потребне дивизијске јединице Националне гарде, уколико би eSBs биле ангажоване на нечем другом.

– Попуна за Европу и за операције у ванредним ситуацијама мањих размера које су у току. Ако би све активне борбене јединице САД биле послате у веће ратове на војиштима, борбене јединице Националне гарде могле би заменити јединице послате из Европе или попунити јединице које учествују у тренутним операцијама мањих размера.

Подршка брзом распоређивању активних јединица и мобилисању eSBв. Дивизијске јединице Националне гарде могле би да помогну при распоређивању активних јединица и пруже подршку другим резервним јединицама током обуке после мобилизације.

– Извршавање јавних задатака. Јавни задаци су важна функција за све војне снаге, али посебно за Националну гарду. Од оркана на Флориди преко поплава на Средњем западу до немира у Калифорнији, снаге Националне гарде имале су пресудне улоге у реаговању на кризе. Ти задаци ће и даље остати, а број припадника Гарде ће бити одржаван на довољном нивоу да задовољи те потребе.

Узимајући у обзир те задатке, QDR је одлучио да би стратегију могле подржавати нешто мање снаге КоВ и Националне гарде. Анализа је указала да је могуће смањење резервне компоненте КоВ за укупно 45 000 људи. Неке уштеде од тих смањења биће употребљене за програме трансформисања јединица борбене подршке и позадинског обезбеђења борбених јединица чији је циљ да се преостале јединице учине ефикаснијим за извршавање својих задатака. Када смањења буду окончана, резервне компоненте КоВ биће смањене за 32 процента у односу на нивое у периоду хладног рата, у поређењу са смањењем у активној КоВ које износи 38 процената.

Поморскодесантне снаге. Резерва поморскодесантних снага обезбеђује и у миру и у рату појачање за активне поморскодесантне снаге. У доба мира, резервне јединице преузимају обавезе обучавања за ратне задатке и олакшавају оперативни темпо активних снага. У рату, резервне јединице повећавају, појачавају или попуњавају активне јединице.

На основу искуства од 1993. године, могуће је смањење Резерве поморскодесантних снага за око 4 200 marinaца. Тренутно се планира да се резервна инфраструктура смањи комбиновањем мање активног састава за потребе Резервних компонената, активне Резерве, повећања броја састава мобилизацијом појединаца и Резерве за увежбавање. Поморскодесантне јединице спровешће истраживање ради одређивања праве природе тих смањења и/или реструктурирања.

Ратна морнарица. QDR тражи извесно реструктурирање резервних снага РМ што би за последицу имало смањење за 4 100 људи. Мада ће нешто додатног резервног састава бити потребно за помоћ при пребацивању борбених логистичких бродова у војну команду за поморски транспорт, друга места у Резерви ће бити редукована због редуције површинских бојних бродова и подморничких тендера као и раног повлачења хеликоптера SH-2 из употребе. Поред тога, Ратна морнарица препоручује нека смањења прекоморских активности што ће смањити потребу за резервистима који се додељују подршци у бази.

Ратно ваздухопловство. Ратно ваздухопловство има најинтегрисаније тоталне снаге. То нарочито важи за јединице придодате транспортним снагама, где резервно особље често ради раме уз раме са својим активним колегама, чак и на истом ваздухоплову. Велики проценат

транспортних и задатака подршке у Ратном ваздухопловству, у миру и у рату, извршава резервни састав.

Резервне ловачке снаге се такође обимно користе у многим мирнодопским задацима. Међутим, може се остварити и нешто већа ефикасност. По једној иницијативи, ваздухоплови резервних снага биће консолидовани у веће јединице, што ће омогућити уштеду у трошковима операција и подршке. Свим ловачким јединицама резервне компоненте биће додељено 15 ваздухоплова. То ће се постићи пребацивањем једног активног ваздухопловног пука у Резерву. Ратно ваздухопловство ће такође преобучити шест сквадрона ПВО за задатке опште намене, обуке, и друго, остављајући четири сквадрона за ПВО. Исто тако, старији ваздухоплови биће повучени и замењени ваздухопловима пребаченим из активних снага. Поред измена у задацима, нето резултат је мала промена у укупном броју ловаца резервне компоненте, али значајно повећање могућности и флексибилности Ваздухопловне националне гарде и Резервних снага Ратног ваздухопловства.

* * *

Министарство одбране израдиће пакет закона који ће бити поднесен са председничким буџетом за 1999. буџетску годину, у којем се траже одобрења за пребацивање при смањивању да би се помогло нашем активном, резервном и цивилном саставу током смањивања броја састава описаног у овом делу (Део V).

Снаге за обезбеђење покретљивости

Истражили смо захтеве за покретљивошћу кроз непрекидан низ сценарија планирања, од дејстава у ванредним ситуацијама мањих размера до већих ратова на војишту и сукоба на једном војишту са замишљеним противником – регионалном великом силом. У сваком том случају, мерили смо могућност дугорочног инвестиционог програма МО за стратегијску покретљивост да пружи подршку потенцијалним захтевима за распоређивање. QDR је потврдио основне захтеве МО за мобилност између војишта какви су дати у „Ажурираном прегледу захтева за обезбеђење покретљивости из 1995. године“.

За задовољавање циљева распоређивања наших снага, у „Ажурираном прегледу...“ препоручена је могућност превоза ваздушним путем приближно 50 милиона тона-миља дневно. У студији је такође препоручен капацитет поморског транспорта од 10 милиона квадратних стопа уз употребу брзих бродова за поморски транспорт, великих „roll-on/roll-off“ бродова средње брзине, као и спремне резервне снаге (Ready Reserve Force). Захтевана је могућност пребацивања терета на води од четири милиона квадратних стопа за копнену војску и поморскодесантне снаге као и комплементарни програм претходног распоређивања у копнене базе. Планирамо да у КоВ имамо шест бригадних комплекта

претходно распоређене опреме базиране на копну (три у Европи, један у Кореји, два у Југозападној Азији), плус један поморскодесантни бригадни комплет у Норвешкој. Поред тога, одржавамо значајне стокве претходно распоређене опреме на води – три бродска сквадрона за претходно распоређивање опреме на мору у саставу поморскодесантних снага, један бригадни комплет тешке опреме КоВ, те одабрана убојна средства за Ратно ваздухопловство. Разматра се питање формирања трећег тешког бригадног комплета за Југоисточну Азију. QDR је испитао степен до којег те снаге за обезбеђење покретљивости могу, у наредним деценијама, да задовоље потребе МО за превоз између војишта. Преглед је поново потврдио те захтеве који ће, опет, бити смернице дугорочног планирања МО за снаге за обезбеђење стратегијске покретљивости.

Оптерећеност снага САД за обезбеђење стратегијске покретљивости у будућности се неће смањивати. Напротив, потенцијални захтеви мирнодопског ангажовања, смањена инфраструктура у прекоморским базама потребна за подршку ваздушном транспорту на путу до кризног подручја, вероватноћа ванредних ситуација мањих размера широм света, те повећана вероватноћа суочавања са претњама нуклеарним, биолошким и хемијским оружјем – све су то изазови снагама за обезбеђивање покретљивости који нису узети у обзир у ажурирању захтева за мобилност. Та, као и друга, кључна питања биће процењивана и добиће већу тежину кад МО буде формулисало захтеве за програме обезбеђења стратегијске мобилности за наредни буџет.

Део VI

Приправност снага

Приближава се 21. век, а приправност војних снага САД да задовоље пун опсег захтева стратегије одбране никада није била важнија. Приправне снаге обезбеђују флексибилност потребну за обликовање глобалног окружења, одвраћање потенцијалних непријатеља и, ако је потребно, брзо реаговање на широк спектар опасности. Поред тога, приправност улива поверење које је нашем народу потребно да би успео у многобројним спорним ситуацијама. Последњих година, политичке и финансијске смернице Министарства одбране највећи приоритет су изричито дале приправности снага. Данашњи задатак је да се тај ниво приправности одржи и истовремено траже ефикаснија решења и боље оперативне процедуре.

Приступи по видовима

Сваки вид ОС има другачији приступ обезбеђивању приправности снага. На те различите приступе приправности утиче изванредан број фактора: јединствене карактеристике снага, захтеви реаговања на већи рат на војишту и ванредне ситуације мањих размера, нивои мирнодоп-

ског распоређивања на истурене положаје, расположивост инфраструктуре за обуку, вештине које су пролазне, те потреба за флексибилношћу. Значајна питања за разматрање су и мање конкретни фактори као што су морал, развој командног кадра и грађење тима. Копнена војска користи ресурсе са циљем да постигне највише могуће стање приправности за јединице „прве линије“, а истовремено одржава могућност да распореди јединице следећих ешелона у предвиђеним временским роковима. Ратна морнарица и поморскодесантне снаге испуњавају своје обавезе присуства у прекоморским регионима и на истуреним положајима остваривањем цикличне приправности за снаге у истуреним регионима. Снаге које нису распоређене ангазоване су у обуци, одржавању, снабдевању и смењивању људства, припремајући се за следећи циклус распоређивања. Ратно ваздухопловство одржава висок ниво укупне приправности због високих захтева у погледу реаговања који важе за ваздухопловне снаге и средства у почетној фази већег рата на војишту или за ванредне ситуације мањих размера.

Мада је за Министарство приправност снага и даље највиши приоритет, не добијају све јединице, било активне, било резервне, средства за највише нивое приправности. Видови ОС одређују приоритет средстава намењених најважнијим јединицама за одржавање различитих нивоа приправности на основу задатака, захтева за реаговање и карактеристика снага. То одређивање приоритетности у погледу ресурса одражава чињеницу да транспортни капацитети и циклуси одржавања опреме ограничавају нашу способност да реагујемо. Варијабилност нивоа приправности која произлази из процеса одређивања приоритетности пажљиво се прати да би се осигурала могућност и флексибилност да реагујемо на променљиве захтеве.

Садашње гледање на приправност обезбеђује променљив степен ресурса јединицама у складу са вероватноћом да ли ће од те јединице бити захтевано да реагује на војни конфликт и са временом у којем ће се од те јединице тражити да реагује. Јединице које се распоређују касније добијају мање средстава, јер им време реаговања омогућава да се припреме пре него што су потребне на војишту. У ствари, сваки вид ОС користи концепције приправности обликоване према својим захтевима када праве текуће планове за одређивање приоритета давања средстава за постизање приправности.

Процењивање распоређивања по нивоима

Током рада на QDR извршена је процена да ли би смањење приправности одређених јединица задовољило захтеве стратегије и имало за последицу значајну уштеду у трошковима. Закључак процене био је да би такво „нивелисање“ знатно повећало ризик од постизања само скромних уштеда, док би истовремено ограничило флексибилност потребну за извршавање текућих ратних планова. Ограничавајући фактори обухватају и време када јединице треба да буду на војишту,

тешкоћу поновног стицања неких вештина потребних за рад са софистицираним системима оружја, капацитете инфраструктуре за обуку, потребу да се оптимизује усклађеност јединица које се распоређују на положаје са транспортним средствима, те потребу да се прилагођавање планова изврши на основу стратегијских и тактичких ситуација.

На пример, Копнена војска је размотрила смањивање приправности свих својих јединица, осим четири дивизије „Force Package I“ – укључујући и већину својих снага стално стационараних у прекоморским земљама – на стање мање од потпуне обучености. Утврђено је да постојећа инфраструктура и објекти за обуку нису намењени да задовоље талас обуке потребан да јединице из тог стања доведе у стање врхунске приправности у време кризе. Поред тога, систем мобилизације имао би тешкоћа у пружању подршке нивелисаним таласима, јер се војници Самосталних приправних резервних снага (Individual Ready Reserve) доводе да попуне јединице нижих нивоа. Мада би јединице нижег нивоа могле да одрже способност да добију неке задатке обликовања окружења или ангажовања, војници додељени тим јединицама били би у опасности да им нагло ослабе критичне вештине за вођење рата. Шта више, ангажовање било које од четири дивизије „Force Package I“ за мирнодопска дејства или ванредне ситуације мањих размера још више би утицало на кашњење у испуњавању временских рокова већег рата на војишту. Процењеном годишњом уштедом од само око 100 милиона долара дошло се до снага које не би могле да задовоље рокове распоређивања у већи рат на војишту.

Управљање снагама

Председавајући Здруженог генералштаба спроводи свеобухватне мере да се побољша свакодневно управљање снагама да би се осигурало испуњење захтева текућих операција на дужи период без претераног напрезања наших људи. На пример, између 1996. и 1998. буџетске године, Уједињена команда ће за 15 процената смањити број људи–дана потребних за здружене вежбе. То је постигнуто скраћивањем неких вежби и малим смањењем обима других вежби. Тренутно се спроводе још нека смањења и здружених и видовских вежби.

Још једна иницијатива у управљању снагама јесте да се испита могућност замене једне јединице другом када је то погодно. Неке јединице имају сличне могућности, као што су ваздухоплови RC-135 и EP-3 за електронско извиђање, или неке пешадијске јединице КоВ и поморскодесантних снага. Ако услови дозвољавају, те сличне јединице могу се заменити једна другом. Географска замена је исто тако важна. Мирнодопски захтеви нису равномерно распоређени по свету, а нека војишта су поднела већи удар мирнодопског оптерећења. Према томе, Министарство је применило глобални програм снабдевања намењен да се терет реаговања подели међу снагама на свим војиштима. Министарство такође, да би се ослободиле војне јединице за подршку, истражује

могућност проширеног коришћења цивилних услуга по уговору за функције подршке у неким ситуацијама. Поред тога, за извршавање одређених операција позивају се резервне јединице. Министарство проучава цену и користи сваког од ових приступа и користиће замену ако и када то буде погодно и рентабилно.

Увели смо, такође, „глобалну политику војних снага“ (Global Military Force Policy) за доделу LD/HD снага путем конкурентних приоритета. Та политика је драматично побољшала управљање распоређивањем AWACS-а, стабилизовала распоређивање ваздухоплова RC-135 и EP-3 постојаним темпом и поправила темпо распоређивања ваздухоплова EA-6B. Захваљујући успеху те иницијативе, председавајући Здруженог генералштаба истражује начине развоја обухватнијег система за праћење ефеката високог оперативног темпа. Тај подухват употпуниће још једну планску иницијативу да се помогне развој планова ангажовања специфичног за војиште. Опсег тих иницијатива обухватиће све војне активности намењене за обликовање регионалног безбедносног окружења у доба мира. Комбинација смерница за планирање и процеса за праћење операција обезбедиће драгоцен комплет инструмената за управљање снагама.

Међутим, снаге САД ће се и даље суочавати са мноштвом изазова у настојању да у будућности одрже довољно стање приправности. Усавршене здружене оперативне концепције и нове технологије повећаће комплексност операција и захтеваће нове и различите вештине. Број разноврсних вештина које су потребне такође ће се повећати, јер се од снага САД тражи да буду све способније за више задатака, као и да прелазе са мирнодопских активности и операција на одвраћање и на рат. Да би очувале ефикасност у великом броју разних постављених намена и задатака у здруженом окружењу, јединицама ће бити потребна ефикаснија обука и пажљиво управљање временом. Шта више, са повећањем транспортних могућности, а смањењем логистике, јединице ће добијати задатке да брже реагују на кризе, а, супротно томе, имаће мање времена за припреме. *Заједничка визија 2010* тражи од свих војних организација да боље реагују на ванредне ситуације, уз мање расположивог времена између пребацивања на положаје и активирања. Најзад, ако управљање не буде адекватно, захтеви мирнодопских операција, заједно са смањеним снагама, могли би да преоптерете оперативни темпо људства и имају негативно дејство на квалитет живота војног састава, што је основ за дугорочну приправност. С обзиром на те изазове, Министарство намерава да примени нову праксу у управљању која подржава стратегију одбране, чува средства, те обезбеђује нашим разноврсним снагама да остану приправне за извршавање вишеструких задатака који би се од њих могли захтевати.

Квалитет живота

Квалитет снага зависи од квалитета војног састава. Мушкарци и жене који чине данашњу комплетно добровољачку војску највишег су

калибра, а ми се морамо и даље борити да привучемо и задржимо тако ефикасне снаге. Значајан елемент наше политике према људима мора да буде обезбеђивање квалитетног живота сразмерно жртвама које тражимо од њих и алтернативама које су на располагању у приватном сектору.

Кроз цео QDR посвећена је пажња оним питањима која утичу на квалитет живота нашег војног састава. У областима у којима може доћи до измена политике или праксе, као што је утицај високог оперативног темпа на извесне снаге, идентификовали смо те измене и применићемо их. У областима где је проблем расположивост средстава, QDR препоручује да се обезбеде одговарајућа средства у кључним областима квалитета живота. Министарство се и даље залаже за финансирање повећања плата и других компензација. Биће учињено све да се настави дугорочна обавеза Министарства да обезбеди адекватно финансирање у областима као што су становање, заједница и породица, помоћ при преласку на други посао, јер се наставља смањивање снага, те у активностима на пољу морала и рекреације. Помоћ у образовању и даље представља приоритет, укључујући и добровољно образовање ван дужности. Борбене снаге следећег века морају бити образоване, пожртвоване и мотивисане, а програми који их чине таквим представљају интегрални део наше политике управљања снагама и после QDR.

Део VII

Трансформисање америчких снага за будућност

Основни изазов за Министарство одбране је да обезбеди могућност ефикасног обликовања међународног окружења и могућност реаговања током целог периода од 1997. до 2015. године. То значи да ми, чак и док одржавамо приправне снаге разноврсних могућности, неопходне да задовоље потребе обликовања и реаговања у блиској будућности, морамо истовремено да трансформишемо наше снаге, могућности и организације подршке тако да буду способне да обликују окружење и реагују ефикасно у будућности.

Заједничка визија 2010. године и будућност ратовања

У настојању да се тој трансформацији дају смернице, председавајући Здруженог генералштаба развио је *Заједничку визију 2010*, концепцијски модел о томе како ће оружане снаге Америке каналисати виталност и иновације наших људи и боље искористити технолошке шансе за остварење нових нивоа ефикасности у здруженим војним дејствима. *Заједничка визија 2010* обухвата информациону супериорност и технолошка достигнућа који ће трансформисати традиционално вођење рата помоћу нових оперативних концепција, организационих решења и си-

стема оружја. Она усмерава припреме Министарства за будућност кроз стављање тежишта на четири нове оперативне концепције – доминантан маневар, прецизно дејство, свеобухватну заштиту и фокусирану логистику – што заједно има за циљ надмоћност у целом спектру.

Информациона супериорност: Окосница војних иновација. Трансформација наших војним могућности која је у току – такозвана револуција у војним пословима (Revolution in Military Affairs – RMA) – усредсређује се на развој бољих могућности у информисању, командовању и управљању, потребних за знатно побољшање здружених дејстава. Уз помоћ заједничке окоснице побољшаног командовања, управљања, комуникација, компјутера, обавештајне активности, осматрања и извиђања (command, control, communications, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance – C4ISR), Сједињене Државе ће бити способне да брзо реагују на сваки сукоб, њени војници ће моћи да доминирају сваком ситуацијом, а свакодневне операције биће оптимизоване прецизном, правременом и сигурном информацијом. Баш као што је свет ван војске све више међусобно повезан широком мрежом комуникација, Министарство одбране ради на обезбеђивању комплементарне, безбедне, отворене мрежне архитектуре C4ISR.

Пет главних компоненти наше архитектуре C4ISR у развоју за 2010. годину и касније су:

- Робусна вишесензорска информациона мрежа која нашим командантима и снагама обезбеђује надмоћ у познавању ситуације у борбеном простору;

- Побољшане могућности управљања битком које омогућавају да наше глобално распоређене снаге буду употребљене брже и флексибилније него снаге потенцијалних противника;

- Могућност вођења информационих операција, тако што ће се манипулисати или онемогућавати непријатељу познавање борбеног простора или несметана употреба његових снага;

- Здружена мрежа комуникација са одговарајућим капацитетом, еластичношћу и могућностима управљања мрежом, као подршка претходно наведеним могућностима, као и са одређеним захтевима за комуникацијом између команданата и снага;

- Информациони одбрамбени систем за заштиту наше глобално распрострањене комуникацијске и процесне мреже од сметњи или кориштења од стране противника.

У рату, информациона надмоћност коју ове могућности обезбеђују знатно ће повећати брзину командовања, омогућавајући истуреним снагама и снагама за рани продор да преузму иницијативу од бројно надмоћних непријатељевих снага и успоставе услове за рано, повољно окончање сукоба.

Доминантан маневар. Омогућавајући контролу борбеног простора кроз вишедимензионалну примену информационих, нападних и тран-

спортних могућности, доминантан маневар омогућава снагама САД да распореде и употребе широко распоређене здружене ваздухопловне, копнене, поморске и космичке снаге. Доминантан маневар обезбедиће снагама САД надмоћне и асиметричне предности за извршавање оперативних задатака.

Концепција доминантног маневра захтева неколико повећаних могућности. Прво, потребно је да снаге САД буду лакше и разноврсније. Базирање логистике на мору и централизовање функција обезбеђивања борбених јединица на вишим тактичким нивоима омогућава јединицама да брже маневришу. Већа здруженост дејстава на нижим тактичким нивоима повећава разноврсност снага при постизању њихових циљева. Друго, мобилност и убојитост морају бити повећани већим ослањањем на мрежно увезану ватрену моћ. Треће, доминантан маневар захтева флексибилнији стратегијски и тактички превоз морем и ваздухом. Набавке ваздухоплова С-17 „глобмастер“ (Globemaster) за Ратно ваздухопловство, великих бродова средње брзине „roll-on/roll-off“ (LMSR) за Ратну морнарицу, те ваздухоплова са ротором променљивог нагиба MV-22 за поморскодесантне снаге и С-22 за снаге за специјална дејства показује настојања Министарства да побољша превоз на веће и средње удаљености.

Да би се искористиле доминантне маневарске способности, развијају се нове маневарске концепције. Концепција КоВ „Strategic Meeting Engagement“ (Борба на стратегијском нивоу), на пример, захтевала би пројекцију снага способних за постизање оперативних циљева на стратегијским удаљеностима, такозвану „CONUS to combat“ (Копнена територија САД до места борбе). *Оперативни маневар с мора* поморскодесантних снага замењује традиционални појам десанта на обалу са низа бродова који се приближавају, а затим утврђивања десантне основице пре кретања ка унутрашњости копна, концепцијом десанта са бродова далеко на мору, у којем се инвазионе снаге одмах крећу ка идентификованом објекту смештеном дубоко унутар копна. За остваривање те могућности поморскодесантним снагама су неопходни MV-22 и усавршено амфибијско десантно возило.

Прецизно дејство. Прецизно дејство омогућава здруженим снагама да обликују борбени простор помоћу информације о задатку или циљу, у готово реалном времену, помоћу подједнаког познавања борбеног простора ради ефикаснијег командовања и управљања, веће сигурности у стварање жељеног ефекта против циља захваљујући прецизнијем упућивању оружја, уз повећану могућност преживљавања за све снаге, оружја и ударне платформе, те флексибилности при брзом оцењивању резултата напада и поновног прецизног напада, када је то потребно.

Прецизно дејство захтева моћније ударне платформе и усавршена оружја и борбена средства, поред подршке заједничке окоснице С4ISR. Министарство намерава да свом наоружању дода неколико моћних ударних платформи за напад по циљевима на земљи и у ваздуху,

укључујући тактичке авионе F/A-18E/F, F-22 и JSF (Joint Strike Fighter – здружени јуришни ловац), хеликоптере „команчи“ (Comanche) и „апачи лонгбоу“ (Apache Longbow), артиљеријски систем „крусејдер“ (Crusader), те породицу нових површинских бојних бродова SC-21, а могуће и Maritime Fire Support Demonstrator (за противпожарну подршку). Министарство такође развија и уводи у употребу бројна усавршена оружја и борбена средства укључујући побољшана оружја за дејство са безбедне даљине као што су здружени пројекти: ракета ваздух–површина за дејство са безбедне даљине и оружје за напад са безбедне даљине, бомбе којима се може прецизно гађати са средње висине, као што су аутомат за избацавање убојних средстава са поправком за ветар (Wind-Corrected Munitions Dispenser) и убојно средство за директан здружени напад уз помоћ GPS (GPS-aided Joint Attack Munition), те нова генерација противоклопног оружја као што су противтенковска „брилијант“ (Brilliant) и „скит“ (Skeet) средства мањег калибра.

Прецизно дејство заснива се на обавештајним подацима о непријатељевим снагама и стручним проценама о снагама или оружју неопходним за стварање жељеног ефекта. Видови ОС раде на томе да повећају прецизност пешадијског наоружања и побољшају ратну технику да би се осигурало да појединачни војник или маринац буде интегрисан у усавршене системе који сачињавају прецизно дејство. Прецизно дејство прожима такође целокупан спектар операција у којима ће снаге САД можда учествовати. У току је и развој прецизног, несмртоносног оружја за примену у ванредним ситуацијама мањих размера, као што су евакуација оних који не учествују у борби и мировне операције.

Свеобухватна заштита. Заштита за снаге и објекте САД мора се обезбедити у целокупном спектру, од мира, преко кризе, до рата, на свим нивоима сукоба. Да би се остварио тај циљ, свеобухватна заштита захтева заједничку архитектуру која почива на супериорности у области информација и користи цео опсег активних и пасивних мера у вишеструким ешелонима. Свеобухватна заштита омогућиће снагама САД да задрже слободу акције за време распоређивања, маневрисања и дејства.

Напори САД да развију и распореде вишеслојну архитектуру противваздушне и ракетне одбране на војишту јесу основни пример свеобухватне заштите. Одбрана ракетним системима мора обухватати сва дејства – од заштите малог рејона за здружене и коалиционе трупе, какву обезбеђује модификација РАСЗ за систем „петриот“ (Patriot) и морнарички систем за одбрану рејона у нижем слоју, до опште одбране цивилног становништва и већих концентрација трупа коју ће обезбедити морнарички систем за одбрану војишта базиран на Aegis систему и систем КоВ за одбрану рејона војишта на великим висинама (систем THAAD) у вишем слоју. Ваздухопловни ласер, на чијем развоју ради Ратно ваздухопловство, умногоме ће побољшати распоређивање ракетне одбране по слојевима обезбеђујући могућност пресретања на активном делу путање.

Снагама САД такође је потребна заштита од претњи хемијским и биолошким оружјем. За напоре Министарства да заштити своје војнике, морнаре, ваздухопловце и моринце од тих асиметричних претњи, од пресудног значаја су нови детектори хемијског и биолошког оружја, побољшана опрема за индивидуалну заштиту, те боља колективна заштита. Свеобухватна заштита такође обухвата одбрану од асиметричних напада на информационе системе, инфраструктуру и друге критичне области потенцијално осетљиве на нетрадиционална средства пресрећања или неутралисања.

Фокусирана логистика. Фокусирана логистика интегрише информациону супериорност и технолошке иновације у циљу развоја најмодерније логистичке праксе и доктрине. То ће нам омогућити да прецизно пратимо и премештамо снаге и средства, чак и за време пута, чиме ће се олакшати испоручивање логистичких пакета по мери, као и благовремено обезбеђивање снага на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу операција. Фокусирана логистика смањиће укупну обимност логистичке подршке, а истовремено помоћи да се добију агилније, мање борбене снаге, које се могу брзо распоредити и обезбеђивати на целој земаљској кугли.

Иницијативе као што су заједничка могућност праћења стања укупних снага и средстава (Joint Total Asset Visibility) и глобални систем борбене подршке (Global Combat Support System) обезбедиће лако распоредиве, аутоматизоване информационе системе за снабдевање и одржавање за мање опсежну логистику са већом могућношћу реаговања. Ти програми, као и мноштво иницијатива видова ОС – као на пример, систем за логистику и снабдевање са праћењем снага и средстава поморскодесантних снага – биће способни да пруже подршку брзом распоређивању и употреби јединица и боље ће помагати команданту на бојишту тако што елиминирају превелика требовања и смањују застоје у превозењу битних предмета снабдевања. Поред тога, Ратно ваздухопловство користи ваздухопловне експедиционе снаге да тестира и дотерује нове концепције логистичке подршке. Тај потез ка фокусираној логистици требало би да обезбеди све бољу логистичку подршку уз мање трошкове.

Концепцијски приступ коришћењу револуције у војним пословима

Циљеви постављени у *Заједничкој визији 2010* чине основ шире активности на коришћењу револуције у војним пословима. Војска САД се занета посветила остваривању заједничких и појединачних визија видова ОС о савременом вођењу рата и предузима један број корака да то учини, укључујући израду студија, ратне игре, истраживање и развој, демонстрирање технологије побољшаних концепција и симулиране експерименте у вођењу рата. Кроз те активности, које се у сваком виду ОС енергично спроводе, оружане снаге идентификују, развијају и

тестирају концепције и могућности које ће осигурати њихову способност да се трансформишу за будућност.

Копнена војска. Пројекти *Војска XXI* и *Копнена војска после следеће генерације (The Army After Next)* идентификују нове концепције копненог ратовања које радикално утичу на организацију, структуру, операције и подршку КоВ. Лакша, издржљивија опрема повећаће могућност распоређивања и снабдевања, а усавршене информационе технологије помоћи ће КоВ да води одлучујуће операције. Снаге ће бити заштићене усавршеним, али лаким за употребу, сензорима, процесорима и борбеним системима који ће осигурати слободу стратегијског и оперативног маневра. Све у свему, КоВ ће бити потребне флексибилне организације које је веома лако обликовати – од појединца, преко малих јединица, до ешелона изнад корпуса – да би задовољила разнолике потребе будућих операција и смањила захтеве превоза при распоређивању на војиште.

Копнена војска спроводи засебне, али комплементарне, активности у непрекидном процесу примењивања визија идентификованих у пројектима *Војска XXI* и *Копнена војска после следеће генерације (Army After Next)*. Садашње активности имају за циљ да опреме садашње војнике и борбене системе информационом технологијом и другим побољшањима, истовремено почињући дугорочно истраживање и развој. Експерименталне снаге (EXFOR) КоВ чине средство за тестирање тих иновација. EXFOR су дигитализоване тешке снаге које се користе за идентификацију и процену нових оперативних концепција, организационих шема, савремених технологија, доктрина и тактике кроз експерименте савременог ратовања КоВ. Пројекат *Army After Next* је свеобухватна иницијатива намењена за боље разумевање вероватне природе ратовања за 30 година у будућности и обезбеђује усредсређивање на данашње развојне активности. Кроз годишњи циклус ратних игара, радионица и конференција, програм *Army After Next* настоји да постави основ истраживања неопходан за оцењивање ефеката повећане мобилности, убојитости и маневра – користећи предности радикалних достигнућа у информационој технологији оружја и брзинама платформи и на тактичком и на оперативном нивоу – да би се обезбедило да копнена моћ остане стратегијски одлучујући елемент вођења рата далеко у 21. веку.

Ратно ваздухопловство. *Глобално ангажовање: Визија Ратног ваздухопловства 21. века*, визија Ратног ваздухопловства о рату у ваздушном простору и космосу до 2010. године, тражи одржавање и побољшање шест суштинских могућности изграђених на темељу квалитетног састава и интегрисаних захваљујући познавању глобалног борбеног простора и усавршеном командовању и управљању. Супериорност у ваздушном простору и космосу обезбедиће свим снагама САД слободу **од** напада и слободу **да** нападају, мада ће способност Ратног ваздухопловства да изврши напад било где на земаљској кугли и даље бити пресудна. Могућност брзог кретања по целој земаљској кугли обезбедиће Сједињеним Државама да могу брзо и одлучно да реагују на неочекивано

угрожавање њихових интереса. Суштинска могућност РВ за прецизно дејство омогућиће му да поуздано делује селективним снагама истовремено на специфичне циљеве и оствари жељене ефекте уз минимални ризик и пропратну штету. Снаге и средства базирани у ваздушном простору и космосу допринеће супериорности снага САД у области информација, а агилна борбена подршка омогућиће борбеним командантима да побољшају могућност реаговања, распоређивања и обезбеђивања својих снага.

Ратно ваздухопловство установило је шест нових борбених лабораторија за реализацију те визије. Задатак тих борбених лабораторија јесте да брзо идентификују и вреднују новаторске идеје које повећавају могућност Ратног ваздухопловства да остварује и своје суштинске обавезе и здружено ратовање. Концепције вредноване у лабораторијама биће уврштене у активности око организације, доктрине, обуке и набавке опреме. Шест лабораторија усредсређује се на следеће области: ваздухопловна средства без људске посаде, информациони рат, ваздухопловне експедиционе снаге, космички потенцијали, командовање и управљање битком и заштита снага.

Ратна морнарица. Будућа визија вођења рата Ратне морнарице описана у пројектима *Са мора* и *Истурено... са мора*, а даље развијена у пројекту Оперативна концепција Ратне морнарице, идентификује пет основних и трајних намена: контролу на мору и надмоћност у приобалном појасу, пројекцију моћи са мора на копно, стратегијско застрашивање, стратегијски транспорт морем, те војнопоморско присуство у истуреним рејонима. Међутим, Ратна морнарица ће у будућности остваривати те намене са ванредно повећаним могућностима. Ратна морнарица је прихватила концепцију револуције у војним пословима названу „мрежно-центрично ратовање“: способност сензора, командних центара и снага, широко распоређених, али робусно увезаних у мрежу, да остваре знатно веће масовне ефекте. Комбинујући истурено присуство са мрежно-центричном борбеном моћи, Ратна морнарица ће смањити временске рокове, одлучно променити почетне услове и настојати да одврати нежељене догађаје. Војнопоморски допринос доминантном маневру биће остварен коришћењем мора за постизање предности над непријатељем, док ће у војнопоморским прецизним дејствима користити сензоре, информационе системе, прецизна оружја, те агилне, убојите снаге за напад на кључне циљеве. Војнопоморска свеобухватна заштита односиће се на целокупан спектар опасности, обезбеђујући информациону супериорност, супериорност у ваздуху и приобалном рејону, ПВО и ракетну одбрану на војишту, те дејство војнопоморским ватреним средствима. Најзад, од војнопоморских снага све ће се више тражити да обезбеде фокусирану логистику базирану на мору за здружене операције у приобалним рејонима.

Ратна морнарица такође користи експерименте у вођењу рата да би интегрисала технолошка достигнућа и новаторске оперативне концепције са обуком у стварном свету. „Борбени експерименти флоте на

мору“ које надгледа Поморски борбени центар намењени су за истраживање нових концепција и система који се појављују, као што су „Војнопоморски демонстратор ватрене подршке“, „Могућност кооперативног напада“, те балистичка ракетна одбрана војишта, да би се проценили њихови ефекти на могућности флоте и одредили будући захтеви. Ти интензивни експерименти ограничени су по броју да би одржали квалитет и комбиновани су са другим вежбама флоте да би се остварило максимално учешће. Почетком ове године завршен је први од ових експеримената, „Борбени експеримент флоте Алфа“ (вођен недалеко од обале Јужне Калифорније, у марту 1997. године), у којем су процењени потенцијали C4ISR, захтеви за комбинованом здруженом тактичком групом базираном на мору, те друге нове концепције.

Поморскодесантне снаге. *Оперативни маневар поморскодесантних снага са мора* предвиђа ратовање које захтева тактички прилагодљиве, технолошки агилне и искористиве снаге. Појединци и снаге морају бити способни да се брзо реорганизују и преоријентишу на широк опсег нових задатака и намена у флуидном оперативном окружењу. Маринцима ће још бити потребно да пројектују моћ на обалу у разним потенцијалним задацима, од помоћи у несрећама до борбе високог интензитета.

Тежиште активности поморскодесантних снага у револуцији у војним пословима јесте на јачању појединца – припадника поморскодесантних снага – и његове способности да победи у борби. Борбени развојни систем поморскодесантних снага усредсређује се на стварање најефикасније комбинације новаторских оперативних концепција, нових организационих структура и најновијих технологија. Командантова борбена лабораторија у Квантику (Quantico), Вирџинија, институционализује посвећеност поморскодесантних снага иновацијама. Кроз петогодишњи пројекат „Морски змај“ (Sea Dragon) маринци су развили обиман експериментални план подељен у три фазе, од којих се свака завршава „вишим борбеним експериментом“:

– „Ловац ратник“ (*Hunter Warrior*) – намењен за испитивање пројекције војнопоморске моћи у раштрканом обалском борбеном простору који се не додирује, појачану ватру и могућност налажења циља, те C4I и „појединачну битку“.

– „Урбани ратник“ (*Urban Warrior*) – двогодишњи пројекат, започет ове године, за истраживање операција на урбаном, готово урбаном и затвореном терену.

– „Моћни ратник“ (*Capable Warrior*) – комбиновање виртуелних и живих снага са обмањивањем и маневром на оперативном нивоу као реакција на кризу, са циљем задржавања или предупређивања почетка већег рата на војишту.

На пољу здружених активности симулациони центри као на пример Здружени центар за ратовање и Здружени борбени центар C4ISR, раде на развоју будућих оперативних могућности у складу са *Заједничком визијом 2010* развијајући и комбинујући новаторске концепције и најновије технологије.

Спроведећи неколико истраживачких активности које се односе на 2020. годину и даље, Министарство хоће да буде приправно за низ могућих ситуација у будућности. Ратне игре и радионице КоВ за доминантни маневар истражују оперативне концепције и карактеристике снага у складу са револуцијом у војним пословима које би могле бити релевантне за тридесетак година. Ратно ваздухопловство сада планира прелазак са ваздухопловне и космичке силе на космичку и ваздухопловну силу кроз дугорочни процес планирања који је установио начелник Генералштаба, а у којем су идентификоване нове оперативне концепције и путеви за реализацију тих концепција. Начелник Групе за стратегијске студије војнопоморског оперативног одељења исто тако има тимове за стварање концепција који истражују будуће концепције војнопоморског ратовања, од питања база са ротирањем састава до асиметричних могућности и реаговања. Поред тога, ратним проигравањем оперативних концепција и нових научних пројеката поморскодесантних снага испитују се несмртоносне и друге нове технологије, као и примена алгоритама из других дисциплина, као што су природне науке, на војну вештину и науку.

Уред за оцењивање мреже при кабинету министра одбране такође је уз подршку видова ОС развио програм проигравања оперативних концепција. Тај програм ће истражити концепције као што су доминантан маневар, алтернативне концепције модернизације Ратног ваздухопловства, „будућа Ратна морнарица“, рат у космосу, те информациони рат. Научне и технолошке активности Министарства директно су повезане са концепцијама *Заједничке визије 2010* и усмераване циљевима одбрамбене технологије у вези са концепцијама. Сваки циљ одбрамбене технологије идентификује специфична будућа технолошка достигнућа која ће бити развијена или демонстрирана, предвиђен датум доступности технологије, те користи које ће бити резултат тог технолошког напретка. На пример, „будући борбени систем“ (Future Combat System – FCS) нуди потенцијалну могућност извршавања концепција доминантног маневра са мањим, лакшим и мобилнијим копненим снагама. Тежиште иновативних активности око технологије FCS налази се на постизању великог скока могућности копненог борбеног средства кад се ради о мобилности, убојитости, отпорности, те могућности распоређивања и снабдевања. Слично томе, одбрамбена технологија усавршених система мобилности копнених средстава има за циљ побољшање брзине, мобилности, флексибилности распоређивања и издржљивости будућих копнених средстава.

Поред тога, Војна агенција за више истраживачке пројекте испитује констелацију сателита, познату као „старлаит“ (Starlite), која може на захтев команданта војишта да обезбеди радарске слике са сваког места и у скоро реалном времену, као и „Систем познавања ситуације“, који

ће повезати Интернет са војником преко терминала постављеног на руци.

То су само поједини примери дугорочног планирања и експериментисања које се одвија у Министарству одбране.

Одлука QDR о модернизацији: подршка трансформацији снага Сједињених Држава

Опсежан рад Министарства на модернизацији, који ће достићи укупну суму набавки од 60 милијарди долара годишње, убрзо након преласка у следећи век, иде директно у прилог реализацији савремених, здружених потенцијала који се траже у *Заједничкој визији 2010* и коришћењу револуције у војним пословима у складу са ставом наше одбрамбене стратегије „припремити сада“. Преглед модернизације QDR ставио је тежиште на један број пројеката за процену и одлучивање, да би се осигурало да будуће снаге САД имају модерну, технолошки супериорну опрему, да су системи ефикасно интегрисани преко платформи и видова ОС, те да се програми и оперативни ризици одмеравају у контексту захтева за снагама. Неколико тих одлука довело је до програмских измена које су објашњене у даљем тексту.

C4ISR. С обзиром на то да модернизација наших снага зависи од јаке заједничке окоснице C4ISR и пошто ти системи захтевају знатна средства, Министарство је извршило строг и детаљан преглед целокупне активности око C4ISR. Мада је процењен један број програмских измена, нисмо променили генерално тежиште и количину средстава одређених у QDR за C4ISR. Нето ефекат програмираних инвестиција биће значајно побољшање нашег познавања различитих типова непријатеља у рејонима суседним нашим снагама као и на великим удаљеностима. И даље ћемо тежиште ка интероперабилнијим системима за управљање битком уз иницијално увођење глобалног система за командовање и управљање (Global Command and Control System – GCCS) испод здруженог нивоа командовања и у оперативне јединице видова. Министарство је одлучно да оствари информациону надмоћ и реши преостале изазове током следећих неколико година. Значајан изазов у C4ISR је да се превазиђу слабости у нашој способности да на време преносимо информације до најнижих тактичких нивоа. Рад на решавању тих проблема финансираћемо кориговањем извесних неравнотежа у целокупном пројекту C4ISR и агресивнијом употребом савремене технологије ради смањења трошкова текућег програма. Одлуке о C4ISR доносиће се у контексту других одлука о структури снага, конструкцији снага, платформама оружја, борбеним средствима, те оперативним концепцијама омогућеним информацијама.

JSTARS. Здружени радарски систем за осматрање и напад на циљ (Joint Surveillance and Target Attack Radar System – JSTARS) обезбеђује радарске податке о фиксним и покретним циљевима са ваздухопловне платформе за управљање битком која повећава способност наших

борбених снага да, реагујући на кризе, дејствују у целом борбеном простору. У сукобу, контролори у ваздуху и на земљи, могу податке праћења JSTARS користити за усмеравање правовремених напада на широк опсег циљева. Наш приступ развоју тог система обезбеђује важна појачања америчкој JSTARS флоти и одржава нашу решеност да пружимо подршку разматрању могућности осматрања у НАТО (Alliance Ground Surveillance – AGS).

Министарство је одлучило да смањи целу америчку флоту JSTARS са 19 на 13 ваздухоплова. Флота те величине обезбедиће непрекидно осматрање потребно у већем рату на војишту. Један део тих ваздухоплова морао би бити прераспоређен у случају другог већег рата на војишту. Поред тога, та флота могла би бити проширена ваздухопловима JSTARS из НАТО, ако се савезници колективно сложе да финансирају могућност НАТО за AGS. Одлука да се ограничи куповина JSTARS такође омогућава финансирање америчког дела од четири до шест ваздухоплова за програм AGS. Куповина шест авиона омогућила би шире учешће НАТО, уз подршку наше „брзе“ понуде савезницима у НАТО од 30. априла 1997. године.

Испитаћемо и могућност допуне радарског покривања кретања непријатељских снага са издржљивих ваздухоплова без људске посаде (unmanned aerial vehicle – UAV). Поред тога, наш приступ обезбеђује финансијска средства за кључне модификације америчког JSTARS, укључујући модификације радара и побољшану могућност повезивања са платформама оружја и радиообавештајном активности.

Тактички ваздухоплови. У прегледу тактичких ваздухоплова стављено је тежиште на F-22 „рептор“ (Raptor), F/A-18E7F „супер хорнет“ (Super Hornet) и на здруженог јуришног ловца (Joint Strike Fighter – JSF). Проценили смо алтернативе за те програме са становишта и ризика вођења рата и трошкова набавке. Окончање било којег од та три пројекта није сматрано мудрим с обзиром на ризик такве одлуке и знатно негативно дејство које би она имала на развој технологије и војну индустријску базу. Међутим, Министарству је такође било потребно да одмери такав ризик вођења рата у односу на потребу да се финансијска средства за модернизацију искористе мудро и да потпомогне стабилност програма набавке планирањем онога што стварно можемо да приуштимо. Међусобни односи та три програма били су значајан чинилац, укључујући и директан трансфер електронске опреме и погонске технологије са F-22 на JSF.

F-22. Авионом F-22 Ратно ваздухопловство замењује F-15 C/D за борбу за превласт у ваздуху. Он ће имати и знатне могућности дејства по циљевима на земљи. F-22 ће имати знатно смањене демаскирајуће знаке за радар, способност да крстари надзвучном брзином, те нову генерацију електронске опреме. Такође може да носи прецизна убојна средства која му омогућују да врши нападе из ваздуха по циљевима на земљи било где на бојишту.

Одлучили смо да смањимо укупну набавку авиона F-22 са 438 на 339, у складу са његовим много већим могућностима у поређењу са F-15, као и са укупним расположивим финансијама и одлукама о структури снага. Том одлуком обезбедиће се три пука ове платформе „невидљиве“ („stealth“) технологије за борбу за превласт у ваздуху. У складу са том одлуком, успоравамо давање зеленог светла за серијску производњу тог авиона. Купићемо 12 авиона F-22 из почетне производње и тиме смањити колизију у програму. Програм F-22 биће извођен до максималне стопе производње од 36 авиона годишње, мање од првобитно планиране стопе од 48 годишње, чиме ће се обезбедити укупна могућност набавке после завршетка програмског периода. У будућности, Министарство ће размотрити замене за F-15E и F-117 за изолацију бојишта на већим удаљеностима, кад дођу до краја свог употребног века после 2015. године. Да би донело такву одлуку, Министарство ће размотрити један број алтернатива, укључујући и могућу набавку верзија авиона F-22 за те намене.

F/A-18E/F. Главни набавни пројекат РМ, јуришни ловац F/A-18E/F, јесте проширена, веома побољшана следећа генерација провереног F/A-18C/D, који је тренутно окосница авијације на носачима. Модел E/F има знатно већи долет, могућност враћања корисног терета на носач и могућност преживљавања. Он ће моћи да функционише и као цистерна за допуну горивом у току лета. Авион F/A-18E/F има драгоцену могућност надградње и већу флексибилност у погледу ношења корисног терета, тако да може ефикасно да користи следећу генерацију оружја за дејство са безбедне даљине.

Ратна морнарица ће планирати набавку најмање 548 авиона F/A-18E/F и то највише по 48 авиона годишње за разлику од претходно пројектоване стопе од 60 авиона годишње. Давање зеленог светла за редовну производњу стопу од 48 годишње биће одгођено за две године, од 2000. до 2002. буџетске године, да би било осигурано финансирање за време трајања програма. Због тога ће у програмском периоду доћи до смањења за 24 авиона. Ратна морнарица ће прећи на JSF чим буду добро познати трошкови и ефикасност JSF и демонстрирана супериорност тог ваздухоплова над F/A-18E/F. Зависно од темпа напредовања пројекта JSF, тај прелаз може почети већ 2008. буџетске године, када је планирана почетна производња JSF за Ратну морнарицу. У случају да развој JSF буде продужен, можда ће се број авиона F/A-18E/F повећати преко 548, до укупно чак 785 авиона, да би се одржала планирана структура снага. У будућности, Министарство ће размотрити и верзије авиона F/A-18E/F као могуће кандидате за евентуалну замену авиона EA-6B за електронски рат (ПЕБ).

Здружени јуришни ловац (Joint Strike Fighter – JSF). Авион JSF ће бити највећи програм набавке Министарства одбране и први у развоју породице заједничког авиона за употребу у ваздухопловним снагама које базирају на копну и на мору. Варијанте авиона JSF биће у употреби у Ратном ваздухопловству, Ратној морнарици и поморскодесантним

снагама, са конфигурацијом према специфичним потребама сваког вида. Тај тровидовски програм одражава мишљење да би развијање три нова главна борбена авиона било неоправдано скупо. За JSF се предвиђа да има знатан радијус дејства, велику могућност преживљавања, а у његовој изради користиће се усавршена технологија, материјали и технике.

Укупна набавка JSF смањена је на 2 852 авиона, од 2 978 предвиђених у једном претходном дугорочном плану. Ревизија планова видова ОС, коју је предводио Здружени генералштаб, показала је изгледе за ефикасније управљање инвентаром кроз такво смањење.

Поред смањења укупне набавке авиона JSF, максимална планирана стопа производње од 194 авиона биће достигнута 2012, а не 2010. године, због чега ће се трошкови модернизације лакше поднети. Неизвесност око могућих будућих трошкова производње JSF захтева од Министарства пажљиву контролу односа трошкова и користи, да би се за дуже време осигурала равнотежа између модернизације и структуре снага.

Хеликоптер V-22 (MV-22) „оспри“ (Osprey) поморскодесантних снага. Јединствени дизајн MV-22 са ротором променљивог нагиба представља велики скок напред у технологији за подршку борбеним снагама. Сада се планирају две измене у програму MV-22. Прво, схватајући хитну потребу да се замене застарели средњи хеликоптери поморскодесантних снага из доба рата у Вијетнаму, Министарство ће 2004. године убрзати набавку дугорочном стопом од 30 ваздухоплова годишње. На основу супериорнијих потенцијала MV-22 у поређењу са хеликоптером СН-46 којег ће заменити, Министарство ће редуковати програм MV-22 са 425 на 360 ваздухоплова. Бржом и укупно смањеном набавком хеликоптера „оспри“ са његовим демонстрираним перформансама, видно ћемо побољшати средњорочне оперативне потенцијале, а истовремено уштедети преко 3 милијарде долара од укупне цене програма. Нови програм од 360 хеликоптера MV-22 у складу је са захтевима сужене логистике за пешадијске батаљоне и дивизије поморскодесантних снага које се предвиђају у актуелним иницијативама као што су Примена елемената за обезбеђивање борбених снага и Експерименти из усавршеног ратоводства „Морски змај“ (Sea Dragon). Планирани број од 360 хеликоптера „оспри“ у складу је са веома повећаном поузданошћу и могућностима одржавања тог модерног ваздухоплова. Убрзана набавка MV-22 указује на нашу одлучност да модернизујемо борбене могућности поморскодесантних снага увођењем револуционарне технологије 21. века.

Бомбардери В-2. Министарство је одлучило да не предлаже набавку ни једног бомбардера В-2 више од тренутно планираног броја од 21 ваздухоплова. Проценом која је довела до те одлуке испитане су бројне друге могућности као компромис за више бомбардера В-2 у ширем контексту захтева идентификованих у QDR. Помогла је и анализа спроведена као део „Мешовите студије о оружју за нападе по дубини“ у којој су истражене предности и мане смањивања елемената наше

садашње структуре снага – други бомбардери, авијација базирана на мору, те авијација базирана на копну – како би било набављено још бомбардера В-2. Анализа је показала да би у већини испитаних случајева додатни бомбардери В-2, брзо распоређени на место конфликта, могли да повећају нашу способност да зауставимо напредовање противника током првих дана већег рата на војишту. То је нарочито важило за случајеве где би било слабо или никакво упозорење на сукоб или где би нашим тактичким ваздухопловима био ограничен приступ војишту. Поред тога, В-2 би могли да користе мање скупа убојна средства у више летова на задатак него постојећи ваздухоплови. Та предност се, међутим, смањује како се у снаге уводе други ваздухоплови са малом могућношћу да буду откривени, нарочито здружени јуришни ловац (JSF).

Уз те предности, у анализи су наведене и мане В-2. Прво, В-2 не би обезбедио целокупан опсег потенцијала за вођење рата и обликовање окружења какве нуде снаге које би заменио. На пример, трпели би задаци као што су надмоћ у ваздуху, извиђање и присуство у истуреним рејонима. Друго, додатни В-2 не обезбеђују исту могућност упућивања оружја на циљ у току једног дана као снаге које би требало повићи да се плати В-2. Мада је та разлика мање важна у фази предаха, због велике могућности преживљавања бомбардера В-2, она има велики утицај на цео преостали ток сукоба након што противнички системи ПВО буду у знатној мери неутралисани. Треће, постојеће снаге морале би бити одмах повучене да би се платило за додатне В-2. Чак и тада, уштеда од тих снага не би била довољна компензација за велико инвестирање унапред у бомбардере В-2 за будући програм одбране. Осим тога, током десетогодишњег периода од повлачења снага и испоручивања свих В-2, дошло би до опадања могућности за вођење рата.

Противоклопна оруђа и убојна средства за нападе по дубини. На зачетку Мешовите студије о оружју за напад по дубини, Министарство је утврдило да ће постојећи програм убојних средстава, са малим усклађивањима, обезбедити у наредним годинама могућности за наношење пораза потенцијалним агресорима. Следећа генерација убојних средстава обезбедиће нашим снагама супериорну способност прецизног дејства против предвиђених опасности. Увођењем у употребу појединачних и касетних бомби, које се могу прецизно упућивати на циљ са висина изнад ефикасног домета непријатељске противавионске артиљерије и индивидуалних преносних ракета земља-ваздух, затим оружја за дејство са безбедне даљине, која избегавају густо концентрисане системе противваздушне одбране, те веома ефикасних прецизних убојних средстава, повећаће се могућност преживљавања и убојитост наших снага у будућим конфликтима, како се и тражи у *Заједничкој визији 2010.*

За „битку по дубини“ биће набављени следећи системи у складу са постојећим плановима: аутомат за избацивање убојних средстава са поправком за ветар који носи бомбице комбинованог дејства или

„препадетна“ противоклопна убојна средства мањег калибра „скит“ (Skeet), затим тактички ракетни систем КоВ са препадетним противоклопним убојним средствима мањег калибра (АТАСМС ВАТ/ВАТ са претходно планираним побољшањем), побољшана верзија оружја са сензорским упаљачем, те заједничко оружје за дејство са безбедне даљине (JSOW) са јединственом бојном главом. Поред тога, размотрићемо смањење набавке варијанти JSOW са бомбицама комбинованог дејства и „скитом“, повећање набавке здружених ракета воздух-земља за дејство са безбедне даљине и ласерски вођених бомби, те промену комбинације варијанти убојних средстава за директни здружени напад. Такође ћемо наставити производњу „хелфајер“ (Hellfire) II, а истовремено анализирати одговарајућу комбинацију ракета „хелфајер“ II и „хелфајер лонгбоу“ (Hellfire Longbow).

Да би задржало избалансирани приступ „блиској борби“, Министарство и даље процењује један број противоклопних система. Досадашње процене иду у прилог наше опредељености за текући програм „џевлин“ (Javelin) како је и планирано и доказују потенцијалну важност „наследника за TOW“ (Tube-Launched Optically Tracked Wire Command-Link Guided Missile – оптички праћена ракета, вођена преко проводника и лансирана из цеви) и тенковског зрна M829E3 за пробијање оклопа. У сарадњи са видовима ОС, Министарство ће донети одлуку о комбинацији тих противтенковских система оружја за блиску борбу током развоја следећег програма одбране.

Модернизација бродова. Програм РМ за модернизацију бродова осигураће да Сједињене Државе задрже способност да контролишу мора и пројектују моћ на копну у доба мира и током широког спектра ванредних ситуација. Набавком CVN-77, десетог носача из класе *Nimitz*, наставља се модернизација државне флоте носача до структуре снага од 11 активних носача и једног носача за обуку у саставу резервних снага. Укупна структура снага од 12 носача омогућиће Сједињеним Државама да обезбеде распоређивање тактичке групе носача на нивоу који омогућава обликовање међународног безбедносног окружења у складу са нашом безбедносном стратегијом и обавезама. Поред тога, контингент подморница, у складу са поновном проценом потребе за мирнодопско присуство у прекоморским регионима, биће набављен према дугорочној стопи од једне и по до две годишње, у складу са циљаним нивоом снага од 50 ударних подморница.

Снаге КоВ за борбу на копну. Копнена војска се суочава и са краткорочним и са дугорочним изазовима у реализацији свог текућег планираног програма модернизације. Смањење трошкова операција и подршке помоћи ће нам да остваримо потребна повећања фондова за модернизацију и обезбедиће неке додатне ресурсе поред претходно планираних. Ти додатни ресурси покриће један број најхитнијих потреба КоВ у модернизацији. На пример, КоВ ће убрзати увођење дигитализованог корпуса (Војска XXI) и брже завршити реконструисање дивизије Националне гарде КоВ.

„Дигитализација“ обухвата употребу модерних комуникационих потенцијала и рачунара који ће командантима, планерима и стрелцима омогућити брзо добијање и размену информација. Такво побољшано познавање ситуације изазваће револуцију у вођењу и темпу свих фаза борбених операција. Резултати недавних експеримената КоВ у ратоводству у Форт Ирвину (Irwin) и експерименти који следе користеће се за одређивање структуре снага, захтева у техници и доктрини дигитализованих јединица. КоВ је планирала да први дигитализовани корпус уведе у употребу 2006. године. Тај корпус се сада може увести једну до две године раније.

Програм реконструкције дивизије Националне гарде КоВ исправиће један важан недостатак у вођењу рата тако што ће борбене бригаде нижег приоритета претворити у CS/CSS јединице вишег приоритета. Тај програм (детално приказан у делу о снагама резервних компонента) установљен је прошлог лета, али је недовољно финансирање успорило темпо трансформисања. Министарство ће сада убрзати темпо повећавањем и краткорочног и дугорочног финансирања, те окончавањем програма у једном реалнијем року.

Мада ће ове активности побољшати дугорочни инвестициони програм КоВ, биће потребне додатне мере да се оствари избалансирани програм модернизације. Средином следеће деценије ући ће у производњу хеликоптер РАН-66 „команчи“ (Comanche) и самоходна хаубица „крусејдер“ (Crusader). Наш преглед потврђује да су оба система неопходна за концепцију Војска XXI. Саме уштеде од планираног смањења састава КоВ биће недовољне за потребе оба програма. Додатна финансијска средства из извора, као што су престојавање или затварање база, изванредно су важна за набавку тих система по предвиђеној динамици. Можда ће бити потребне и програмске измене, укључујући смањење сада планираних најважнијих набавки и репрограмирање других важнијих пројеката.

Одбрана од балистичких ракетних система на војишту. QDR је детаљно ревидирао све програме одбране од балистичких ракетних система на војишту и идентификовао програмска питања у систему ТНААД и систему ПВО за средње удаљености (MEADS). Технички неуспеси у програму тестирања ТНААД захтевали су реструктурирање и озбиљно довели у питање могућност да програм испоштује рок 2004. године. То реструктурирање ће поправити стабилност програма, смањити ризик и омогућити нам да испитамо заједничке тачке између ракета за пресретање и ударних платформи које се користе код система ТНААД и морнарничког система за цело бојиште. Програм MEADS, заједнички програм развоја система ракетне одбране за војиште са Немачком и Италијом, тренутно нема обезбеђено финансирање после 1998. године. У QDR-у, Министарство је донело одлуку да финансира програм током 1999. године. QDR је поново афирмисао наш приступ високоприоритетном усавршеном „петриоту“ (Patriot Advanced Capability-3) и морнарничким системима за одбрану рејона на нижем нивоу,

морнаричком систему за цело војиште у вишем нивоу, те програму ваздухопловног ласера. Поред тога, Министарство је одлучно да и даље ради на повећању могућности за дејства против балистичких и крстарећих ракета на војишту пре лансирања, чиме се смањује оптерећеност пресретачких система и ослањање на њих.

Национална ракетна одбрана (National Missile Defence – NMD). Развијање могућности САД да распореде системе националне ракетне одбране који ће обезбедити заштиту од ограниченог напада балистичким ракетама, представља велики национални приоритет. Администрација је установила програм развоја чији је циљ да створи опцију за доношење одлуке о распоређивању већ 2000. буџетске године, ако би постојала одговарајућа опасност. Циљ програма је да се постигне почетна оперативна могућност (Initial Operational Capability) у року од три године након што таква одлука буде донета. Међутим, ми смо у QDR одредили да постојећи програм NMD не може да оствари те циљеве са програмираним буџетом. Анализом је даље закључено да за NMD треба усмерити знатна додатна финансијска средства током следеће три године, али је напоменуто да ће, чак и са додатним фондовима, NMD и даље бити програм са веома високом динамиком и техничким ризиком. Министарство је одлучило да дода потребна финансијска средства од укупно 2 милијарде долара. Међутим, тачан износ и расподела током наредних година још се разматра.

Одбрана од крстарећих ракета (Cruise Missile Defence – CMD). Сходно обавештајним проценама да се после 2000. године по снаге САД може јавити опасност од крстарећих ракета, МО има значајан програм одбране од крстарећих ракета на војишту. Он би могао пружити значајну помоћ раду на националној одбрани од крстарећих ракета. Министарство је одлучило да током неколико следећих година појача тежиште на националној одбрани од крстарећих ракета.

Навигација. Надградња Глобалног позиционог система (GPS) базираног у свемиру и усклађивање са правилима Управљања глобалним ваздухопловним саобраћајем (Global Air Traffic Management – GATM), које ће ступити на снагу током следећих неколико година, захтеваће велике трошкове у будућности који ће тек бити одређени. Проблем навигације јесте да се угради ефикасна надградња констелацији сателита ГПС и навигационој опреми корисника која нам омогућава да реагујемо ефикасно у доба кризе и да олакшамо наше учешће у систему GATM и другим навигационим и безбедносним активностима. Директива председника о GPS од марта 1996. године налаже Министарству да спроводи заштиту нашег приступа позиционим информацијама GPS у случају потенцијалног непријатељског електронског осматрања, као и могућности да непријатељу онемогућимо употребу GPS. Програмска одлука као подршка тој директиви планира се за крај 1998. године. Напоре МО да обезбеди усклађеност са новим режимом GATM координирају Савезна управа за ваздушну пловидбу (Federal Aviation Administration – FAA) и Међународна организација цивилне ваздушне пловидбе (International

Civil Aviation Organization – ICAO). Биће потребне знатне инвестиције да се веома велика флота авиона Министарства адекватно опреми. Министарство мора увести потребну навигациону опрему у складу са новим процедурама FAA и ICAO да би сачувало могућност распоређивања наших снага по целом свету, избегло закашњења и побољшало могућност управљања ваздушним простором.

Трансформисање нашег одговора на асиметричне изазове

Саставни део наших напора да трансформишемо Министарство за будућност јесу и наши напори да посветимо пажњу асиметричним изазовима. Већ су у току мере за припрему наших снага да се суоче са овим изазовима, од увођења нових потенцијала до прилагођавања како ће снаге САД дејствовати у будућим ванредним ситуацијама. Да би осигурали да снаге САД могу ефикасно да реагују на такве изазове до 2010. године и после тога, Уред секретара одбране, Здружени генералштаб, видови ОС и главнокомандујући раде заједно у неколико области. Најважније међу тим опасностима јесу НБХ оружје, тероризам и информациони рат.

Контрапролиферација. Последњих година Министарство је значајно напредовало у интегрисању ризика повезаних са употребом противничког НХБ оружја у наше активности око војног планирања, набавки, обавештајних послова и међународне сарадње. Та потреба била је посебно истакнута у процени већег рата на војишту сачињеној у QDR. У складу с тим, министар одбране повећао је планиране трошкове за контрапролиферацију за око једну милијарду долара током програмског периода, нарочито за мере заштите од хемијског оружја. Са том додатном инвестицијом, Министарство ће наставити да јача постојеће могућности САД. Те активности имаће пресудну важност у обезбеђивању могућности снага САД за контрапролиферацију које су им потребне на преласку у 21. век.

QDR је истакао два кључна изазова која Министарство мора прихватити као део своје стратегије да би обезбедило приправност за контрапролиферацију: Министарство мора *институционализовати* контрапролиферацију као организационо начело у сваком аспекту војне активности, од логистике до маневара и ударног ратовања, те *интернационализовати* те исте напоре да би подстакло наше савезнике и потенцијалне коалиционе partnere да обучавају, опремају и припремају своје снаге да дејствују са нама у условима НБХ дејстава.

Да би помогли институционализацију концепција контрапролиферације, Здружени генералштаб и главнокомандујући ће за борбу против НБХ оружја, развити интегрисану стратегију, која обухвата и офанзивне и дефанзивне мере. Војска САД ће и даље развијати регуларну обуку појединаца, јединица, здружених и комбинованих снага и спроводити вежбе које садрже реалне опасности од НБХ оружја. Таква обука и вежбе су најбоље средство за проверу оперативних концепција и доктри-

не, као и за подстицање иновација и прилагођавања. Биће истражено и рано распоређивање или претходно позиционирање на војишта система и људства одбране од НБХ дејства, као и ракетне одбране.

Текући програми МО са тежиштем на будућим могућностима контрапролиферације обухватају:

- Програме ракетне одбране војишта;
- Развој могућности уништавања утврђених и/или дубоко укопаних циљева;
- Програме детекције биолошког оружја и ургентног реаговања;
- Детекцију, заштиту и деконтаминацију од хемијског оружја;
- Повећање финансирање активности снага за специјална дејства у области контрапролиферације.

Напоре на институционализовању концепција пролиферације и повећавању наше способности да дејствујемо у НБХ условима допуњавају напори САД да интернационализују контрапролиферацију охрабривањем савезника и пријатеља да спроведу слично прилагођавање. С обзиром на вероватноћу да ће се снаге САД у будућности борити у коалицији са другима, комбинована приправност представља кључну потребу. Ако нису адекватно припремљени да се хватају у коштац са опасностима од НБХ оружја или напада, савезници и пријатељи могу да представљају слабости коалиције предвођене Сједињеним Државама. Потенцијални коалициони партнери се поготово не могу ослањати на то да им снаге САД обезбеде могућности пасивне и активне одбране од НБХ опасности. Сарадња САД у области контрапролиферације са савезницима у НАТО преко Више војне групе о пролиферацији обезбеђује темеље за побољшавање приправности дугорочних савезника и потенцијалних коалиционих партнера. Сада је у току рад на јачању међународног партнерства у области контрапролиферације са савезницима и пријатељима у Азији.

Заштита снага и борба против тероризма. Током последњих неколико година, а нарочито после напада на Куле Кобар (Khobar Towers), Министарство је брзо реаговало са циљем да смањи осетљивост Америке на терористичке нападе и да снаге САД у борби против тероризма учини надмоћнијим, какве су и у другим врстама ратовања. Министарство ће обезбедити да снаге САД дејствују по прописаним стандардима за борбу против тероризма, да побољшају прикупљање и расподелу обавештајних података и размену података са савезницима, те да ојачају наше потенцијале за заштиту грађана и војног састава од напада хемијским и биолошким оружјем, са специјалним нагласком на регионе великог ризика. У будућим напорима тежиште ће бити на јачању могућности и антитероризма и контратероризма, а кретаће се од политичких иницијатива и побољшања планирања и обуке, до развоја нових оперативних система за борбу против тероризма.

Да би војска САД добила довољно ефикасан антитерористички потенцијал, Министарство ће предузети неколико иницијатива. Појачаће обуку за заштиту снага користећи мобилни приступ „обучи учите-

ље“, који ће обухватити више команданте и њихово кључно особље. Министарство ће, такође, наставити да побољшава новостворену јединицу за реаговање на примену хемијских и биолошких средстава, која је у саставу поморскодесантних снага и која се бави последицама у хемијски и биолошки контаминираним окружењу. Најзад, Министарство ће непрекидно процењивати осетљивост својих објеката код куће и у иностранству, те увести неопходна побољшања ради заштите њихове физичке сигурности.

Министарство је такође одлучно да током следеће деценије побољша осетљиву контратерористичку обуку и технологије за одвраћање, наношење пораза и енергично реаговање на терористичке нападе. Контратерористичке снаге ће и даље имати најсавременију могућу обуку, често вежбати да одрже стечену ефикасност, развијати нове вештине, те радити са иностраним партнерима да би усавршили комбиноване вештине и развили међусобно поверење.

Мада снаге САД тренутно поседују софистициране системе за борбу против тероризма, Министарство повећава инвестирање у истраживање и развој у тој области. Та финансијска средства ићи ће за потребе неколико најсавременијих развојних програма укључујући: системе за откривање, процењивање и онеспособљавање великих аутомобила бомби; могућности за детекцију експлозива са безбедне даљине; технике за ублажавање удара експлозије код већ постојећих и будућих физичких структура; могућности за надгледање и праћење штетних материјала који се могу користити у терористичким нападима, те побољшања на роботским возилима која се користе у контратерористичким операцијама.

Информационе операције. Рад на експлоатацији информационе технологије ради прилагођавања и трансформације војске САД прилично је одмакао. До данас, Министарство је већи део активности у овој области усмерило на заштиту веома важне инфраструктуре САД од непријатељских информационих операција и на развој могућности САД за информационе операције у мирнодопском ангажовању, ванредним ситуацијама мањих размера и већим ратовима на војишту.

Мада су наши садашњи потенцијали за одбрану од информационих операција одговарајући, све већа доступност и мање цене софистициране технологије за потенцијалне противнике захтева одлучно ангажовање на повећању наших могућности за дејство у условима информационих претњи. Од пресудне важности за осигурање таквих могућности биће институционализовање информационих операција – то јест, укључивање концепција информационих операција у војно планирање, програмирање, финансирање и операције. У контексту *Заједничке визије 2010*, наставићемо да развијамо додатне смернице за јачање сигурног дотока информација – заштиту, интегритет и доступност критичних информационих система и мрежа. Даље, доделићемо адекватна средства за те активности у оквиру наших инвестиционих програма за информациону технологију и побољшати процес планирања и реализације у целој

одбрани, редовно оцењујући адекватност финансирања за све компоненте програма за безбедност информација.

Одбрана од непријатељских информационих операција захтеваће апсолутну сарадњу између Министарства одбране, других савезних агенција, оружаних снага, трговинских предузећа, наших савезника и јавности. Министарство тесно сарађује са Председничком комисијом за специјалну инфраструктуру ради развијања тог кооперативног односа. Техничке мере за заштиту војних информационих система, и хардвера и софтвера, навелико се проширују, а сви видови ОС сада обезбеђују могућности за тестирање и процену својих информационих мрежа и система. Могућности за заштиту информационих система морају се такође проширити изван традиционалних војних структура у области цивилне инфраструктуре која опслужује потребе државне безбедности као што су телекомуникације и системи ваздухопловне контроле летања.

Офанзивна дејства за онемогућавање приступа информацијама противнику такође су део војних могућности САД. Такве могућности ће убудуће бити повећане како би се осигурало да Сједињене Државе задрже информациону преоћ за време сукоба.

Закључак

Припремање сада за будуће изазове пресудно је за успех наше одбрамбене стратегије кроз цео период од 1997. до 2015. године. Министарство је одлучно да реализује и гарантује *Заједничку визију 2010* и комплементарне визије видова ОС. Напори да се наше садашње снаге модернизују саставни су део те реализације; још важнији су напори да се искористе предности нових технологија за управљање револуцијом у војним пословима кроз нове оперативне концепције, нову доктрину и, коначно, организационе промене. Поред тога, Министарство мора институционализовати новаторска истраживања, као што су борбене лабораторије и експерименти из ратоводства, да би се осигурало да будуће концепције и могућности буду успешно и на време интегрисане у снаге. Најзад, морамо и даље будно мотрити асиметричне стратегије које прете нашим снагама и грађанима тако што ћемо јачати активности за смањивање вероватноће њихове примене и потенцијалног утицаја, те развијати низ могућих начина реаговања. Кроз све те напоре и активности Министарство одбране се, замашним темпом, и само трансформише.

Део VIII

Остваривање одбрамбене инфраструктуре 21. века

Наше војне снаге и операције драматично се мењају, што је реакција на промене безбедносног окружења и достигнућа у технологији. Начин на који пружамо подршку ратнику такође се мора променити.

Министарство мора бити мање, ефикасније и рентабилније да би брже, боље и јефтиније служило ратнику. Није то само прилика да се променимо, то је захтев да се променимо. Снаге предвиђене у *Заједничкој визији 2010* захтеваће радикално другачију структуру подршке. Да би се добиле такве снаге, биће потребно и стално повећавање инвестиција. Да би могло остварити те инвестиције, биће потребно да Министарство постигне адекватну ефикасност у дејствима подршке. Најбољи извори финансијских средстава за те инвестиције налазе се у операцијама подршке Министарства. Зато је потрага за новим начином да МО побољша своје операције подршке била свеобухватна и дубока.

Инфраструктуру МО чине разноврсне активности које остварује група још разноврснијих организација. Најистакнутији међу њима су објекти за оперативне снаге, програми обуке за војни састав, логистичка подршка, централне персоналне службе и штабне функције. Организације које су обављале те функције обухватале су 48 процената укупно запослених (војних и цивилних лица) МО у 1997. буџетској години. Поред тога, 7 одсто запослених у МО обезбеђује медицинску заштиту за активни и пензионисани војни састав и чланове њихових породица, а још 6 одсто извршава функције везане за научне и технолошке програме, те централне службе командовања, управљања и везе. Укупно, *61 проценат људи које је запошљавало МО у 1997. буџетској години извршава инфраструктурне функције.*

Током смањивања војске у периоду после хладног рата, МО је покушало, упоредо са сажимањем структуре снага, да смањи војну инфраструктуру – укључујући војне базе и састав повезан с њима. Међутим, смањивање инфраструктуре – што захтева одвојене мере – заостаје за смањењем структуре снага.

Конкретно, од 1989. до 1997. године, Министарство је смањило укупни активни војни састав за 32 процента, што ће се до 2003. године, као последица QDR, попети на 36 процената. Поређења ради, чак и након окончања четири круга престројавања и затварања база (BRAC), структура база широм света (у прекоморским земљама и код куће) биће смањена за само 26 одсто. Смањење само домаћих објеката износи 21 одсто.

На исти начин, цивилни и војни састав запослен у инфраструктурним активностима смањен је само за 28 одсто од 1989. године. Планови развијени пре QDR били су усмерени да остваре укупно смањење запослених у инфраструктури за 33 одсто до 2003. године. То смањење биће остварено, иако ће неке критичне инфраструктурне активности, на пример програми науке и технологије и програми за унапређење квалитета живота војних лица, бити само незнатно смањене или чак и повећане.

Да би се превазишао јаз између смањења структуре снага и инфраструктуре и почео смањивати *део* војног буџета намењен инфраструктури, QDR предлаже следеће четири мере:

– Извршити смањење од 109 000 цивилног и војног састава везаног за инфраструктуру више него по иницијативама у буџету МО за 1998. буџетску годину. Захваљујући тим смањењима оствариће се укупно смањење од 39 процената запослених у инфраструктури од 1989. године.

– Тражити одобрење за још два круга BRAC, један 1999. и други 2001. године.

– Побољшати ефикасност и извршавање функција подршке МО усвајањем новаторске праксе у управљању и пословању приватног сектора. То обухвата „преструктурирање“ или „реформисање“ помоћних функција МО, на пример побољшање ефикасности (streamlining), реорганизовање, смањивање, консолидовање, компјутеризовање и комерцијализовање.

– Као веома важан део тог преструктурирања, размотрити много више неборбених помоћних функција МО као кандидате за снабдевање из извора ван војске – позивање комерцијалних фирми да конкуришу јавном сектору за преузимање извесних функција подршке. Досадашње искуство МО са снабдевањем из спољних извора показује да и оно може да користи многе повољности које приватна индустрија има из спољних извора – веће тежиште на суштинским задацима, бољи квалитет услуга, бољу могућност реаговања и агилност, бољи приступ новим технологијама, те мање трошкове.

Смањење основне структуре Министарства одбране

Када је Министарство одбране применило смањење BRAC у периоду после хладног рата, након почетних већих трошкова полако су почеле да се остварују уштеде. Та смањења су сада отприлике упола завршена. Од 1996. буџетске године МО је од тих смањења почело да остварује знатне уштеде, које ће и даље расти. Међутим, QDR је открио да МО још има прешироку структуру база која захтева још два круга BRAC слична онима из 1993. и 1995. године. У наше планове смањивања инфраструктуре кроз BRAC морају бити укључене не само базе и помоћни објекти него и лабораторије и пробни полигони који служе за истраживање, развој, тестирање и процену.

Први кораци ка преуређењу инфраструктуре Министарства одбране

Пошто је величини војне инфраструктуре посвећена знатна пажња у прегледу BUR и ранијим проценама, QDR је ставио значајан нагласак на операције инфраструктуре. Тај део процене био је мотивисан сличношћу између великих делова инфраструктуре МО и пословних активности, као и схватањем да је америчка пословна пракса претрпела револуционарну трансформацију. Министарство мора прихватити и прилагодити искуства приватног сектора ако хоће да наше оружане снаге задрже конкурентност у глобалној безбедносној арени која се веома брзо мења.

Инфраструктура органа Министарства одбране и општевојна инфраструктура. Органи (агенције) Министарства одбране и општевојне активности реализују функције обезбеђивања и снабдевања заједничке за више компонената МО. Тренутно има 24 органа (агенције) Министарства одбране и око 80 општевојних програма. Те централизоване организације и програми пружају услуге које се крећу од обавештајних дејстава до војних магацина, те од здравствене заштите до истраживања и развоја. У 1997. буџетској години на инфраструктуру органа МО и општевојну инфраструктуру одлазило је 22 процента укупног финансирања МО за инфраструктуру, а било је обухваћено 117 000 цивила и 128 000 војних лица.

Пре QDR, Министарство је планирало да смањи инфраструктуру органа МО и општевојну инфраструктуру за више од 16 000 цивилних и 6 000 војних дужности у периоду од 1997. до 2003. године, што представља смањење за 9 одсто. QDR је прегледао све активности органа МО и општевојне активности да би одредио оне које би се могле обављати ван војске, реорганизовати или консолидовати. Као резултат тога, усвојене су иницијативе које ће још више смањити састав и трошкове инфраструктуре органа МО и општевојне структуре:

- Реализовати из извора ван војске одабране функције Органа МО за логистику, укључујући каталогизацију, те проширити конкуренцију за ликвидацију и физичку дистрибуцију.

- Преуредити рад Војнофинансијске обрачунске службе консолидовањем и обављањем обрачунских функција ван војске те повећањем ефикасности плаћања.

- Обезбеђивати ван војске одређено лечење пацијената, медицинску обуку и подршку објеката у Програму војног здравства.

- Консолидовати 16 великих центара за обраду којима управља Војни орган информационе службе у шест центара.

- Преуредити пословне процесе у Војној истражној служби повећањем ефикасности безбедносног истражног процеса и примењивањем тарифа службе.

- Комбиновати оперативне команде и користити услуге ван војске за послове надгледања у Агенцији за инспекције на лицу места.

- Смањити за 6 одсто финансијска средства за већину других органа МО и општевојних активности које нису поменуте у претходном тексту, као залог док не буде завршен детаљан наредни преглед до 30. новембра 1997. године.

Применом тих иницијатива QDR, у органима МО и општевојним активностима биће елиминисано више од 18 000 цивилних и готово 2 000 војних радних места до 2003. буџетске године. Заједно са смањењима већ уграђеним у војни буџет, у 2003. буџетској години биће одређено 18 одсто мање људства за активности органа МО и општевојне активности него у 1997. буџетској години.

Инфраструктура војних управа. Већи део инфраструктуре МО је у војним управама (санитетска и логистичка функција су већи изузеци).

Та инфраструктура организована у складу са функционалним линијама, обезбеђује ресурсе за управљање одбрамбеним снагама, објекте из којих одбрамбене снаге дејствују, обуку која није у јединицама и подршку састава. Инфраструктура војне управе такође се састоји од подршке набавци (укључујући рад у науци и технологији, као и тестирање и процену) и програма С4И (системи за командовање, управљање, везе, рачунаре и обавештајну делатност). У 1997. буџетској години, инфраструктура војних управа користи 78 одсто укупног финансирања инфраструктуре Министарства и запошљава 572 000 цивилних и 557 000 војних лица.

Пре QDR, војне управе су планирале да смање број лица у инфраструктури за 58 000 цивилних и 20 000 војних радних места кроз FYDP (Војни програм за будуће године), што укупно износи око 7 процената. Усвајањем „најбоље пословне“ праксе, надзирањем побољшања ефикасности (streamlining), елиминисањем редундантних функција и кориштењем спољних извора или приватизацијом, где је то погодно, војне управе ће бити у могућности да још више смање трошкове инфраструктуре и састава. Конкретни предлози обухватају следеће:

– Смањити трошкове логистичке подршке интегрисањем организација и функција (снабдевање, финансије, аутоматска обрада података, превоз, одржавање и набавка) које се сада врше на више локација у једној географској области. Свака војна управа смањиће инвентар и оперативне трошкове тако што ће заједно користити и повезивати инвентаре на нивоу корисника, те елиминисати редундантне објекте и операције.

– Спровести надметања јавног и приватног сектора за вршење ремонта који се не односи на тежишне могућности, када буду задовољени остали критеријуми за коришћење спољних ресурса. Поред тога, радићемо у кооперацији са индустријом на домаћим објектима да бисмо сачували вештине на нивоу завода и искористили вишак капацитета. Тим надметањем и смањењем вишка капацитета остварићемо додатне уштеде.

– Смањити слојеве надзора у штабовима и оперативним командама и елиминисати управна и помоћна радна места која више нису потребна захваљујући достигнућима у комуникацијама и информационој технологији. Министарство ће такође консолидовати део помоћне инфраструктуре ван Сједињених Држава. Тим мерама биће елиминисано 10 000 војних и 14 000 цивилних радних места.

– Увести конкуренцију, користити спољне изворе или приватизовати функције инфраструктуре војних управа које су уско повезане са комерцијалним предузећима. Велики део тих мера односи се на логистичке и функције обезбеђења објеката. Војне управе очекују да ће се тим иницијативама, од сада до 2003. буџетске године, елиминисати 25 000 војних и 30 000 цивилних радних места.

Применом иницијатива QDR, до 2003. буџетске године биће елиминисано још 53 000 цивилних и 35 000 војних радних места у војним управама. То чини укупно смањење од 15 процената од 1997. до 2003. године (укључујући и иницијативе усвојене пре QDR). До 2005. године биће још једно мање смањење од око 7 700 људи, након што се остваре сви ефекти QDR.

Даље преуређивање инфраструктуре Министарства одбране

Иницијативе скициране у претходном тексту смањиће број запослених у инфраструктури за око 109 000 – око 72 000 цивилних и 37 000 војних места – више него у смањењима већ обухваћеним војним буџетом поднесеним Конгресу у фебруару 1997. године. (Када иницијативе QDR буду у потпуности реализоване у годинама после 2003, укупно смањење броја цивила износиће приближно 80 000.) Као последица тога, до краја 2003. буџетске године, иницијативе QDR заједно са мерама поднесеним са буџетом смањиће број запослених у инфраструктури на 1,2 милиона, што је 39 процената ниже од нивоа из 1989. године. Та смањења, међутим, не остварују оно што је могло бити постигнуто свеобухватним преуређењем одбрамбене инфраструктуре.

Схватајући потребу за даљим преуређењем одбрамбене инфраструктуре, министар одбране је оформио Оперативну групу за реформу одбране да истражи Уред министра одбране, органе МО, теренске активности МО и војне управе. Та панел група извршиће преглед стања, намена, ресурса, операција и захтева тих организација са намером да се преуреди начин на који раде. Панел група ће почети са радом у пролеће 1997. године и поднети извештај о својим налазима до 30. новембра 1997. године.

Поред тога, иницирана је специјална студија о штабовима и специјалностима у свим видовима ОС. Та унутрашња оцена даће свеобухватан преглед штабних активности (осим већине оперативних команди) и има за циљ побољшање ефикасности (streamlining) административних командних и управних операција, елиминисање редундантности и смањење сувишних слојева у организационој хијерархији. Извештај и препоруке биће поднесени министру одбране до 29. августа 1997. године.

Министарство одбране ће такође истражити статутарне одредбе које искључују мере које би смањиле инфраструктуру без жртвовања војних могућности. Посматрано из економске перспективе, те статутарне одредбе могу се упоредити са прописима који важе у приватној индустрији. Прописи о активностима инфраструктуре МО нису класичне одредбене контроле над ценама или стопама враћања, него су сличне прописима ваздухопловних, железничких и камионских фирми – већином укинутим крајем седамдесетих и почетком осамдесетих година – по којима се од фирми захтевало да опслужују нека тржишта, а спречавало да улазе у друга.

За МО су нарочито значајне две врсте статутарних олакшања:

– Министарству одбране потребна је флексибилност да смањи физичке капацитете, кроз један процес као што је увођење закона о престојавану и затварању база, ради смањења сувишне структуре база у складу са смањењем снага САД после хладног рата.

– По статуту (Кодекс војних закона САД 10, Део 2466), од МО се тражи да извршава 60 одсто ремонта у државним заводима. Ослобађање од ове одредбе омогућило би Министарству да склапа уговоре за оне функције које не утичу на суштинске могућности и које могу јефтиније извршавати фирме из приватног сектора.

Министарство се суочава и са другим законским баријерама према већем коришћењу конкуренције за услуге које пружају инфраструктурне активности. Да би се омогућило преуређивање ради повећања ефикасности, биће урађени накнадни законски предлози.

Пут напред

Најтежи захтев који је пред војском САД је вођење и добијање ратова наше државе. Да би остварило ту намеру, Министарству је потребна жилава и модерна инфраструктура. Мада ће недавна смањења вратити инфраструктуру МО на њену историјску сразмеру у односу на величину укупних снага, јасно је да су и даља смањења могућа и да се морају извршити да би се могли испуњавати захтеви обуке, модернизације и операција са мањим трошковима.

У сарадњи са Конгресом, Министарство ће елиминисати неефикасност коју намећу застарели прописи и поступци и увести модерну, рентабилну пословну праксу. Ако то учинимо, активности подршке умногоме ће повећати борбену моћ наших снага уз мање трошкове.

Део IX

Ресурси одбране

QDR је обухватио и разматрање финансијских услова у развоју програма за задовољавање захтева одбрамбене стратегије. Држава неће, сем ако не дође до већег погоршања развоја догађаја у свету, подржати значајно веће ресурсе одређене за националну одбрану него што су сада – око 250 милијарди долара годишње у сталној вредности долара из 1997. године. Спорије напредовање у остваривању циљева смањења дефицита могло би да изазове притисак да се трошкови за МО још сниже. Истовремено, у МО већ постоје тензије око приоритетних ресурса у оквиру постојећег буџета и програма.

Најнепосреднији симптом тих тензија јесте хронично пребацавање финансијских средстава планираних за набавке на операције и подршку. Штавише, финансијски планови који подупиру одлучност МО да одржи високу готовост, да заштити структуру снага и да инвестира у савремену

опрему, постали су све осетљивији на низ потенцијалних сметњи, од којих су неке сасвим вероватне и предвидљиве, а друге неизвесније. Због тога, важан задатак QDR био је да се одреди, на основу изабране стратегије, где да се изврше прилагођавања програма која би поправила финансијски положај Министарства. Тежина доношења тих одлука одражавала је основни изазов стратегији: како постићи праву равнотежу између испуњавања хитних обавеза у садашњости и улагања у обавезну модернизацију за будућност.

Проблеми инвестирања

За остварење стратегије обликовања међународног безбедносног окружења, реаговања на целокупан спектар криза и агресија, те припремања сада за будућност, потребне су знатне и приправне снаге, заједно са фокусираним програмом инвестиција у побољшавање опреме коју ће те снаге користити. Мада постојећи планови и даље пројектују знатно повећана финансијска средства за модернизацију, Министарство је морало да плаћа оперативне трошкове из средстава планираних за инвестирање, што угрожава могућност реализације тих планова. Према томе, тежиште QDR је било да изгради солидну финансијску базу за програм модернизације која би могла да подржи будуће могућности за вођење рата које се траже у *Заједничкој визији 2010*. Кључ за ту базу јесте да се заустави хронично рушење планова модернизације тако што ће се правилно пројектовати и финансирати оперативне и активности подршке Министарства.

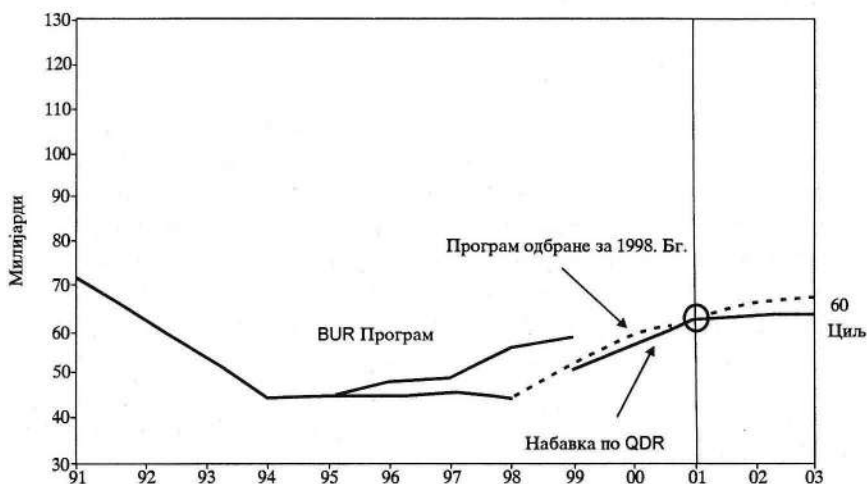
Циљ од 60 милијарди долара. Ради модернизације снага, Министарство је установило циљ да до 2001. буџетске године повећа финансијска средства за набавке на око 60 милијарди долара. Председавајући Здруженог генералштаба потврдио је тај циљ током припрема и представљања Конгресу два последња буџета одбране. Мада смо, као резултат QDR, извршили нека смањења у програму модернизације, 60 милијарди долара остаје приближан ниво финансијских средстава за набавке за који Министарство верује да је неопходан за модернизацију чак и мањих снага које ће бити резултат QDR. На путу ка том циљу, Министарство је установило нешто ниже прелазне циљеве од 49 милијарди долара у 1999. и 54 милијарде у 2000. буџетској години. Да би се остварили ти циљеви, биће потребно стално радити на смањењу трошкова одбрамбене инфраструктуре.

Императив модернизације. У годинама одмах по окончању хладног рата, смањења трошкова Министарства нису била у сразмери са смањеним трошковима набавке. Та одлука је одражавала мудар, прорачунат ризик који је иницирала Администрација председника Буша и наставила садашња Администрација. Такав приступ био је могућ зато што су током осамдесетих година купљене велике количине модерне опреме, па је смањењем снага почетком деведесетих омогућено повлачење старијих бродова, ваздухоплова и оклопних возила. То смањење је сад

Циљ набавки по QDR

Трендови набавки (1991. - 2003.)

- у тадашњим доларима -

завршено, дивиденда од смањења набавке је потрошена, а инвестирање у модернизацију треба да се обнови. У супротном, технолошка супериорност наших снага – и наша способност да одржавамо стокове њихове опреме – временом ће опасти.

Међутим, сваки нови програм одбране од завршетка извештаја BUR 1993. године морао је да одлаже план од претходне године да би могао почети са повећавањем трошкова набавке. Због тога се, код сваког наредног буџета, јаз у плановима набавке Министарства померао једну годину у будућност, а кумулативни износ набавке планиране у сваком програму опадао. На пример, док је у Програму одбране за будуће године (FYDP), везаном за буџет из 1995. буџетске године и развијеним после извештаја BUR, планирано повећање набавке у 1998. буџетској години на 54 милијарде долара, буџет поднесен у фебруару 1997. године тражи финансијска средства за набавке од 42,6 милијарде долара. Поред тога, у буџетима за 1996, 1997. и 1998. годину нашао се кумулативни губитак од 18 милијарди долара у финансијским средствима за набавку у односу на план BUR.

Та одлагања јесу, генерално, одраз високог приоритета који Министарство придаје садашњим трошковима за готовост. Но, поред тога, до њих је дошло зато што наши планови нису регулисали финансијски ризик на начин који је одражавао значај који такође придајемо инвести-

рању у будућност. Као најдискреционија област буџета у оквиру једног установљеног стања снага и операција, модернизација се несразмерно много омета и трпи промене до којих долази у припреми и реализацији буџета и програма. Ако не би били заштићени од те шеме пребацивања средстава, планови набавке би највероватније наставили шему опадања које су трпели последњих година, а планирано повећање од 42,6 милијарди на око 60 милијарди долара не би могло да се оствари.

Оцењивање проблема са ресурсима

Сходно томе, главни циљ QDR у управљању ресурсима јесте схватање финансијског ризика у програмским плановима Министарства и смишљања приступа за управљање тим ризиком. Први корак била је детаљна анализа потенцијалних извора нестабилности који су уграђени у садашњи FYDP (Програм одбране за будуће године) и импликације те нестабилности за захтеве у финансирању за године после 2003. Та анализа послужила је уоквирењу финансијског контекста за доношење одлука у QDR и поправиће изгледе за потпуно извршење директива које произлазе из ње.

Процена је усредсређена на три извора сметњи за програмске планове Министарства:

– *Пребацивање* на друге рачуне финансијских средстава планираних за набавке током FYDP.

– Акумулирање у „*bow wave*“ (*ударни талас*) пројектованих финансијских средстава за модернизацију у годинама после FYDR.

– *Технички ризик* и неизвесност програма повезани са комплексним радом на најновијем развоју, што је довело до неизбежног пораста трошкова и утицало на смањења у другим програмима.

Пребацивање средстава. Основни извор нестабилности у садашњим плановима Министарства јесте пребацивање на друге активности финансијских средстава планираних за набавке. То хронично осипање средстава за набавке има три генерална извора.

– *Непрограмирани оперативни трошкови.* У развоју новог буџета појављују се непрограмирани трошкови који се морају платити, због којих се пребацују финансијска средства претходно планирана за набавку. Најпредвидљивији узроци тих трошкова настају из потцењених трошкова свакодневних операција војног естаблишмента, нарочито одржавања у заводима, одржавања непокретне имовине, војне изградње и медицинске заштите. Најмање предвидиви од тих трошкова су све већи трошкови непланираног распоређивања снага и ванредних ситуација мањих размера.

– *Неостварене уштеде.* До пребацивања средстава такође долази када уштеде које се очекују из иницијатива као што је конкурентно

снабдевање из извора ван војске или преуређивања пословног процеса, не испуне потпуно та очекивања. Међу напорима Министарства да прилагоди све мањи буџет у годинама после 1985. јесте и велики број разноврсних иницијатива за смањење трошкова вршења задатака одбране. Мада су такве иницијативе уштеделе Министарству много милијарди долара, оне такође уводе значајан извор нестабилности у финансијске планове. Ако се не остваре, то има за последицу непланиране трошкове који се морају платити са малог броја дискреционих рачуна, пре свега оног за модернизацију.

– *Захтеви новог програма.* До нестабилности такође долази због промена програмских планова. Важне политичке одлуке могу променити наше приоритете на начине који захтевају нове инвестиције тамо где претходно никакве нису биле планиране. Један пример који произлази из QDR јесте додавање око 2 милијарде долара у фонд за развој програма националне ракетне одбране као подршка политици „3 + 3“. Слично томе, можда ће касније бити потребно да Министарство одржава стратегијске нивое снага START I, ако споразум START II не ступи на снагу. Повећање савеза НАТО такође може изазвати пораст нових захтева за финансирањем. Свака од таквих политичких одлука могла би изазвати пребацивање финансијских средстава са рачуна за набавке и депласирати или пореметити друге инвестиционе планове.

Финансијски ризик услед пребацивања средстава варира. С обзиром на међународно безбедносно окружење и стратегију на којој је заснован QDR, могућност да се бар мали износ непрограмираних трошкова оствари из, на пример, дејстава у ванредним ситуацијама, јесте велика. Појава других непланираних трошкова као, на пример, непотпуно реализоване уштеде, много је неизвеснија и зависи умногоме од напредовања Министарства у ефикаснијем коришћењу одбрамбене инфраструктуре. Узимајући све у обзир QDR је пошао од претпоставке да ће, крајем текућег шестогодишњег плана, постојати опасност да чак 10 до 12 милијарди долара буду пребачене због непланираних рачуна, нереализованих уштеда, те нових програмских захтева. У таквим околностима финансијска средства за набавку осула би се од планираног нивоа од преко 60 милијарди долара током 2001. до 2003. буџетске године на распон од 45 до 50 милијарди долара. У односу на стратегију и приоритете у модернизацији који произлазе из QDR, програм набавки од не више од 50 милијарди долара годишње сасвим је неадекватан. Кварење и застаревање опреме ослабили би дугорочну структуру снага и довели у питање технолошку супериорност будућих снага. Концепције које се траже у *Заједничкој визији 2010* не би могле бити остварене.

Да би решило проблем пребацивања, Министарство ће преусмерити средства, стварајући око 6–7 милијарди долара годишње до краја FYDP, из уштеда добијених смањивањем снага (види Део V), повећањем ефикасности инфраструктуре (види Део VIII) и прилагођавањем пла-

нова модернизације (види Део VII). Коришћење тих средстава за прецизније програмирање трошкова функционисања војног естаблишмента и за заштиту од губљења уштеда које очекујемо из иницијатива смањивања трошкова, учиниће много за разбијање ерозије наших планова набавке. Мада уштеде идентификоване у QDR представљају стваран напредак у ублажавању будућег пребацавања финансијских средстава – па ће, према томе, знатно повећати стабилност програма одбране – да би се у потпуности осигурао програм модернизације, потребне су и додатне уштеде.

У решавању тог проблема може помоћи и један број других мера. Додатни кругови престојавања и затварања база створили би стабилне уштеде до 3 милијарде долара годишње. Дубље редуције одбрамбене инфраструктуре путем фундаменталнијих реформи тих активности – што је главни циљ Наменске групе за реформу одбране – такође би могле створити потребне инвестиционе фондове у годинама које долазе.

Да се, при неочекиваним захтевима за оперативне трошкове или другим новим захтевима за финансијским средствима, не би начинила грешка у плановима модернизације, проблему пребацавања средстава се мора прићи одлучно.

Дугорочни изазови. Први дугорочни изазов за програм одбране представљају потенцијални недостаци финансијских средстава за мање набавке. Све већи недостатак мањих делова опреме може у будућности захтевати непланиране трошкове који су од битне важности за одржавање стања и готовости материјалних средстава снага САД. Делови опреме као што су генератори, пољске кухиње и модификације електронске опреме – ствари битне за операције на терену – финансирају се у текућим плановима на нивоима који су знатно нижи од њиховог просека. Ти планови можда одражавају промену у традиционалном саставу захтева видова ОС за набавке. Међутим, они можда одражавају и пропуст у плановима Министарства, што уноси ризик донекле сличан ризику непредвиђених захтева за ремонт у заводу и захтева за одржавање некретнина. Те додатне потребе могу да захтевају будући раст инвестиција од око 2–3 милијарде долара годишње – чиме се још више појачава мотивација Министарства за стварање уштеда у трошковима инфраструктуре и за примену реформи набавки да би се на минимум svelo коштање опреме потребне за снабдевање снага.

Други дугорочни изазов у вези са ресурсима односи се на пројекције финансијских захтева за модернизацију после завршетка садашњег програма 2003. године. Пошто су програми одбране за будуће године (FYDP), један за другим, смањили количину набавки планираних за шестогодишњи период, нека од ових смањења акумулирала су се у дугорочне пројекције, створивши такозвани „bow wave“ (ударни талас) захтева за финансирање набавки средином следеће деценије.

Тај ударни талас је извор опасности за дугорочну могућност остварења планова Министарства за модернизацију. Пошто је, крајем осамдесетих, војни буџет почео да опада, Министарство је обратило већу

нажњу на ту опасност. Садашње пројекције показују да би акумулација захтева за инвестиције у годинама после FYDP могла нарасти за неколико милијарди долара за пројектоване програме модернизације. Мада је доста скроман по историјским стандардима и утиче на одабране програме, тај ударни талас имао би тенденције ремећења планова модернизације, осим ако не би, током наредних година, били на располагању додатни инвестициони ресурси. Извесна рационализација модернизације која произлази из QDR, нарочито у авијацији, утицаће на снижење ударног таласа – што ће побољшати могућност реализације у будућности, па према томе, и стабилност целокупног програма одбране. Остварење додатних уштеда у инфраструктури кроз фундаменталне реформе и престојавање и затварање база такође ће помоћи да се обезбеди дугорочна модернизација снага Министарства.

Технички ризик и неизвесност. Сви комплексни, технолошки напредни програми носе извесан ризик да ће коштати више него што је планирано. Када дође до непредвиђеног пораста трошкова, мора се пронаћи противтежа са другим програмима, што онда ремети укупан програм модернизације. Наш процес програмирања мора обезбедити довољну флексибилност у форми програмских резерви за случај такве опасности. Као резултат анализе QDR, свака војна управа планира да установи разумну финансијску резерву у својим плановима за покривање таквих пораста трошкова и за знатно смањење једног од дестабилизирајућих фактора који утичу на наше планове модернизације. Поред тога, Министарство ће изабрати неколико „пилот програма“ који ће „носити“ сличне резерве у буџету као средство ублажавања великих трошкова или удара на динамику који настају у години реализације.

Нова равнотежа ресурса

Усклађивања програма која произлазе из QDR успоставиће бољу равнотежу у програму и финансијским плановима МО између задовољавања хитних обавеза садашњег тренутка и инвестирања у императивну модернизацију за будућност. У складу са стратегијом и стањем снага, та усклађивања обезбедиће стабилнији и одрживији програм модернизације у следећем веку. Међутим, чак и после предузимања тих мера ради заштите планова набавке од поремећаја, остаће извесна могућност пребацивања средстава. Степен до којег стабилнији буџет и програм обезбеђују предвидљивост, што за узврат помаже у контроли трошкова набавке, требало би донекле да ублажи тај преостали финансијски ризик. То што ће нешто могућности за пребацивање финансијских средстава остати у програму одбране након примене ODR само служи да подвуче значај непрекидних напора Министарства да оствари фундаменталну реформу своје инфраструктуре и револуционарне промене у својој пословној пракси.

Што се тиче утицаја на ресурсе, достигнућа QDR се неће одмах читавати у бројкама. Укупна финансијска средства планирана за

набавку биће нешто смањена у односу на планове који су обухваћени у председничком буџету за 1998. буџетску годину. Међутим, нове пројекције буџета које су резултат QDR требало би да буду и лакше издрживе и мање осетљиве на непрекидно пребацивање средстава. Прави тест за било који финансијски план није само у бројкама које садрже него нарочито у стабилности и поузданости његових прогноза и усклађености са стратегијом којој служе. Том мером, QDR ће доказати да је дао значајан допринос управљању ресурсима које држава даје за националну одбрану. Подижући потенцијал и готовост снага, QDR ће истовремено лансирати план модернизације за будућност чији је темељ поузданији и сигурнији.

Наредне мере

QDR је учинио значајан напор да се схвате перспективни програмски и буџетски ефекти опција које је размотрио и произашлих одлука, а овај извештај верно одражава резултате тог рада. Сада када је QDR комплетиран, Министарство ће наставити да примењује нацрт шире директиве QDR уграђујући њене детаље у буџет за 1999. буџетску годину и програмске планове до 2003. буџетске године. Потпуне импликације QDR за програме и буџете добиће свој коначан израз у поднеску за нови буџет и програм у фебруару 1998. године.

Део X

Запажања председавајућег Здруженог генералштаба

Увод

Закон о одобравању буџета националне одбране за 1997. годину, поднаслов Б, део 923(ц), налаже да председавајући Здруженог генералштаба презентира секретару одбране самосталну оцену Четворогодишњег прегледа одбране (QDR).

Од почетка, Уред секретара одбране, Здружени генералштаб, видови ОС и борбени команданти тесно су сарађивали на овом послу да би обезбедили отворену размену мишљења и највећи могући консензус. Од почетка, такође, договорено је да се QDR мора заснивати на стратегији и да све препоручене промене у структури снага и програмима одбране морају бити тестиране у односу на предложену стратегију.

Препоручене промене изнесене у вашем извештају о QDR ојачаће наше оружане снаге и обезбедити нашој нацији дугорочно јаке одбрамбене програме потребне за заштиту интереса Америке далеко у следећем веку. Међутим, да би QDR имао жељени ефекат, морамо осигурати да уштеде које идентификује буду преусмерене на то да сачувају наше рачуне за набавке, решавају недавно искрсле проблеме готовости, као и на то да се учини све што је неопходно за очување вере нашег народа, и војника и цивила.

QDR је почео са подробном, заједничком анализом будућег безбедносног окружења у свету. Кроз тај процес развијен је консензус о комплексном свету са којим ћемо се ускоро суочити, те о потенцијално још опаснијем, са којим ћемо се суочити у будућности. У потпуности сам сагласан са закључцима до којих се дошло и који су усмеравали развој наше одбрамбене стратегије.

Стратегија

Данас нам се пружа јединствена стратегијска прилика. Више од педесет година били смо спутавани биполарним ривалством са противничком великом силом. Да бисмо се суочили са таквим светом, ослањали смо се на стратегију задржавања и дизајнирали наше војне снаге тако да реагују у случају да стратегија не буде успешна. Данас и сутра, имамо прилику да спроводимо стратегију ангажовања и да дизајнирамо војне снаге тако да допринесу успешности те стратегије.

У потпуности одобравам стратегију обликовања окружења ради промовисања америчких интереса у иностранству, приправности за реаговање на кризе – од операција у конфликтима мањих размера до већих ратова на војишту – те припремања сада за неизвесну будућност.

Што ефикасније обликујемо окружење, ређе ћемо морати да реагујемо на кризе у скорој будућности. Што се ефикасније припремамо за будућност, решавање дугорочних криза ће бити мање ризично.

Подржавам препоруку QDR да се задржи могућност вођења и добијања два истовремена рата на војиштима. У ближој будућности, наши национални интереси су у опасности у два региона – на Корејском полуострву и Блиском истоку. У даљој будућности, без обзира како буду решене те потенцијалне кризе, Сједињене Државе ће и даље имати трајне националне интересе у различитим областима у свету. Ако наша држава жели да остане глобална сила, мораћемо да задржимо способност да се боримо и победимо у више региона истовремено. Уверљива способност да то чинимо може да значи да можда нећемо никад ни морати да је употребимо.

Наш задатак је да избалансирамо краткорочне захтеве и потребу да се припремимо за дужи период. Морамо доминирати и будућим бојиштем, где ће технологија изменити изглед рата, као што доминирамо данас. Морамо почети да се припремамо сада за потенцијално опаснију будућност која доноси сталне опасности и изазове, укључујући асиметричне претње као што су тероризам, хемијско и биолошко оружје, те информациони рат.

Процена снага

Препоруке за структуру снага и програм одбране у QDR заснивају се на веома екстензивном аналитичком раду. По мојој професионалној

оцени, снаге које су резултат тога представљају минимум потребан за реализацију стратегије, а даља смањења борбене структуре захтевала би поновно преиспитивање наше стратегије.

QDR је поново потврдио потребу задржавања нуклеарног детерента заснованог на тријади снага, као и задржавања 10 дивизија КоВ, 12 носача авиона, 20 ловачких авиопукова и три експедиционе армије поморскодесантних снага. Поново је потврђена и потреба да се држи приближно 100 000 људи на истуреним положајима у Европи и на Пацифику, те да се редовно распоређују морнаричке, ваздухопловне, копнене и амфибијске снаге по целом свету.

С друге стране, анализа је показала да се извесно реструктурирање снага и коначна смањења састава препоручена у QDR могу остварити са минималним последицама по борбене снаге.

Процена снага заснована на стратегији у потпуности уважава специфичне препоруке за смањење одабраних јединица националне гарде. КоВ мора реструктурирати и смањити бројност јединица гарде тако да буду боље усклађене са федералним и задацима појединих држава, те смањити структуру снага задржану као стратегијску брану сходно потребама хладног рата. С обзиром на данашње регионалне опасности, стратегијска брана може се смањити и пребацити у потенцијале који имају већу употребну вредност у целокупном спектру, те поупити дуготрајну празнину у структури подршке за продужене борбене операције. QDR усклађује крајњи број састава Националне гарде ради њене боље релевантности за стратегију одбране.

Процењена је и стална подршка плановима за повећање ваздушног и поморског транспорта, али морамо решити искрсле проблеме у етапној инфраструктури.

Истовремено са захтевом QDR да се коментаришу ревизије плана јединствене команде (Unified Command Plan – UCP), Здружени генералштаб ради на двогодишњем извештају сходно поглављу 10 Кодекса војних закона САД. Процес ревизије UCP биће завршен у јесен 1997. године. Према досадашњем прегледу, изгледа да је основна структура UCP чврста.

Процес процене QDR истакао је потребу за бољим аналитичким моделима који ће нам омогућити да прецизно и брзо изводимо будућу анализу потреба снага. Потребно је да та аналитичка помагала „ухвате“ интеракцију кључних варијабли у проценама „снаге на снаге“ (force-on-force) у целом спектру војних операција, од ванредних ситуација мањих размера до већег рата на војишту. Мада ће за употребу и интерпретацију модела увек бити потребно професионално мишљење, неопходна су нам боља помагала за аналитичке процене ризика вођења рата.

Инфраструктура

Снажно подржавам заједнички напор извршне службе и Конгреса да наставе са преуређивањем наше инфраструктуре. Најмудрије решење

за испуњење сва три дела стратегије је да „се сачувају зуби тако што ће се одсећи реп“. Потребан нам је сваки долар који можемо да добијемо смањивањем инфраструктуре – поред обавеза да извршимо још два круга BRAC и неопходне промене у закону која би дозволила даљу сарадњу са изворима ван војске. Најзад, морамо се посветити већој реорганизацији инфраструктуре. Без тог преуређивања, вероватно ће се наставити шема из последње четири године – инвестициони програми ће бити сечени, а снаге будућности биће „продате“ да се покрију рачуни и плате садашње операције. Укратко, нећемо бити у могућности да остваримо обећање које садржи револуција у војним пословима.

Стратегија инвестирања

Уштеде које буду оствариване од прилагођавања снага и преуређивања инфраструктура морају се користити за очување кључних програма модернизације који нас припремају за будућност. Закључак процене QDR је да ће технолошка достигнућа и будуће опасности ослабити садашњу доминантност САД ако ми не предузмемо енергичне мере. Морамо подићи ниво војне набавке да бисмо дугорочно повећали наше могућности. Препоруке QDR дају адекватне нивое набавке у временском оквиру од 2001. до 2003. године. QDR такође закључује да би требало да обезбедимо дугорочну могућност вођења рата стабилизацијом набавке на планираним нивоима и одговарајућим финансирањем наших операција и подршке. Да бисмо то остварили, QDR препоручује да се прихвати ризик везан за смањивање броја активног и резервног, као и цивилног, састава, те реструктурирање броја програма система оружја. Сагласан сам са тим препорукама.

Будућност

Ми морамо гледати дугорочно... 2010. и касније. Иницијативе предузете као резултат овог QDR обезбедиће нацији војне потенцијале који су јој потребни, а истовремено успоставити већу равнотежу у програму одбране. Преуређењем одбрамбене инфраструктуре морају се добити ресурси неопходни за изградњу снага са могућностима формулисаним у *Заједничкој визији 2010* и израженим у визијама видова ОС.

Будућност нам пружа велике шансе. Ратоводство се мења као последица већих промена технологије, а ми морамо не само ићи у корак с тим, него и доминирати. Изванредан напредак у информационој технологији, технологији „невидљивости“ (stealth) и прецизним нападима наговештавају праву револуцију у војним пословима. Међутим, остварење RMA (револуције у војним пословима) захтеваће дуготрајан напор, процес избалансираног развоја ка револуционарним могућностима. *Заједничка визија 2010* обезбеђује мудре смернице како да комбину-

јемо револуционарна техничка достигнућа са новим оперативним концепцијама и добијемо снаге које ће доминирати сваким будућим бојиштем.

По препорукама QDR снаге остају приправне, а истовремено иду даље ка стабилизацији набавке неопходне за изграђивање снага за будућност. То стабилизовано опремање представља прилику да се синхронизују развој и увођење у употребу савремених технологија, уз смело експериментисање у развоју будућих здружених могућности. Министарство се суочава са изазовом без преседана: да изврши трансформацију наших војних могућности, подржавајући, истовремено, нашу улогу једине преостале суперсиле у свету. Кључ је у томе да оно управља брзином промене тако да достигне жељене могућности а да не деградира садашњу приправност. QDR нам указује на прави пут.

Људство

QDR је још једанпут истакао да је наша главна снага у нашим људима и да наш највећи приоритет мора бити њихова добробит и добробит њихових породица. Имамо војне снаге боље него икад и оне се морају сачувати ради будућности наше нације. Само предано, добро обучено људство највиших квалитета, са првокласним командним кадром, биће способно да постигне успех у комплексном и променљивом окружењу будућих војних операција. Наши највиши приоритети морају и даље бити да регрутујемо и задржимо најбоље људе које Сједињене Државе имају да понуде, омогућимо им непрестан професионални развој, обезбедимо изазовне и задовољавајуће каријере и квалитетан живот. Плате и додаци су само део одговора. Морамо обезбедити разуман степен стабилности нашим војницима, морнарима, ваздухопловцима и маринцима које смо већ укључили у операције, размештаје или тешке задатке.

Бринем о нашем интензивном оперативном темпу. Починемо да схватамо многе комплексне факторе који утичу на тај темпо, од рутинске обуке до распоређивања на веће задатке. Са борбеним командантима и командантима видова развијамо помагала за процењивање и усмеравање напрезања људи на обуци, вежбама и дејствима које захтева наша стратегија. Наставићемо да развијамо начела управљања све док не постигнемо спровођење стратегије без оптерећивања снага. Ту иницијативу водиће и на њој сарађивати секретар, ја лично, команданти видова и борбени команданти. То нам је најважнији задатак.

Постоји један број мера које можемо и које ћемо предузети сада да бисмо смањили притисак на снаге: наставићемо да смањујемо напрезање нарочито оптерећених јединица, смањићемо укупне вежбове активности и пометњу код распоређивања јединица.

Пошто QDR препоручује даље смањење састава, морамо имати спремне одговарајуће програме са адекватним ресурсима за реализовање

тих смањења на начин који чини част нашим обавезама према онима који су нам тако добро служили.

Резиме

Четворогодишњи преглед одбране предлаже исправну стратегију за заштиту наших интереса данас и у будућности. Он даје ваљана смањења до крајњег бројног стања, усклађивања програма и преуређивања инфраструктуре ради мудрог балансирања краткорочних, средњорочних и дугорочних опасности.

QDR садржи три фазе у реформи нашег програма. Прво – визију, коју имамо у *Заједничкој визији 2010*, а коју подупиру визије сваког вида ОС. Друго – инвестирање како у реформисање тако и у модернизацију снага. Одлуке QDR о модернизацији представљају инвестиције у праве могућности. Треће – будући програм одбране стабилизован тако да можемо набавке да извршавамо онако како је планирано. Наша способност да имамо довољно средстава да у будућности одржавамо најбоље војне снаге на свету зависиће, у великој мери, од успеха у преуређивању инфраструктуре.

Био је то велики посао. Од почетка до краја заснивао се на стратегији. Подстицао је новаторско размишљање, али је као стандард поставио то да препоруке воде ка избалансираним, здруженим снагама којима ће се најбоље заштитити интереси Америке у будућности. У потпуности подржавам препоруке овог Четворогодишњег прегледа одбране.

**Џон Шаликашвили, с.р.
Председавајући
Здруженог генералштаба**

РЕЧНИК СКРАЋЕНИЦА

AGS	осматрање земаљских циљева НАТО
ARG	специјална група за амфибијска дејства
AWACS	систем за упозоравање и навођење из ваздуха
BRAC	престројавање и затварање база
BUR	комплетан извештај
C4ISR	командовање, управљање, комуникације, рачунари, обавештајна активност, осматрање и извиђање
CBW	хемијско и биолошко оружје
CMD	одбрана од крстарећих ракета
CONUS	континентални део САД
CORM	Комисија о наменама и задацима оружаних снага
CS/CSS	борбена подршка/обезбеђење борбених јединица
DTO	циљ војне технологије
eSB	појачана самостална бригада
EXFOR	експерименталне снаге

FAA	Савезна управа за ваздухопловну пловидбу
FCS	будући борбени систем
FSU	бивши Совјетски Савез
FY	буџетска година
FYDP	Програм одбране за будуће године
GATM	управљање глобалним ваздушним саобраћајем
GCCS	глобални систем за командовање и управљање
GPRA	Закон Владе о раду и резултатима
GPS	глобални позициони систем
ICAO	Међународна организација цивилне ваздушне пловидбе
IMET	међународно војно образовање и обука
JSF	здружени јуришни ловац
JSOW	заједничко оружје за дејство са безбедне даљине
JSTARS	здружени радарски систем за осматрање и напад на циљ
LD/HD	мала густина – велико оптерећење (?)
LMSR	велики „roll-on/roll-off“ брод средње брзине (?)
MEADS	систем ПВО за средње удаљености
MEF	поморскодесантне експедиционе снаге
MTW	већи рат на војишту
NATO	Организација северноатлантског пакта
NBC	нуклеарно, биолошко и хемијско
NMD	национална ракетна одбрана
O&S	дејства и подршка
OPTEMPO	оперативни темпо
OSD	Уред министра одбране
P.L.	јавно право
PDD	председничка директива
PERSTEMPO	темпо циклочног распоређивања састава
QDR	четворогодишњи преглед одбране
R&D	истраживање и развој
RBA	револуција у цивилним пословима
RMA	револуција у војним пословима
S&T	наука и технологија
SOF	снаге за специјална дејства
SSC	ванредна ситуација мањих размера
SSBN	подморница са балистичким ракетама (ракетна подморница)
START	уговор о смањењу стратегијског наоружања
THAAD	одбрана рејона војишта на великим висинама
TOW	оптички праћена ракета, вођена преко проводника, лансирана из цени ваздухопловно средство без људске посаде
UAV	план јединствене команде
UCP	
USC	Закон САД (Кодекс војних закона САД)

Fatherland is the supreme majesty

Vlado Strugar, Academician

Vlado Strugar, member of the Montenegrin, Serbian and Macedonian academies of sciences and arts, historian and retired Colonel, wrote a discourse, under the title „Fatherland is the supreme majesty“, which was adopted and recommended for publication by a group of academicians and scientists received by the Chief of the General Staff of the Yugoslav Army, M Sc Dragoljub Ojdanić, Colonel General, in the Central Club of the Yugoslav Army, on March 28, 1999.

Special actions and operations of intelligence services of the United States of America

D Sc Todor Mirković, Colonel, ret'd

The author lists basic characteristics of activities carried out by intelligence services of the USA against other countries, and proceeds with reviewing the composition and activities of the American intelligence „community“. In some detail he presents forms of activities of the „external“ intelligence services, with a special regard to the planning and carrying out of special (secret, „covered“) actions and operations.

In order to more substantially explain characteristics of such actions and operations, he presents a short review of secret operations carried out by intelligence services of the USA and certain West European countries immediately after the World War Two (unsuccessful attempt at „crusade“ campaign to the East), as well as special operations of the US intelligence services in Central America during the eighties. He also reviews the visible and „invisible“ power of the US intelligence services, the closely established relationship between the US armed forces and the CIA, the strengthening of military intelligence services, and changes in their organization and activities in changed international conditions and circumstances.

According to the aims and character of some of special operations of the US intelligence services, such operations have, in the author's opinion, characteristics of undeclared war against a country or countries.

M Sc DMITAR ARULA, Colonel

Starting from the available information gathered in theory and practice the author attempts to establish whether an anti-terrorist operation can be identified as an invariable phenomenon of reality, i.e. whether it can be as such included into the existing system of theory of operations. He was thereat faced, *inter alia*, with the three following problems: 1) lack of a universal definition of terrorism; 2) different treatments of operations as a scientific discipline of the art of war, i.e. of its object – the operation; and 3) the question of whether the anti-terrorist activities can be considered on the „level“ of operations, i.e. of operations. The author does not analyse these problems but only lists certain elements of a hypothetical frame which can be taken as an essay on this problem, since the analysed problem is a novelty in the theory and practice of the art of war.

Strategic presuppositions of anti-terrorist activities

JOŽE SIVAČEK, Colonel

Among numerous negative social phenomena and events by the end of XX century an outstanding place occupies a gross evil of humanity – *terrorism* and *terrorist activities*. On the basis of certain information the author advocates a new approach in the establishment of *strategic presuppositions* for the efficient countering the terrorist activities and the elimination of such activities and the elimination of such activities by application of anti-terrorist activities. The concept he describes conforms to Federal Republic Yugoslavia, its environment, and the real space and time.

The author elaborates four basic segments for formulation of these strategic presuppositions. The first contains a systematized notion-categorical frame, and makes a separate analytical semantical and logical procedure. In the second segment are differentiated and worked out basic and derivative factors significant for a successful explication of anti-terrorist activities. The third segment comprises explication of nine principles of anti-terrorist activities without which such activities cannot be successfully prepared and carried out in presently existing circumstances. In the fourth segment are described necessary preconditions for anti-terrorist activities. In the conclusion of the article is pointed out that terrorist activities and operations can be countered only by specialized anti-terrorist forces. Anti-terrorist activities must be based on the above mentioned strategic presuppositions, be thoroughly prepared and faultlessly carried out.

A model of an anti-terrorist operation

M Sc BOŽIDAR FORCA, Lt. Colonel

On the basis of general theory of organization, of the theory on conflicts, of the theory of the art of war, and of the experience attained to date, the

author has formulated a theoretical foundation of modelling of anti-terrorist operations. Although the defined procedure, processes, organization and its functioning are of general character, their clearness and precision can be of substantial help in application of the offered theoretical foundation (model) in the process of establishment of organization and working out of plans for preparation and carrying out of an anti-terrorist operation.

Since the theoretical fund of the art of war which covers the anti-terrorist activities is rather limited, and only fragmentarily pertains to a model of an anti-terrorist operation, this article is considerably significant for the theory and practice of the Yugoslav art of war. The model of an anti-terrorist operation can be also taken as a general basis for working out of a consistent notion system which would be a proper way introduced into the process of education and exert influence on strategic solutions in the domains of activity of different state institutions. In such a way would be created presuppositions for proper operationalization of work and activities, and for precise establishment of competences of all forces that participate in anti-terrorist activities.

Report on four years' review of defence

(William S. Cohen, Report of the Quadrennial Defense Review,
May 1997)

Translated by Dušanka Pivljanin

In the report (*Quadrennial Defense Review – QDR*) submitted in May 1997, after the end of the four years' cycle, by William Cohen, the Secretary of Defence of the USA), were for the first time published the new military-political philosophy of the USA and the intention of the American military experts to attain the domination over the world by means of „synergism of new operational concepts“.

Of a considerable significance for the Yugoslav military-political, and also the „common“, public is monitoring and analysing the ideas of the West, the USA, the European Union and the NATO concerning their propagation towards the East, because Yugoslavia is for the time being the first and sole state that has set herself up against the monstrously powerful machine created in the form of Trilateral Committee, which intends to establish and arrange in the course of several next decenniums a new society, in substance a depersonalized society of slavery and slaveholders, by means of total control both over entire states and down to individuals.

In the *Joint Vision 2010* was worked out the idea of the American military experts that the superiority in the information field and in the domain of technological attainments, which radically transform the traditional warfare by means of new operational concepts, organizational solutions and armament systems, be used for ruling over the world.

Also by their *Joint Vision 2010* the United States of America show that they have entered a new arms race, because they prognosticate that other countries, the big and regional ones in particular, will try to attain superiority, to outwit the American administration by their unconventional

approaches or to *undermine* to American advantages and *make use* of the American weaknesses.

The chairman of the Joint Chiefs of Staff of the US armed forces, general John Shalikashvily, approved the strategy of encirclement with the aim of promoting the American interests in the world and the attainment of readiness to react to crises – from operations in small-scale conflicts to larger wars in theatres of operations, i.e. the strategy of preparation for uncertain future.

The report in which the *Joint Vision 2010* was published is a veritable blessing for military-political analysts, because the analysis of ideas and standpoints it contains makes possible to diplomats, scientific experts and strategists to form optimum orientations and take into account plans of the USA when formulating their state or national interests, aims and plans.

La Patrie est la Majesté Suprême

Académicien Vlado Strugar

Vlado Strugar, membre de l'Académie des Sciences et des Arts de Monténégro, membre de l'Académie des Sciences et des Arts de Serbie, membre de l'Académie des Sciences et des Arts de Macédonie colonel en retraite, historien, a écrit la parole à la Patrie, à l'armée et au peuple, qui a été recommandée pour la publication par un groupe des académiciens et des savants à l'occasion de la réception chez le Chef d'Etat-Major Général de l'Armée de Yougoslavie, mr Dragoljub Ojdanic, Général de Corps d'Armée (dimanche, le 28 mars 1999, Cercle central de l'Armée de Yougoslavie à Belgrade).

Actions spéciales et opérations des services de renseignement des EUA

Dr Todor Mirković, Colonel en retraite

Auteur mentionne les caractéristiques de base des actions des services de renseignements des EUA à l'étranger, puis composition et travail de la Communauté de l'Intelligence de l'Amérique. Il explique en détail les formes de l'action des services „extérieures“, avec accent sur la planification et la réalisation des actions spéciales (dites „couvertes“) et des opérations.

Pour expliquer de façon concrète les caractéristiques des actions et des opérations spéciales, auteur montre les modèles des opérations secrètes des services de renseignement des EUA et quelques pays européens just après la Deuxième guerre mondiale (tentative échouée de la „croisade“ contre l'Est), ainsi que les opérations spéciales américaines en Amérique Centrale durant les années 80. Auteur fait aussi un aperçu concernant pouvoir visible et „invisible“ des services militaires et de la CIA, ainsi que les changements nés à l'intérieur de leurs organisations. Quelques opérations ont le caractère des guerres non-declarées.

Base théorique de l'opération antiterroriste

Mr Dmtitar Arula, Colonel

Auteur, partant des connaissances connues de théorie et de pratique, a tenté de déterminer est-ce que l'opération antiterroriste peut être identifiée

comme une apparition réelle invariante, c'est-à-dire, peut-elle, comme telle, être rangée dans un système existant de la théorie de l'opérative. En même temps, il souligne trois problèmes: (1) manque de définition universelle du terrorisme, (2) le traitement différent de l'opérative comme discipline scientifique de l'art de guerre, (3) question des actions antiterroristes peuvent être étudiées au niveau des opérations sous un encadrement hypothétique. Auteur marque quelques éléments seulement, c'est-à-dire analyse représente une nouveauté dans la théorie et la pratique de l'art de guerre.

Suppositions stratégiques des actions antiterroristes

Jože Sivaček, Colonel

Parmi les apparitions négatives à la fin du XX siècle, on voit dans le premier plan le mal de l'Humanité – le terrorisme et les actions terroristes. Auteur offre une nouvelle approche à la détermination de suppositions stratégiques pour le combat contre terrorisme à travers les actions antiterroristes. La conception est faite à la mesure de l'Etat comme la République Fédérale de Yougoslavie avec son environnement, espace et temps.

Il traite quatre segments de base pour la formulation des suppositions stratégiques. La première partie donne encadrement pour les termes. Dans la deuxième partie on fait une différenciation nécessaire pour la réussite des actions. Troisième partie comprend neuf principes de réalisation de ces actions. Dans la quatrième partie on voit rangés des conditions nécessaires pour la conduite d'un combat réussi antiterroriste. En conclusion, auteur souligne l'importance de l'organisation des établissements de l'Etat dans la combat antiterroriste.

Ce combat doit être fondé sur les suppositions stratégiques qui doivent être suivis par la réalisation parfaite.

Modèle de l'opération antiterroriste

Mr Božidar Forca, Lieutenant-Colonel

Partant de la théorie générale de l'organisation, des conflits et des expériences, auteur construit une base théorique de modèle de l'opération antiterroriste. Procédure définie, processus, organisation et son fonctionnement ont le caractère générale et peuvent aider les exécutants de réaliser la modèle proposé.

Parce que le fond théorique de l'art de guerre est assez modeste, l'article a une valeur particulière pour la théorie et la pratique de l'art de guerre yougoslave. Ce modèle peut servir aussi pour la construction du système des termes, qui peut être utilisé pour la résolution de différents problèmes au niveau de l'Etat. Comme ça, on a créé des suppositions nécessaires pour opérationnalisation des travaux des forces engagées dans les actions antiterroristes.

Traducion en serbe, Dušanka Pivljanin

Dans le Compte-rendu (QDR) qui a été, en mai 1997, après le cycle quadriennuel, présenté par Williem Cohen, secrétaire de la défense des EUA, pour la première fois, on a vu la philosophie nouvelle militaro-politique des EUA, ainsi que l'intention des spécialistes militaires américains de créer une domination mondiale à travers „synergisme des conceptions opérationnelles nouvelles.“

Pour le public militaro-politique et „ordinaire“, il est très important de suivre et d'analyser les idées de l'Occident, des EUA, de l' Union européenne et de l'OTAN en liaison avec leur élargissement vers l'est, car la Yougoslavie, pour l'instant, la première et l'unique dans le monde s'est opposée à la machinerie monstrueuse créée dans la Commission Trilatérale qui a l'intention de réaliser, durant quelques décennies suivantes, une société nouvelle, dans le sel du terme-société des esclaves, depersonnalisée-sous controle complet de l'Etat aux individus.

Dans „la vision commune de l'an 2010“ on développe l'idée des experts militaires américains soulignant la supériorité informatique et les nouvelles technologiques qui transforment de façon radicale la conduite de la guerre à l'aide des conceptions nouvelles, des résolutions organisationelles, des systèmes d'arms et autres.

Les Etats Unis d'Amérique et „la vision commune de l'an 2010“ confirment leur entrée dans la nouvelle course aux armements durant laquelle ils veulent atteindre une avantage envers les autres participants qui tentent de faire les pas sages et non-conventionnels pour parier aux Americains.

Le Chef d Etat-Major Intéarmé des Forces Armées des EUA, général John Shalichashvili, a accordé la stratégie de profilation de l'environnement à cause de promotion des intérêts américains à l'étranger et des réactions aux crises-des opérations dans les conflits mineurs aux grandes guerres, c'est-à-dire la stratégie pour le futur incertain.

Le compte-rendu dans lequel on voit „la vision commune de l'an 2010“ est une source riche pour les analistes militaires car l'analyse permet aux diplomates, experts scientifiques et stratèges de formuler led déterminations optimums en tenant compte des plans des EAU au moment de formulation de leurs intérêts nationaux, les objectifs et les suites des plans.

Das Vaterland ist das Höchste

Akademienmitglied Vlado Strugar

Vlado Strugar, Akademienmitglied der montenegrinischen, der serbischen und der mazedonischen Akademie der Wissenschaften und Künste, hat diese Adresse an dem Vaterland, der Armee und der Nation geschrieben, die von einer Gruppe von Akademienmitglieder und Wissenschaftler angesichts des Empfangs beim Kommandanten des Generalstabs der Armee Jugoslawiens, Generaloberst M. Sc. Dragoljub Ojdanic, am Sonntag, dem 28. März 1999, im Zentralhaus der Armee, angenommen und zur Veröffentlichung empfohlen wurde.

Die speziellen Aktionen und Operationen von Nachrichtendiensten der Vereinigten Staaten von Amerika

Oberst a. D. Dr. Todor Mirković

Der Autor gibt zuerst die Grundmerkmale der Tätigkeit der Nachrichtendiensten von den USA gegen die anderen Staaten und erörtert dann die Struktur und Arbeit der amerikanischen Nachrichtendienste. Es werden auch die Handlungsweisen der „äusseren“ Nachrichtendienste eingehend beschrieben, mit der besonderen Rücksicht auf die Planung und Ausführung der speziellen („geheimen“, covert) Aktionen und Operationen.

Um die Merkmale der speziellen Aktionen und Operationen möglichst konkret zu erklären, hat der Autor die von den Nachrichtendiensten der USA und einigen westeuropäischen Staaten unmittelbar nach dem Zweiten Weltkrieg geführten Geheimoperationen (den gescheiterten Versuch eines „Kreuzzugs“ nach Osten) sowie die speziellen Operationen der Nachrichtendienste der USA in Zentralamerika während der 80er Jahren beschrieben. Es werden auch die sichtbare und „unsichtbare“ Macht der amerikanischen Nachrichtendienste, die starke Koppelung der Armee mit der CIA, die Stärkung der militärischen Nachrichtendienste sowie die Änderungen in ihrer Struktur und Arbeit, die in den veränderten internationalen und anderen Umständen auftreten, berücksichtigt.

Einige speziellen Operationen von den Nachrichtendiensten der USA hätten ihrem Ziel und Charakter nach, so der Autor, die Eigenschaften eines unerklärten Krieges gegen das Land bzw. Die Länder, gegen die sie geführt werden.

Von den zugänglichen theoretischen und praktischen Erkenntnissen ausgehend, hat der Autor festzustellen versucht, ob eine antiterroristische Operation als eine invariante Erscheinung der Wirklichkeit identifiziert bzw. ob sie als solche ins bestehende System der Theorie der Operatik eingeordnet werden kann. Dabei war er u. a. mit drei Problemen konfrontiert: 1) dem Mangel an einer universellen Definition des Terrorismus; 2) der verschiedenen Stellungen gegenüber der Operatik als einer Wissenschaftsdisziplin der Kriegskunst bzw. dem Gegenstand der Operatik – der Operation, und 3) der Frage, ob die antiterroristischen Tätigkeiten auf der Ebene der Operation bzw. der Operatik behandelt werden können. Ohne eine besondere Analyse der aufgeführten Problemen hat der Autor nur einige Elemente des hypothetischen Rahmens gegeben, die als ein Versuch über dieses Problem und der Beweggrund bzw. die Problematisierung für die nächsten Erforschungen angenommen werden können, da das analysierte Problem eine Neuheit in der Theorie und Praxis der Kriegskunst ist.

Die strategischen Voraussetzungen der antiterroristischen Tätigkeiten

Oberst Jože Sivaček

Neben vielen negativen Gesellschafterscheinungen und Ereignissen am Ende des 20. Jahrhunderts befindet sich im Vordergrund ein grosses Übel der Menschheit – Terrorismus und terroristischen Tätigkeiten. Auf Grund der bestimmten Informationen bietet der Autor einen neuen Zugang zur Bestimmung der strategischen Voraussetzungen für ein effizientes Widersetzen dem Terrorismus und die Beseitigung der terroristischen Tätigkeiten durch die Form der antiterroristischen Tätigkeiten. Das beschriebene Konzept ist dem Staat wie die Bundesrepublik Jugoslawien, der Umgebung, dem realen Raum und der realem Zeit angemessen.

In der Arbeit werden die vier für die Formulierung der strategischen Voraussetzungen grundlegenden Segmente bearbeitet. Der erste Teil beinhaltet den systematisierten Begriffskategorialen Rahmen und ist ein besonderes analytisches semantisch-logisches Verfahren. Im zweiten Teil werden die grundlegenden und abgeleiteten, für die erfolgreiche Realisierung der antiterroristischen Tätigkeiten wichtigen Faktoren differenziert und ausgearbeitet. Der dritte Teil der Arbeit umfasst die Erläuterung der neun Prinzipien der antiterroristischen Tätigkeiten, ohne die diese Tätigkeiten in den gegenwärtigen Umständen nicht erfolgreich vorbereitet und ausgeführt werden können. Im Schlussteil wird es betont, dass man sich dem Terrorismus und den terroristischen Tätigkeiten nur durch die Sonderorganisation der zuständigen staatlichen Institutionen und spezialisierten Antiterrorereinheiten widersetzen kann. Die auf die aufgeführten Grundlagen gegründeten antiterroristischen Tätigkeiten müssen völlig vorbereitet und einwandfrei realisiert werden.

Auf Grund der allgemeinen Theorie der Organisation, Theorie der Konflikte, Theorie der Kriegskunst und der gewonnenen Erfahrungen hat der Autor die theoretische Grundlage der für die Modellierung der antiterroristischen Operation formuliert. Definierte Prozedur, Prozesse, Organisation und ihre Funktionierung haben das allgemeine Charakter, aber können auf Grund ihrer Klarheit und Genauigkeit den Durchführenden bei der Gestaltung der Organisation und der Ausarbeitung der konkreten Pläne für die Vorbereitung und Ausführung der antiterroristischen Operation von bedeutender Hilfe sein, damit die theoretische Grundlage (das theoretische Modell) angewendet werden können.

Da der die antiterroristische Tätigkeiten betreffende theoretische Fonds der Kriegskunst sehr bescheiden ist und da er sich aufs Modell der antiterroristischen Operation nur fragmentarisch bezieht, ist dieser Artikel für die Theorie und Praxis der jugoslawischen Kriegskunst von grosser Bedeutung. Das Modell der antiterroristischen Operation kann mittelbar als die Grundlage für den Ausbau eines einheitlichen und konsistenten Begriffssystems dienen, das ins Ausbildungsprozess eingeschlossen werden und auf die strategischen Lösungen im Bereich der praktischen Tätigkeiten und Arbeit der verschiedenen staatlichen Institutionen einwirken könnte. Auf diese Weise würden die Voraussetzungen für die entsprechende Operationalisierung der Handlungen und Präzisierung der Zuständigkeiten von allen in die antiterroristischen Tätigkeiten eingeschlossenen Kräfte gebildet werden.

Der Bericht über die vierjährige Übersicht der Verteidigung (William S. Cohen: Report of the Quadrennial Defense Review, May 1997)

Übersetzt von Dušanka Pivljanin

Im Bericht (Quadrennial Defense Review – QDR), der nach dem Ende des vierjährigen Zeitraums im Mai 1997 von William Cohen gegeben worden war, wurden zum ersten Mal die neue militärisch-politische Philosophie der USA und das Vorhaben der amerikanischen Militärexperten, die Welt domination durch das „Synergismus von neuen operativen Konzeptionen“ zu verwirklichen, veröffentlicht.

Für die jugoslawische militärisch-politische, aber auch für die „gemeine“ Öffentlichkeit ist es sehr wichtig, die Vorhaben des Westens, der USA, EU und NATO in Verbindung mit ihrem Ausdehnung nach Osten zu beobachten und analysieren, da Jugoslawien zur Zeit das erste und einzige Land ist, das sich der monströs starken, von der Trilateralen Kommission geschaffenen Maschinerie widersetzt, die worhat, im Laufe der einigen nächsten Jahrtausende durch die völlige Kontrolle der Staaten und der Einzelnen eine neue Gesellschaft, die in ihrem Wesen eine entpersönlichte Sklavenhaltergesell-

schaft sein werde, aufzustellen und zu ordnen. In der „Gemeinsamen Vision 2010“ wurde das Vorhaben der amerikanischen Militärexperten ausgearbeitet, die Informationsübermacht und die technologischen Errungenschaften, welche die traditionelle Kriegführung radikal ändern, durch die neuen operativen Konzeptionen, organisatorischen Lösungen und Waffensysteme für die Beherrschung der Welt zu benützen.

Durch die „Gemeinsame Vision 2010“ bestätigen die USA, dass sie ein neues Wettrüsten begonnen hatte, da ihre Prognose besagt, dass die anderen Staaten, besonders die Gross- und Regionalmächte, danach trachten würden, die amerikanische Administration durch die unkonventionellen Mittel zu überlisten, oder die amerikanischen Kräfte zu untermauern und die Schwäche zu benützen. Der Vorsitzende des Vereinigten Generalstabs der amerikanischen Streitkräfte (Joint Chief of Staff), General John Shalikashvili, hatte die Strategie der Modellierung der Umgebung genehmigt, mit dem Ziel, die amerikanischen Interessen im Ausland und die Einsatzbereitschaft für die Reagierung auf die Krisen (von den Operationen in den kleineren Konflikten bis zur grösseren Kriegen im Kampfraum) sowie die Strategie der Vorbereitung auf die ungewisse Zukunft zu fördern.

Der Bericht, in dem die „Gemeinsame Vision 2010“ bekanntgemacht worden war, ist ein echtes Geschenk für die militärisch-politischen Analytiker, da die Analyse der behaltene Standpunkte den Diplomaten, Wissenschaftsexperten und Strategen ermöglicht die günstigsten Entscheidungen zu treffen und die Pläne der USA bei der Gestaltung der eigenen staatlichen bzw. nationalen Interessen, Ziele und Pläne zu berücksichtigen.

Родина – верховное величество

Академик Владо Стругар

Владо Стругар, члан Черногорской академии наук и искусств, член Сербской академии наук и искусств, член Македонской академии наук и искусств, полковник в отставке, историк, написал следующее обращение к Родине, войску и народу, принятое и рекомендованное для опубликования группой академиков и ученых на встрече у начальника Генштаба Войска Югославии канд. наук Драголюб Ойданича, состоявшейся до обеда, в воскресенье, 28 марта 1999 года, в Центральном клубе Войска Югославии, в Белграде.

Специальные акции и операции разведывательных служб Соединенных Штатов Америки

Д-р Тодор Миркович, полковник в отставке

Автором приводятся основные характеристики действия разведывательных служб США к другим странам и за границей, а потом рассматривается состав и работа Американского разведывательного содружества. Более подробно даются виды деятельности „внешних“ разведывательных служб, причем особое внимание уделяется планированию и проведению специальных (секретных, „скрытных“) акций и операций.

С целью более конкретного освещения специальных акций и операций, автором дается краткий обзор секретных операций разведывательных служб США и некоторых западноевропейских стран, проводимых непосредственно после Второй мировой войны (неудачная попытка „крестового“ похода на Восток), а также и специальные операции разведывательных служб США в Центральной Америке восьмидесятых годов. Автором также рассматриваются видимая и „невидимая“ мощь американских разведывательных служб, прочно восстановленная связь между армией и ЦРУ, усиление военных разведывательных служб и изменения, имевшие место в их организации и деятельности в изменившихся международных и других условиях.

Исходя из целей и характера некоторых специальных операций разведывательных служб США, можно сказать, что они имеют признаки необъявленной войны стране или странам, против которых они предпринимаются.

Исходя из знаний, накопленных теорией и практикой, автор попытался уточнить, можно ли противотеррористическую операцию идентифицировать как инвариантное явления действительности, т. е., можно ли ее как такову отнести к существующей системе теории оперативки. При этом, кроме прочего, он столкнулся с тремя проблемами: 1) отсутствием универсального определения терроризма; 2) различным отношением к оперативке как научной дисциплине военного искусства, т. е., к ее объекту (предмету) – операции, и 3) на „уровне“ операции, т. е. оперативки. Без особого анализа указанных проблем автор только обозначил некоторые элементы гипотетических рамок, которые можно принять как опыт об этой проблеме и как движущую основу, т. е., как проблематизацию для будущих исследований, ибо подвергающаяся анализу проблема является новизной в теории и практике военного искусства.

Стратегические предпосылки противотеррористических действий

Йоже Сивачек, полковник

Из многочисленных отрицательных общественных явлений и событий в конце 20 века в первый план продвинулось большое бедствие человечества – *терроризм и террористические действия*. На основании определенной информации автор предлагает подход к определению *стратегических предпосылок* для оказания эффективного сопротивления террористической деятельности и элиминации террористических действий через форму противотеррористических действий. Описываемая здесь концепция отвечает государству, как Союзная Республика Югославия, ее окружению, реальному пространству и времени.

В работе рассматриваются четыре основных сегментов, используемых для формулировки стратегических предпосылок. Первая часть содержит рамочные понятия и категории, для систематизации которых использовался особый семантически-логический метод. Во второй части дифференцируются основные и выведенные факторы, имеющие значение для успешной реализации противотеррористических действий. Третья часть охватывает экспликацию девяти принципов противотеррористических действий, без которых эти действия в современных условиях нельзя успешно подготавливать и проводить. В четвертой части описываются необходимые условия для противотеррористических действий. В выводе подчеркивается, что терроризму и террористическим действиям можно оказать сопротивление только при помощи особой организации компетентных государственных институтов и специализированных противотеррористических сил. Противотеррористические действия должны основываться на указанных стратегических предпосылках, полной подготовленности и безукоризненной реализации.

На основании общей теории организации, теории столкновений, теории военного искусства и собственного опыта автором сформулирована теоретическая основа моделирования противотеррористической операции. Определения процедуры, процессов, организации и ее функционирования несут общий характер, но благодаря их ясности и точности могут оказать значительную помощь исполнителю, ибо он при восстановлении организации и изготовлении конкретных планов и подготовки и проведения противотеррористической операции может пользоваться предлагаемой теоретической основой (моделью).

Учитывая, что теоретический фонд военного искусства, относящийся к противотеррористическим действиям, скромнен, и только фрагментарно относится к модели противотеррористической операции, статья обладает важным значением для теории и практики югославского военного искусства. Косвенно модель противотеррористической операции может послужить как основа для строительства единой и консистентной системы понятий, которую соответствующим образом можно внедрить в образовательный процесс и которая может влиять на стратегические решения в области практической деятельности и активности различных государственных институтов. Таким образом можно создать предпосылки для качественной операционализации дел и уточнения ведения всех сил, участвующих в противотеррористических действиях.

Отчет о четырехлетнем осмотре обороны

(William S. Kohen, Report of the Quadrennial Defense Review,
May 1997)

Перевод Душанки Повлянин

В Отчете (Quadrennial Defense Review – QDR), переданном Виллиемом Коеном, секретарем обороны США в мае 1997 года, после окончания четырехлетнего цикла, впервые опубликовалась новая военно-политическая философия США и намерение американских военных специалистов завоевать мировую доминацию „через синергизм новых оперативных концепций“.

Для югославской военно-политической, но и для „обычной“ общечеловеческой ответственности весьма важно следить и анализировать намерения Запада, США, Европейской унии и НАТО, исходя из их стремления расширяться на Восток, ибо Югославия в настоящее время является единственной страной в мире, оказывающей сопротивление чудовищно мощной военной машине, созданной Трехсторонней комиссией, планирующей в течение ближайших десятилетий восстановить и устроить новое, по сути дела робовладельческое и денерсонализированное, полностью контролируемое общество – от государства до одиночки.

В *Совместном видении 2010* разрабатывается замысел американских военных экспертов об использовании информационного превосходства и технологических достижений, радикально преобразующих традиционный способ ведения войны, новых оперативных концепций, организационных решений и систем оружия, с целью овладения всем миром.

Соединенные Штаты Америки и *Совместным видением 2010* подтверждают, что ими начаты новые гонки вооружений, ибо прогнозируют, что другие страны, в частности большие и региональные державы, будут стремиться добиться превосходства над ними, не захитрить американскую администрацию обычными походами, или *подорвать* американские сильные стороны и *использовать* слабые.

Председательствующий Объединенным генштабом ВС США генерал Джон Шаликашвили одобрил стратегию оформления окружения, с целью обеспечения американских интересов за границей и готовности реагировать на кризисы – от операций в конфликтах небольших масштабов до серьезных войн на ТВД, т.е., стратегию подготовки к неизвестному будущему.

Доклад, в котором опубликовано *Совместное видение 2010*, является настоящей благодатью для военно-политических аналитиков, ибо анализ содержащихся в нем положений предоставляет возможность дипломатам, научным экспертам и стратегам сделать оптимальные выводы и учесть планы США при опеределении гусударственных-национальных интересов, целей и планов.

Ликовно-графички уредник

Бождар Мркођа

Језички редактор

Нада Драгишић

Преводиоци:

на енглески

Душан Исаковић

на француски

Милан В. Петковић

на немачки

Александар Сенић

на руски

Зоран Стевановић

Коректор

Бојана Узелац

Отчет о четырехлетии оцоте обороны

(William S. Cohen, Report of the Quadrennial Defense Review

May 1997)

Перевод Душан Мркођа

Тираж 1.600 примерака

Штампа: ВОЈНА ШТАМПARIЈА – БЕОГРАД, Генерала Жданова 40 б

На основу мишљења Министарства за науку и технологију Републике Србије, бр. 413-00-222/95-0101, од 19. 06. 1995. године, часопис је ослобођен пореза на промет.

УДК – Центар за војнонаучну документацију и информације (ЦВНДИ)